

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ'NİN
İNCELENMESİ

Neslihan ERDOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Haziran-2020
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Neslihan ERDOĞAN tarafından hazırlanan “Merzifon Amerikan Kolejinin İncelenmesi” adlı tez çalışması 12/06/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Doç. Dr. Gülşen DİŞLİ

Danışman

Doç. Dr. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN

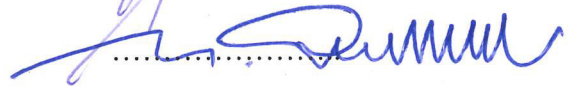
Üye

Doç. Dr. Murat ORAL

İmza

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Neslihan ERDOĞAN

Tarih: 26/06/2020

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ'NİN İNCELENMESİ

Neslihan ERDOĞAN

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2020,201 Sayfa

Jüri

**Doç. Dr. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN
Doç. Dr. Gülşen DİŞLİ
Doç. Dr. Murat ORAL**

Çalışma kapsamında, yabancı ülkeler tarafından Türkiye’de yapılan eğitim yapıları incelenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nda kapitülasyonların da etkisiyle yabancı devletlerin açtığı eğitim yapıları ve yürüttüğü eğitim faaliyetleri 18. ve 19. yy arasında büyük bir hız kazanmıştır. Yabancı ülkelerin Türk toprakları üzerinde yaptıkları bu eğitim yapılarından en önemli olanları kuşkusuz Amerika Birleşik Devletleri’ne ait olan eğitim yapılarıdır. Bu yapıların sayısının 400’e ulaştığı çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir. Hem sayıca çok olup çevrede yaşayan halkı etkilemesi hem de Türk Tarihi’nde önemli olaylara ev sahipliği yapması açısından bu eğitim yapılarının tarihi, kültürel ve sosyal anlamda belge niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Amerikan okulları adı altında toplanan eğitim yapıları hemen hemen tüm Anadolu’ya yayılmıştır. Amerikan okulların bazıları günümüzde İstanbul, İzmir gibi büyük ve önemli şehirlerimizde hala varlıklarını sürdürmektedirler. Bu nedenle Anadolu’da yer alan Amerikan okulları incelenmiştir. Bu durum göz önüne alındığında tarihimizi etkileyen bu eğitim yapılarının incelenmesi önem taşımaktadır. Karadeniz kıyılarına geçişi sağlayan ve bir köprü niteliğinde olan Merzifon şehri Amerikalılar tarafından büyük ilgi görmüştür. Tarihi çok eskilere dayanan şehir, nüfus yapısı ve konumu itibarıyla Amerikan Koleji’nin kurulması için elverişli bir merkezdir. Şehirde 1800’lü yıllarda çalışmalara başlanmış ve 1860 yılında bir Amerikan Koleji kurulmuştur. Bu tarihten itibaren Merzifon, Amerikan Koleji’ne uzun yıllar ev sahipliği yapmıştır. Anadolu şehirlerinden birisi olan Merzifon zengin bir kültür mirasına sahiptir. Bu kültürel çeşitliliğin içerisinde bulunan Merzifon Amerikan Koleji bir kampüs niteliğindedir. Şehrin eğitim yapısı ve şehirde yürütülen sağlık çalışmaları Amerikan Koleji tarafından büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu kolej eğitim faaliyetlerinin yanı sıra Kurtuluş Savaşı Dönemi’nde ve Cumhuriyet Dönemi’nde farklı fonksiyonlar yüklenerek uzun yıllar kullanılmıştır. Günümüzde ise Merzifon Amerikan Koleji, Anadolu Koleji adı altında Selanik’te eğitim çalışmalarına devam etmektedir. Geçmişe ışık tutan bu yapıların tarihinin geleceğe aktarılması ve Amerikan kolejlerinin ideolojilerinin anlaşılabilmesi için koruma çalışmalarının tüm yapıları kapsayacak şekilde yapılması bir sorun oluşturmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda yapıların geçmiş durumlarının yansıtılması ve farklı kurumlar tarafından kullanılan bu yapıların ayrı yapılar olmadığı, Amerikan Koleji çatısı altında toplandığı açıkça belirtilmelidir. Çalışma bu kurumların amaçlarını ortaya koyacak şekilde; yürütülen faaliyetler, kurumların tarihi durumları, kullanım amaçları ve ideolojilerinin mimariye olan yansımaları ele alınarak yapılmıştır ve bütüncül bir koruma fikri öne sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Koleji, Anadolu’da Yabancı Okulları, Eğitim ve Öğretim, Osmanlı Devleti’nde Amerikan okulları, Merzifon Amerikan koleji, Merzifon Tarihi, Restorasyon, Rölöve

ABSTRACT

MS THESIS

AN EXAMINATION OF MERZIFON ANATOLIAN COLLEGE

Neslihan ERDOĞAN

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assist Prof. Dr. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN

2020, 201 Pages

Jury

Advisor Assist Prof. Dr. A. Deniz OKTAÇ BEYCAN

Assist Prof. Dr. Gülşen DİŞLİ

Assist Prof. Dr. Murat ORAL

In this study, directed by foreign countries education structures made in Turkey were examined. With the influence of surrenders in the Ottoman Empire, the educational structures opened by foreign states and the educational activities carried out accelerated between the 18th and 19th centuries. Surely, the educational structures that belong to the United States are the most important of these educational structures on the Turkish territory of foreign countries. It is stated in various sources that the number of these structures reached 400. These educational structures are considered to be historical, cultural, and social documents both in terms of their number and affecting the people living in the environment and hosting important events in Turkish History. Educational structures gathered under the name of American schools spread to almost all of Anatolia. Some of the American schools still exist in big and important cities such as Istanbul and Izmir. For this reason, the American schools in Anatolia were examined. Considering this situation, it is important to examine these educational structures that affect our history. Merzifon city, which is a bridge and provides a transition to our Black Sea coast, attracted great attention by the Americans. The city, which has a long history, is a suitable center for the establishment of the American College in terms of its population arrangement and location. Studies started in the city in the 1800s and an American College was founded in 1860. Since then, Merzifon has hosted the American College for many years. Merzifon, one of the Anatolian cities, has a rich cultural legacy. Merzifon American College, which is in this cultural diversity. The educational structure of the city and the health work carried out in the city was greatly affected by the American College. In addition to these college education activities, different functions and services were installed in the War of Independence and the Republic Period and were used for many years. Today, Merzifon American College continues its education in Thessaloniki under the name of Anatolian College. It is a problem that the history of these buildings, which shed light on the past, are transferred to the future and that conservation efforts are not carried out in a way to cover the ideology of American colleges. In line with this approach, it should be clearly stated that the past status of the buildings is reflected and that these structures used by different institutions are not separate structures but are gathered under the roof of American College. The study will reveal the aims of these institutions; the activities carried out were carried out by considering the historical situation of the institutions, their intended use and the reflections of their ideologies on architecture, and they suggest a holistic protection idea.

Keywords: American College, Foreign Schools in Anatolia, Education and Training, American schools in the Ottoman State, Merzifon American college, Merzifon History, Restoration, Survey

ÖN SÖZ

Yüksek Lisans çalışmalarımın ilk anından beri bilgisiyle desteklerini esirgemeyen ve beni çalışmalarımın her aşamasında yönlendiren değerli hocam Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırmalarım sırasında yaptıkları çalışmaları ve bilgi arşivlerini benimle paylaşan Mimar Emre BOĞA'ya ve Mimar Ali Kamil YALÇIN'a teşekkür ederim. Son olarak eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve yalnız bırakmayan annem Müjgân ERDOĞAN, babam Şükrü ERDOĞAN, ağabeyim Serkan ERDOĞAN, ikizim Nagehan ERDOĞAN ve Akın TÜRKOĞLU'na sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Neslihan ERDOĞAN
KONYA-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı	5
1.3. Kaynak Araştırması	6
1.4. Materyal ve Metot.....	8
2. EĞİTİM ÖĞRETİM KAVRAMI	11
2.1. Eğitim Kavramı.....	11
2.2. Öğretim Kavramı	11
2.3. Türklerde Eğitim ve Öğretim Hayatı	12
2.4. Osmanlı İmparatorluğu'nun Eğitim ve Öğretim Kurumlarına Kısa Bir Bakış....	14
2.4.1. Mahalle (Sıbyan) Mektepleri ve İptidailer.....	14
2.4.2. Medreseler	14
2.4.3. Acemi Ocağı	15
2.4.4. Enderun Mektebi.....	16
2.4.5. Rüştiyeler	16
2.4.6. İdadiler	16
2.4.7. Sultaniler	16
2.4.8. Daru'l Fünun.....	17
2.4.9. Diğer Eğitim Kurumları.....	17
3. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA AZINLIK VE YABANCI OKULLARI	19
3.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda Azınlık Okulları.....	19
3.1.1. Rum okulları	20
3.1.2. Ermeni okulları	22
3.1.3. Yahudi okulları	23
3.1.4. Süryani okulları.....	23
3.2. Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Devletlere Ait Okullar.....	23
3.2.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı devletlere ait okullar için yapılan yasal düzenlemeler	24
3.2.2. Fransızlara ait okullar	26
3.2.3. İtalyanlara ait okullar	28
3.2.4. İngilizlere ait okullar.....	29
3.2.5. Avusturya'ya ait okullar	30

3.2.6. Almanlara ait okullar	31
3.2.7. İraniılara ait okullar	31
3.2.8. Amerika Birleşik Devletlerine ait okullar.....	31
4. TÜRK-ABD İLİŞKİLERİ.....	32
4.1. Genel Hâliyle Türk-Amerikan İlişkileri	32
4.2. Misyon ve Misyoner	33
4.3. Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Okulları.....	34
4.3.1. Amerikan Okulları	34
4.3.2. Amerikan Okullarının Tarihsel Gelişimi	35
4.3.3. Amerikan Okullarının Öğrencileri ve Öğretmenleri.....	39
4.3.4. Amerikan Okullarında Verilen Dersler.....	39
4.3.5. Amerikan Okullarının Stratejisi, Yerleşim Özellikleri ve Mimarisi.....	40
5. MERZİFON İLÇESİ.....	49
5.1. Merzifon'un Konumu	49
5.2. Merzifon'un İklimi	51
5.3. Merzifon'un Nüfusu, Belde ve Köyleri	51
5.4. Merzifon'un Geçim Kaynakları.....	53
5.5. Merzifon'un Tarihsel Gelişimi	54
5.6. Merzifon'un Mimarisi.....	56
6. MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ (MERZİFON ANATOLIAN COLLEGE)63	
6.1. Misyonerlerin Merzifon'a Gelmesi ve Merzifon Amerikan Koleji'nin Kuruluşu	63
6.2 Merzifon Amerikan Koleji'nin Konumu ve Mevcut Durumu.....	66
6.3. Merzifon Amerikan Koleji Binaları.....	68
6.3.1. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi (1865) (1 Numaralı Bina)	68
6.3.2. Merzifon Amerikan Koleji Hastane Binası (1889) (2 Numaralı Bina)	93
6.3.3. Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane Binası (1910-1914) ..	118
(3 Numaralı Bina)	118
6.3.4. Merzifon Amerikan Koleji Prof. V. H. Hegopian' ın Evi ve Dr. Tracy'nin İnşa Ettiği Marinus Khubesian'ın Kulübesi (Öğretmenlere Ait Lojmanlar) (4 Numaralı Bina)	135
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	138
7.1. Değerlendirme	138
7.2. Sonuç ve Öneriler	152
KAYNAKLAR	156
WEB KAYNAKLARI	159
ÖZGEÇMİŞ	201

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

% : Yüzde

Kısaltmalar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ABCFM: Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions Teşkilatı

MÖ: Milattan Önce

PVC: Poli Vinil Klorür

SEV: Sağlık ve Eğitim Vakıf

WC: Water-Closet (Tuvalet)

1. GİRİŞ

Eğitim insanların öğrenme becerilerini geliştirmesinin ve kendini yetiştirmesinin en temel yoludur. İnsanlar çağlar boyunca bu doğrultuda çalışmalar yapmışlardır. Her kültür ve toplulukta kendi yaşam tarzına uygun eğitim çalışmalarına rastlamak mümkündür.

Eğitim çalışmalarının tarihin çok eski zamanlarına kadar dayandığı bilinmektedir. İlk olarak bilgiler yazıyı kullanmadan taşlara duvarlara kazınmıştır. Daha sonraları toplumlar geliştikçe eğitim çalışmaları da gelişmiş ve değişmiştir. Yazının bulunması ile beraber eğitim çalışmaları da büyük bir hız kazanmıştır. Eğitim tarihi Sümerlere kadar uzanmaktadır. Eski çağlardan günümüze kadar aralıksız şekilde eğitim çalışmalarının devam ettiği görülmektedir.

Eğitim toplumların yaşayış tarzları ve kültürleri ile doğrudan ilişkilidir. Eğitimde verilen dersler yapılan çalışmalar bu kültürel etkilerin yansımalarıdır. Toplumlar kendi kültürel ve dini değerleri içerisinde çocuklarını eğitmişler ve bununla birlikte toplumsal değerlerini de kökleştirmişlerdir. Eğitim ve kültür birbiri ile kesintisiz devam eden bir ilişki içerisindedir. Aslında eğitim hayatın bir parçası tamamlayıcısı değil, sürekli bir unsurdur ve hayattan bağımsız düşünülemez.

Türkler tarihin ilk zamanlarından beri eğitim öğretim çalışmalarının içerisinde olmuşlar, eğitim çalışmalarını etkileyip yönlendirmişler ve gelişmesinde büyük roller oynamışlardır. (Özkan, 2017) Türk eğitim tarihine baktığımızda Türk eğitim sisteminin toplumun yaşam tarzını yansıttığı açıkça görülmektedir. Türk eğitim tarihi Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göç ettikleri zamana kadar uzanmakta ve bu dönemden günümüze kadar kurulan ve yıkılan bütün Türk devlet ve boylarını kapsamaktadır. Türklerde eğitim düzeni yaşanan coğrafyaya, benimsenen kültür ve din yapısına göre her dönem yeniden düzenlenmiştir. Değişen bu kültür yapısı ve yaşam tarzı ile eğitim çalışmaları da büyük bir değişim, gelişim ve çeşitlilik göstermiştir. (Güven, 2014)

Türk toplumunun yaşam tarzı ve kültür yapısı incelediğinde farklı eğitim çalışmaları karşımıza çıkmaktadır. Bunlar: toplumsal eğitim, aile içi eğitim, askeri eğitim, mesleki eğitim ve dinî eğitimdir. (Özkan, 2017)

Gelişen eğitim yapısı ve eğitimdeki çeşitlilik farklı eğitim kurumlarının kurulmasına sebep olmuştur. Bunlar gelişerek eğitimin çeşitli ihtiyaçlarına cevap

vermiştir. Türk toplumlarında eğitim kurumları hem toplumda yaşayan kişiler hem de toplumu yönetenler tarafından kurulmuştur. (Güven, 2014)

Türkler Karahanlılar ile birlikte İslamiyet'i kabul etmiştir. İslamiyet'in kabulü ile birlikte Türk eğitim öğretim yapısında büyük ölçüde değişiklikler yaşanmıştır. Türk İslam kültürünün etkisi ile birlikte eğitim sistemi değişmiş ve farklı eğitim kurumları açılmıştır. Mektepler, medreseler, ribatlar (kervansaray- hangâh), camii ve mescitler, tekke ve zaviyeler, kütüphaneler, Enderun mektebi, rüştiyeler, sıbyan mektepleri, idadiler, daru'l fünun (üniversite), loncalar ve kıraathaneler Türk tarihi boyunca görülen yaygın eğitim kurumlarıdır. Medreseler ise İslamiyet'in kabulüyle beraber Karahanlı'dan başlayarak Türk devletlerinin en önemli eğitim kurumlarından birisi olmuş ve Osmanlı zamanına kadar uzanmıştır. Osmanlı'da daha çok gelişme gösteren medreseler devletin yıkılışına kadar eğitim kurumlarının temelini oluşturmuştur (Özkan, 2017). Bu eğitim kurumları Türk devletlerinde birçok bilim adamının yetişmesine ve farklı alanlardaki bilimsel çalışmaların başarılı bir şekilde yürütülmesine fayda sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Anadolu'da Türk birliğini sağlamak için mücadele etmiştir. Bu doğrultuda birçok devlet ve boylarla savaşlar yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu kısa sürede Anadolu, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına yayılmıştır ve bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nun dünyanın en güçlü devletlerinden birisi olmasını sağlamıştır (Özkan, 2017). Bu büyük devlet uzun yıllar varlığını sürdürmüş ve eğitim alanında başarılı çalışmalarda bulunmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan eğitim çalışmaları Türk eğitim tarihi açısından önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu bilimsel düşünce ve eğitime çok önem vermiştir. Yıldırım Beyazid (I. Beyazid) döneminden başlayarak Osmanlı topraklarının uzun yıllar boyunca önemli ilim merkezlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. (Şeşen, 2002)

Farklı kültüre, dine etnik kökene sahip insanlar Osmanlı İmparatorluğu'nda uzun yıllar boyunca huzur içerisinde bir arada yaşamışlardır. Yaşamlarını sürdürürken kendi yaşam tarzlarına uygun her türlü faaliyeti rahatça yerine getirmişlerdir. (Özkan, 2017) bu faaliyetlere özellikle eğitim çalışmaları da dâhildir. Bu nedenle Osmanlı topraklarında yaşayan farklı etnik kökene sahip insanlar kendi kültürlerine uygun eğitim faaliyetlerini yürütebilmek için Osmanlı içerisinde eğitim kurumları açmışlardır. Bu eğitim kurumları azınlıkların kurduğu eğitim kurumları olarak değerlendirilmektedir (Özkan, 2017).

Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) ile birlikte Osmanlı içerisinde yaşayan azınlık halka birçok alanda ayrıcalık tanınmış. Yine bu dönem içinde Islahat Fermanı (1859) ilan edilmesiyle azınlık halkın yanında yabancılar da Osmanlı içerisinde mülk edinme hakkına sahip olmuşlardır. Bu durum yabancı devletleri, Osmanlı içerisinde daha çok etkinleştirmiştir.

Ayrıca yabancı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu yapısından faydalanarak farklı amaçlar doğrultusunda, Osmanlı topraklarında açtıkları eğitim kurumları da vardır. Bunlar ise yabancılar tarafından açılan okullar olarak değerlendirilmektedir (Özkan, 2017). Osmanlı İmparatorluğu'nda açılan yabancı okullar, verdikleri güçlü eğitimin yanı sıra bazı misyonerlik çalışmalar da yürütmüşlerdir. Osmanlı içerisinde eğitim veren yabancı devletler sahip oldukları modern disiplinli eğitim anlayışı ve farklı bir dine mensup olmalarından dolayı bunları da eğitim çalışmalarına yansıtılmışlardır. Yabancı okullarının bu misyonerlik çalışmaları dışında bir amacı da Osmanlı İmparatorluğu'nu zayıflatmak ve amaçları doğrultusunda üs olarak kullanmaktır.

Eğitim kurumları bir toplumun yapı taşı oluştururlar. Bu nedenle yabancı devletlerin Osmanlı topraklarında açtıkları eğitim yapıları açtıkları bölgeleri etkilemişler, kültürel ve estetik anlayışında değişikliğe yol açmışlardır. Bu yapılar uzun yıllar varlığını sürdürmüş ve tarihin önemli olaylarına tanıklık etmiştir. Tarihimizi anlamamıza yardımcı olacak bu eğitim yapılarını incelemek çok önemlidir. .

Özellikle Osmanlı topraklarında yabancı eğitim kurumları arasında Amerikan eğitim yapılarının sayılarının oldukça çok olduğu bilinmektedir. Eğitim, misyonerlik ve teşkilatlanma faaliyetlerine ek olarak büyük etkileri olan Amerikan eğitim yapılarının her yönüyle incelenmesi gereklidir. Ayrıca bugün ayakta olan bu eğitim binalarının kültürel varlık kapsamında değerlendirilmesi ve mimari açıdan incelenmesi gerekmektedir. Yapılarda yürütülen faaliyetlerin hem toluza hem de mimariye olan etkilerinin incelenerek bu doğrultuda mimari öneriler sunulmalıdır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çok ulusun bir arada yaşadığı; kültürel, sosyal ve mimari açıdan büyük bir çeşitliliğe sahip Osmanlı İmparatorluğu 19. yy. ve sonrasında bazı alanlarda batılı devletlerin etkisi altında kalmıştır. Bu alanlardan birisi de eğitim alanıdır. Bu etki

sonucunda Osmanlı topraklarında yaşayan azınlık halk ve yabancı devletler Osmanlı İmparatorluğu içerisinde kendi eğitim kurumlarını açmaya başlamışlardır.

Osmanlı içerisinde yer alan azınlık ve yabancı okullarının araştırılması ve eğitim hayatının incelenmesi, bu eğitim kurumları arasında önemli bir yere sahip olan Amerikan eğitim kurumlarının amacının ve çalışmalarının gün ışığına çıkartılması gerekmektedir. Ayrıca Osmanlı topraklarında açılan Amerikan eğitim kurumlarında güdülen amaçlar doğrultusunda “misyon” ve “misyoner” kavramlarının araştırılması, Osmanlı-ABD ilişkilerinin bir sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu’nda yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin incelenmesi tezin bir diğer amacıdır.

Mimari ürünler sadece yapıldığı döneme ait değildir. Geçmişten etkilenirler ve geleceği etkilerler. Tarihimizi ve kültürümüzü etkileyen bu eğitim yapılarını mimarlık ve estetik anlayış içerisinde kültürel varlık kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların yetersizliği nedeniyle Anadolu’da kurulan yabancı okulların tarihinin araştırılması ve mimarisinin incelenmesi amaç edinilmiştir.

Osmanlı topraklarında yer alan yabancı ülkelere ait olan eğitim yapıları dönemin sosyal, siyasal, kültürel yaşantısına etki ettiği kadar mimarisine de etki etmiştir. Kuşkusuz ki bu etkiye en çok sahip olan eğitim yapıları sayıları 400’e yaklaşan Amerikan eğitim yapılarıdır. Bu da Osmanlı İmparatorluğu’nda açılan Amerikan eğitim yapılarını sadece bina olmaktan çıkarmaktadır.

Eğitim yapılarının mimarisinin ve Osmanlı topraklarında yabancı devletler tarafından kurulan bu okulların şehrin mimarisine getirisini incelemek ve değerlendirmek gerekmektedir. Tarihe tanıklık eden bu yapılar mimarlık tarihi açısından incelenmelidir. Amerikan eğitim kurumlarının mimari açıdan değerlendirilmesi ve özele inerek Amerikan eğitim kurumlarından birisi olan Merzifon Amerikan Kolejinin incelenmesi, kolej bünyesinde yer alan ve bugün ayakta kalan eğitim yapılarının araştırılması ve belgelenmesi, literatür araştırmasının yapılması ve tarihî dönemlerde koleje ait binaların kullanım amaçlarının incelenmesi tezin amaçları kapsamındadır. Günümüzde mevcut binalardan bazılarında restorasyon çalışmaları yapılarak yeni işlevler yüklenmiştir. Bu yapılar farklı kurumlar tarafından kullanılmaktadır. Ancak ayakta kalan koleje ait bazı yapılar için herhangi bir çalışma mevcut değildir. Bu binaları da kapsayan bütüncül bir belgeleme çalışması yapmak gerekmektedir.

Merzifon Amerikan Koleji Osmanlı topraklarında açılan diğer Amerikan kolejlerinden farklı olarak bazı mimari unsurlara sahiptir. Bu unsurlardan birisi de kolejin geniş kapsamlı bir kampüs niteliğinde olmasıdır. Bu nedenle Merzifon Amerikan Koleji mimari açıdan kampüs kapsamında ele alınmalıdır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında eğitim ve öğretim kavramlarından başlanarak Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı toplumların etkisiyle yapılan eğitim çalışmaları incelenmiş ve bu eğitim çalışmalarının yürütülmesi için kurulan eğitim yapıları hakkında literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmada öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'nun eğitim kurumları araştırılmış ve bunlara ek olarak azınlık okullarına değinilmiştir. Osmanlı içerisinde ilk önce azınlıkların eğitimlerine müdahale ederek başlayan ve daha sonra kurumsallaşan yabancı eğitim çalışmaları incelenmiştir. Bu eğitim çalışmalarının altında yatan amaçlar ve Osmanlı'ya olan etkileri ele alınmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı devletler tarafından güdülen eğitim politikaları ve eğitim kurumları ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Yabancı eğitim kurumlarından en dikkat çekenlerden birisi olan Amerikan eğitim kurumları daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmış ve bu doğrultuda yürütülen misyonerlik çalışmaları değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Amerikan eğitim kurumlarının tüm Osmanlı topraklarına yayıldığı bilinmektedir. Bu nedenle sayıları çok artmış ve çalışmaları hız kazanmıştır. Günümüzde hala varlığını devam ettiren bazı eğitim kurumlarına da sahip olan Amerikan eğitim kurumlarından, stratejik noktalarda yer alan ve gelişmiş olan eğitim yapılarına özel olarak bu tez kapsamında değinilmiştir. Bu yapıların çalışmaları araştırılmış ve faaliyetler doğrultusunda gelişme gösteren eğitim binalarının mimarisi incelenmiştir.

Bu sayede, genelden özele giderek Merzifon Amerikan Koleji incelenmiştir. Amerikan okullarından biri olan Merzifon Amerikan Kolejinin kurulmasına sebep olan nedenler ve Kolejin kuruluş aşamaları incelenmiştir. Ayrıca Merzifon Amerikan Kolejinin mimari kimlik açısından incelemesi yapılmış ve mimarlık tarihindeki yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kolejde yürütülen eğitim faaliyetleri, siyasal ve sosyal faaliyetler incelenmiştir. Bu amaçların mimariye yansması gözlemlenmiş ve değerlendirilmiştir. Yürütülen faaliyetlerin mimariye olan etkileri sonucunda; Merzifon

Amerikan Koleji'nin sahip olduğu kültürel, sosyal ve mimari farklılıklar üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur.

1.3. Kaynak Araştırması

Çalışma kapsamında kullanılacak bazı bilimsel kaynaklar aşağıda yer almaktadır:

Alan (2002), Doktora tezinde Merzifon Amerikan Kolejini incelemiş ve Anadolu'daki etkileri üzerinde durmuştur. Kaynak Merzifon Amerikan Kolejinin kuruluşu ve gelişimi üzerine verdiği bilgiler açısından Merzifon Amerikan Koleji başlığı altında yararlı bir kaynak olmuştur.

American Board Archives, Guide (1825-2010), Amerikan kuruluna ait resmî internet sitesinden Osmanlı'da kurulmuş olan Amerikan okullarına ait resmî belge ve broşürlerden okulların kuruluşu ve çalışmaları ile ilgili bilgiler edinmek için yararlanılmıştır.

Arıbaş (2011), kitabında Türklere ait olan eğitim sisteminden bahsetmekte ve Türk eğitim tarihine ışık tutmaktadır. Kitapta yer alan Türk eğitim sistemi ile ilgili verilerden ve Türk eğitim sisteminin tarihi gelişimine ışık tutan bilgilerden yararlanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde eğitim sistemi başlığı altında devletin eğitim sistemi ve eğitim kurumları araştırılmıştır. Bu şekilde yabancı okulların Türk eğitim sistemine olan müdahalesi incelenmiştir. Bu bağlamda eser önemli bir kaynak olarak kullanılmıştır.

Armaoğlu (1991), kitabında Türklerin tarihte Amerika ile olan ilişkileri üzerinde durmaktadır. Kitaptaki verilerden, Osmanlı topraklarında Amerikan okullarının açılma sebeplerini araştırmak ve Osmanlı-ABD ilişkilerini incelemek için Türk-ABD ilişkileri başlığı altında yararlanılmıştır.

Bayram (2012), kitabında Merzifon tarihinden ve Ermeni ayaklanmalarından bahsetmektedir. Merzifon tarihi başlığı altında kitapta yer alan bilgiler kullanılmıştır. Kitaptan Merzifon tarihini araştırmak ve Amerikan kolejinin etkilerini anlamak amacıyla yararlanılmıştır.

Büyükkarcı (2002), kitabında Amerikan Kolejlerinin eğitim sistemi, öğrenci ve öğretmenleri ile ilgili sayısal veriler üzerinde durmuştur. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan Amerikan okulları başlığı altında okulların teşkilatlanması öğrenci ve öğretmeniyle ilgili eserdeki verilerden yararlanılmıştır.

Compton (2008), eserinden Amerikan okullarının mimarisi incelenirken Merzifon Amerikan Koleji'nin mimari yerleşimi ve 1900'lü yıllarda külliyyede bulunan yapıların konumu için gerekli bilgilerden ve görsel verilerden yararlanılmıştır.

Çatal (2009) yayımlanmamış yüksek lisans tezinde, Amasya şehrinin nüfus özelliklerinden bahsetmektedir. Merzifon Amerikan Koleji çalışmalarının yürütüldüğü yıllarda şehrin nüfus yapısı ile ilgili veriler Merzifon'un nüfusu başlığı altında kullanılmıştır.

Fersah Mimarlık Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi rölöve, restorasyon projelerini hazırlamıştır. Fersah Mimarlık proje arşivinden Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi binasına ait mimari bilgilerden ve restorasyondan önce yapının durumuna ait görsel verilerden yapının mimarisini ve restorasyon sonrası durumunu değerlendirmek için Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi başlığı altında yararlanılmıştır.

Karadeniz (2017), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanan makalesinde Merzifon'un nüfusu ile ilgili sayısal veriler de dâhil olmak üzere birçok bilgiye yer vermiştir. Makaledeki bilgiler Merzifon'un Nüfusu başlığı altında Merzifon'un nüfusunun etnik yapısını incelemek için kullanılmıştır.

Kocabaşoğlu (1998), eserinde Amerika'nın Anadolu'daki faaliyetleri ile ilgili Amerika'ya ait belgelere dayanarak birçok bilgi vermektedir. Kaynaktan Anadolu'da Amerika'nın faaliyetleri ve bu faaliyetlerin Amerikan Kolejleri içerisinde nasıl yürütüldüğünü incelemek için yararlanılmıştır.

Koçak (1985), Tanzimat'tan Sonra Özel ve Yabancı Okullar adlı eserinde dönemin özel okullarına ve yabancı okullarına değinmiştir. Eserden yeni yasal düzenlemelerin ardından yapılan eğitim çalışmalarının hız kazanmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'ndaki eğitim yapılarının çalışmaları ve durumları ile ilgili verilerden Anadolu topraklarında azınlık ve yabancı okulları başlığı altında yararlanılmıştır.

Kuzgun (1983), Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan makalesinde misyonerliğin doğuşu ve faaliyetlerinden bahsetmektedir. Kaynaktan Amerikan Koleji çalışmalarının arkasında yatan misyon ve misyoner kavramlarını araştırmak ve incelemek için yararlanılmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü resmî internet sitesinden Merzifon'un konumu, iklimi ve coğrafyası başlıkları altında yararlanılmıştır.

Öztürk, Yıldız, (2007), Amerikan Protestan Misyonerlerinin Türkiye'deki Faaliyetleri (1820-1938) adlı kitabında Amerika'nın yürüttüğü misyonerlik faaliyetlerinden bahsetmiştir. Kitaptaki veriler Amerikan Okullarının Tarihsel Gelişimi başlığı altında okulların ana amacı olan misyonerlik ve Protestanlık faaliyetleri ile ilgili literatür araştırması yapmak amacıyla kullanılmıştır.

Sezer (1999) eserinde Atatürk döneminde yabancı okulları ve bu okulların kapatılması için yürütülen çalışmalardan bahsetmektedir. Yabancı okulların kapatılması için yapılan yasal çalışmalar ve bu çalışmaların okulları ne kadar engellediğini gösteren bilgiler azınlık ve yabancı okulları ile ilgili yapılan literatür araştırmasında kullanılmıştır.

Yalçın Mimarlık Merzifon Amerikan Koleji hastane binasının rölöve, restorasyon projelerini hazırlamıştır. Yalçın Mimarlık proje arşivinden Merzifon Amerikan Koleji hastanesine ait mimari bilgilerden ve restorasyondan önce yapının durumuna ait görsel verilerden yapının mimarisini ve restorasyon sonrası durumunu değerlendirmek için Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi başlığı altında yararlanılmıştır.

Yıldız (2011), kitabından Anadolu'da kurulan Amerikan okullarının eğitim öğretim faaliyetlerinden bazı mimari özelliklerine kadar birçok bilgi vermiştir. Bu kaynak Anadolu'daki Amerikan okullarının özellikleri için bir altlık oluşturmaktadır.

1.4. Materyal ve Metot

Osmanlı İmparatorluğu'nda ve özellikle Anadolu topraklarında kurulan yabancılara ait kolejler ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Bunlardan en önemlilerinden birisi olan Amerikan Kolejleri ile ilgili ayrıntılı literatür araştırması yapılmış ve Merzifon Amerikan Koleji kapsamlı şekilde incelenmiştir. Bu inceleme ve araştırma yapılırken konu ile ilgili daha önce yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri, kaynak kitaplar, gazete haberleri, seyahatnameler, makaleler ve Amerikan Kurulunun kendisine ait resmî internet sitesinden, koleje ait binaların eski fotoğraflarından yararlanılmıştır. Ayrıca eskiye tanıklık eden ya da yörenin tarihi hakkında bilgi sahibi olan halkla bilgi alışverişi için görüşmeler yapılmıştır. Mimarlık tarihi, rölöve ve restorasyon, Türk eğitim tarihi ve Türk siyaset tarihi gibi alanlarda yazılan kaynaklar taranmıştır.

Türk eğitim tarihi incelenmiş ve araştırılmıştır. Türk tarihi boyunca eğitim ve öğretime çok önem verilmiştir. Bu da eğitim ve öğretim için yapılan çalışmaları ve bu çalışmalar için yapılan eğitim kurumlarını önemli hâle getirmektedir.

Tarih boyunca yaşamış Türk boylarına ve devletlerine baktığımızda çeşitli eğitim kurumları açıldığı görülmektedir. Bu nedenle tez kapsamında Türklerin kullandığı ve mimariye kazandırdığı eğitim yapılarıyla ilgili literatür araştırması yapılmıştır.

Tarih sahnesinde uzun yıllar kalan en önemli Türk devletlerinden birisi olan Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yürütülen eğitim faaliyetleri ve kurumları araştırılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu içerisinde azınlıklar ve yabancı devletler tarafından yürütülen eğitim faaliyetleri araştırılmış ve bunların kurduğu eğitim kurumları incelenmiştir.

Osmanlı içerisinde önemli gelişmelere neden olan Amerikan eğitim yapıları Osmanlı toprakları içerisinde neredeyse her yere yayılmıştır. Osmanlı'nın Başkenti olan İstanbul'da ve Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli şehirlerinde açılan Amerikan okulları tarihimizi anlamak için çok önemlidir. Osmanlı topraklarında yer alan Amerikan okullarından bazıları günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle Amerikan okullarının araştırılması ve incelenmesi tezin kapsamı içerisinde.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'nun çok yerinde açılan Amerikan kolejleri eğitim çalışmalarının yanında birçok faaliyette bulunmuştur. Bu faaliyetlerin öncüsü misyonerlik çalışmalarıdır. Bu kapsamda Osmanlı-ABD ilişkileri değerlendirilerek misyon ve misyonerlik kavramları araştırılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri tarafından misyonerlik çalışmaları yürütmek için kurulan Amerikan Board Teşkilatı araştırılarak yaptığı çalışmalar incelenmiştir.

Osmanlı topraklarında kurulan yabancı okulların çok olması Osmanlı döneminde eğitim alanındaki yasal düzenlemeleri araştırmayı ve incelemeyi gerektirmektedir. Dönemin yabancı okullarının açılmasına olanak sağlayan yasal düzenlemeler ve devamında bu okulların kapatılması için yapılan çalışmalar da incelenmiştir.

Tez kapsamında Amerikan eğitim kurumlarından birisi olan ve kampüs özelliği taşıyan Merzifon Amerikan Kolejine ait mevcut yapılar Belediye, Kültür Bakanlığı, Kaymakamlık, mimarlık ofislerinden alınan veriler ve yerinde yapılan çalışmalar ile incelenmiş, yapıların mimarisi ve şu anki durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Merzifon Amerikan Koleji kütüphane ve ana ofis binası ele alınmış ve rölövesi alınarak gerekli belgeleme çalışmaları yapılmıştır.

Amerikan kolejlerinin mevcut durumlarının belgelenmesi ve korunması tarihî ve kültürel mimarimiz için önem arz etmektedir. Bu nedenle binalara yapılmış restorasyon müdahaleleri; projeleri gerçekleştiren Mimarlık ofislerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda incelenmiştir.

Amerikan Kolejine ait yapıların mimarileri incelenmiş ve analiz-sentez çalışmalarıyla Kolej bir eğitim kampüsü niteliğinde değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda Kolej'in şimdiki durumu ve kullanım koşulları ele alınarak öneriler sunulmuştur.

2. EĞİTİM ÖĞRETİM KAVRAMI

2.1. Eğitim Kavramı

Eğitim tarihine bakacak olursak aslında insanlık tarihi kadar eski olduğunu söyleyebiliriz. Tarih öncesi devirlere kadar baktığımızda eğitim insan hayatının her alanındaadır.

Eğitimin bilim olarak gelişmesinde Aristo ve Platon gibi birçok düşünürün ve bilim adamının katkısı olmuştur. Bu düşünürlerin sayesinde eğitime yüklenen anlamlar gelişmiş ve değişmiştir (Güven,2014). Eğitime bu gelişmelerle birlikte kişiyi eğitmek toplumda bir yer edinmesini sağlamak ve kişinin gelişimini sağlamak gibi farklı amaçlar yüklenmiştir.

Ülkemizdeki en yaygın tanıma göre eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla bilerek ve isteyerek değişiklik meydana getirme sürecidir. Eğitim bireyin yaşam koşullarına hazırlanması ve davranışlarının bu yönde yaşamını sürdürebilecek şekilde değiştirilip geliştirilmesidir (www.bilgikilavuzu.com). Günlük dilde bireyin iyi nitelikler kazandırılması ve bu nitelikleri en uygun zamanda en uygun şekilde yönetmesi anlamında kullanılmaktadır. (Güven,2014)

Eğitim bireyleri birbirine yakınlaştırır ve toplumla bütünleştirir. Toplumu oluşturan bireylerin yaşama katılmasını ve bu şekilde kişiliklerinin gelişmesini sağlar. Kısaca eğitim kişilerin gelişmeleri için gereken genel bilgileri, ahlak kurallarını, gelenekleri ve dil kurallarını bireylere öğreten bir araç ve aynı zamanda bunu gerçekleştirmede bir yöntemdir. Eğitim kişilerin tüm yaşamı boyunca kesintisiz olarak devam eder ve bireyin sürekli değişmesini ve gelişim içerisinde olmasını sağlar. (Güven,2014)

2.2. Öğretim Kavramı

Eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından belirli araç ve gereçlerle öğrencilere bilgi aktarılmasıdır. Belirli bir müfredat ve bilgi öğretilerek kişilere uzmanlık kazandırılması öğretim olarak ifade edilir (www.bilgikilavuzu.com). Bu doğrultuda toplumlar kendi geleneklerine ve kültürlerine uygun olarak öğretim müfredatlarını hazırlarlar. Bu müfredat öğretim gören kişilerin hem kendilerini geliştirmesini hem de

bir alan da uzmanlaşarak meslek edinmelerini ve hayatlarını bu şekilde yönetip devam ettirmelerini sağlar.

Öğretim planlı ve programlı olarak yürütülür bireyin yaşamında sürekli değildir. Kişinin hayatında belirli bir bölümü kapsar, bu süreç toplumdan topluma farklılık gösterir ve sonunda bir belge ile tamamlanır. (Güven, 2014)

2.3. Türklerde Eğitim ve Öğretim Hayatı

Türkler eğitimi uzun yıllar boyunca hayatlarının bir parçası olarak kullanılmışlardır ve kullanmaya devam etmektedirler. İslamiyet'in kabulünden önce yaşamış Türk topluluklarına ve devletlerine baktığımızda eğitim çalışmaları yapıldığını açık bir şekilde görebiliriz ancak bu çalışmalar göçebe yaşamın getirdiği çevrede sürdürülebilmiştir. Öncelikle göçebe hayat tarzından dolayı sürekli başka yerlere gitmek ve kısa süreli yerleşmelerde bulunmak zorunda kalan Türk toplulukları, savaş eğitimine önem vermiştir. Bu nedenle askerlik ayrı bir olgu olarak görülmemiş asker millet olarak yaşamışlardır. Bunun sonucunda da kadın ve erkek ayrımı olmaksızın savaş eğitimi hayatın her alanında önemli olmuştur. Göçebe hayatın bir getirisi de hayvancılık alanında yapılan çalışmalar olmuştur. Bu çalışmalar doğrultusunda hayvan yetiştirme ve bu konuda gelecek nesilleri eğitime toplumun bir parçası haline gelmiştir (Ünalın, Öztürk, 2008).

Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde ilk eğitim yeri aile içi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her toplumda olduğu gibi Türk toplumu da çocuklarını yetiştirmekte öncelikle aile içi eğitime önem verdiği görülmektedir. İnsanlar tarihin ilk zamanlarından beri hayat mücadelesi vermişlerdir. Bu mücadele bireyin doğup yaşadığı çevreye uyum sağlaması için bazı ihtiyaçları meydana getirmiştir. Bu ihtiyaçları yerine getirebilmesi için aile bireyin ilk eğitiminin karşılandığı bir kurum halini almıştır (Yapıcı, 2010). Günümüzde ise aile, bireyi topluma hazırlamada ilk basamak olarak eğitim çalışmalarındaki önemini korumaktadır.

Kültürel eğitim çalışmalarına baktığımızda ise yazının kullanılmasıyla farklı çalışmaların ortaya çıktığı görülmektedir. Göktürk devleti kendilerine ait ilk milli alfabe olan Orhun alfabesini oluşturmuşlardır ve bu harflerle Orhun yazıtlarını meydana getirmişlerdir. Aynı şekilde Uygur devletinde de milli bir alfabe rastlamak mümkündür. Uygur devletine ait yazılı eserler olarak Karabalgasun, Sine-Uşi yazıtları mevcuttur. Bu yazıtlar hem kültürel bilgi vermekte hem de okuma yazma

çalışmalarında Türk devletlerinin yaptığı faaliyetleri ortaya koymaktadır. Uygurların tahta harflerden yapılmış matbaayı kullanmaya başlamalarıyla birlikte eğitim çalışmalarının arttığı görülmektedir. (Ünalın, Öztürk, 2008)

Eski Türk devletleri bilimsel çalışmalarda da bulunmuşlardır. 12 Hayvanlı Türk takvimini yaparak astronomi alanında faaliyet göstermişlerdir. Ayrıca eski Türk topluluklarında birisi olan İskitler 'in (Sakalar), mumyacılık alanında bilimsel faaliyetleri olduğu bilinmektedir.

İslamiyet'in kabulüyle yerleşik bir eğitim çalışmalarının başladığı görülmektedir. Karahanlılarla beraber ilk Türk-İslam ürünleri ve eğitim çalışmaları ortaya koyulmaya başlanmıştır. Bunlardan biri olan medreseler, eğitim hayatının büyük bir bölümünü oluşturmaya başlamıştır. Bu kurumlarda hem dini eğitim hem de bilimsel eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Bu medreselerde aynı zamanda ilk burslu öğrenci sisteminin de temellerinin atıldığı bilinmektedir. (osmansezgin.com)

Farabi (muallim Sani yani Aristo'dan sonra ikinci öğretmen), İbni Sina (Tıp alanında), Kaşgarlı Mahmut (dil bilimci) ve Biruni gibi birçok bilim adamı Türk devletlerinde yetişmiş ve bilim alanında birçok önemli çalışmalarda bulunmuşlardır. (osmansezgin.com)

Büyük Selçuklu'nun kurulmasıyla beraber medrese çalışmaları gelişme göstermiştir. Dönemin önemli veziri Nizamülmülk tarafından Nizamiye medreseleri kurulmuş ve burada da önemli bilimsel çalışmalar yürütülmüştür. Bu medreselerde aynı zamanda devletin ihtiyacı olan yetenekli devlet adamları yetiştirilmiştir. (osmansezgin.com)

Medreseler, mektepler ahilik teşkilatı (Selçuklular 'da), loncalar (Osmanlı'da) eğitimin temelini oluşturan kurumlardır. Bu kurumların haricinde camilerde, türbelerde tekkelerde, mescitlerde, sarayda ve kütüphanelerde çeşitli eğitim çalışmaları yürütmüşlerdir. Ayrıca atabeylik ve sancağa çıkma gibi sistemler geliştirerek aynı zamanda devletin başına geçecek yöneticinin de eğitimini tamamlamışlar ve deneyim sahibi yöneticiler yetişmesine öncelik vermişlerdir. (osmansezgin.com)

Türk eğitim tarihine kısaca bakacak olursak birçok alanda geniş çaplı çalışmalar içinde bulunulduğu eğitim öğretime katkı yapıldığı ve önemli bilim adamlarının yetiştirildiği görülmektedir.

2.4. Osmanlı İmparatorluğu'nun Eğitim ve Öğretim Kurumlarına Kısa Bir Bakış

Kendinden önceki devletlerin eğitim öğretim mirasına da sahip çıkan Osmanlı İmparatorluğu kuruluş yıllarından itibaren eğitim öğretim çalışmalarına çok önem vermiştir. Bu doğrultuda birçok çalışma yapmıştır. (Özkan, 2017)

Osmanlı İmparatorluğu Yıldırım Bayezid döneminde eğitim alanındaki gelişmeler ile İslam dünyasının ilim merkezi olmuştur (Şeşen, 2002, Özkan, 2017). Osmanlı toprakları içerisinde birçok değerli bilim insanı yetişmiştir. Bu bilim insanların yetişmesinde Osmanlı'nın eğitim yapısının ve eğitim kurumlarının önemli katkıları olmuştur.

Eğitim çalışmalarında eğitimi verenler genellikle din adamlarıdır. Halkın eğitiminin yanında sarayda askeri eğitimin verildiği bölümler ve kadınların eğitiminin yapıldığı bölümlerde yer almıştır. (osmansezgin.com)

Osmanlı döneminde eğitim çalışmaları yürütülen bazı kurumlar aşağıda verilmiştir:

2.4.1. Mahalle (Sıbyan) Mektepleri ve İptidailer

Mahallede bulunan temel dinî bilgiler öğretilen eğitim kurumlarıdır. Eğitimin ilk basamağını oluştururlar. Medrese eğitimine devam edecek olan öğrenciler bu kurumlarda eğitim almışlardır. II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) döneminde ve sonrasında Osmanlı şehirlerinde bulunan büyük camilerin yanına bir sıbyan mektebi yapılmıştır ve çocuklar 4 yaşlarından başlayarak bu kurumlarda eğitime ilk adımlarını atmışlardır (Özkan, 2017). Bu kurumlara başlarken çocuklar, Amin Alayı (Bedi Besmele) adı verilen bir törenle eğitim kurumlarına kabul edilmişlerdir. (osmansezgin.com)

İptidailer de sıbyan mektepleri gibi eğitimin ilk basamağını oluştururlar. İlkokul olarak nitelendirilen bu kurumlar çocukların eğitimi için temel basamak niteliğinde olmuşlardır.

2.4.2. Medreseler

Osmanlı döneminde ilk medrese 1330'da İznik'te Orhan Gazi tarafından açılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, fethettiği her merkeze eğitim öğretim faaliyetlerini

yaygınlaştırmak amacıyla medreseler açmıştır. (Özkan, 2017). Bu durum Osmanlı İmparatorluğunun eğitim öğretime verdiği önemi gözler önüne sermektedir.

Medrese eğitimi ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesindeki eğitimi kapsamaktadır (Özkan, 2017). Bu kurumlarda günümüzdeki üniversite eğitimine benzeyen bir eğitim öğretim faaliyeti görülmektedir. Medreselerde hem dinî (fıkıh, hadis ve tefsir vb.) hem de pozitif bilim (astronomi ve matematik vb.) dersleri birlikte verilmiştir. (Özkan, 2017)

Medreseler maddi olarak bir vakıf tarafından desteklenmiştir. Vakıflar sayesinde eğitim gören öğrencilerin her ihtiyacı karşılanmıştır. Bu sayede eğitim öğretim faaliyetleri hız kesmeden devam etmiştir.

İstanbul'un fethinden sonra II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) İstanbul'da dönemin en önemli medresesi olan Sahnı Seman Medresesini kurmuştur. I. Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman) döneminde medreseler çeşitlenmiş ve Süleymaniye Medreseleri kurulmuştur. Bu medreseler külliye niteliği taşıyan kurumlardır. Külliyelerin içerisinde cami, sıbyan mektebi, kütüphane, darüşşifa (hastane), eczane, darülhadis (hadislerin öğretildiği kurumlar), hamam, imarethane (aşevi) ve darülkurra (Kuran öğretilen kurumlar) gibi yapılar bulunmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde açılan bir diğer medrese ise ihtisas medreseleridir. (Özkan, 2017). Yine bu durum medrese yapılarının günümüzdeki üniversite kampüslerine benzer bir oluşum içerisinde olduğunu gözler önüne sermektedir

Ayrıca bu medreselere alınacak öğrenciler sınavla belirlenmiştir. Medreselerde eğitim veren öğretmenler müderris olarak adlandırılmıştır. Müderris yardımcılarına muid denilmiştir. Medrese müdürleri ise fakih olarak anılmıştır (Özkan, 2017). Medreselerde okuyan öğrencilere ise talebe, şakirt, softa ve danışment gibi isimler verilmiştir. (osmansezgin.com)

Medreselerdeki eğitimde, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme döneminde bozulmalar yaşanmaya başlamıştır. Zamanla bu eğitim kurumlarında verilen dersler azalmıştır. Bu eğitim kurumları sadece dini eğitimin verildiği kurumlar haline gelmişlerdir.

2.4.3. Acemi Ocağı

Askeri eğitim vermek amacıyla kurulmuş okullardır. Gelibolu, Edirne ve İstanbul şehirlerinde kurulmuşlardır. Asıl amacı Osmanlı ordusuna asker yetiştirmektir.

Bu kurumlarda askeri eğitim alan öğrenciler Yeniçeri Ocağı'na alınmışlardır. Yeniçeri Ocağı'na ve Enderun mektebine kaynaklık eden eğitim kurumlarıdır. (Özkan, 2017)

2.4.4. Enderun Mektebi

Osmanlı İmparatorluğu'nda nitelikli insan yetiştirmek için kurulmuş eğitim kurumlarıdır. Amacı kaliteli devlet adamları yetiştirmektir. Çeşitli kademelerde eğitim öğretim vermişlerdir. Öğrenciler acemi oğlanlar arasından seçilmiştir. Bu eğitim kurumu II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) tarafından açılmıştır ve Topkapı sarayının içinde yer almaktadır. (www.ustunzekalilar.org)

2.4.5. Rüştîyeler

19.yy başlarında kurulmuşlardır. İlkokul (iptidai) ve lise (idadi) arası eğitim veren okullardır. Bu okullarda emsile (dil bilgisi), inşa (kompozisyon), din ve hat gibi dersler verilmiştir. Bu kurumlarındaki eğitimin dil ve din alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonraları bu derslere pozitif bilimlerde eklenmiştir. (bgc.org.tr/ansiklopedi/rustiye-mektepleri)

2.4.6. İdadiler

Rüştîyelerden sonra gelen bir üst eğitim kurumlarıdır. Lise niteliği taşımaktadırlar. 1882-1892 yılları arasında yaygınlaşmıştır. Bu okullarda dini bilimsel derslere ek olarak Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri verilmiştir (Özkan, 2017).

2.4.7. Sultaniler

Fransızca ve Türkçe eğitim verilen idadi seviyesindeki okullardır (Özkan, 2017). Günümüzde lise olarak adlandırılan okullara denk olan kurumlardır. Bu kurumlar daha çok II. Meşrutiyet (1908) döneminde yaygınlaşmışlardır. II. Abdülhamit döneminde yaygınlaşan bu kurumlara verilebilecek en önemli örnek günümüzde de varlığını devam ettiren, eğitim seviyesi oldukça yüksek olan ve Fransızca eğitim veren Galatasaray Sultanisidir.

2.4.8. Daru'l Fünun

Osmanlı İmparatorluğunda medreseler dışında yükseköğretim veren eğitim kurumlarıdır. (www.hurriyet.com.tr) İlk kez Sultan Abdülaziz döneminde açılmıştır (www.sultanabdulaziz.com). Bu kurum Kurtuluş Savaşından sonra İnkılaplar döneminde yapılan üniversite reformuyla günümüzde varlığını devam ettiren İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür.

Bu okullar medreselere ek olarak açılmışlardır. 17.yy'dan başlayarak medreseler yavaş yavaş önemini kaybetmişlerdir. Pozitif bilimlere olan ilgi azalmıştır ve Osmanlı İmparatorluğu artık her alanda olduğu gibi eğitim alanında da gerileme dönemine girmiştir.

2.4.9. Diğer Eğitim Kurumları

Bu eğitim kurumlarının haricinde Meşrutiyet döneminde cami ve mescitler, tekke ve zaviyeler, kütüphaneler, loncalar ve kıraathaneler Osmanlı İmparatorluğu'nda yaygın olarak kullanılan eğitim kurumları olmuşlardır. (Özkan, 2017)

Bu kurumlara ek olarak 18.yy da askeri alanda birçok eğitim kurumu açılmıştır. Bunlar: Avrupa tarzı açılan ilk askeri okul olan Hendesehane (I. Mahmut dönemi), İstihkâm okulu (I. Abdülhamit dönemi), deniz subayı yetiştirmek için Mühendishane-i Bahri Hümayun (II. Mustafa dönemi), kara subayı yetiştirmek için Mühendishane-i Berri-i Hümayun (III. Selim dönemi). Bu kurumlarda yenileşme çabaları ve Avrupa etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Aynı zamanda 19.yy.da II. Abdülhamit döneminde kültürel alanda da yaşanan gelişmeler doğrultusunda günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesinin temelini oluşturan Osman Hamdi Bey'in müdürlüğünü yaptığı Sanayi Nefise Mektebi açılmıştır. Ayrıca bu okullara ilaveten Tanzimat Fermanı (1839) ilanından başlayarak eğitimde ikilikler ortaya çıkmıştır. İlerleyen yıllarda Dar-ül Muallimin (erkek öğretmen okulu) ve Dar-ül Muallimat (kız öğretmen okulu) açılmıştır. (Semiz, Kuş)

Osmanlı İmparatorluğu'nda üretim çalışmaları ve teknik eleman ihtiyacı Lonca teşkilatı çalışmalarıyla yürütülmüştür. Genellikle çocuklar meslek öğrenmek için Lonca teşkilatı bünyesindeki kurslara gitmişler ve burada usta çırak ilişkisi ile eğitimlerini tamamlamışlardır. Ancak Avrupa'da meydana gelen sanayileşme çalışmalarıyla beraber Lonca teşkilatı yetersiz hale gelmiştir. Osmanlı Avrupa'nın seri üretimiyle başa

çıkamamıştır Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu içinde sanayileşme çalışmaları yürütülmüş ve İstanbul Sanayi Mektebi (1869-1930), Konya Hamidiye Sanayi Mektebi (1901-1906) ve Adana Hamidiye Sanayi Mektebi gibi sanayi okulları açılmıştır. (Semiz, Kuş, Karataşer, 2017).

Osmanlı İmparatorluğu hem ilk kurulduğu yıllarda eğitim çalışmalarına çok önem vermiş hem de aynı zamanda yıkılışa geçtiği dönemlerde devletin kurutuluşunu eğitim kurumlarındaki yaptığı yenileşmelerle aramıştır.

3. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA AZINLIK VE YABANCI OKULLARI

Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan farklı uluslar ve dış ülkeler Osmanlı topraklarında okullar açmışlardır. Bu okullarda kendi dinî ve kültürel yaşamlarına göre eğitim öğretim vermişlerdir.

Osmanlı içerisinde yabancılar tarafından açılan okulları iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki Osmanlı İmparatorluğu vatandaşı olan fakat farklı etnik kökene sahip azınlıkların açtığı okullardır. İkincisi ise dış devletler tarafından Osmanlı topraklarında açılan okullardır. (Çizelge 3.1.)

Çizelge 3.1. Osmanlı topraklarında azınlık ve yabancı okullarının durumu (Arıbaş, 2011)

Azınlık Okulları		Yabancı Okulları	
Millet	Okul Sayısı	Milliyet	Okul Sayısı
Rum .	4,390	Amerikan	131
Ermeni	851	Fransız	127
Bulgar	693	İngiliz	60
Yahudi	331	Alman	22
Sırp	85	İtalyan	22
Ulah (Romanya)	63	Avusturya	11
Katolik Rum	60	Rus	7
Katolik	50	İran	4
Toplam	6,523	Toplam	384

Osmanlı içerisindeki azınlık ve yabancı okulları Tanzimat Fermanı (1839) sonrasında giderek yaygınlaşmıştır. Batılılaşma hareketleri ve yapılan reformlarla beraber yabancı devletlere tanınan haklar bu okulların sayısını hızla çoğaltmıştır. (Ergin, 1977, Yücel, 2016).

3.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda Azınlık Okulları

Osmanlı İmparatorluğu çok uluslu yapıya sahip büyük bir devlettir. Osmanlı içerisinde Ermeni, Rum, Yahudi gibi farklı ırka ve dine sahip birçok insan uzun yıllar refah içerisinde bir arada yaşamışlardır. Bunun sonucunda kendi kültürlerine ve dinlerine uygun olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Hoşgörü içerisinde yaşayan halk sosyal hayatlarına, dinlerine ve kültürlerine uygun olarak istedikleri gibi rahatça hareket etmişler ve bu doğrultuda kendilerine din ve eğitim kurumları kurmuşlardır. Kendilerine ait dinî kurumlarda, dinlerini diledikleri gibi yaşayabilmişler ve dinî gerekliliklerini

yerine getirmişlerdir ayrıca eğitim kurumlarında çocuklarını istedikleri doğrultuda eğitmişlerdir.

II. Mehmet İstanbul'u fethettikten sonra başta Rumlar olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan tüm azınlık halka Galata Ahitnamesi ile kendi okullarını açma izni vermiştir. (www.fikircografyasi.com)

Bu tarihten sonra Osmanlı toprakları içerisinde azınlıklara ait okullar hızla çoğalmıştır. Başlarda kilise çevresinde gelişen bu okullar daha sonraları örgün eğitim öğretim kurumları hâlini almışlardır. Dinî eğitimin yanı sıra bilimsel eğitim de vermişlerdir. Okullarda eğitim çoğunlukla din adamları tarafından gerçekleştirilmiştir ve din ağırlıklı olmuştur. (www.fikircografyasi.com)

Okullar Osmanlı İmparatorluğu tarafından açılmamıştır, devlet izniyle halktan önde gelen zengin ve hayırsever kimseler tarafından açılmıştır. (www.fikircografyasi.com)

Osmanlı İmparatorluğu azınlık okullarının verdiği eğitime karışmamıştır (Ergin, 1977, Güler, 2007, Yücel, 2016). Bazı denetleyici, sınırlayıcı çerçeveler çizse de azınlık okullarındaki eğitimden azınlık halk sorumlu olmuştur. Bu doğrultuda eğitim kurumları açılmış ve eğitimin içeriği belirlenmiştir. (EK-1)

3.1.1. Rum okulları

Diğer azınlık okullarından farklı olarak Rumlara ait okullar İstanbul fethinden önce açılmıştır ve İstanbul'un fethinden sonra da eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmişlerdir. Kiliseler ile bağlantılı olarak çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Özkan, 2017). II. Mehmet'in Rumlara tanıdığı ayrıcalıklarla okullar eğitimlerine hiçbir zorlukla karşılaşmadan devam etmiştir.

Eğitim genellikle dinî ağırlıklıdır. Bu okullarda Ortodoks mezhebinin din adamları yetiştirilmiştir. Okullar doğrudan Fener Rum Patriği'nin denetiminde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu eğitim kurumlarında din derslerine ilaveten fen, matematik ve tıp dersleri de verilmiştir. (<http://tarih.tumders.com>)

Daha sonraları okullar eğitimin yanı sıra farklı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Rusların da kışkırtması sonucu Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yapılan yıkıcı faaliyetlerin içerisinde yer almışlardır (<http://tarih.tumders.com>). Rum okulları özellikle Osmanlı'nın çöküşe geçtiği son dönemlerde Osmanlı aleyhine birçok faaliyette bulunmuştur. Bu faaliyetler okulların eğitim sisteminde açıkça görülmektedir. Okul ders

programında Osmanlı'nın ekonomik, din ve ahlak açısından çökertilmesi amaç edinilmiştir.

Rumlara ait en önemli iki okul Heybeliada Papaz Okulu ile Fener Rum Mektepleridir. (<http://tarih.tumders.com>) (Şekil 3.1.)

BAZI RUM OKULLARI	
OKULUN FOTOĞRAFI	OKULUN ADI
	FENER RUM LİSESİ (İSTANBUL)
	HEYBELİADA RUHBAN OKULU (İSTANBUL)
	BÜYÜKADA RUM İLKÖĞRETİM OKULU
	KARAKÖY RUM İLKÖĞRETİM OKULU
	ZAPYON RUM İLKÖĞRETİM OKULU VE LİSE (İSTANBUL)

Şekil 3.1. Osmanlı topraklarındaki bazı Rum okulları (Google görseller)

3.1.2. Ermeni okulları

18. yüzyıl sonuna kadar Osmanlı İmparatorluğu içerisinde Ermenilere ait okullar bulunmamaktadır. Bu tarihe kadar genellikle eğitim öğretim çalışmalarını kiliselerde vermişlerdir ya da özel eğitim şeklinde eğitim faaliyetleri yürütmüşlerdir. (Özkan, 2017)

İlerleyen zamanlarda Ermeniler Avrupalı Katolik misyonerlerden etkilenerek kendi eğitim kurumlarını açmışlar ve Anadolu’da birçok eğitim kurumu kurmuşlardır (Özkan, 2017). 1790 yılında Eğinli Şinorhk Mıgırdiç Amira Miricanyan, devletten izin alarak bir Ermeni okulu açmıştır. (Ergin, 1977)

1800’lü yıllarda Ermeni okullarının sayısının arttığı bilinmektedir. 1834 yılında yapılan araştırmalara göre Osmanlı İmparatorluğu içerisinde 120 Ermeni Okulu bulunmaktadır. (Ergin, 1977) (Şekil 3.2)

BAZI ERMENİ OKULLARI	
OKULUN FOTOĞRAFI	OKULUN ADI
	BEZİÇYAN ERMENİ İLKOKULU (İSTANBUL)
	SAHAKYAN ERMENİ ORTAOKULU (İSTANBUL)

Şekil 3.2. Osmanlı topraklarındaki bazı Ermeni okulları (Google görseller)

Ermeni okulları, II. Meşrutiyet (1908) döneminden başlayarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar olan dönemde Rum okulları gibi Türklere karşı yıkıcı çalışmalarda bulunmuşlardır (Güngör, 2012). Okullarda örgütlenme faaliyetleri yürütmüşlerdir. Bu faaliyetlerle beraber Milli Mücadele yıllarında halka büyük zarar vermişlerdir.

3.1.3. Yahudi okulları

Osmanlı'nın ilk dönemlerinde Yahudi nüfus çok azdır ancak 1492 yılından sonra devletin yapılan fetihlerle beraber İmparatorluk yapısına hızla kavuşmasıyla nüfusta artış yaşanmıştır. (Ergin, 1977)

II. Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Rum ve Ermeni halka tanıdığı hakları Yahudi halka da tanımıştır. Bu hak sayesinde Yahudiler de kendilerine ait eğitim kurumları çevresinde eğitim çalışmalarını yürütmüşlerdir. (www.zekionsoz.com)

Eğitimleri genellikle dinî eğitimlerdir. Yahudi eğitim yapılarına Talmud Tora denilmektedir. 19.yy da bu eğitim kurumları Osmanlı toprakları içerisinde giderek yayılmıştır (Çolak, 2004). Yahudilerin modern anlamda açılan ilk okulu Musevi Asri Mektebi'dir. Daha sonraları Osmanlı'nın birçok yerinde okullar ve çıraklık okulları açmışlardır. (<http://tarih.tumders.com>)

3.1.4. Süryani okulları

1900'lü yıllarda Osmanlı içerisinde Süryanilere ait okullar da eğitim öğretim faaliyetleri yürütmüşlerdir. Bu okullar Süryani halkın yoğun olarak yaşadığı Mardin ve Diyarbakır gibi şehirlerde faaliyet göstermişlerdir. (Yücel, 2016)

3.2. Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Devletlere Ait Okullar

Osmanlı topraklarında Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, İran gibi dış devletlerin açtığı okullardır. Bu okullar, Osmanlı toprakları içerisinde azınlık olarak yaşayan uluslar tarafından açılmamışlar; yabancı ülkeler tarafından açılmışlardır (Yıldız, 2011). Yabancı devletler Osmanlı içerisinde kendi okullarını açmadan önce azınlık okullarındaki eğitimle ilgilenmişlerdir. Kapitülasyonlarla (1535) beraber Osmanlı İmparatorluğu'nda bazı alanlarda rahat dolaşım hakkı elde eden yabancı

devletler kendi okullarını açmaya başlamışlardır. Bu sayede Osmanlı topraklarında yabancı okulları kurulmaya başlamıştır. (www.fikircogrfyasi.com)

Osmanlı topraklarında çok sayıda yabancı okul yer almaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşe geçtiği yıllarda verilen imtiyazlar ve bu imtiyazların sürekli hale getirilmesiyle birlikte yabancı okulların sayıları hızla çoğalmıştır. Yabancı devletler bu okullarda hem eğitim çalışmaları yürütmüşler hem de azınlıklarla beraber hareket ederek Osmanlı aleyhine çalışmalar yapmışlardır. (Yıldız, 2011)

Osmanlı topraklarında, ilk olarak Fransızlar tarafından açılan yabancı okullar kilisenin yanı sıra eğitim veren kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Daha sonra sayıları giderek artmıştır. Sayıları arttıkça verdikleri eğitimler sadece dinî eğitimle sınırlı kalmamış, bilimsel eğitim de vermişlerdir. (Alan, 2002)

3.2.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı devletlere ait okullar için yapılan yasal düzenlemeler

Osmanlı İmparatorluğu, yabancı okullar konusundaki yasal düzenlemelerde oldukça eksik kalmıştır. Yabancı devletlerin Osmanlı topraklarında okul açmaları oldukça kolay olmuştur, devletin özel iznine bağlı olmadan fermanlar ile okul açmak mümkündür, böylelikle bu okullar ruhsatsız ve denetimsiz olarak faaliyette bulunabilmişlerdir (Sezer, 1999). Genellikle eğitim sistemlerine karışılmamıştır. Bu sayede eğitim müfredatlarını kendilerine göre düzenlemişlerdir.

Yabancı okulları için yasal düzenlemelerin eksik olmasına ek olarak bir de yabancılara ve azınlık halka fermanlar ile tanınan haklar yabancı okulların gücünü giderek arttırmıştır.

1839 Tanzimat Fermanı ve 1856 Islahat Fermanı'nda ek olarak azınlıklara yeni haklar verilmiştir. Bu haklardan birisi "*Hıristiyanların her türlü işlerinde ve okul açmalarında kolaylık sağlanacaktır*" maddesidir (Yıldız, 2011). Ayrıca Islahat Fermanı yabancı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu içerisinde mülk edinmesini kolaylaştırmıştır.

İlerleyen dönemlerde II. Abdülhamit ile beraber yabancı okulların düzenlenmesi için çeşitli yasal çalışmalar yürütülmüştür. 1869 yılında yayınlanan Maarif –i Umumiye Nizamnamesi ile yabancı okullar konusunda yasal düzenlemeler yapılmış olsa da başarılı sonuçlar alınamamış ve yabancı okullarının artışının önüne geçilememiştir (Vahapoğlu, 2005). Osmanlı topraklarında okulların yayılışı gün geçtikçe artmıştır.

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869) yabancı okulların bağlı olduğu kuralları belirlemiştir. Yabancı okulların eğitim sistemlerine bazı sınırlamalar getirilmiştir. Yeni yabancı okulların açılabilmesi için vilayetlerden ruhsat alınması şartı koşulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin öğretmenlik yapabilmesi için Maarif Nezaretinden onaylı belge alması şartı koşulmuştur (Koçak, 1985). Bu düzenlemelerin okulların Osmanlı toprakları içerisinde yayılışını azaltmaya yönelik olduğu açıkça görülmektedir.

1876 yılında çıkartılan Kanun-ı Esasi ile yine azınlık okulları ve yabancı okulları konusunda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Kanun-ı Esasi'nin 15. maddesinde özel eğitim kurumlarının serbestliği belirtilmiştir. Ancak 16. maddesinde ise özel okullar da dâhil olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu'nda yer alan tüm eğitim kurumlarının devlet denetimi içerisinde olduğu vurgulanmıştır (Berker, 1945, Uyanık, 2017). Bu okulların denetimi ve okul açılması için gerekli iznin devlet tarafından uygulandığı açıkça belirtilmiştir.

Kanun-ı Esasi 15. Madde “Emri tedris serbesttir. Muayyen olan kanuna tebaiyet şart ile her Osmanlı umumi ve hususi tadrise mezundur.” (anayasa.tbmm.gov.tr) (EK-1)

Kanun-ı Esasi 16. Madde “Bilcümle mektepler Devletın tahtı nezaretindedir. Tebaai Osmaniye'nin terbiyesi bir siyaki ittihat ve intizam üzere olmak için iktiza eden esbaba teşebbüs olunacak ve mileli muhtelifenin umuru itikadiyelerine müteallik olan usulü talimiyeye haleb getirilmeyecektir.” (anayasa.tbmm.gov.tr) (EK-1)

1886 yılında Maarif Nezareti bünyesinde bir müfettişlik kurularak yabancı okulların çalışmaları denetlenmek ve düzenlenmek istenmiştir. 1893 yılında II. Abdülhamit'e Zühdü Paşa tarafından sunulan raporda okulların durumu ve sayıları açıkça görülmektedir. Rapora göre Osmanlı topraklarında 413 yabancı okul bulunmaktadır. Ayrıca 4,547 okulda 4,049 okulun ruhsatsız olarak faaliyet gösterdiği belirtilmiştir (www.millicumhuriyet.com). Bu veriler tüm yasal düzenlemelere rağmen yabancı okulların Osmanlı toprakları içerisindeki durumunu açıkça gözler önüne sermektedir.

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanı ile Kanun-ı Esasi'de yapılan değişikliklerle yabancı okullar meselesi tekrar ele alınmıştır. Bu okullarda okutulan derslere müdahale edilmek istenmiş ve Türkçe dersinin zorunlu olması için çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmalarda yeterli olmamıştır (www.millicumhuriyet.com). Derslere yapılan müdahaleler ile okulların yürüttüğü siyasi çalışmaların ve milliyetçi yaklaşımların önüne geçilmek istenmiştir.

Birinci Dünya Savaşına kadar geçen dönemde okullar üzerinde çalışmalar yapılsa da başarılı olunamamıştır. 1914 yılında kapitülasyonların da kaldırılmasıyla yabancılara ait okullar Maarif Nezaretine bağlanmıştır. Yabancı devletlerin okul açmalarına izin verilmemiş ve azınlık okullarının faaliyetleri kontrol altına alınmıştır. (www.millicumhuriyet.com)

Asıl çözüm Kurtuluş Savaşı sonrasında 1924'te Tevhidi Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Kanunu) ile getirilmiştir. Atatürk döneminde bu Kanun ile eğitimde düzenlemelere gidilmiş ve yabancı okulların faaliyetlerinin denetimi sağlanmıştır. Tevhidi Tedrisat yabancı okulların Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu şekilde eğitim dışı faaliyet gösteren okulların sayısında büyük oranda azalma olmuş ve kanuni düzenlemelere uygun olmayan yabancı okulları kapatılmıştır (Yıldız, 2011). Bu yasal çalışmalar, devletin üzerinde çıkarları olan yabancı ülkeleri rahatsız etmiştir. Atatürk döneminde bu konuda Fransızlarla büyük sorunlar yaşanmıştır.

Uzun uğraşlar ve çabalar sonucunda Anadolu'da bulunan yabancı okulların çalışmaları kontrol altına alınabilmıştır. Yabancı okulların sayısı gittikçe azalmıştır. Günümüzde eğitim vermeye devam eden bazı yabancı okullarda ise eğitim çalışmaları, Türk eğitim sistemine uygun bir şekilde, denetimli ve düzenli olarak devam etmektedir.

3.2.2. Fransızlara ait okullar

Osmanlı topraklarında ilk kez okul açan yabancı devlet Fransa'dır. Fransızlar Osmanlı içinde 1583 yılında Sen Benoit adlı bir okul açmışlardır. (Şekil 3.3.) Bu okul Osmanlı topraklarında açılan yabancı okullarının başlangıcı sayılabilir. Bu tarihten itibaren Osmanlı topraklarında kapitülasyonlarla beraber birçok yabancı okul açılmıştır. (tarih.tumders.com)

Sen Benoit Cizvit Rahipleri tarafından kurulmuştur. 1783'te okulda sınıf düzenlemeleri yapılmıştır ve okul hazırlık bölümü, lise bölümü, ticaret ve bankacılık bölümlerine ayrılmıştır. 1831 yılından itibaren okula Türk öğrenciler de alınmıştır, buna II. Mahmut izin vermiştir. Öğrenciler, özellikle ticaret ve bankacılık bölümlerine girmişler; ilerleyen yıllarda Osmanlı ticaret ve maliyesinde görevler almışlardır. (Ertuğrul, 2002)

Şekil 3.3. Sen Benoit okulu (İstanbul) (www.sozcu.com.tr)

Fransız okullarının sayısı 1901 yılına geldiğimizde Midilli Olayı sonrasında hızla artmıştır. 1897 yılında Osmanlı topraklarında 127 tane Fransız okulu varken 1904 yılında Osmanlı topraklarında 858 tane Fransız okulunun olduğu görülmektedir. (Eryılmaz, 1996) (Çizelge 3.2)

1913 yılında Osmanlı Hükümeti ve Fransa arasında “uzlaşma” imzalanmıştır bu sayede Fransız okulları, Osmanlı topraklarında daha çok güçlenmiştir (Ağıldere, 2010). Fransa’dan kalan bazı okullar günümüzde varlığını sürdürmektedir bazı okulların ise binaları farklı amaçlar için kullanılmaya devam edilmektedir. (Şekil 3.4.)

BAZI FRANSIZ OKULLARI	
OKULUN FOTOĞRAFI	OKULUN ADI
	PANGATU NOTRE DOME SION FRANSIZ KIZ LİSESİ (İSTANBUL)
	SAINT JOSEPH FRANSIZ LİSESİ (İSTANBUL)

Şekil 3.4. Osmanlı topraklarındaki bazı Fransız okulları (Google görseller)

Çizelge 3.2. Fransız Okulları (kultursayfasi.wixsite.com)

Kuruluş	Okulun Adı	Hâlâ Devam Eden
1583	Saint-Benoit Fransız Okulu İstanbul	
1629	Saint-Georges Fransız Okulu İstanbul	
1629	Beyoğlu Saint-Lovia Dil Oğlanları Koleji İstanbul	
1745	Saint Georges Dil Oğlanları Koleji İstanbul	
1803	Galata Saint-Benoit Fransız Erkek Koleji İstanbul	X
1839	Saint Benoit Prodinence Fransız Müessesesi İstanbul	
1842	Galata Saint-Pjere Fransız Okulu İstanbul	
1844	Pangatu Nötre Dome de Sion Fransız Kız Lisesi İstanbul	X
1846	Şainte-Pulcherie Fransız Kız Ortaokulu İstanbul	
1853	Taksim Saint-Vincent de Paul Fransız Okulu İstanbul	
1853	Bebek Saint-Joseph Fransız Müessesesi İstanbul	
1856	Pangaltı Nötre Dome de Sion Fransız Kız Lisesi İstanbul	
1857	Şişli Nötre Dome de la Paix Fransız Müessesesi İstanbul	
1863	Kadıköy Nötre Dome de Sion Fransız Kız Lisesi İstanbul	X
1864	St. Joseph Erkek Koleji İstanbul	X
1864	Paint-Pulcherie Cizvit Erkek Koleji İstanbul	
1870	Beyoplu Saint Michel Fransız Koleji İstanbul	
1870	Taksim St. Jean Baptiste Fransız Okulu İstanbul	
1871	Pangaltı St. Esprit Fransız Erkek Okulu İstanbul	
1871	Pangaltı Saint Esprit Fransız Kız Okulu İstanbul	
1872	Beyoğlu Sainte-Elisabeth Fransız Yatılı Okulu İstanbul	
1872	Beyoğlu Sainte-Elisabeth Fransız Ücretsiz Okulu İstanbul	
1878	Frere'lerin Kadıköy Erkek İlkokulu İstanbul	
1882	Kumkapı St. Jeanned' Arc Fransız Okulu İstanbul	
1882	Beyoğlu Saint Loiş Fransız Ruhban Okulu İstanbul	
1883	Büyükada Saint-Antonie Fransız Okulu İstanbul	
1883	Kumkapı Assomption Fransız Koleji İstanbul	
1886	Fenerbahçe St. Irene Fransız Okulu İstanbul	
1894	Üsküdar Immaculee Conception Fransız Koleji İstanbul	X
1895	Sainte-Euphemie Fransız Okulu İstanbul	
1896	Feriköy St. Jean Chrysostome Fransız Koleji İstanbul	
1896	Bebek Saint Gabriel Fransız Okulu İstanbul	
1898	Haydarpaşa Saint-Louis Erkek Koleji İstanbul	
1909	Bakırköy Notre Dome du Rosaire Fransız Koleji İstanbul	
1910	Yeşilköy Sacre Coeur Fransız Okulu İstanbul	

3.2.3. İtalyanlara ait okullar

İstanbul, İzmir, Antalya, Edirne gibi şehirlerde açılmışlardır. İtalyanlar Osmanlı topraklarında kendi okullarını açtıkları gibi bunun yanında bazı Fransız okulları da İtalyan hâkimiyetine geçmiştir (Mutlu, 2005). İtalyan okulları, genellikle Katolik okulları olarak faaliyet göstermiştir (Polvan, 1952). İstanbul'da bulunan Tophane İtalyan lisesi bu okullardan birisidir. (Şekil 3.5.)

Şekil 3.5. Tophane İtalyan Lisesi (İstanbul) (Google görseller)

3.2.4. İngilizlere ait okullar

1791 'den itibaren Osmanlı ve İngilizler arasında dengede bir siyasi politika izlendiği için İngiliz okulları, Osmanlı topraklarında çok yayılmamıştır (Yücel, 2016). Ancak daha sonra 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sırasında Osmanlı'yı destekleyen politikalarından vazgeçen İngilizler Osmanlı topraklarında petrol varlığından dolayı daha çok Filistin bölgesinde faaliyet göstermişlerdir. (Şişman, 2006). Bu nedenle Osmanlı içerisinde yaygın İngiliz eğitim kurumlarına rastlanmamaktadır.

İngilizler okullarını Adana, Erzurum, İstanbul, Hatay, İzmir, Beyrut, Suriye ve Lübnan şehirlerinde açmışlardır (Çetin, 1983, Şişman, 2006, İhs. M., 1928, Yücel, 2016). Nişantaşı Erkek Lisesi (1905) ve Beyoğlu'nda açılan İngiliz Kız Ortaokulu günümüze kadar ulaşmış olan önemli İngiliz okullarıdır. (<http://tarih.tumders.com>) (Şekil 3.6.)

BAZI İNGİLİZ OKULLARI	
OKULUN FOTOĞRAFI	OKULUN ADI
	BEYOĞLU İNGİLİZ ORTAOKULU (İSTANBUL)
	TARABYA İNGİLİZ İLKOKULU (İSTANBUL)

Şekil 3.6. Osmanlı topraklarındaki bazı İngiliz okulları (Google görseller)

3.2.5. Avusturya'ya ait okullar

Avusturyalılar Osmanlı içerisinde Aydın, İstanbul, Edirne, İzmir, İşkodra ve Kudüs şehirlerinde okullar açmışlardır. (Çetin, 1983, Şişman, 2006, İhs. M., 1928, Yücel, 2016)

Avusturya'ya ait okullar da İngiliz okulları gibi Osmanlı topraklarında çok fazla yayılma göstermemiştir. Daha çok bu okulların Osmanlı içerisinde Batılılaşma çalışmaları sonucunda varlık gösterdiği bilinmektedir.

3.2.6. Almanlara ait okullar

Almanya siyasi birliğini kurduğu 1871 yılına kadar Osmanlı topraklarında okul açmamıştır. Siyasi birliklerini sağladıktan sonra okullarını açmaya başlamışlardır (tarih.tumders.com). 1894 yılında Zühtü Paşa'nın hazırladığı rapora göre Osmanlı topraklarında bulunan 321 yabancı okulun sadece 18 tanesi Almanlara ait okullardır. (Çetin, 1983)

1. Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı ve Almanya'nın aynı safta yer alması Almanların Osmanlı içerisinde eğitim çalışmalarını kolaylaştırmıştır. 1914 yılında itibaren Osmanlı İmparatorluğu içerisinde bulunan Almanlara ait kilise, okul, hastane ve yetimhane gibi kurumlar hızla çoğalmıştır. (Şişman, 2006)

3.2.7. İrani'lara ait okullar

İrani'lilar, Osmanlı topraklarında çok fazla okul açmamıştır. Sadece İstanbul ve Bağdat şehirlerinde okulları vardır (tarih.tumders.com). İstanbul'da açılan Debistan-ı İraniyan Mektebi önemli İran okullarından biridir. (Yücel, 2016)

3.2.8. Amerika Birleşik Devletlerine ait okullar

Bu okullar 4 numaralı başlık altında detaylı şekilde anlatılmaktadır.

4. TÜRK-ABD İLİŞKİLERİ

4.1. Genel Hâliyle Türk-Amerikan İlişkileri

Amerikalıların Osmanlı topraklarına ilk gelişi ticari amaçlıdır. 15 Ocak 1820'de Amerikalı misyonerler Osmanlı topraklarına gelmişlerdir. Pliney Fish ve Levi Parsons adındaki bu misyonerler İzmir'e gelerek çalışmalarına başlamışlardır. 1830'lu yıllarda ise Osmanlı topraklarında Amerikan elçiliği faaliyet göstermeye başlamıştır (m.bianet.org). Ticarî ilişkilerin çok öncelere dayandığı bilinmesine rağmen bu ilişkiler resmî olarak 1830 yılında başlamıştır. (Armaoğlu, 1991)

Osmanlı ve ABD arasında ticari ilişkiler giderek gelişmiştir. 13 Şubat 1862 yılında Osmanlı İmparatorluğu ve Amerika Birleşik Devletleri arasında Seyr-ü Sefain ve Ticaret Anlaşması imzalanarak bu ticari ilişkiler hız kazanmıştır. I. Dünya Savaşı ve yaşanan sıkıntılardan sonra, 1917 yılında Osmanlı İmparatorluğu ve ABD arasındaki ilişkiler kesintiye uğramıştır. Daha sonraki yıllarda 1939'da Türkiye ile ABD arasında tekrar bir ticaret antlaşması imzalanmıştır. (m.bianet.org)

ABD II. Dünya Savaşı'na kadar siyasi olarak Türklerle ilişkiye girmemiş, daha çok ticari ilişkilerini geliştirmiştir. Bunun nedeni, Amerika'nın benimsediği Monrea Doktrinidir (Amerika'nın sömürgecilik vb. amaçları olan Avrupalı devletleri Amerika kıtasından uzak tutmak için uyguladığı yalnızlık politikası). (Armaoğlu, 1991, Büyükkarcı, 2002)

ABD'nin II. Dünya Savaşı'na katılmasıyla Türkiye ile siyasi ilişkileri başlamıştır (Büyükkarcı, 2002). II. Dünya Savaşı sırasında Türk ve İngiliz askerlerinin görüşmesinin kesilmesiyle beraber ABD'nin Türkiye Cumhuriyeti ile olan ilişkileri tekrar durmuştur. ABD 1940'da İngiltere aracılığıyla yaptığı Ödünç Verme ve Kiralama Yardımı Anlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti'ne verdiği desteği 1944 yılında kesmiştir. (m.bianet.org)

1945 ve 1950 yılları arasında Türk-ABD ilişkileri tekrar gelişme göstermiştir. Bu süre içerisinde Türkiye Cumhuriyeti ve ABD arasında birçok alanda (ticari, eğitim, askerî gibi) anlaşmalar yapılmıştır (m.bianet.org). Bu sürecin gelişmesi Türkiye'nin NATO üyesi olmasıyla büyük bir hız kazanmıştır. (Büyükkarcı, 2002)

Türk-Amerikan ilişkileri içerisinde ikili antlaşmaların sayısı oldukça fazladır. Bu antlaşmalar karşılıklı olarak askerî, ekonomik yardım ve kolaylıklarını kapsamaktadır. (Büyükkarcı, 2002)

Türk-Amerikan ilişkileri 1950 yıllarında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Amerika bu siyasi ilişkilerde Türkiye'nin stratejik konumundan faydalanmak istemiştir. Bazı gerginlikler yaşansa da genelde iyi devam eden ilişkiler, daha sonra Türkiye ve Yunanistan arasında çıkan Kıbrıs sorunu ve devamında Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî müdahalesi sonucunda olumsuz yönde etkilenmiştir. Devam eden dönemlerde ise yine Türk-Amerikan ilişkilerini şekillendiren sorunlar ortaya çıkmıştır. (Büyükkarcı, 2002)

2000'li yıllarda ise bu sefer de Türkiye ABD arasında Irak Sorunu yaşanmıştır (m.bianet.org). Günümüzde ise Türk-Amerikan ilişkileri henüz düzenli bir hâl alamamıştır.

ABD Osmanlı ile ticari olarak ilk ilişkilerine başlasa da devam eden dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'nda kalıcılık sağlamak için misyoner faaliyetleri yürütmüştür. Bu sürecin devamında siyasi ilişkiler yürümüş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile beraber Türkiye ABD arasında ticari, ekonomik, siyasi ve askerî alanda hem anlaşmalar hem de çatışmalar yaşanmıştır.

4.2. Misyon ve Misyoner

Misyoner kelimesi Latince missio kelimesinden gelmektedir, İngilizce ve Fransızca 'da mission ve missionaire şeklinde kullanılmaktadır (Kuzgun, 1983). Misyon, görev ve yetki; misyoner ise bu görevi yerine getiren kişilerdir.

Bazı araştırmacılar misyon kelimesini özel bir anlam yükleyerek tanımlamışlardır. 16. yy Hristiyan inancının görevlerini yerine getirmek için din adamları bölgelere gönderilmiştir, bu görev misyon ve bu kişiler misyoner olarak adlandırılmıştır. (Kocabaşoğlu, 1991)

Bazı araştırmacılar da misyoner kelimesini genel anlamıyla tanımlamışlardır. Misyoner kelimesi peygamberden sonra gelen ve dinî çalışmalarda bulunan kişiler için kullanılmıştır. Dinler tarihi; dinleri, misyonerli ve misyonersiz dinler diye iki kısma ayırmıştır. Budizm, Hıristiyanlık ve İslâmiyet misyonerli; Zerdüştlük, Hinduizm ve Yahudilik ise misyonersiz dinler olarak bilinmektedir. (Kuzgun, 1983)

Yabancı okullar, misyonerlik faaliyetleriyle iç içedir. Çalışmalarını bu amaç doğrultusunda yürütmüşlerdir (Alan, 2002). Osmanlı topraklarında yapılan misyonerlik

çalışmalarının tarihi 13. yy.a dayanmaktadır (Hülagü, 2009). Bu dönemde ilk olarak Fransa'nın yürüttüğü çalışmalar bu doğrultudadır. 19. Ve 20. yy.da ise büyük gelişme göstermiştir (www.ait.hacettepe.edu.tr). Osmanlı İmparatorluğu değişik dinî inançlara sahip ve farklı etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı geniş topraklara sahip bir devlettir. Yabancılara tanınan haklar ve kapitülasyonlarla beraber farklı kökenden insanların birlikte yaşadığı bu topraklar misyoner faaliyetleri için cazip bir alan olmuştur.

Misyonerlik faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu içerisinde Amerikan Board teşkilatı sayesinde yürütülmüştür. Amerikan Board Teşkilatı ABCFM (Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions)1810 yılında Boston'da kurulmuş dünya genelinde bir örgüttür. Farklı birçok ülke ve şehirde çalışmalar yürütmüştür. 1820 yılından itibaren Osmanlı içerisinde çalışmalar yürütmeye başlamışlardır. (Alan, 2002)

Amerikan Board çok güçlü bir misyoner örgütüdür. Amacı Hıristiyanlığı yaymak, siyasi hâkimiyet ve kültür emperyalizminin başarıya ulaşmasına yardımcı olmaktır (Alan, 2002). Osmanlı içerisinde yapılan misyonerlik faaliyetlerinin öncelikli amacı, dinî ve siyasi çıkarlardır; bu nedenle İstanbul ve Kudüs gibi kutsal sayılan önemli şehirlerde bu faaliyetlerin yayıldığı bilinmektedir. (Haldi, Ferruh)

Osmanlı İmparatorluğu'nun stratejik konumu dolayısıyla Batılı devletlerin çıkarlarına hedef olduğu görülmektedir. Bu nedenle Osmanlı içerisinde yürütülen misyonerlik faaliyetleri öncelikle din ve eğitim doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Yabancı devletler, eğitim kurumları kurarak Osmanlı içerisinde yaşayan Ermeni, Yahudi, Katolik ve Protestan toplulukları eğitim adı altında dinî, siyasi ve millî olarak Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kıskırtmıştır (www.ait.hacettepe.edu.tr). Bu çalışmalar Osmanlı içerisinde birlikte yaşayan halkın huzurunu kaçırmıştır. Savaş yıllarında oluşan ekonomik, siyasi ve sosyal sıkıntılar bu huzursuzlukların artmasına sebep olmuştur.

4.3. Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Okulları

4.3.1. Amerikan Okulları

Amerikan Okulları; Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions teşkilatından destek görerek Osmanlı topraklarında eğitim vermek amacıyla kurulmuş olan okullardır. (Yıldız, 2011)

Misyonerler önceleri savaş ve siyasi mücadele ile ulaşamadıkları amaçlarına kültür asimilasyonu ile ulaşmayı planlamışlardır. Bu nedenle eğitim kurumlarını Protestan kilisesi ve çevresinde oluşturmuşlardır. (Alan, 2002)

1800'lü yıllardan itibaren Amerikan Board Teşkilatı Osmanlı İçerisinde faaliyetler yürütmeye başlamıştır (Bayram, 2012). Misyonerlerin bu faaliyetlerinde emperyalist amaçlar güttükleri bilinmektedir. (Yıldız, 2011)

Amerikan okullarında eğitim faaliyetleri adı altında ekonomik, dinî, siyasi faaliyetler yürütülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Amerikan okullarının azınlıklarla beraber siyasi ilişkiler içerisinde olduğu görülmektedir. Bu ilişkiler doğrultusunda Osmanlı toprakları içerisinde sorun oluşturmaya başlamışlardır.

4.3.2. Amerikan Okullarının Tarihsel Gelişimi

Amerikalılar, Osmanlı topraklarına 1810 yılından itibaren ABCFM (Amerikan Board of Commissioners For Foreign Mission) sayesinde girmiştir. Bu cemiyet sayesinde Protestanlık propagandası yürütmüşler ve misyoner okulları açmışlardır (Yücel, 2016). Amerikalılar Osmanlı topraklarında ilk eğitim çalışmalarına başladıkları zaman hedef olarak Katolik Ermeni Cemiyeti'ni seçmişlerdir fakat Ermeni Cemiyeti bu çalışmalara karşı çıkmıştır. Daha sonra Dr. George White Katolik çalışmaların başarılı olamayacağını düşünmüş ve Proteston kilisesinin kurulmasını mantıklı bulmuştur. Bu doğrultuda çalışmalarda bulunan bir diğer misyoner Eli Smith, Müslümanları Protestanlaştırmanın imkânsız olduğunu ve Hıristiyan cemaatler üzerinde çalışmalar yapmak gerektiğini söylemiştir (Bayram, 2012). Bu şekilde Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yaşayan Hıristiyan halk hedef seçilmiştir ve Amerikan okulları kilise çevresinde örgütlenmeye başlamıştır.

Amerikalı misyonerler çalışmalarını yürütebilmek için eğitim faaliyetlerine çok önem vermişlerdir. Osmanlı topraklarında öncelikle gayrimüslimlerin sonra ise Müslüman halkın eğitimleriyle ilgilenmişlerdir (Yıldız, 2011). Dinî eğitimden bilimsel eğitime, sağlık alanındaki çalışmalardan spor faaliyetlerine kadar birçok kurumun içerisinde yer almışlardır.

1819'da Amerikan Board Teşkilatı, İzmir'e ilk misyonerini göndermiş ve çalışmalara başlamıştır. Misyonerler Fisk ve Pearsons Suriye ve Filistin misyonunu kurmuş, merkez olarak Beyrut'u kullanmışlardır (Bayram, 2012). İlerleyen tarihlerde misyonerler Anadolu'ya gelmeye devam etmişlerdir.

1820 yılından itibaren Anadolu'ya misyonerler gelmiştir. 1823'te Wiliam Goodell, William G. Schauffler ve İsaac Bird İstanbul'a gelen ilk misyonerlerdir. (Bayram, 2012)

Osmanlı topraklarında 1824 yılında Beyrut'ta açılan Syrian Protestant College ilk Amerikan kolejidir (Ortaylı, 1981). William Goodell burada hizmet vermiş ve 1831'de İstanbul'a gelerek Anadolu'da teşkilatlanmalar için çalışmalar yapmıştır (Bayram, 2012). Bu çalışmalar sonucunda Anadolu'nun birçok yerine yayılmışlardır.

Misyonerler sadece okuldaki çalışmalarla kalmamışlar aynı zamanda bu okullara kitap basmak için 1822'de Malta'da bir matbaa kurmuşlardır. Bu matbaa İngilizlerin himayesinde 1833'de İzmir'e taşınmış ve 1853 yılına kadar kitap basım faaliyetini sürdürmüştür. (Bayram, 2012)

1856 yılında Islahat Fermanı'yla birlikte misyonerlik faaliyetleri hız kazanmıştır. 1886 yılında Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yaklaşık 400 tane Amerikan okulu bulunduğu bilinmektedir (Ortaylı, 1981). 1914 yılında ise 426 okul Osmanlı topraklarında faaliyet göstermiştir. (Arığ, 2014)

Bu okullar başlarda Osmanlı İmparatorluğu için sorun teşkil etmese de ilerleyen ve Osmanlı İmparatorluğunun zayıflamaya başladığı dönemlerde Osmanlı iç işlerinde sorunlara sebep olmuşlardır. Bu okullar, Osmanlı topraklarında ABD'nin içişlerine etki etmesini meşrulaştırmış ve kolaylaştırmışlardır. 1. Dünya Savaşı yılları içerisinde bu okulların sayıları giderek azalmıştır. Lozan Antlaşması ile Türkiye, Amerikan eğitim kurumlarını tanımış ve onlara eğitim öğretimi yapma hakkı vermiştir. (Arığ, 2014)

Cumhuriyet döneminde birçok Amerikan okulu kapanmıştır. ABD okulların tekrar açılması için çalışmalar yürütse de başarılı olamamıştır. 1938 yılında Türkiye'deki Amerikan okulları sayısı 6'ya düşmüştür (Arığ, 2014). Amerikan okullarından bazıları günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. Kapanan okullara ait yapılar ise farklı kurumlar tarafından kullanılmaya devam etmektedir. (Şekil 4.1.)

Amerika Birleşik Devleti'nin Osmanlı topraklarında açtığı okullardan bazıları şunlardır;

Çizelge 3.3. Anadolu'daki bazı Amerikan okulları (Yıldız, 2011)

	Okulun Adı	Okulun Yeri
1	Robert Koleji	İstanbul
2	Üsküdar Kız Mektebi	İstanbul
3	Kız Mektebi	Adana
4	Kız Mektebi	Adana, Kozan, Sis
5	Kız Mektebi	Adana, Kozan, Haçin

6	Mektep	Adana, Kozan, Haçın
7	Erkek Mektebi	Adana, Kozan, Haçın
8	Sanayi Mektebi	Adana, Kozan, Haçın
9	Erkek Mektebi	Adana, Mersin, Tarsus
10	Mektep	Aydın, Saruhan, Akhisar
11	Mektep	Aydın, İzmir, Ödemiş
12	Mektep	Aydın, İzmir
13	Amerikan Erkek İdadi Mektebi	Aydın, İzmir
14	Amerikan Kız İdadi Mektebi	Aydın, İzmir
15	Sıbyan Mektebi	Aydın, İzmir
16	Osmanlı Merkez İdadi Mektebi	Halep, Antep
17	Kız Mektebi	Halep, Antep
18	Mekteb-i İptidai	Halep, Antep
19	İptidai Mektebi	Halep
20	İptidai Mektebi	Halep, Antakya
21	İptidai Mektebi	Halep, Beylan
22	İptidai Mektebi	Halep, Bitlis
23	İptidai Mektebi	Halep, Kilis
24	İptidai Mektebi	Halep, Haçın
25	Amerikan Kız İptidai Mektebi	Halep, Maraş
26	Mektep	Halep, Urfa
27	Sıbyan Mektebi	Ankara, Kayseri
28	Erkek Mektebi	Ankara, Kayseri, Talas
29	Kız Mektebi	Ankara, Kayseri, Talas
30	Kız Mektebi	Bitlis
31	Erkek ve Kız İptidai Mektebi	Bitlis, Derkevank
32	Erkek ve Kız İptidai Mektebi	Bitlis, Mıgunk
33	Erkek Mektebi	Bitlis, Muş
34	Kız Mektebi	Bitlis, Muş
35	Erkek ve Kız İptidai Mektebi	Bitlis, Tuh
36	Erkek Mektebi	Diyarbakır, Mardin
37	Kız Mektebi	Diyarbakır, Mardin
38	Kız Mektebi	Erzurum
39	Erkek Mektebi	Erzurum
40	Erkek Mektebi Alisi	İzmit, Bahçecik
41	Fırat Koleji	Mamuratülaziz, Harput
42	Kız İptidai Mektebi	Mamuratülaziz, Harput
43	Sıbyan Mektebi	Mamuratülaziz, Harput
44	Mektep	Konya, Burdur
45	Anadolu Koleji	Sivas, Merzifon
46	Amerikan Kız İdadi Mektebi	Sivas, Merzifon
47	Sanayi Mektebi	Sivas, Merzifon
48	Mektep	Sivas, Gürün
49	Kız Mektebi	Sivas
50	Erkek Mektebi	Sivas
51	Mektepler	Sivas
52	Mektep	Sivas, Tokat
53	Mektep	Trabzon
54	Erkek Mektebi	Van
55	Kız Mektebi	Van
56	Ruhban Mektebi	Halep, Maraş
57	Ruhban Mektebi	Diyarbakır, Mardin
58	Ruhban Mektebi	Mamuratülaziz, Harput
59	Ruhban Mektebi	Sivas, Merzifon
60	Misyoner Mektebi	İstanbul, Kumkapı

ANADOLU'DA BAZI AMERİKAN OKULLARI	
OKULUN FOTOĞRAFI	OKULUN ADI
	ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ LİSESİ (İSTANBUL)
	TALAS AMERİKAN KOLEJİ (KAYSERİ)
	TARSUS AMERİKAN KOLEJİ (MERSİN)
	AMERİKAN KOLEJİ (İZMİR)
	ROBERT KOLEJİ (İSTANBUL)
	AMERİKAN KOLEJİ (MERZİFON)

Şekil 4.1. Anadolu'daki bazı Amerikan Okullarının günümüzdeki durumları (Google Görseller, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Yalçın Mimarlık- Amasya)

4.3.3. Amerikan Okullarının Öğrencileri ve Öğretmenleri

Amerikan okullarında; Rum, Türk, İngiliz, Amerikan, Macar, Fransız, İtalyan, Yunan, Hıristiyan, Müslüman, Yahudi gibi birçok farklı millet ve farklı dinden öğrenciler yer almıştır.

Amerikan Misyoner Okullarındaki öğrenciler 1880'li yıllara kadar Ermeni ve Musevilerden oluşmuştur, daha sonraki dönemlerde birçok milletten ve dinden öğrenciler okullarda eğitim görmüşlerdir fakat Ermeni, Rum ve Bulgar öğrencilerin sayıları diğer öğrencilere göre daha çok olmuştur. (Kocabaşoğlu, 1998; Vahapoğlu, 2005)

Cumhuriyet döneminde ise Rum, Türk, Ermeni öğrenciler çoğunlukta olmuştur. 1923 yılında 236, 1927 yılında 1,257 Türk öğrenci okullarda eğitim görmüştür. (Arıç, 2014)

Okul bünyesinde ilkokul, yüksekokul ve kolej alanlarında eğitim verilmiştir. Yetişen öğrenciler papaz, doktor, öğretmen, vaiz ve mühendislik gibi birçok alanda saygın meslekler edinmişlerdir ve mesleklerini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde icra etmişlerdir. Bazı mezun olan öğrencilerin de yine Amerikan okulları bünyesinde görev yaptıkları ve mesleklerini bu okullarda öğretmenlik yaparak devam ettirdikleri bilinmektedir (Yıldız, 2011). Kendi bünyelerinde yetiştirdikleri bu öğretmenlerle misyonerlik çalışmaları daha da kökleşmiştir.

Okul müdürleri Amerikan misyoneri ve din adamlarından oluşmaktadır. Amerikalı Ermeni, Rum, Yahudi öğretmenler ile birlikte bazı okullarda Türk öğretmenler de görev yapmıştır. (Yıldız, 2011)

4.3.4. Amerikan Okullarında Verilen Dersler

Kolejlerde dinî eğitim zorunlu tutulmuştur. İncil dersleri, kilise ziyaretleri mecburidir. Bunun yanında birçok bilim dersine de yer verilmiştir.

Kolejlerde çeşitli okul ve sınıflarda; müzik, Ermenice, fen bilimleri, Türkçe, cebir, fizik, astronomi, coğrafya, pedagoji (genelde kız okullarında), Eski Çağ Tarihi, ev işleri ve çocuk bakımı (genelde kız okullarında), felsefe, tarih, trigonometri, kimya, botanik, geometri, ticaret hukuku, mantık, jeoloji, marangozluk, beden eğitimi, İngilizce, sosyoloji ve ekonomi gibi çeşitli alanlarda eğitimler verilmiştir.

4.3.5. Amerikan Okullarının Stratejisi, Yerleşim Özellikleri ve Mimarisi

Osmanlı toprakları Amerikan Board teşkilatı tarafından bölgelere ayrılmış ve eğitim çalışmaları bu şekilde yürütülmüştür. (Şekil 4.2.)

1. Batı Türkiye Misyonu: İstanbul, Merzifon, İzmit, Manisa, Sivas, Bursa, Kayseri. İstanbul ise misyon merkezi olarak kabul edilmiştir. (informadik.blogspot.com)

Merzifon şehri, Batı misyonu açısından çok önemlidir.

2. Merkezi Türkiye Misyonu: Antep, Halep, Adana, Antakya ve Maraş'tır ve Antep Şehri bu misyonun merkezidir. (informadik.blogspot.com)

3. Doğu Türkiye Misyonu: Harput, Bitlis, Mardin, Erzurum. (informadik.blogspot.com)

Bu şekilde şehirlere ayrılan bölgeler istasyon olarak adlandırılmışlar ve bir misyoner tarafından idare edilmiştir. Kasaba ve köylerdeki okullar ise bu şehir istasyonlarına bağlı uç istasyonlardır (Alan, 2002). Bu uç istasyonlar yaptıkları çalışmaları bağlı oldukları istasyonlara rapor etmişlerdir. Maddi faaliyetlerden spor ve eğitim faaliyetlerine kadar her şeyi bağlı oldukları istasyonları bilgi ve istekleri doğrultusunda gerçekleştirmişlerdir.

Şekil 4.2. Anadolu'daki misyoner bölgeleri (Amerikan Board Kurulu Arşivi)

Osmanlı İmparatorluğu içerisinde birçok şehirde Amerikan okullarının kurulduğu bilinmektedir. Amerikalılar eğitim kurumlarını açarken kurumların açılacağı şehirleri çok dikkatli bir şekilde seçmişlerdir. Bu şehirler seçilirken şehirlerin nüfus yapısı dikkate alınmıştır. Ayrıca seçilen şehirler Osmanlı'nın ticari, ekonomi ve ulaşım gibi farklı açılardan önemli şehirleridir.

Anadolu'da çeşitli yerlerdeki Amerikan okullarına baktığımızda büyük ve gösterişli binalar olduğu görülmektedir. Genellikle şehrin güzel ve merkezi yerlerine kurulmuşlardır. (Yıldız, 2011)

Okulların genel yapısı incelendiğin ilk olarak bu okulların küçük yaşlardaki çocukların dinî eğitimlerini vermek amacıyla açıldığı görülmektedir. Daha sonra bu okulların eğitim amaçları gelişmiş ve bununla beraber mimarisi de değişim göstermiştir. İlk önceleri kilise çevresinde gelişen bu kurumlar daha sonra öğrenci sayısının artışıyla beraber farklı eğitim yapılarına ihtiyaç duymuşlardır. Erkek ve kız öğrencilerin farklı şekilde eğitilmesi bu eğitim kurumlarında kız koleji eğitim binası ve erkek koleji eğitim binası olmak üzere iki farklı eğitim binasının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Amerikan kolejlerinde genellikle yatılı eğitim verilmiştir. Bu nedenle binalar yatılı eğitime uygun şekilde yapılmışlardır. Çoğunda öğrencilerin kalmaları için ek yatakhane binaları ya da bölümleri yer almaktadır (Yıldız, 2011). Bazı kolejlerde yatakhanelerin farklı yapılarda olmayıp okul binalarının bir bölümünün yatakhane olarak ayrıldığı görülmektedir. Kolejlerde okul ve yatakhane binalarına ek olarak kilise binaları da mevcuttur. (Yıldız, 2011)

Yatılı eğitimin yanı sıra Amerikan kolejlerinde yetim çocukların eğitimleriyle de ilgilenilmiştir. Bunun sonucunda okul binasına ek olarak kolejlerde yetimhane binalarının da bulunduğu görülmektedir. Okullarda yetimlerin eğitimiyle yakından ilgilenilmiş ve bunlar için kalacak yerlerin yapılmasına önem verilmiştir.

Daha gelişmiş olan ve büyük eğitim kurumları şeklinde eğitim göstermeye başlayan kolejlerde ise hastane ve kütüphane gibi alanlar da yer almaktadır (Yıldız, 2011). Okulların bünyesinde yapılan hastane binalarına bakıldığında okullarda sağlık eğitiminin de ön planda olduğu görülmektedir. Bu hastaneler ayrıca çevre şehir ve kasabalardan da birçok kişinin tedavi edildiği şehrin önemli hastaneleri konumuna gelmişlerdir.

Okulların gelişmeye başladığı dönemlerde spor faaliyetlerinin de arttığı görülmektedir. Spor faaliyetlerinin yürütülmesi için spor kulüpleri kurulmuş ve farklı spor dallarında öğrenciler arasında takımlar oluşturulmuştur. Bu takımların çalışma

yapabilmeleri için spor binaları inşa edilmiş ve ayrıca açık spor sahaları yapılmıştır. Tenis kortu, basketbol sahası ve voleybol sahası gibi alanlar kolej bünyesine katılmıştır.

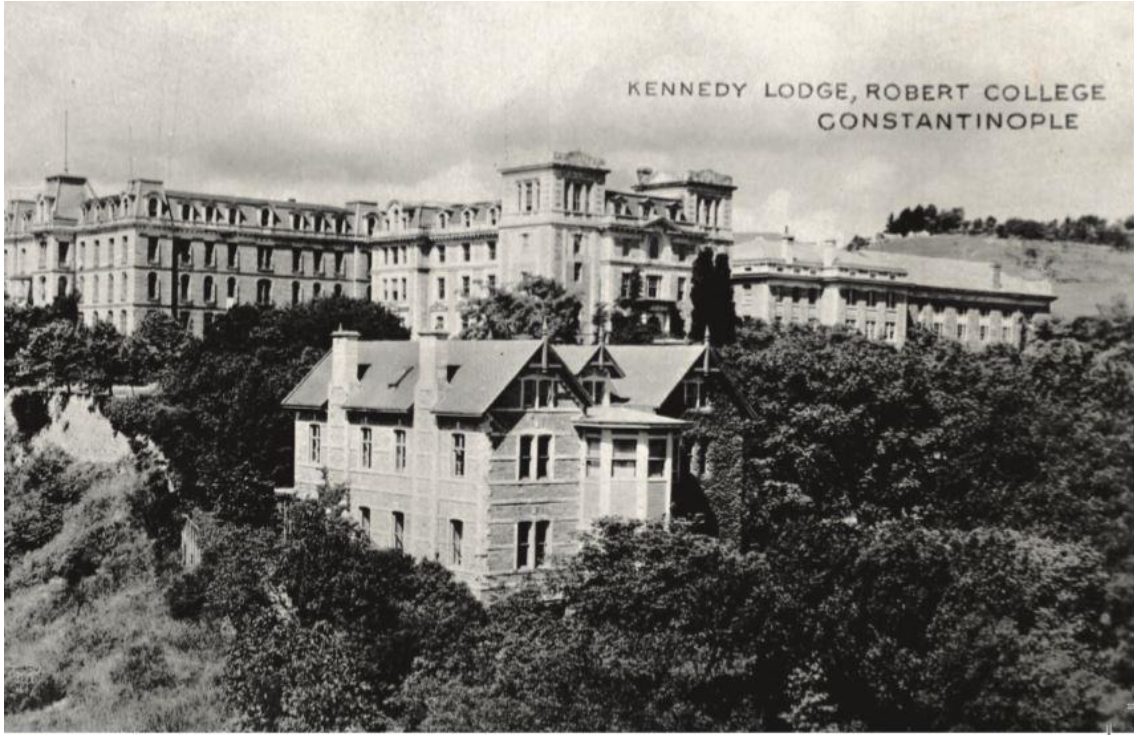
Çok gelişmiş ve kapsamlı bir alana yayılmış okullarda farklı eğitim yapılarının bir arada olduğu kütüphane ve hastane binalarının oluşturulduğu bilinmektedir. Bunun dışında daha az öğrencisi olan kolejlerin daha az geliştiği ve tek eğitim yapısından oluştuğu görülmektedir. Ayrıca gelişmiş olan bazı okullarda eğitim yapılarının ve öğrenciler için ayrılmış alanların dışında öğretmenlerin kalması için de binalar yapılmıştır. Bu binalar öğretmenlerin aileleri ile birlikte yaşadıkları evler olarak kullanılmışlardır.

Okulların faaliyetlerinin durmaya başladığı 1. Dünya Savaşı döneminde okullar Osmanlı İmparatorluğu tarafından askerî amaçlı olarak kullanılmıştır. Ayrıca savaş esirleri için esir hapishanesi olarak faaliyet göstermişlerdir. (Yıldız, 2011)

Günümüzde bu okulların bazılarının hâlâ Amerikan eğitim kurumları olarak devam ettiği ve bu yapıların kullanıldığı bilinmektedir. Kullanımını yitirmiş okul binaları ise Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra alınan bazı vergiler doğrultusunda vergileri ödemek için yıkılmışlardır. Bazı okul binaları ise restore edilerek yine aynı amaçla veya farklı fonksiyonlar yüklenerek kullanılmaya devam etmektedir.

Önemli Amerikan eğitim kurumlarından bazıları şunlardır:

İstanbul Robert Koleji: Kolejin kurucusu Dr. Cyrus Hamlin ve Christopher Rheinlander Robert'tır. İsmi kurucusundan alan Kolej, 1863'te eğitim öğretime başlamıştır. Kolej yıllar geçtikçe gelişmiş ve bünyesine yeni binalar da ekleyerek seçkin eğitim kurumlarından birisi hâline gelmiştir. (Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Ofisi, RC'67 mezunları kitapçığı)

Şekil 4.3. Tarih'te Robert Koleji (Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Ofisi, RC'67 mezunları kitapçığı)

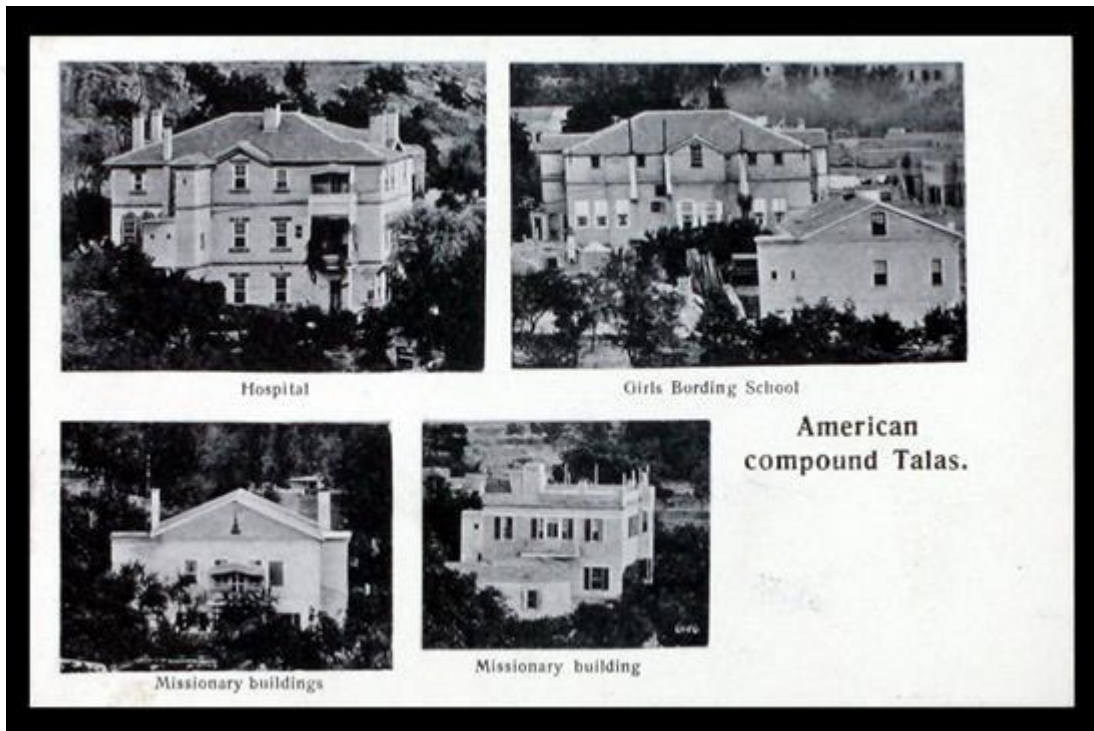
Robert Koleji direkt olarak Amerikan Board Teşkilatı'na bağlı değildir. Kolej George Wasburn yönetimindeyken Amerikan misyonerleri ile sıkı bir ilişkide olmuştur (Yıldız, 2011). Kolej ilk faaliyete geçtiği yıllarda bir okul binasına sahip değildir. İlk önce İstanbul Bebek'te bir evde eğitim faaliyetlerine başlanmıştır (White, Yıldız, 2011). 1878'de kolej için bir bina inşa edilmek istenmiş ve Ahmet Vefik Paşa'ya ait taşocağı olan bir arsa satın alınmıştır (White, Yıldız, 2011, Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Ofisi, RC'67 mezunları kitapçığı). Bu ocağa ait taşocağından çıkan mavi kireç taşı I. Dünya Savaşı'na kadar yapılan kolej binalarında kullanılmıştır. (Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Ofisi, RC'67 mezunları kitapçığı) (Şekil4.3.)

Robert Koleji, Kurtuluş Savaşı dönemlerinde de eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. Devam eden yıllarda ise Tevhidi Tedrisat Kanunu'na göre eğitim faaliyetlerini düzenlemiş ve günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

Kolej uluslararası nitelikte uzun yıllar boyunca eğitim vermiş ve öğrenci yetiştirmiştir. Kolej bünyesinde verilen eğitim dili İngilizcedir. Okuldan mezun olan öğrenciler, birçok farklı ülkede iş imkânı bulabilmektedir.

Talas Amerikan Koleji: Talas Amerikan Koleji de ABCFM Teşkilatı'na bağlı bir okuldur. Diğer Amerikan okulları ile aynı amacı gütmüş ve misyonerlik faaliyetlerine devam etmiştir.

Okul öncelikler Talas'ta Ermeni ve Rum çocukların eğitimiyle ilgilenmiştir. İlk önce 1871 yılında Amerikan Kız Okulu açılmıştır. (EK-2) Daha sonra ise 1889 yılında Amerikan Erkek Okulu açılmıştır (Özsoy, 1995). Amerikan Erkek okulunun resmî adı Talas American School for Boys'tur (Kayseri Büyükşehir Belediyesi). Okul bünyesinde 1890-1972 yılları arasında sağlık çalışmalarının da yapıldığı bilinmektedir. (Özsoy, 1995). (Şekil4.4)

Şekil 4.4. Talas Amerikan Koleji yapıları (SALT Araştırma)

Talas Amerikan Kolejinde 40 yıla yakın eğitim verilmiştir. Bu süre içerisinde 857 öğrenci eğitim almıştır (Kocabaşoğlu, 2013). Günümüzde Talas Amerikan Koleji okul yapılarından birisi olan Amerikan Erkek Okulu binası mevcuttur. (Şekil 4.7.) Okul, 1927 yılında gerekli izinlerin alınmasıyla İngilizce eğitim veren bir erkek ortaokulu olarak 1928 yılında 25 öğrenci ile eğitime başlamıştır. 1967 yılına kadar eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. (Kayseri Büyükşehir Belediyesi) (Şekil 4.5. ve 4.6.)

Şekil 4.5. Talas Amerikan Erkek Okulu sınıftan bir görüntü (SALT Araştırma)

Şekil 4.6. Talas Amerikan Erkek Okulu 1952-1953 son sınıf öğrencileri (SALT Araştırma)

Okul, 1974'te Beden Terbiyesi tarafından satın alınmış ve restore edilmiştir. Gençlik ve Spor Müdürlüğüne devredilerek 1976 yılına kadar millî takım kampı olarak günümüze kadar kullanılmıştır. (Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

Amerikan Koleji binası bodrum, zemin ve 3 normal kattan oluşmaktadır (Şekil 4.7.). 1990 yılında tescillenen yapı, 2012 yılında 25 yıl boyunca gençlik, spor ve kültür faaliyetlerinde kullanılmak üzere Kayseri Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. (EK-3) Yapının restorasyon çalışmalarına 2016 yılında başlanmıştır. (Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

Şekil 4.7. Günümüzde Talas Amerikan Koleji (Google Görseller)

Tarsus Amerikan Koleji: Kolej, 1888 yılında Türkiye'ye gelen Amerikalı misyoner Eliott F. Shepark'ın mali yardımları ile kurulmuştur (Salt Galata). Okulun ilk adı St. Paul Koleji'dir. Daha sonra I. Dünya Savaşı sırasında okulun adı değiştirilmiş ve Tarsus Amerikan Koleji olmuştur.

Okulun ilk eğitim verdiği bina, Shepard Hall binasıdır. 1911 yılında Kolejin simgesi olan Stickler Hall binası okul bünyesine katılmıştır. 1954 yılında Friendship Hall; 1960 yılında Unity Hall ve 1988 yılında Centennial Hall hizmete açılmıştır. 1980'li yıllarda okulda kız öğrenciler de eğitim görmeye başlamışlar ve okul giderek gelişmiştir. 1989 yılında Sadık Paşa Konağı okulun ek binası olarak kullanılmaya başlamıştır ve okul kampüs büyüklüğüne ulaşmıştır. (www.tac.k12.tr) (Ek-4)

İlerleyen dönemlerde savaşlar ve devlet sorunları nedeniyle okulda diğer Amerikan kolejlerinde olduğu gibi eğitim öğretim faaliyetleri durmuştur.

1997 yılında okulda restorasyon çalışmaları yapılmış ve okul tekrar eğitim kurumu olarak kullanılmaya başlanmıştır (www.tac.k12.tr). Birçok Amerikan okullu, Tevhidi Tedrisat Kanunu gereğince kapanmıştır. Ancak Tarsus Amerikan Koleji bu okullardan biri değildir. Okul eğitim faaliyetlerine devam etmiştir (Yıldız, 2011). Günümüzde hâlâ varlığı sürdüren okul SEV'e bağlı bir eğitim kurumudur. 2013 yılında okul bünyesinde yeni bir eğitim kampüsü yapılmıştır. Okula yatakhane binası ve ilköğretim okulu binası gibi yeni binalar eklenmiştir (www.tac.k12.tr). (Şekil 4.8.)

Yapılan binalarla birlikte okul modern bir görüntüye kavuşmuş ve günümüzde modern eğitim kurumlarının bir parçası olarak eğitim faaliyetlerini hızla yürütmeye devam etmekte olan köklü eğitim kurumlarından birisi hâline gelmiştir. Modern görüntüsünün yanında tarihle bağını koparmayan, tarihî değerlere sahip çıkan önemli eğitim kurumlarından bir tanesidir.

Şekil 4.8. Günümüzde Tarsus Amerikan Koleji (hayatimeseleler.blogspot.com)

İzmir Amerikan Koleji: Okul ilk olarak diğer Amerikan okullarında olduğu gibi küçük çocukların eğitim öğretim faaliyetlerini yerine getirmek için açılmış ve daha sonra bir Amerikan kolejine dönüşmüştür. Gittikçe gelişen okul bünyesinde devam eden yıllarda farklı alanlarda sekiz okul açılmıştır. Bu okullar da ruhsatlı olarak eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. (Yıldız, 2011). Bu okullardan birisi olan İzmir Uluslararası Koleji gelişmiş, hem kız hem de erkek olmak üzere, farklı dine ve etnik kökene sahip birçok öğrenciye ev sahipliği yapmıştır.

Okulda 1904 yılında bir yangın çıkmış, okulun çatısı ve kolej salonu ise yangında zarar görmüştür. Ardından binanın tamiri ve yeni bina yapılması için çalışmalara başlanmıştır. Kırmızı tuğladan yeni bina yapılmıştır. Bu yapı 3 katlıdır: 1. katta sınıflar, 2. Ve 3. katlarda yatakhane yer almaktadır. (Yıldız, 2011) (Şekil 4.9.)

1913 yılında okul artık yetersiz gelmeye başlamış ve şehir dışında başka bir yer alınarak buraya binalar inşa edilmek suretiyle Osmanlı İmparatorluğu'ndan izinli bir eğitim kampüsü yapılmıştır. (Yıldız, 2011) (Ek-5)

I. Dünya Savaşı sırasında okula ait bazı binalar askerî amaçlı ve hastane amaçlı kullanılmıştır. Savaş döneminde okulda eğitim faaliyetleri devam etse de öğrenci sayısında büyük bir azalma meydana gelmiştir. (Yıldız, 2011)

Şekil 4.9. Günümüzde İzmir Amerikan Koleji (Google Görseller)

5. MERZİFON İLÇESİ

5.1. Merzifon'un Konumu

Merzifon, Orta Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Günümüzde Amasya ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Merzifon; Amasya iline bağlı en büyük ilçedir, Amasya'ya 50 km'dir. Şekil 5.1. de Anadolu'nun önemli şehirleri arasında Merzifon şehri görülmektedir. Merzifon başkentimiz olan Ankara'nın kuzeydoğusunda yer almaktadır. Ankara'ya 320 km uzaklıktadır. Merzifon'un kuzeydoğusunda Karadeniz'in önemli bir liman kenti olan Samsun yer almaktadır.

Merzifon, Samsun'a 100 km uzaklıkta bulunmaktadır (Bayram, 2012). İstanbul Karadeniz karayolu üzerinde yer almaktadır. Aynı zamanda İç Anadolu'nun önemli şehirleri Çankırı, Kırıkkale ve Çorum yakın bir konumdadır. (Şekil 5.1.)

Şekil 5.1. Merzifon'un konumu (Google haritalar)

İlçenin yüz ölçümü 936 km², İlçe Merkezi rakımı 735 metredir (tr.db-city.com). Merzifon şehrini çevreleyen dağlardan Akdağ 2,062 metre, İnegöl Dağı 1,814 metre ve Tavşan Dağı 1,900 metre yüksekliktedir. Şehrin kuzeyi ve batısı dağlıktır. (www.merzifontv.net)

Merzifon şehrinin doğusunda Amasya'nın ilçesi olan Suluova, güneyinde Çorum iline bağlı Mecitözü, batısında Gümüşhacıköy, kuzeyinde Samsun'un ilçesi olan Vezirköprü yerleşimi bulunmaktadır. (www.merzifontv.net) (Şekil 5.2.)

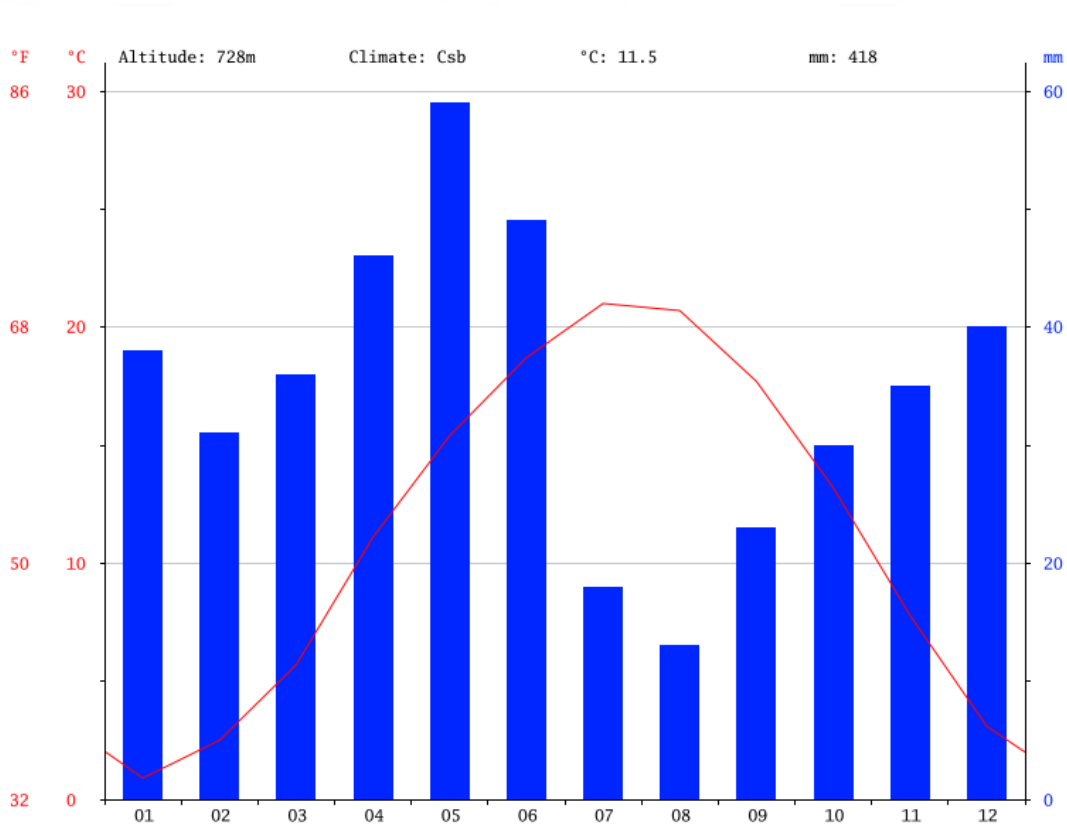

Şekil 5.2. Merzifon'un diğer ilçelere göre konumu (Google görseller)

5.2. Merzifon'un İklimi

İlçede Karadeniz ikliminden karasal iklime geçiş özellikleri taşıyan iklim hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları karasal iklime göre az soğuk, az yağışlıdır (www.amasyakulturturizm.gov.tr). Yaz mevsiminin kurak geçtiği şehir genellikle kış ve bahar aylarında yağış almaktadır. (Anonim)

Yıllık yağış miktarı 418 mm³ 'dür. Şehir kış aylarında yaz aylarından daha çok yağış almaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 11.5 °C'dir (tr.climate-data.org) (Şekil 5.3.). Temmuz ve Ağustos ayları en kurak geçen aylardır. Hâkim rüzgâr Kuzeydoğudan esen poyraz olarak bilinen rüzgârdır.

Şekil 5.3. Merzifon'un iklim grafiği (tr.climate-data.org)

5.3. Merzifon'un Nüfusu, Belde ve Köyleri

Merzifon nüfusu 2017 yılına göre 71,853. Bu nüfus, 35,657 erkek ve 36,196 kadından oluşmaktadır (www.nufusu.com) (Çizelge 5.1.). Halkın büyük bir kısmı Türk

ve Müslüman kökenlidir. Gelişmeye başlaması nedeniyle dışarıya olan göçler yavaş yavaş azalmaktadır.

2016 yılı verilerine göre şehre bağlı 81 köy bulunmaktadır. Köy nüfusu 14,763'tür. (www.merzifontv.net)

Çizelge 5.1. Merzifon'un yıllara göre nüfus dağılımı (www.nufusu.com)

Yıl	Merzifon Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2017	71,853	35,657	36,196
2016	71,942	36,047	35,895
2015	70,132	34,998	35,134
2014	69,937	34,731	35,206
2013	70,297	35,174	35,123
2012	70,167	34,993	35,174
2011	70,138	34,860	35,278
2010	69,237	34,080	35,157
2009	68,95	34,238	34,712
2008	69,035	34,728	34,307
2007	69,035	35,070	34,023

Merzifon nüfusunun % 32.2'si ilkokul, %20.8'i ortaokul, %20.1'i ise lise mezunudur.

Merzifon nüfusunun 1800-1900'lü yıllardaki dağılımına bakacak olursak Müslüman nüfus çoğunluktadır. Ancak çevredeki diğer yerleşim yerleri göz önünde bulundurulduğunda gayrimüslim nüfusun önemli ölçüde çok olduğu görülmektedir. Şehir gerek nüfus yapısı gerekse bulunduğu komundan dolayı Amerikan misyonerlerinin çalışmalar yürütmesi için elverişli bir ortam olarak düşünülmüştür. (Çizelge 5.2.)

Çizelge 5.2. Amasya'ya bağlı kazaların 1800'lü yıllardaki nüfusu (Karpas, 1985)

	Müslüman		Rum		Ermeni		Katolik		Protestan		Yaban.Uy.	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
Amasya Kazası	18,835	18,335	736	678	3,134	3,030	13	10	66	64	20	5
Vezirköprü	16,142	13,284	932	925	507	487	-	-	95	119	-	-
Merzifon	9,516	9,171	89	74	2,789	2,528	139	140	301	258	-	-
Gümüşhacıköy	10,309	9,938	1,104	1,045	1,314	1,286	-	-	80	70	-	-
Mecitözü	15,547	15,992	72	80	69	63	-	-	54	51	-	-
Osmancık	8,997	8,594	3	-	19	26	-	-	-	-	-	-
Ladik	5,879	5,477	994	1,000	94	85	-	-	-	-	-	-
Havza	6,907	6,723	1,766	1,863	55	39	-	-	-	-	-	-
Toplam	92,232	87,514	5,696	5,665	7,981	7,544	152	150	596	562	20	5

Bunun sonucunda şehirde Amerikan misyonerleri ve din adamları, yoğun eğitim öğretim çalışmaları yürütmüşler ve Merzifon şehrini Amerikan kolej çalışmaları için bir üs olarak kullanmışlardır. Büyük bir eğitim çalışması yürütülmüş ve bu eğitim çalışması sonucunda Merzifon şehri önemli bir merkez hâline gelmiştir. (Çizelge 5.3.)

Çizelge 5.3. Amasya'ya bağlı kazaların Amerikan Koleji çalışmalarının hız kazandığı yıllardaki nüfusu (Çatal, 2009)

	Müslüman		Rum		Ermeni		Katolik		Protestan		Kıpti	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
Amasya Kazası	24,499	22,867	1,267	1,111	4,489	4,366	53	51	123	112	39	39
Vezirköprü	20,830	19,841	2,309	2,140	493	481	2	5	101	101	101	101
Merzifon	12,680	11,769	409	422	3,717	3,400	188	190	461	440	344	344
Gümüşhacıköy	12,664	12,055	1,602	1,604	1,698	1,549	-	-	75	70	-	-
Mecitözü	18,432	16,874	521	318	115	114	-	-	75	70	-	-
Ladik	18,432	7,905	2,426	2,140	157	162	-	-	-	-	-	-
Havza	8,302	8,036	3,785	3,461	23	30	13	18	4	2	-	-
Toplam	105,977	99,347	12,219	11,196	10,629	100,102	256	264	839	795	484	484

5.4. Merzifon'un Geçim Kaynakları

Çizelge 5.4. Merzifon'un Ekonomik dağılımı (2000 yılı Türkiye İstatistik kurumu verileri) (Karadeniz, 2017)

	Tarım	Sanayi	Hizmet	İnşaat	Toplam
Erkek	5,753	1,512	10,025	897	18,187
Kadın	6,683	164	1,662	7	8,518
Toplam	12,438	1,676	11,687	904	26,705
%	46.5	6.3	43.8	3.4	100

Şehir nüfusu genellikle tarım, ziraat, hayvancılık ve ormancılık gibi alanlarla uğraşmaktadır. Tarım sektörü en yüksek orana sahiptir. İkinci sıradaki geçim kaynağı ise hizmet sektörüdür (Karadeniz, 2017) (Çizelge 5.4.). İlçe ekonomisinde tarımda buğday, soğan, mercimek, arpa, şekerpancarı gibi tarım ürünleri önemli bir yere sahiptir (www.merzifontv.net).

2000 yılına ait bu veriler zamanla değişim göstermiştir. Tarımsal iş gücü sanayi alanına ve hizmet alanına kaymıştır. 2008 yılında faaliyete geçen havaalanı nüfusun hizmet sektörüne kaymasını sağlamıştır. Ayrıca şehirde ticaret ve turizmin de gelişmesine katkıda bulunmuştur. Havaalanında her gün sabah ve akşam olmak üzere karşılıklı olarak İstanbul'a iki sefer düzenlenmektedir. Hizmet sektöründe çalışan nüfusun % 91 gibi büyük bir kısmı şehir merkezinde yaşamaktadır. (Karadeniz, 2017)

Şehir son zamanlarda sanayide de büyük bir gelişme göstermiştir. Şehre kurulan sanayi bölgesi şehrin önemli geçim kaynaklarından birisi hâline gelmiştir. (www.merzifontv.net)

Devlet Planlama Teşkilatı 2012 verilerine göre şehir gelişmişlik olarak Amasya ilinde 1. Türkiye’de 151. sırada yer almaktadır (Anonim). Bu durum gelişmişlik olarak Merzifon’u, Amasya’nın diğer ilçelerine oranla daha üst seviyelere taşımaktadır. Şehir Amasya ilinden sonra yakın çevrenin en gelişmiş bölgesidir.

5.5. Merzifon’un Tarihsel Gelişimi

Şehrin adının nereden geldiğine dair iki farklı rivayet vardır. Birinci rivayete göre MÖ 700’lü yıllarda bugün Marinca köyünün bulunduğu yerde bölge valisi Barsevinç kendi isminde bir kasaba inşa etmiştir ve bu kasabanın adı zamanla değişikliğe uğrayarak Marsevinç > Mersuvan > Merzifon olmuştur. İkinci rivayete göre MÖ 222’de bölge valisi V. Mihridat tarafından Merzpond adında bir kale inşa edilmiştir ve adı değişime uğrayarak Merzifon olmuştur. (www.amasyakulturturizm.gov.tr)

Merz kelimesi, Farsçada sınır anlamındadır; fon kelimesi ise Pont’un Arapça hâlidir. Merzifon kelimesi, Pond karargâhı anlamına gelmektedir (www.amasyakulturturizm.gov.tr). Şehrin tarihî, Hititlere kadar uzanmaktadır; Merzifon aynı zamanda Hitit başkenti olan Hattuşuş’a da komşudur (Bayram, 2012). Merzifon’da Kalkolitik ve Tunç Çağı’ndan yaşam izlerine rastlanmıştır. (Anonim)

Coğrafya ve tarihçi Strabon, Merzifon’un yer aldığı bu bölgeyi “*Bin Köy*” bölgesi olarak adlandırmıştır. Bu alanda birçok arkeolojik çalışma yapılmıştır ve yüzlerce höyüğe rastlanmıştır.. (www.amasyakulturturizm.gov.tr)

Şehirde Hititlerden kalma höyükler bulunmaktadır. Bu dönemlerde, bölgede iki adet tabii yol geçmektedir. İlki, Çorum-Merzifon-Havza-Kavak-Samsun yoludur ve bugünkü kara yolu güzergâhıdır. İkincisi ise Çorum-Merzifon-Havza-Vezirköprü-Oymaağaç güzergâhıdır. (www.amasyakulturturizm.gov.tr)

Anadolu’da, MÖ 600’lerde Kafkas ve İskit akınları olmuştur. Merzifon ve Gümüşhacıköy civarları kısa süreli olsa da İskit hâkimiyeti altına girmiştir (www.amasyakulturturizm.gov.tr). Merzifon’un komşu olduğu Anadolu’nun önemli liman şehirlerinden birisi olan Samsun kentinde, İskit akınlarının izlerini görmek mümkündür. Amazon savaşçıları olarak bilinen kadın savaşçıların da bu bölgede yaşadığı düşünülmektedir.

Roma İmparatorluğu'nun Karadeniz bölgesinde hâkimiyetinin artmasıyla birlikte Trabzon Samsun gibi önemli Karadeniz şehirlerine ek olarak Merzifon da Roma hâkimiyetine girmiştir. Roma İmparatoru Augustus zamanında şehir imar görmüştür (Bayram, 2012). Roma İmparatorluğu 395'te Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmıştır. Merzifon şehri Doğu Roma yani Bizans sınırları içerisinde kalmıştır. (www.amasyakulturturizm.gov.tr)

Merzifon, Danişmend Gazi'nin komutanlarından İltekin Gazi tarafından fethedilerek Türk topraklarına katılmıştır (Bayram, 2012). 1175 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin hâkimiyetine giren Merzifon şehri tarımın önem verildiği bir şehir haline gelmiştir. (Çolak, 1991, Karadeniz, 2017)

1353-1396 yılları arasında Merzifon Türkmen beyliklerinden birisi olan Taşanoğulları hâkimiyeti altında kalmış ve 1393 yılında Yıldırım Beyazid'in Amasya'yı işgali ile Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı Dönemi'nde Sivas eyaletine bağlı Amasya Sancağının kazası olarak önemli bir kültür merkezi hâline gelmiştir (www.amasyakulturturizm.gov.tr). Şehir yapılaşma olarak da gelişmiştir. (Şekil 5.4. ve 5.5.)

Merzifon şehri Basra-Sivas-Samsun-Sinop ticaret yolu üzerinde yer almıştır. Ayrıca yöresel ürünlerin pazarlandığı bir şehirdir. Bu nedenlerden dolayı şehrin gelir seviyesi ve refah seviyesi yüksektir. (Ünal, 1986, Karadeniz, 2017)

Şekil 5.4. Merzifon baş çarşı yolu ve eski evler (ozhanozturk.com)

Şekil 5.5. Merzifon gazi caddesi ve eski evler
(ozhanoturk.com)

Merzifon Kurtuluş Savaşı'na kadar Osmanlı hâkimiyeti altında kalmıştır. Savaş sırasında, 15 Mart 1919'da İngiliz işgaline uğrayan şehir, mücadeleler sonucunda 27 Eylül 1919'da İngiliz işgalinden kurtulmuştur.

Amerikan ve Fransız misyonerler için dikkat çekici bir yer olan Merzifon, 19.yy'da misyoner çalışmalarının odak noktası olmuştur. Misyonerlerin yaptığı bu çalışmalar; Merzifon'a kültürel, sosyal ve bilimsel alanlarda farklı yenilikler kazandırmıştır. Anadolu'nun ilk baskı makinesi, telgrafı, asansör sistemi ve kalorifer tesisatı bu yenilikler arasındadır. Ayrıca sağlık alanında yapılan çalışmalar, kurulan hastane ve sağlık okulu, çevre şehirler için de büyük faydalar sağlamıştır. (Anonim)

Onların getirdiği bu yenilik ve faydaların yanında misyonerlik çalışmaları yürütülen farklı amaçlardaki çalışmaların da etkisiyle azınlık nüfus üzerinde oluşturulan baskılar, çatışmalara sebep olmuştur. Şehirde Ermeni ayaklanmaları çıkmış ve halk zor zamanlar yaşamıştır. (Anonim)

Merzifon şehri, Cumhuriyet'in ilanından sonra Amasya ilinin bir ilçesi konumuna gelmiştir. (Karadeniz, 2017)

5.6. Merzifon'un Mimarisi

Merzifon şehri geniş bir tarihe sahiptir. Bunun sonucu olarak da burada hüküm sürmüş uygarlıklar kente birçok mimari unsur kazandırmıştır. Kentte 14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar geçen sürede ise daha çok Türkler tarafından mimari eserler inşa

edilmiştir. (Şekil 5.6., 5.7., 5.8. ve 5.10.) Bu süreç içinde gelişen siyasi ilişkilerden Anadolu'nun diğer şehirleri etkilendiği gibi Merzifon da bu ilişkilerden etkilenmiş ve şehirde Türk mimari eserlerinden farklı olarak yabancı devletler etkisinde mimari ürünler ortaya koyulmuştur. Ayrıca, o yıllardaki nüfusun etnik yapısındaki çeşitlilik, şehirde gayrimüslimlere ait birçok dinî yapının yapılmasına da olanak sağlamıştır.

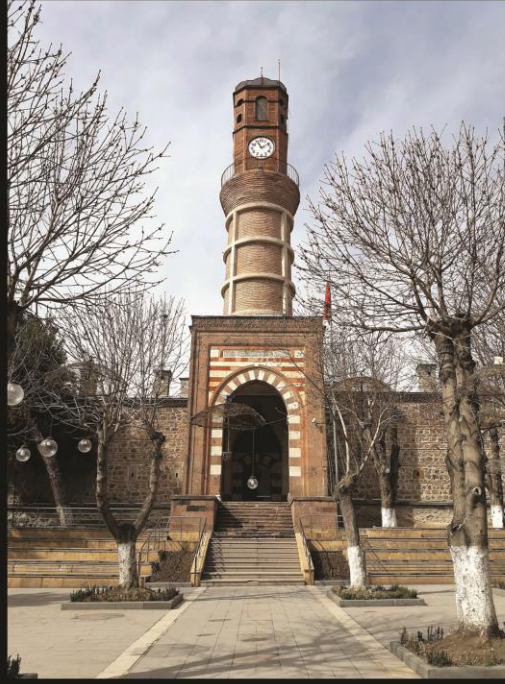

Tarih boyunca önemli bir kent olan ve farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan Merzifon, Kara Mustafa Paşa'nın da yaptırdığı eserlerle birlikte zengin bir mimari kimliğe sahiptir. Bedesten, Taşhan, Amerikan Koleji, Saat Kulesi, cami ve külliyeler gibi farklı birçok mimari yapı bir arada bulunmaktadır. (Anonim)

MERZİFON'DA BULUNAN BAZI ÖNEMLİ MİMARİ ESERLER	
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ADI VE AÇIKLAMASI
	<p>BELEDİYE BİNASI</p> <p>KIZ OKULU OLARAK İNŞAA EDİLMEYE BAŞLAYAN YAPI I. DÜNYA SAVAŞI NEDENİYLE TAMAMLANAMAMIŞTIR. SAVAŞTAN SONRA İSE TAMAMLANIP OKUL OLARAK KULLANILMIŞTIR. GÜNÜMÜZDE İSE MERZİFON BELEDİYESİ HİZMET BİNASI OLARAK KULLANILMAKTADIR.</p>
	<p>PAŞA HAMAMI</p> <p>KARA MUSTAFA PAŞA DÖNEMİNDE KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR. KARA MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİ İÇERİSİNDE YER ALMAKTADIR.</p>

Şekil 5.6. Merzifon mimarisi önemli eserleri (Google görseller, Anonim)

MERZİFON'DA BULUNAN BAZI ÖNEMLİ MİMARİ ESERLER (CAMİLER)	
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ADI VE AÇIKLAMASI
	<p>KARA MUSTAFA PAŞA CAMİİ</p> <p>MERZİFONUN EN BÜYÜK CAMİSİDİR KİTABESİNDE 1666 YILINDA YAPILDIĞI YAZMAKTADIR. TAMAMEN KESME TAŞTAN YAPILMIŞTIR. YAPININ 1950'Lİ YILLARDA DEĞİŞİKLİĞE UĞRADIĞI BİLİNMEKTEDİR.</p>
	<p>TACETTİN PAŞA CAMİİ</p> <p>YAPININ XV. YY'DA YAPILDIĞI DÜŞÜNÜLMEKTEDİR. YAPI KORUMA ALTINDADIR .</p>
	<p>SOFULAR CAMİİ</p> <p>YAPININ KİTABESİ YOKTUR XV. YY'DA YAPILDIĞI DÜŞÜNÜLMEKTEDİR. ABDULLAH PAŞA TARAFINDAN YAPTIRILMIŞTIR. YAPI GÜNÜMÜZDE KULLANILMAKTADIR VE KORUMA ALTINDADIR.</p>

Şekil 5.7. Merzifon mimarisi önemli eserleri (Google görseller, Anonim)

MERZİFON'DA BULUNAN BAZI ÖNEMLİ MİMARİ ESERLER	
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ADI VE AÇIKLAMASI
	<p>ÇELEBİ MEHMET MEDRESESİ</p> <p>SULTANİYE MEDRESESİ OLARAK BİLİNMEKTEDİR. YILDIRIM BEYAZID'IN OĞLU ÇELEBİ MEHMET'İN EMRİ İLE YAPTIRILMIŞTIR. YAPININ GİRİŞ KAPISININ ÜSTÜNDE SAAT KULESİ YÜKSELMEKTEDİR. ANADOLU'NUN EN ÜNLÜ VE ESKİ BEŞ MEDRESESİNDEN BİRİSİDİR.</p>
	<p>TAŞHAN</p> <p>KARA MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİNE AİT YAPILARDAN BİRİSİDİR. 17. YY DA YAPILDIĞI DÜŞÜNÜLMEKTEDİR. GİRİŞ KAPISININ ÜZERİNDE KAVISLİ ÇIKINTILARI OLAN CUMBALAR VE KESME TAŞ DUVARLARIN ARASINDA TUĞLA HATILLAR YER ALMAKTADIR.</p>
	<p>BEDESTEN</p> <p>YAPI KARA MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİNE AİT YAPILARDAN BİRİSİDİR. MERZİFON İKTİSADİ YAPISINI GÖZLER ÖNÜNE SERMEKTEDİR. FONKSİYONUNU KAYBETTİKTEN SONRA BİR SÜRE DOKUMA ATÖLYESİ OLARAK KULLANILMIŞTIR.</p>

Şekil 5.8. Merzifon mimarisi önemli eserleri (Google görseller, Anonim)

Yukarıda Merzifon şehrine ait, farklı fonksiyonlarda bazı mimari yapılar verilmiştir. Bu yapılar, şehrin mimari kimliğinin çeşitliliğinin bir kanıtıdır. Şehirdeki mimari kimliğin sadece bir kısmını oluşturan bu eserlerden hariç daha birçok cami, hamam, çeşme, gibi yapıların haricinde günümüze kadar ulaşmamış ulu cami, kale, han, medrese ve Taşkışla gibi yapıların da olduğu bilinmektedir.

Günümüzde şehir dokusu içerisinde dağınık şekilde birçok tarihî ev bulunmaktadır. Bu yapılar Osmanlı sivil mimarisine güzel birer örnektir. (Şekil 5.9.) Bu yapıların Müslümanlara, Gayrimüslimlere ve Amerikan misyonerlerine ait olduğu bilinmektedir. Klasik Türk evi özelliği gösteren evlerin iç sofalı, dış sofalı ve orta sofalı örneklerini görmek mümkündür. Gayrimüslimlere ait olan evlerde ise genellikle balkonlar dikkat çekici mimari unsurlardır. Bu yapılar, Merzifon Belediyesi tarafından restore edilmiş ve farklı fonksiyonlar yüklenerek kullanılmaktadır. (Anonim)

Şekil 5.9. Merzifon evleri (Anonim)

MERZİFON'DA BULUNAN BAZI ÖNEMLİ MİMARİ ESERLER	
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ADI VE AÇIKLAMASI
	<p>MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ</p> <p>MERZİFON AMAREKIAN KOLEJİ ÇALIŞMALARININ YÜRÜTÜLDÜĞÜ ÖNEMLİ MERKEZLERDEN BİRİ OLMUŞTUR. TARİHTE KOLEJE AİT 40 FARKLI YAPININ BULUNDUĞU BİLİNMEKTEDİR. GÜNÜMÜZDE HASTANE BİNASI, KÜTÜPHANE BİNASI, KIZLAR MEKTEBİ VE MİSYONERLERE AİT BAZI EVLER BULUNMAKTADIR.</p>
	<p>AYA DARDARA KİLİSESİ</p> <p>ST. BARBARA KİLİSESİ OLARAK BİLİNMEKTEDİR. 1904 YILINDA YANGINDA YOK OLMUŞ VE SONRA TEKRAR İNŞA EDİLMİŞTİR. GÜNÜMÜZDE MERZİFON BELEDİYESİ TARAFINDAN MERZİFONUN VEFAT EDEN MİLLET VEKİLİNİN ADI VERİLEREK AKİF GÜLLE KÜLTÜR MERKEZİ OLARAK KULLANILMAKTADIR.</p>

Şekil 5.10. Merzifon mimarisi önemli eserleri (Google görseller, Anonim)

Farklı etnik kökene sahip insanlar, şehirde hoşgörü içinde yaşamışlardır. Bu durum şehrin mimari açıdan çeşitlenip gelişmesine de olanak sağlamıştır. Günümüze

kadar ulaşmamış olsa da 4 kilisenin daha varlığı bilinmektedir. Dinî çalışmaların haricinde şehre gelen misyonerlerin faaliyetleri sonucunda büyük bir Amerikan koleji kurulmuştur. Bu kolej yürüttüğü faaliyetler doğrultusunda şehirde sağlık yapılarının, kütüphane ve okul yapılarının da gelişip çeşitlenmesine sebep olmuştur.

Çeşitli kültürel yaşam ve yabancı ülkelerle olan siyasal ilişkiler, şehirlerin mimarisine de farklı katkılarda bulunmuştur. Bu katkılardan en önemlilerinden biri, Osmanlı İmparatorluğu'nda o dönemlerde sayıları hızla artan Amerikan kolejleri ve bu okullara ait yapılarıdır.

6. MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ (MERZİFON ANATOLIAN COLLEGE)

6.1. Misyonerlerin Merzifon'a Gelmesi ve Merzifon Amerikan Koleji'nin Kuruluşu

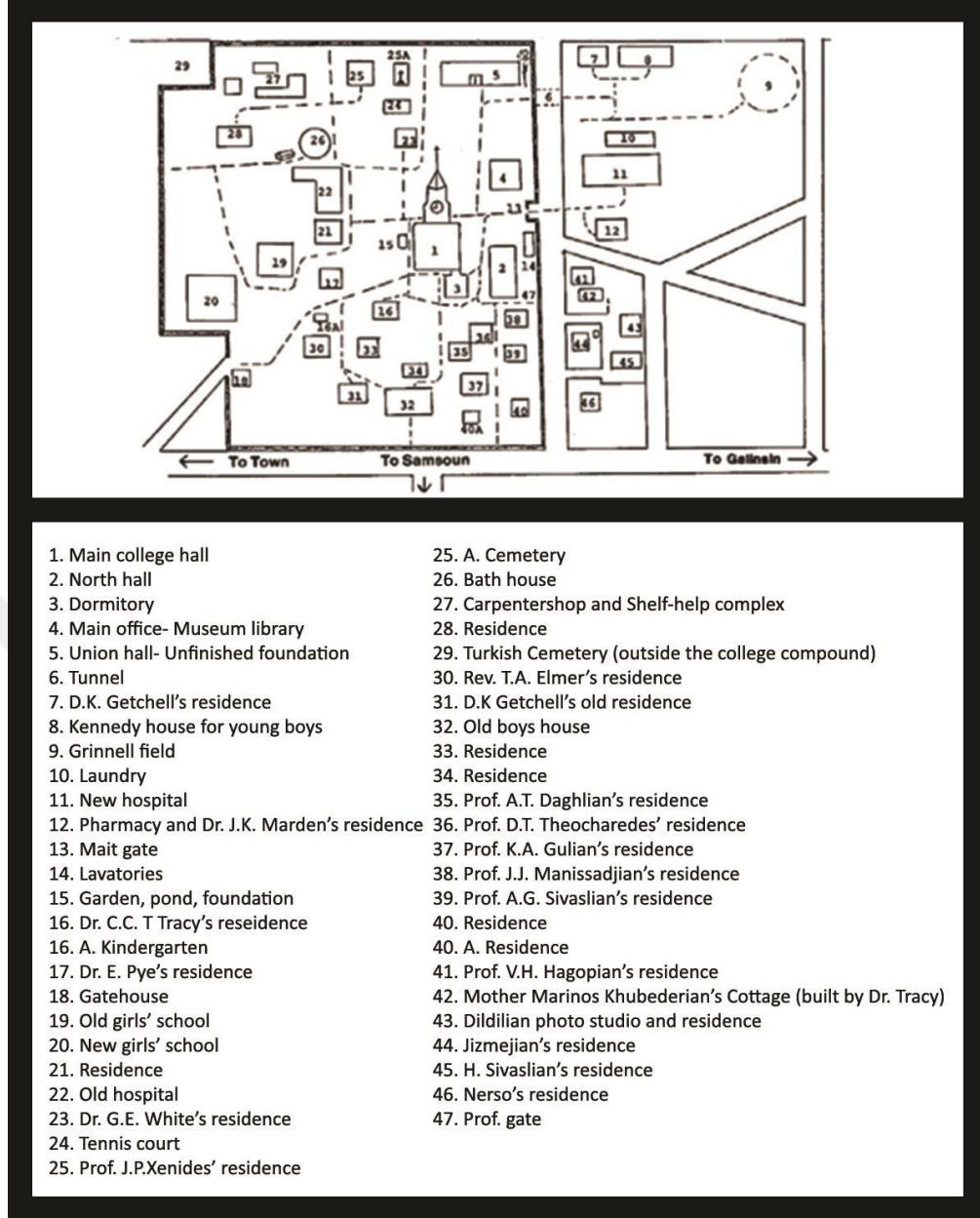
Merzifon, 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük ve önemli şehirlerindedir. Merzifon, Samsun limanından malların dağıtımının yapıldığı merkezdir; kervan yollarıyla Anadolu'nun içlerine kadar uzanır. Erzurum-İran yol güzergâhındadır. Samsun'dan 100 km uzaktadır, önemli bir şehirdir ancak göz önünde değildir. (Bayram, 2012)

Bu nedenlerden dolayı Merzifon, misyonerler tarafından bir istasyon olarak seçilmiştir. 1830'lu yıllarda Merzifon'a gelen misyonerler kalıcı çalışmalarına 1850'lerde başlamışlardır. Mr. Powers, misyonerlerin eğitim faaliyetleri için araştırmalar yapmıştır, bunun sonucunda da Mr. Stuphen ve Mr. Bliss Merzifon'a gelmiştir. Bu şekilde 1852 yılında Merzifon'daki misyoner istasyonu kurulmuştur. (Alan, 2002)

Merzifon'da dinî çalışmalara başlanmış ve devamında ise eğitim çalışmaları yapılmıştır. İlkokul, 1860 yılında Pazar Okulu, 1865 yılında Ruhban Okulu ardından yatılı Kızlar Okulu açılmış ve daha sonra Kolej açılmıştır. Bu okullar eğitime büyük katkı sağlamıştır. (Alan, 2002)

Merzifon Amerikan Koleji, Bebek İlahiyat Okulunun Merzifon'a taşınması ile 1864 yılında eğitim faaliyetlerine başlamış ve 1899 yılında Amerikan Okulu olarak kabul edilmiştir (Yıldız, 2007). Okul bünyesinde ihtiyaç oldukça yeni binalar yapılmıştır. Farklı fonksiyonlarda olan bu binalar eğitim, sosyal ve kültürel amaçlı olarak kullanılmışlardır. (Şekil 6.1.)

1900'lü yıllarda Amerikan Koleji bünyesinde okula ait kırk farklı yapının bulunduğu bilinmektedir. Bu yapıların arasında; kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı olmak üzere okul binaları, yatılı eğitim verdiği için yatakhane bölüm ve binaları, sağlık alanında eğitim verdiği ve sağlık çalışmaları yapıldığı için hastane binası, yetimlerin eğitimiyle ilgilendiği için yetimhane, okulun eğitim çalışmalarında kullanılmak üzere kütüphane binası ve öğretmenlerin aileleri ile beraber yaşadıkları evler bulunmaktadır. (Ek-6)

Şekil 6.1. Amerikan Koleji külliyesinde 1900'lü yıllarda bulunan yapılar (Compton, 2008)

1914 yılındaki seferberlik emriyle Merzifon Amerikan Koleji okul binalarına ve hastane binasına devlet tarafından el koyulmuştur. Bu bina ve binaların bahçeleri askerlerin barınması amacıyla kullanılmıştır. (Bayram, 2012)

Amerikan Koleji, 1921 yılında kapanmış ve 1924'te Selanik'e taşınmış orada eğitim çalışmalarına devam etmiştir. Selanik'te eğitime devam eden Kolejin okul logosunda, Merzifon'da Kolejin kurulduğu yerde okulun karşısında bulunan dağların görüntüsünün kullanıldığı bilinmektedir. (Şekil 6.2. ve 6.3.)

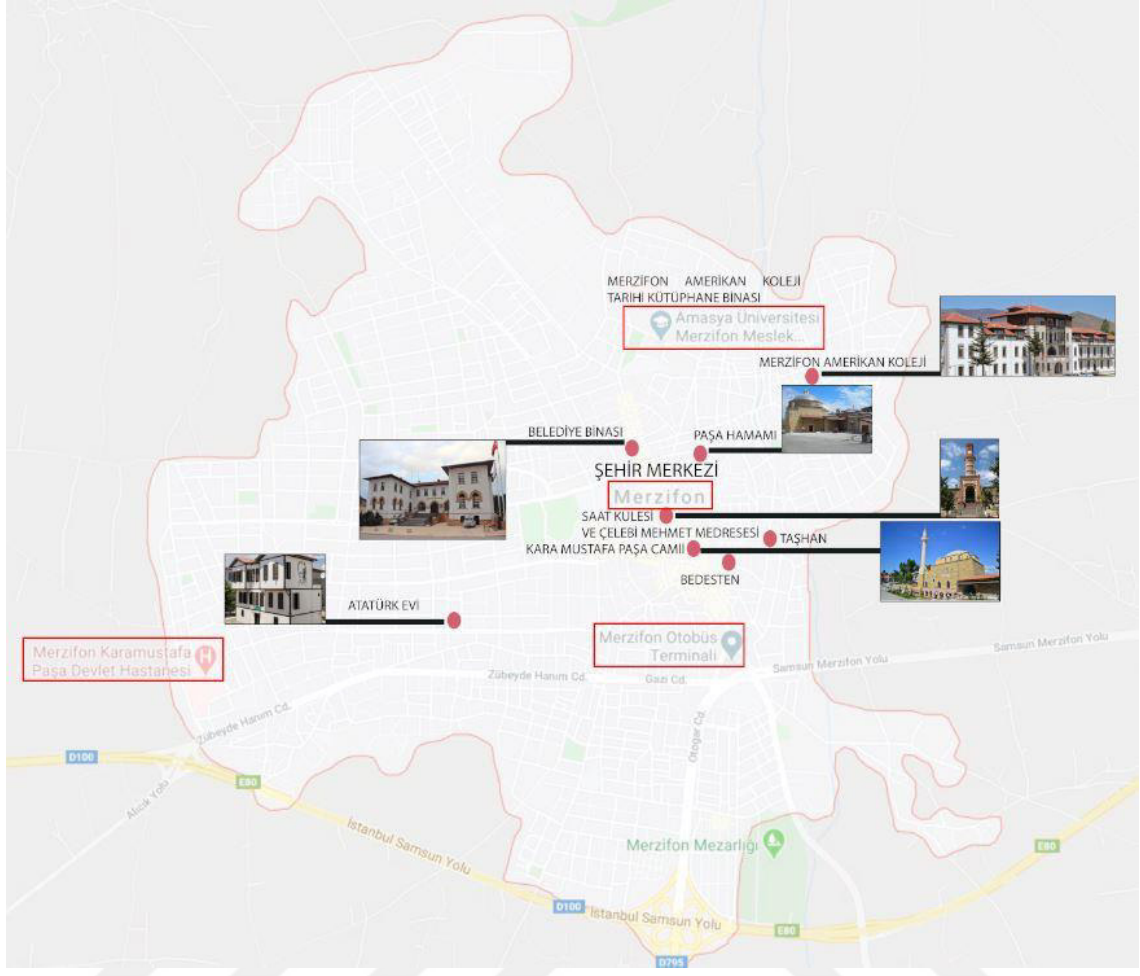
Şekil 6.2. Anadolu Koleji logosu (Google görseller)

Şekil 6.3. Kolej karşısındaki dağlar (Merzifon Fen Lisesi balkonundan çekildi)

Şekil 6.4. Merzifon Amerikan Koleji binaları 1935 (Ahmet Yüksel Koleksiyonu)

1930'lu yıllarda koleje ait bazı yapılar muharebe kışlası olarak varlığını devam ettirmiştir (Şekil 6.4.). 1940 yılında Merzifon Amerikan Koleji tamamen kapanmıştır (Yıldız, 2011). Amerikan okullarına ait binalar; I. Dünya Savaşı sırasında hastane, yetimhane ve esir hapisanesi olmak üzere çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Selanik'e taşınmış olan Amerikan Koleji, İkinci Dünya Savaşı'nda şehrin hastane ihtiyacını karşılamak amacıyla hastane olarak kullanılmıştır. (Yıldız, 2011)

Şekil 6.6. Bazı tarihi yapılar arasında Amerikan Kolejinin durumu (Google Haritalar)

Yapı kampüs niteliğindedir. Kampüs, kırkın üzerinde binadan oluşmaktadır. Günümüzde, ayakta kalan binaları bulunmakta ve bu binalardan bazıları kullanılmaktadır (Şekil 6.7.). Amerikan Koleji Kızlar Mektebi binasının (1865) restorasyon çalışmaları yürütülmektedir ve binanın kütüphane binası olarak kullanılması planlanmaktadır. Amerikan Koleji'nin hastane binası (1889), günümüzde restorasyon görerek Merzifon Fen Lisesi olarak kullanılmaktadır. Amerikan Koleji ana ofis ve kütüphane binası (1910-1914) olan bina, şu anda Merzifon Yüksek Okul binası olarak kullanılmaktadır.

1: Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi 2: Merzifon Amerikan Koleji hastane binası
3: Merzifon Amerikan Koleji Kütüphane Binası 4: Merzifon Amerikan Koleji Öğretmenlerin kaldığı evler

Şekil 6.7. Merzifon Amerikan Koleji binalarının mevcut durumu (Google Earth)

6.3. Merzifon Amerikan Koleji Binaları

Amerikan Koleji bünyesinde birçok farklı türde yapı bulunmaktadır. Yapı toplulukları içinde hastane, okul, laboratuvar, yurt binaları gibi binalar vardır. Burada kolejden günümüze kalan binalara, binaların tarihine, kullanım amaçlarına, eğitim faaliyetlerine, günümüzdeki durumlarına ve mimarilerine ayrıntılı şekilde değinilmiştir.

6.3.1. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi (1865) (1 Numaralı Bina)

Tarihi: Eliza Fritcher öncülüğünde 1865 yılında Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi açılmıştır (Greene, 1916, Bayram, 2012). Yapı uzun süre eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmiştir. (Şekil 6.8.)

Okul kızlara yöneliktir ve eğitim süresi 4 yıldır. Coğrafya, İncil, Ermenice, astroloji, fizyoloji, ahlâk bilimi, Türkçe, tarih, aritmetik, müzik, dikiş, iğne işleri, dantel ve spor dersleri, okulda verilen derslerdendir. (Alan, 2002)

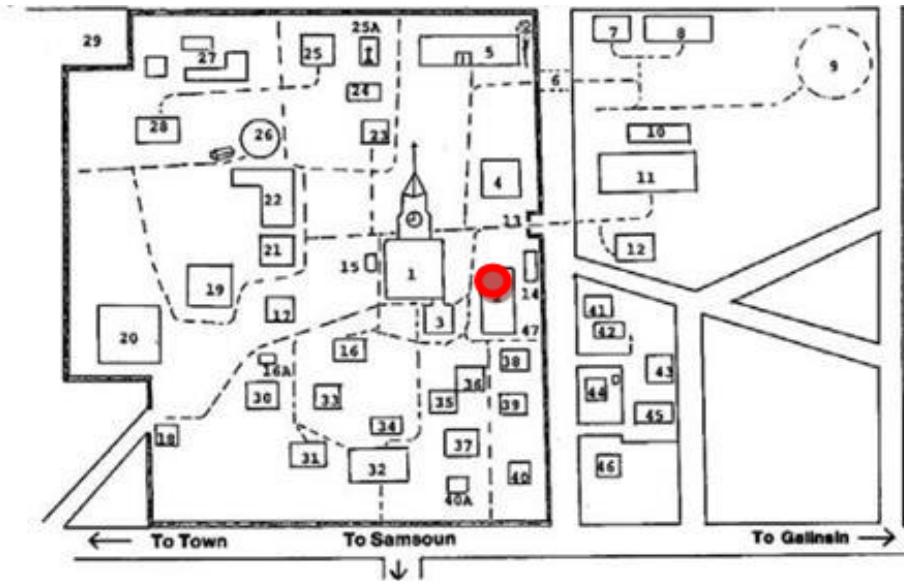
Okul, 1938 yılında eğitim faaliyetlerine son vermiştir (Sezer, 1999). Kızlar Mektebi kapatıldıktan sonra uzun süre harap şekilde kalmıştır, sağlam şekilde ayakta kalsa da kullanılmamasından dolayı büyük zarar görmüştür.

Şekil 6.8. Yapının 1912 yılına ait fotoğrafı (ozhanozturk.com)

1930'lu yıllarda yapıda yapılan farklılıklar dikkat çekmektedir. Bina ilk yapıldığı zaman giriş kapısında giriş saçağı ve saat kulesi bulunmamaktadır. Fakat yapıya eklenen saat kulesi ve giriş kapısı üzerindeki saçak 1930'lara ait fotoğraflarda açık şekilde görünmektedir. Yapının kullanımına göre mimari değişiklikler yaşadığı bilinmektedir.

Yapının 1900'lü yıllarda kampüsteki konumu ve diğer yapılarla ilişkisi aşağıda gösterilmiştir. (Şekil 6.9.)

Şekil 6.9. Yapının 1900'lü yıllarda Amerikan Koleji Külliyesindeki konumu (Compton, 2008)

Mevcut Durumu ve Konumu: Amerikan Koleji Kızlar Mektebi binası, Merzifon ilçesi Sofular Mahallesi, 0.30.Ş.d Pafta, 23 ada, 95 parselde bulunmaktadır. 06.02.1998 yılında 5635 numaralı tescil kararı ile tescil edilmiştir. (Ek-7) Yapının bulunduğu yer Merzifon'da Hıdırlık Tepesi olarak bilinmektedir. Şehrin merkezine yakın bir konumdadır. (Şekil 6.10.)

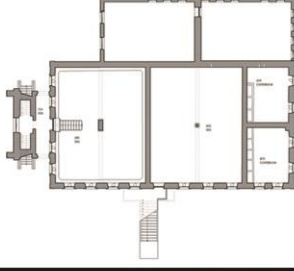

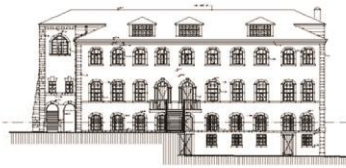
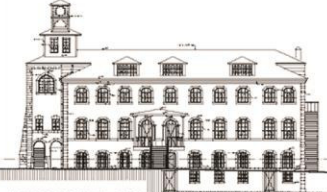
Şekil 6.10. Amerikan Koleji Kızlar Mektebi Konumu (Google Earth)

Çevredeki halk tarafından, Kızlar Mektebi'nin eskiden yapılan dinî çalışmalarından ve üzerinde bulunan çan kulesinden dolayı kilise olarak anıldığı bilinmektedir. Günümüzde yenileme çalışması devam eden yapıya kültür merkezi fonksiyonun verilmesi düşünülmektedir.(Şekil 6.11.)

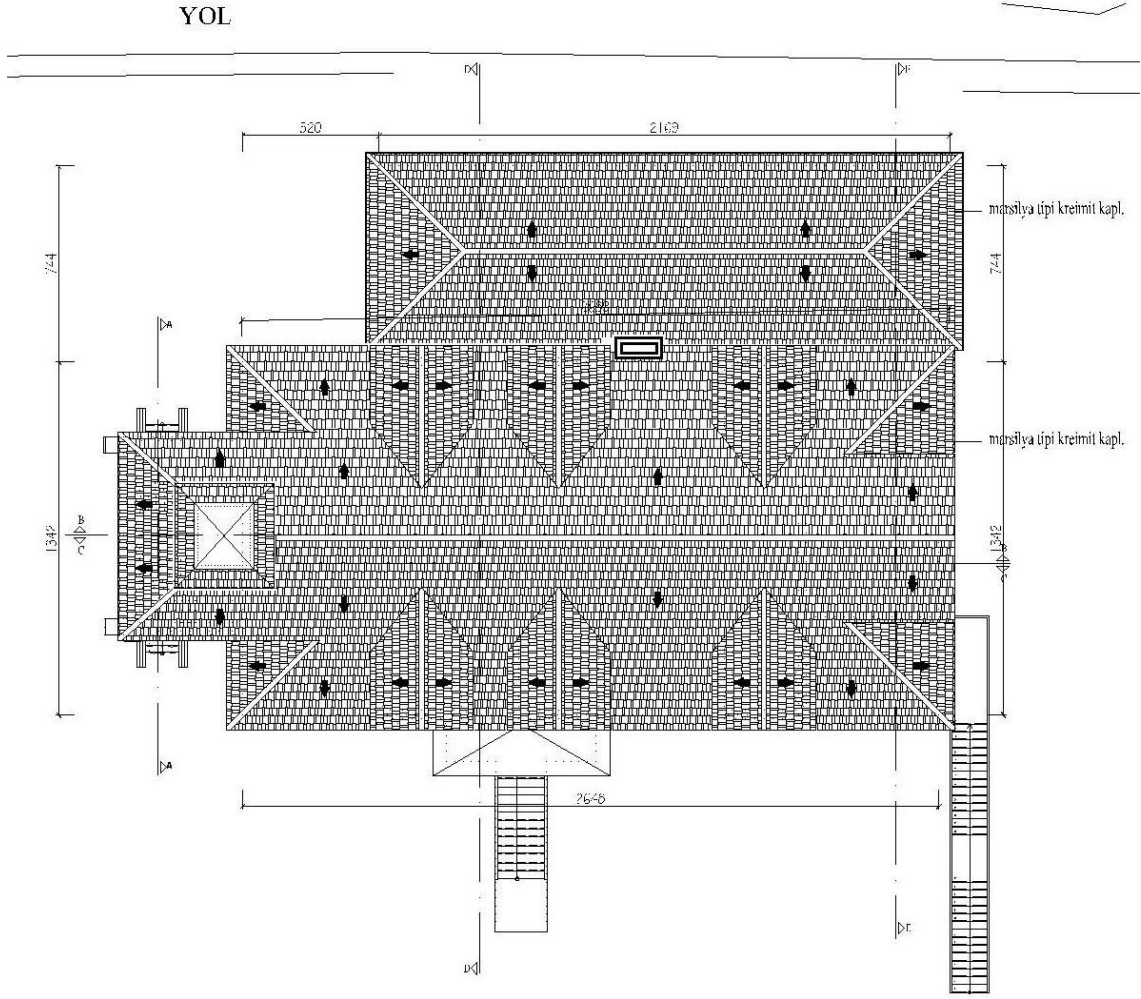

Şekil 6.11. Günümüzde Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi (Amerikan Koleji hastane binası balkonundan çekilmiş fotoğrafı)

Mimari Özellikleri: Yapı bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve ikinci kattan oluşmaktadır, dikdörtgen planlıdır ve 589 m² bir alana oturmaktadır. Ayrıca yapıda kullanılan bir çatı arası mevcuttur. Ana binadan ve kuzey cephede yapıya bitişik müştemilattan oluşmaktadır. Yapı koruma altındadır. Dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Yapının kuzeybatı cephesinde bir saat kulesi mevcuttur. Cepheleri simetrik ve cephelerde yapıyı boydan boya saran kat silmeleri mevcuttur (Şekil 6.12.). Bina beşik çatıya sahiptir. Muhdes bölümde ise kırma çatı vardır. (Şekil 6.13.)

BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ KIZLAR MEKTEBİ	
PLAN ŞEMASI		
FOTOĞRAFLAR		
YAPININ DÖNEMLERİ	 1930 'LARA KADARKİ HALİ	 1930 'LARDAN SONRAKİ HALİ
KORUMA DURUMU VE TESCİL FİŞİ	VAR	
KAT SAYISI	4 (BODRUM DAHİL)	
GİRİŞ SAYISI	7	
YAPILDIĞI DÖNEM İŞLEVİ	KIZLAR OKULU	
GÜNÜMÜZ İŞLEVİ	KÜTÜPHANE VE KÜLTÜR MERKEZİ OLARAK KULLANILMASI PLANLANMAKTA	

Şekil 6.12. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi Genel Bilgileri

Şekil 6.13. Vaziyet planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Müştemilat muhdestir ve yapıya sonradan eklenmiştir. Ancak yapının Millî Mücadele Dönemi'nde kullanıldığı yıllarda ve daha sonraki dönemlerde bu muhdes müştemilat, ayrıca ekmek yapılıp dağıtılması gibi farklı amaçlarla da kullanılmıştır. Günümüzde bir dönemi aydınlatan önemli bir ek olarak görülmüş ve koruma altına alınarak ana binayla beraber değerlendirilmiştir. (Şekil 6.14.)

Şekil 6.14. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi Mevcut durumu ve muhdes yapının görüntüsü

Restorasyon çalışmaları başlamadan önceki durumunda yapının çatısı mevcut olmayıp tek katlıdır. Yapı, harap bir hâlde yıllarca kalmış ve bu nedenle restorasyon çalışmasından önce yapının bazı bölümleri yıkılmıştır. Ancak ana yapı olarak bodrum kat ve 1. kat ayakta kalabilmiştir. Yapıda bulunan dönemsel değişikliklerden birisi olan saat kulesi de zarar gören yapı elemanlarından birisidir. (Şekil 6.15.)

Şekil 6.15. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi restorasyon çalışmasından önceki durumu (Fersah Mimarlık-Amasya)

Ana binada: bodrum katında; 2 tane oda, 2 tane çamaşır odası. Zemin katta; 5 tane yan yana dizilmiş oda yer almaktadır. 1. katta, 3 tane oda yer almaktadır. 1. katın üzerinde ise saat kulesi ve çatı arası yer almaktadır. Muhdes yapıda: Bodrum katında; 1 tane çamaşır odası, 2 tane oda ve 1 tane fırın bulunmaktadır.

Bodrum kat, -2 kotundadır. Güneybatı ve kuzeydoğu cephelerinden girilmektedir. Batı cephesinden bodrum katına girişi sağlayan iki kapı vardır, bu kapıların ahşap olduğu bilinmektedir (Şekil 6.16 ve 6.17) Bu kapılar tek kanatlıdır. Giriş kapılarından bir tanesi hemen ana giriş merdivenin bitişiğindedir ve burada giriş saçağı bulunmaktadır (Şekil 6.16). Ayrıca zemin katın giriş sahanlığı bodrum giriş kapısının üzerinde bulunan pencereye doğru çıkma yapmaktadır.

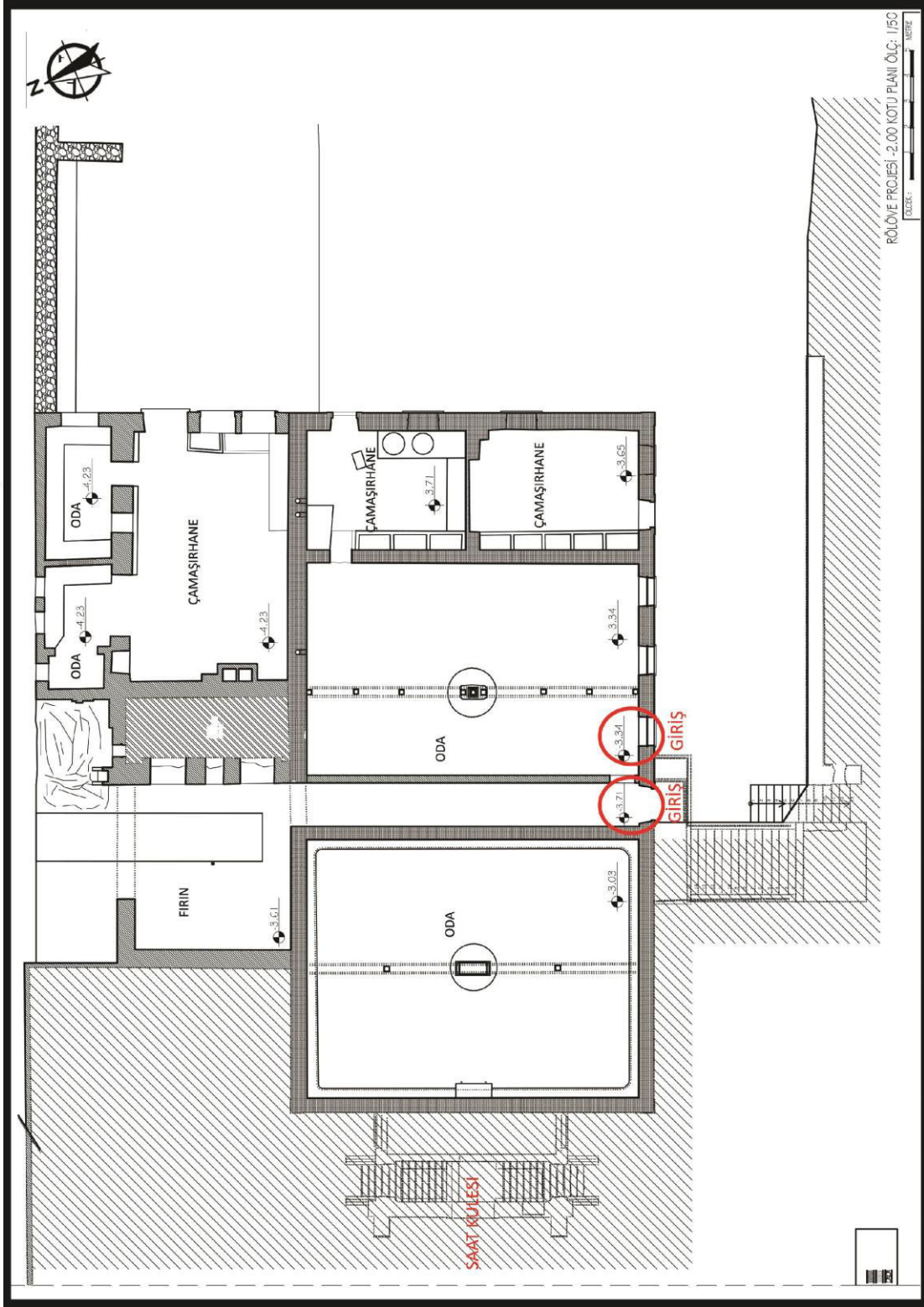
Şekil 6.16. Bodrum giriş kapısı (batı cephesi)

Şekil 6.17. Bodrum giriş kapısı (batı cephesi)

Bodrum katına girişlerden birisi direkt odaya açılmaktadır (Şekil 6.17), diğeri ise -ana giriş merdivenine bitişik olan- bodrumda yer alan iki odayı birbirinden ayıran bir ara koridora açılmaktadır (Şekil 6.16).

Bodrum katında ana yapıda bir koridorla bölünen iki oda bulunmaktadır. Odaları bölen koridor ise yapının arka cephesine kadar uzanmaktadır ve bu kısımdan muhdes fırına açılmaktadır (Şekil 6.18). Bodrumu ikiye bölen uzun ince dikdörtgen forma sahip koridorun duvarları sıvalıdır ve tavanında metal kirişler yer almaktadır. (Şekil 6.19.)

Şekil 6.18. Bodrum kat planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Şekil 6.19. Bodrumu ikiye bölen bölüm (Fersah Mimarlık-Amasya)

Bodrumdaki batı duvarına bitişik mekân 130m^2 alana sahiptir. Kareye yakın dikdörtgen formdadır. Mekânın ortasında taş bir kolon mevcuttur. Kolunun altında taş ayak bulunmaktadır (Şekil 6.20.). Bu mekânda kot farkı nedeniyle dışarıya açılan bir pencere yer almamaktadır. Duvarlar tamamen sağırdır.

Şekil 6.20. Bodrumdaki odada yer alan taş kolon (Fersah Mimarlık-Amasya)

Doğuda yer alan diğer mekân ise 107 m^2 'dir. Bu mekânda 9 adet ahşap dikdörtgen formlu dikme yer almaktadır. Kot farkından kaynaklı bodrumun bu bölümü dışarı ile bağlantılıdır. Bu odanın güney duvarında üçü aşağıda üçü bunların üstünde olmak üzere alt alta 6 adet pencere yer almaktadır. Alttaki pencereler dikdörtgen formdadır. Üstteki

pencereler ise basık kemerli forma sahiptir. Pencerelelerde metal geçme korkuluklar bulunmaktadır.(Şekil 6.21.)

Şekil 6.21. Bodrumda yer alan ahşap dikmeli oda (Fersah Mimarlık-Amasya)

Bodrum katta yer alan odaların tabanı beton kaplıdır, tavanı adi volta döşemelidir, duvarları ise beyaz sıva ile sıvanmıştır. (Şekil 6.22. ve 6.23.)

Şekil 6.23. Bodrum iç mekân (Fersah Mimarlık-Amasya) (restorasyon çalışmalarından önce)

Şekil 6.22. Bodrum iç mekân (restorasyon çalışmaları sırasında)

Bodrum katta bulunan bu iki odanın haricinde doğu cephesinde iki adet bir birine yapışık dikdörtgen planlı oda yer almaktadır bu odaların da çamaşırhane ve hizmet birimi olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu iki çamaşırhane de 30 m² alana

sahiptir. Bu mekânlardan güneyde yer alan giriş cephesinden bir girişe sahiptir. Daha kuzeyde yer alan çamaşırhaneye ise bodrum kattaki odadan ve bahçeden ulaşılmaktadır. Bu mekânda duvarlarda fayans kaplamalar ve sonradan yapılan beton tezgâhlar vardır. (Şekil 6.24. ve 6.26.)

Şekil 6.24. Ana binadaki çamaşırhane bölümü

Muhdes yapıda ise bir dikdörtgen planlı çamaşırhane ve bu çamaşırhanenin açıldığı iki oda yer almaktadır. İki odaya dışarıdan ulaşım yoktur odalara çamaşırhaneden ayrı ayrı geçilmektedir. Sonradan eklenen muhdes çamaşırhane bölümüne dışarıdan doğu cephesinden girilmektedir. İçerisinde beton tezgâh bulunmaktadır. (Şekil 6.25. ve 6.26.)

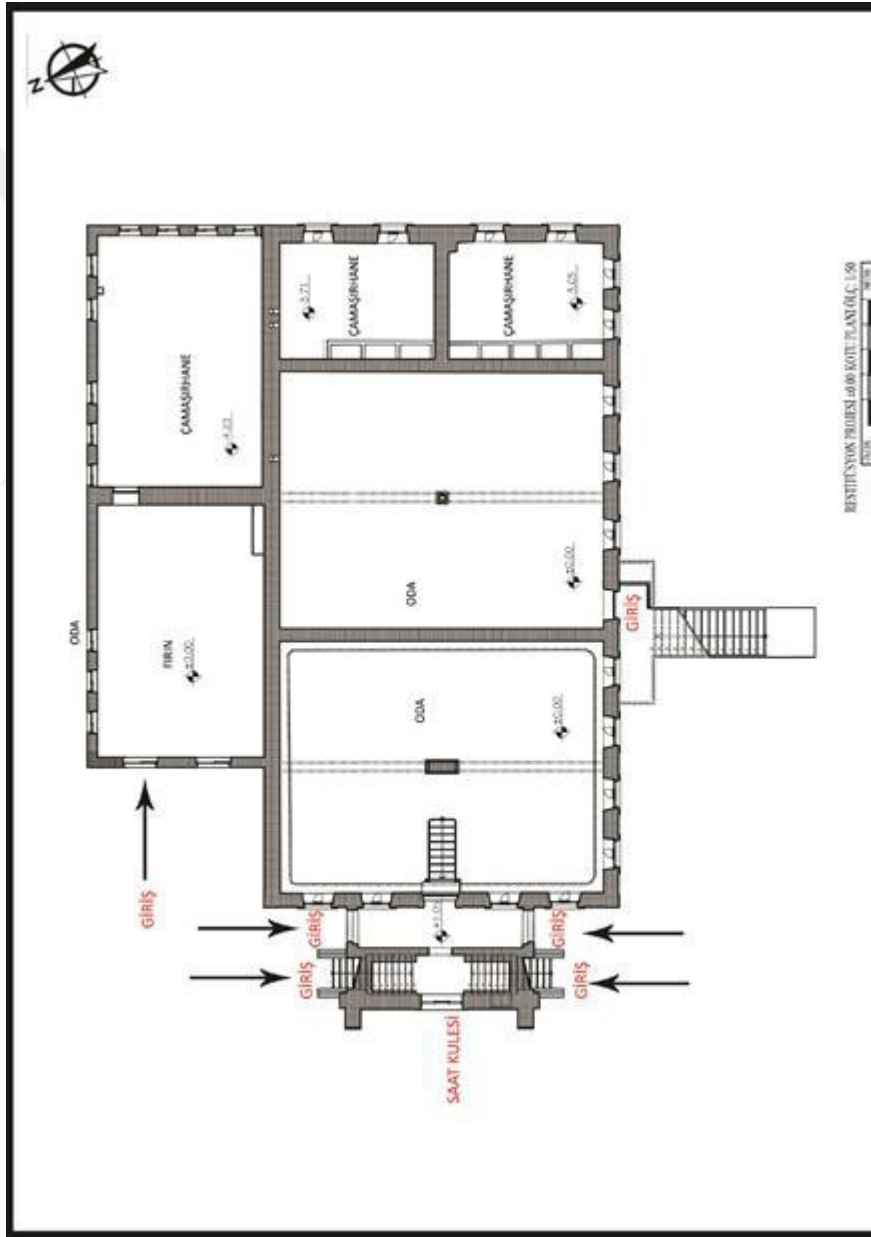

Şekil 6.25. Çamaşırhane bölümü (muhdes)
(Fersah Mimarlık-Amasya)

Şekil 6.26. Ana binadaki çamaşırhane ve muhdes binadaki çamaşırhane bölümü girişleri

Zemin Kat, 6 farklı girişe sahiptir. Bu girişlerden 4 tanesi saat kulesinin olduğu bölümdedir. Diğer giriş ise muhdes yapıdadır ve fırına giriş sağlamaktadır. 0 kotunda iki adet oda yer almaktadır. Bu odalar bodrum katla benzerlik göstermektedir. Mekânlar dikdörtgen formdadır. Bu mekânlardan doğuda bulunana dışarıdan 0 kotundan ön cepheden giriş sağlanmaktadır. Diğer mekâna ise ayrı bir giriş yoktur ve saat kulesinden girilmektedir. Odalar arası geçiş mevcut değildir. Zemin katın güney cephesinde 10 adet, doğu cephesinde 4 adet, batı cephesinde 5 adet pencere yer almaktadır. (Şekil 6.27.)

Şekil 6.27. Zemin kat planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Zemin katta kuzey ve güney cepheden ikişer tane olmak üzere açılan iki ahşap kapıdan yapının saat kulesinin olduğu kısma girilmektedir. Ana binaya bitişik taraftaki kapılardan kuzey güney aksında ince bir koridora geçilmektedir, bu koridordan zemin katta bulunan odaya açılan bir kapı mevcuttur. Diğer kapılardan ise saat kulesine çıkan merdivene girilmektedir. (Şekil 6.28. ve6.29.)

Şekil 6.28. Kuzey cepheden saat kulesine giriş

Şekil 6.29. Güney cepheden saat kulesine giriş

Binaya bitişik olmayan, bahçe tarafında yer alan, kapılarda saat kulesine çıkışı devam eden merdivenler bulunmakta ve bu merdivenler, kapının dışına 4 basamak taşmaktadır. Bu 4 basamak bahçede yer almaktadır. Yapının diğer kapı ve pencerelerinde devam eden basık kemer formu, saat kulesine girişi sağlayan kapılarda da yer almaktadır. (Şekil 6.30.)

Şekil 6.30. Saat kulesi giriş merdivenleri

Zemin katta bulunan muhdes olan fırın bölümü yapıya kuzey cephesinden bitişiktir ve batıda bahçeden girişi bulunmaktadır. Ayrıca bu girişin olduğu kısımda kapının yanında bir adet pencere yer almaktadır. Bu pencere dikdörtgen formdadır. (Şekil6.31.)

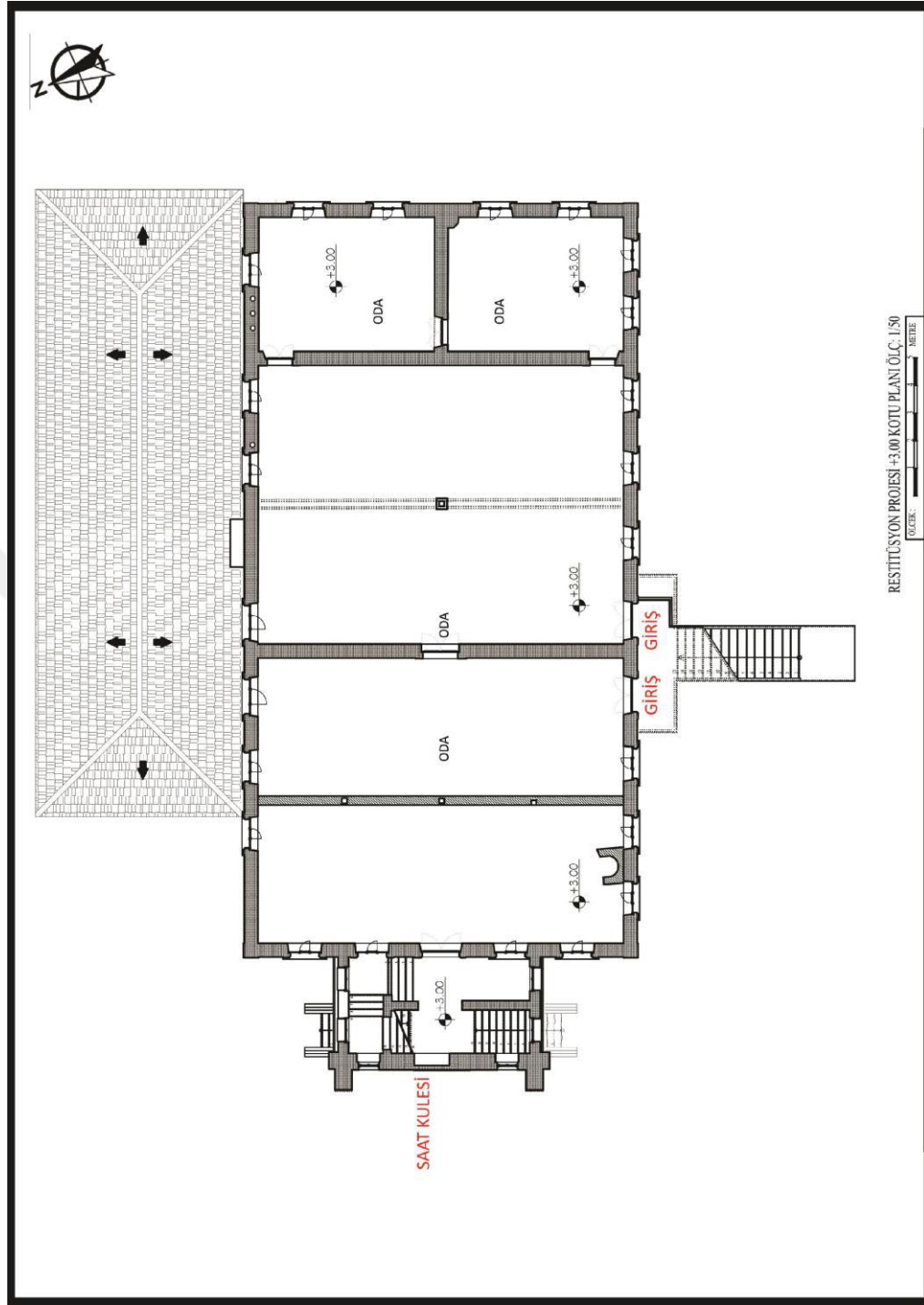
Şekil 6.31. Muhdes Fırın

1. Katta, 5 adet mekân bulunmaktadır: kuzey-güney aksında 3 oda ve yapının doğu ucunda yer alan bölünmüş iki adet küçük oda. Bu odalar dikdörtgen formdadır. Bu odaların tavanları volta döşemelidir ve duvarlarında beyaz yeşil gibi farklı renklerle sıvalar mevcuttur. (Şekil 6.32.)

En batı uçta yer alan oda dikey olarak bir duvarla ikiye bölünmüştür. Yapının en doğusunda bulunan dikdörtgen planlı iki küçük mekânın arasında birbiri ile geçişi sağlayan bir kapı yer almaktadır. Bu iki odaya odaların köşelerinde yer alan kapılar ile ortadaki büyük mekândan ulaşım sağlanmaktadır.

1. kat +3 kotundadır ve bu kota güney cephesinde 14 basamaktan oluşan bir merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenin üzerinde giriş saçağı mevcuttur (Şekil 6.38.). Bu merdivenin sahanlığına 2 adet ahşap kapı açılmaktadır ve bu kapılarla 1. katta yer alan odalara geçilmektedir. Saat kulesinin merdivenlerinin bulunduğu kısımdan ara sahanlıktan dik olarak muhdes bir duvarla ikiye bölünen mekâna giriş sağlanmaktadır. (Şekil 6.32.)

Yapının bu katında diğer katlarda olan pencere düzeni devam etmektedir. Pencere formu olarak basık kemerli dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Güney cephesinde 8, batı ve doğu cephesinde 4, kuzey cephesinde 7 pencere vardır.

Şekil 6.32. 1.kat planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Saat kulesinden en batıda yer alan odaya geçiş sağlayan bu bölümde bir kapı boşluğu vardır, kapı mevcut değildir. Bu boşluk muhdes bir duvarla bölünmüştür. Kapı boşluğunun üzerinde, alın taşı yer almakta olup yapının üst kısmı kemerlidir. Bu boşluğun etrafı, taş söve ile çevrilidir. Bu söve şekli, yapının yer yer diğer bölümlerinde kapı ve pencerelerinde de yer almaktadır. (Şekil 6.33. ve 6.34)

Şekil 6.33. Birinci kat kapı boşluğu (Fersah Mimarlık-Amasya)

Şekil 6.34. Kapı boşluğunu kesen muhdes duvar (Fersah Mimarlık-Amasya)

Bu kemerli kapı boşluğu ile geçilen mekânda kapının yanında 4 adet basık kemerli pencere açıklıkları bulunmaktadır. Bu pencereler saat kulesi bölümüne açılmaktadır. (Şekil 6.35)

Şekil 6.35. Kemerli kapı ve kemerli pencerelerin birinci kat mekân içerisinden görüntüsü (Fersah Mimarlık-Amasya)

Saat kulesinde ulaşılan mekânın duvarında sonradan eklenmiş bir mihrap yer almaktadır. Mihrabın bulunduğu güney duvardaki pencerelerin yarısı kapatılmıştır. Yapının diğer pencerelerinden daha küçük şekle gelmişlerdir.(Şekil 6.36.)

Şekil 6.36. Apsis ve kapatılmış pencereler (Fersah Mimarlık-Amasya)

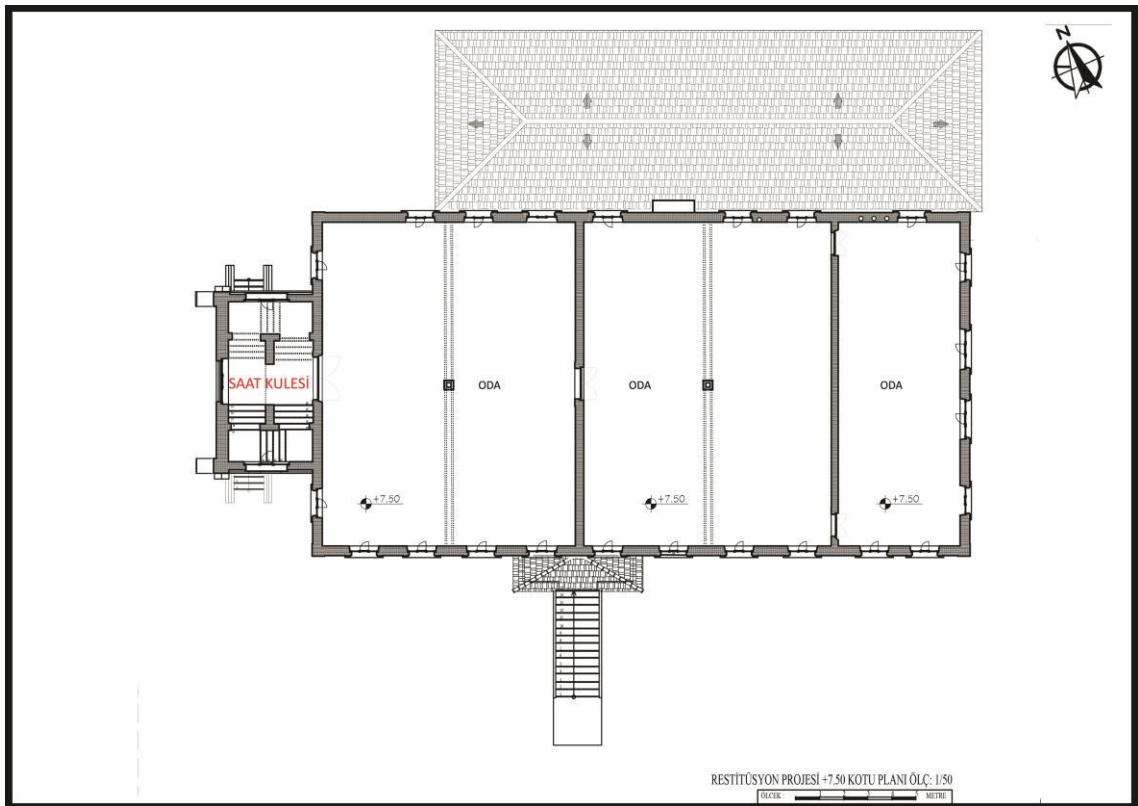
Ortada yer alan büyük oda ve bunun doğusunda yer alan ikiye bölünmüş oda arasında geçiş bulunmamaktadır. Ortadaki mekândan doğuda yer alan ve küçük iki oda arasında yer alan geçişlerde kapı yer almamaktadır buralarda kapı boşlukları mevcuttur. Zeminde kesme taştan eşikler vardır. Kapı boşluğunun çevresi ahşap söve ile çevrilidir. (Şekil 6.37)

Şekil 6.37. Birinci katta mekânlar arasında geçişi sağlayan kapı boşluğu (Fersah Mimarlık-Amasya)

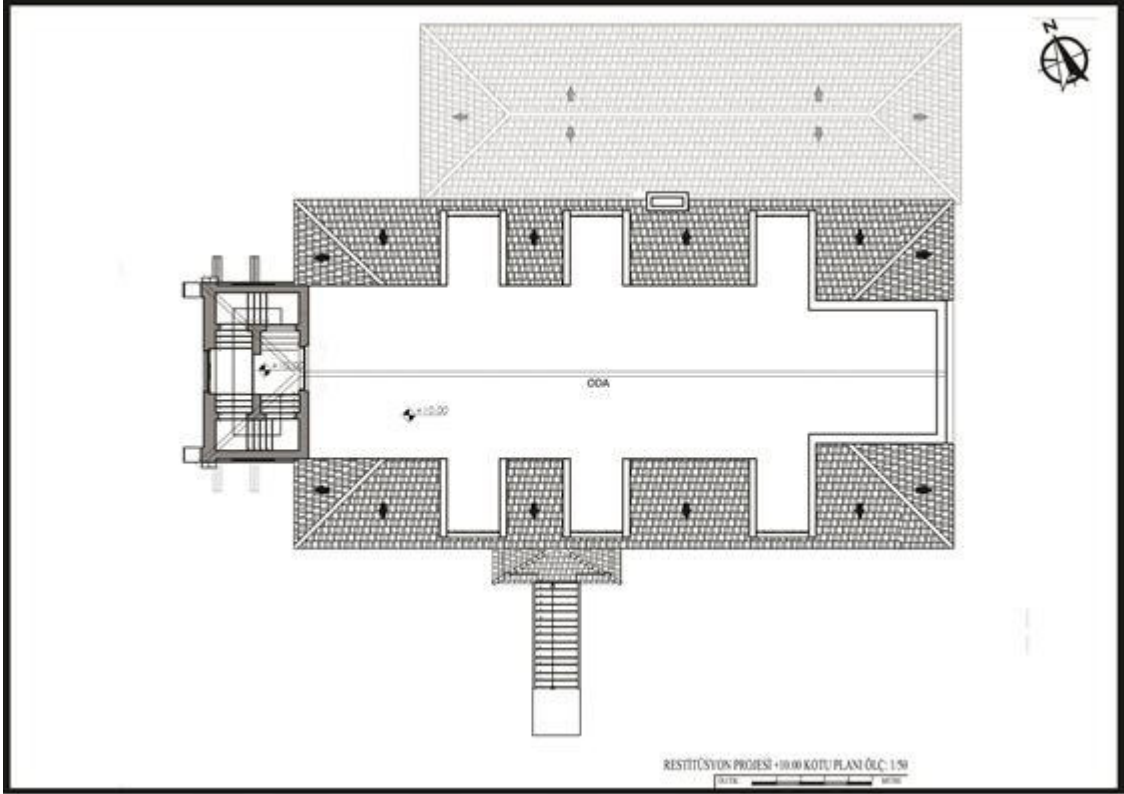
2. Kat, 1. kata benzer 3 odadan ve saat kulesine çıkan merdivenlerden oluşmaktadır. Saat kulesi merdivenleri, çatıya kadar devam etmektedir. +7.50 kotundadır. 1. Katta olduğu gibi saat kulesinin olduğu bölümden, 2 katta yer alan

dikdörtgen formlu mekâna girilmektedir. Bu kattaki odalar muhdes bölümlerle parçalara ayrılmamışlardır. Saat kulesinden girişin sağlandığı oda ve ortadaki oda yapının doğu ucunda yer alan odadan daha büyüktür ve her biri 35 m² alan sahiptir. Bu büyük mekânların ortasında 1. katta olduğu gibi ahşap dikmeler mevcuttur. Doğu uçta bulunan küçük mekân ise 16m² alana sahiptir. Aynı zamanda odalar arasında geçişi sağlayan kapılar yer almaktadır. Orta mekândan batıdaki dikdörtgen odaya giriş mekânın ortasındaki ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Yapının doğu ucundaki dikdörtgen odaya giriş ise kuzey ve güney aksta olmak üzere iki ayrı uçtan ahşap kapılarla sağlanmaktadır. (Şekil 6.38.)

Şekil 6.38. 2. kat planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Çatı Katı, + 10 kotundadır. Bu katta çatı arasını tamamen kaplayan bir oda bulunmaktadır. Bu oda ön cepheden ve arka cepheden üçer tane olmak üzere 6 adet pencereyle dışarıya açılmaktadır. Restorasyon projesinde bu şekilde çalışma yapılmasına rağmen uygulamada yapının çatısı projeye uygun yapılmamıştır. Saat kulesi ise çatıdan taşırılmıştır ve +11.62 kotuna kadar çıkmaktadır. (Şekil 6.39.)

Şekil 6.39. Çatı katı planı (Fersah Mimarlık-Amasya)

Cephe Özellikleri: Yapı simetrik bir cephe düzenine sahiptir. Yapının cephelerinde hiç süsleme bulunmamaktadır. Simetrik düzen sadece pencere ve kapılarla sağlanmıştır. (Şekil 6.40.)

Şekil 6.40. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi cephe fotoğrafları

Yapının pencerelerinin çevresinde taş söveler yer almaktadır, pencere ve kapılar basık kemerlidir. Doğu ve batı cephelerinin bazı yerlerinde -özellikle saat kulesinin olduğu bölümde- bu basık kemerli pencere düzeni terk edilmiş ve dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Saat kulesinin olduğu batı cephesinde bulunan pencereler ise diğer

Amerikan Koleji binalarında da yer alan pencere sistemi ile benzerlik göstermektedir. Bunlar dikdörtgen pencerelerdir ve üzerinde taş süslemeler yer almaktadır (Şekil 6.41 ve 6.42.). Yapının tüm kapı ve pencereleri şu anda yapıyı korumak adına suntalarla kapatılmış durumdadır.

Şekil 6.41. Yapıda bulunan pencere ve kapılar

Şekil 6.42. Saat kulesinde bulunan pencereler

Yapının güney cephesinde basık kemerli 30 pencere yer almaktadır. Ana binaya güney ve batı cephesinden olmak üzere iki ana girişi vardır. Kuzey cephesinde de güney cephesinde olduğu gibi bir giriş bulunmaktadır ancak bu giriş muhdes yapılardan dolayı kapanmıştır (Şekil 6.43.). Saat kulesi bölümünde ayrıca 2 adet kemerli giriş kapısı yer almaktadır.

Şekil 6.43. Yapının güney cephesi

Güney cephede girişi sağlayan kapılar, düzgün kesme taşlarla pervazlanmıştır. Güney cephede bulunan giriş merdiveni, zemin kat toprak seviyesinden 1.kata çıkmaktadır. Merdivene mozaik dökülmüştür. Bu merdiven diğer cephedeki gibi özgün taş basamak değildir. 14 basamaktan oluşmaktadır. Merdiven korkulukları mevcut değildir. (Şekil 6.44. ve 6.45.)

Şekil 6.44. Güney cephesi giriş merdiveni

Şekil 6.45. Güney cephesinde yan yana yer alan giriş kapıları

Yapının kuzey cephesi diğer cephelerinden farklıdır çünkü bu cephede yapıya bitişik olan muhdes yapı vardır. Bu muhdes yapı kırma çatılıdır. Ana yapıya benzer

şekilde duvarları beyaz sıva ile boyanmıştır. Bu yapıda yer alan kapı ve pencereler ise ana yapıyla benzerlik göstermektedir. (Şekil 6.46.)

Kuzey cephede 16 tane basık kemerli pencere ve saat kulesine girişi saplayan 2 adet kapı bulunmaktadır. Fırının bulunduğu kuzey cephede mevcut baca duvarları görülmektedir. Muhdes yapıda, kuzey cepheden görülen 8 adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Şekil 6.46. Yapının kuzey cephesi

Yapının doğu cephesinde 11 adet basık kemerli pencere, 1 adet kapı bulunmaktadır. Bu kapı, bodrum kata geçişi sağlamaktadır. Yapının 2. katında bulunan ortadaki iki pencere ise basık kemerli değil dikdörtgendir ve diğer pencerelere göre daha büyüktür. Ayrıca, bu cephede muhdes yapıya ait 7 pencere ve bir kapı yer almaktadır.

Bodrum kat, doğuya doğru arazi eğiminden dolayı daha yüksektir. Bu nedenle burada fazladan bir sıra da pencere boşlukları mevcuttur. (Şekil 6.47. ve 6.48.)

Şekil 6.47. Güney cephesi kot farkı

Şekil 6.48. Güney cephesi kotu yüksek olan batı tarafı

Arazi eğiminden dolayı bodrum girişinin olduğu bu kısma, bahçeden bir merdivenle geçilmektedir. Buradan kapıyla bodruma girilmektedir. Bu merdiven özgün taş basamaklıdır. 13 basamaktan oluşmaktadır ve merdivenin yanında taş bahçe duvarı mevcuttur. Merdiven korkuluğu yoktur. (Şekil 6.49.)

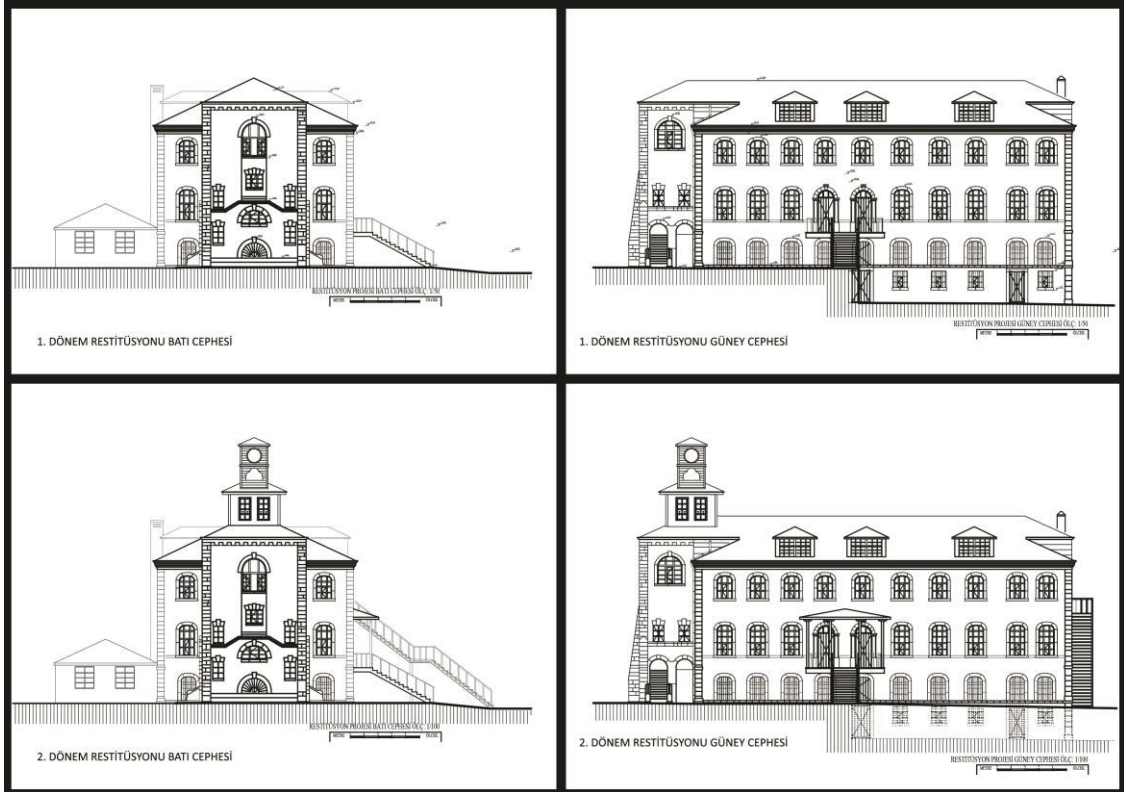

Şekil 6.49. Bahçedeki alt kota inen taş merdiven (Fersah Mimarlık-Amasya)

Yapının batısında üst kısımda bir saat kulesi mevcuttur. Saat kulesinin yapıya daha sonradan eklenmiş olduğu bilinmektedir. Batı cephesinde saat kulesinin bulunduğu bölümün zemin katından merdivenlerle çatı katına çıkılmaktadır. Kule merdivenleri

özgün taş döşemedir. Kuleli girişin batı yönüne bakan cephelerinde yatay ve dikey hatların oluşturduğu payandalar cephe boyunca devam etmektedir.

Yapının iki farklı döneme ait restitüsyon çalışmaları yapılmıştır. Toplanan bilgiler ışığında yapının ilk dönem restitüsyonu yapılmıştır. Bu dönemde, yapının saat kulesi kısmı bulunmamaktadır. Ayrıca güney cephe ana giriş kısmında ahşap giriş saçağı yoktur. (Şekil 6.50.)

Şekil 6.50. Yapının dönemleri gösteren restitüsyon projeleri (Fersah Mimarlık-Amasaya)

Malzeme ve Strüktür Özellikleri: Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi, yığma (kâgir) bir binadır. Adi volta döşemelidir. Su basman seviyesi 46 cm'dir. Su basman seviyesine kadar yapının duvarları daha kalındır ancak bu seviyeden sonra duvarlar incelmektedir. Bu kalın duvarlar 60 cm'dir.

İç mekânlarda duvarlar, sıvalı ve kireç badana ile boyalıdır. Bazı odalarda taş dikmeler bazı odalarda ise ahşap dikmeler yer almaktadır. Kapı ve pencerelerde ahşap kullanılmıştır. Pencerelerde kesme taştan söve ve kemerler yer almaktadır.

Şekil 6.51. Yapının genel görünüşü

Yapı restorasyon çalışmalarından önce yıkık dökük bir hâlde bulunmaktaydı. Üst katı tamamen yıkılmış, çatısı tamamen yok olmuştur ancak yapılan çalışmalarla yapıya müdahale edilmiş ve yapı günümüzdeki durumuna kavuşturulmuştur. (Şekil 6.51.)

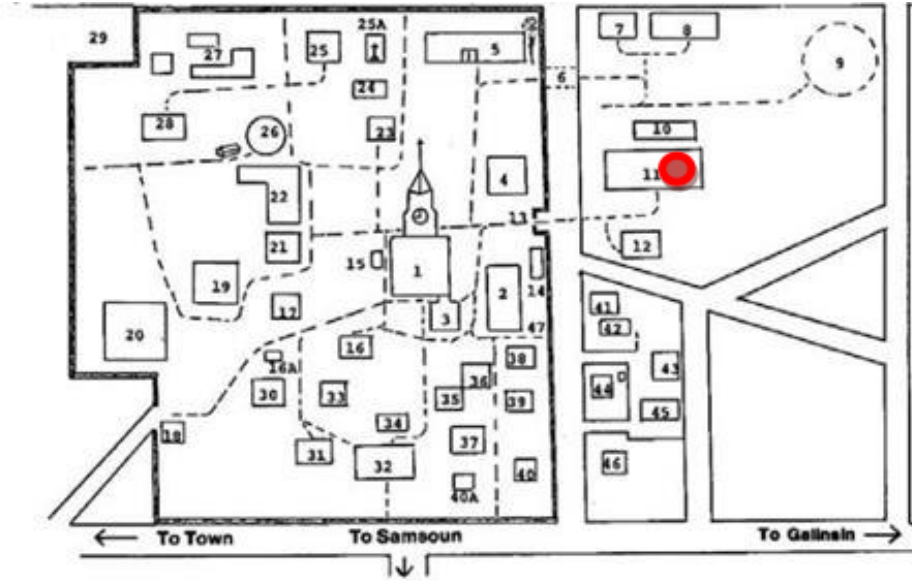
6.3.2. Merzifon Amerikan Koleji Hastane Binası (1889) (2 Numaralı Bina)

Tarihi: 1889 yılından sonra misyonerler, Merzifon'da sağlık alanında çalışmalara başlamışlardır. Bu doğrultuda hastane ve hemşirelik okulu açmışlardır. Büyük bir sağlık birimi oluşturulmuştur. 1910 yılında hastane binasının yapımına başlanması için Osmanlı Devleti'nden izin alınmıştır. 1912 yılında hastane yapımı bitmiştir. (Alan, 2002)

Hastanede çeşitli tedavi yöntemleri uygulanmıştır, şehirde sağlık gezileri düzenlenmiş; halkın evlerine giderek hastalarla ilgilenilmiştir. Okulun hemşire ihtiyacını karşılamak için sağlık alanında eğitim verilmiş ve hemşire yetiştirilmiştir. (Alan, 2002)

Hastane çevre iller için de önemli bir yere sahip olmuştur. Merzifon ilinden birçok hasta tedavi amacıyla hastaneyi kullanmış, Sivas, Amasya gibi yakın illerden hastalar tedavi amacıyla Merzifon Amerikan Koleji hastanesini tercih etmişlerdir. (Alan, 2002)

Yapının 1900'lü yıllarda kampüsteki konumu ve diğer yapılarla ilişkisi aşağıda gösterilmiştir. (Şekil 6.52.)

Şekil 6.52. Yapının 1900'lü yıllarda Amerikan Koleji külliyesindeki konumu (Compton, 2008)

Amerikan Koleji'ne bağlı sağlık çalışmalarının yapılması ve hastanenin kurulması misyonerlerin eğitim faaliyetlerinin yanında sağlık çalışmalarını da çok önemseydiğini göstermektedir.

Mevcut Durumu ve Konumu:

Konum itibariyle hastane binasının güneyinde Anadolu Kolejinin binaları yer almıştır. Amerikan Koleji Hastane Binası, Merzifon ilçesi, Sofular Mahallesi, Kolordu Sokak, 30.30.Ş.d, Pafta, 61 ada, 32 parselde bulunmaktadır (Şekil 6.53.). 15.11.2005 tarih, 16800 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile bilişim lisesi yapılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilmiştir. Yapı tescillidir. (EK-8)

Şekil 6.53. Merzifon Amerikan Koleji hastane binası konumu (Google Earth)

Mimari Özellikleri: Günümüzde yapının restorasyonu yapılmış olup Merzifon Fen Lisesi olarak kullanılmaktadır. Restorasyon çalışmalarından önce, yapı harap bir hâldeydi (Şekil 6.54.) Restorasyon çalışmalarıyla yapının bilişim lisesi olarak kullanılması amaçlanmış ancak karar değiştirilmiş ve yapı fen lisesi olarak hizmete açılmıştır. İşlev kararı değişse de yine yapı bir okul binası olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.55.)

Şekil 6.54. Yapının restorasyondan önceki durumu (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Şekil 6.55. Yapının restorasyondan sonraki durumu

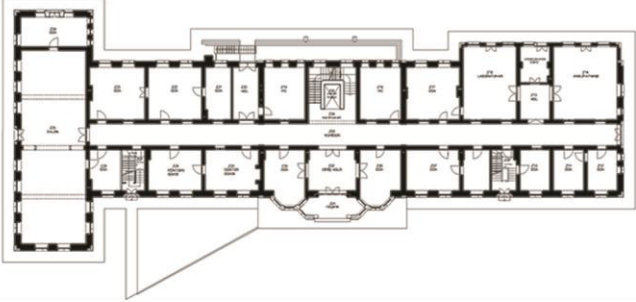

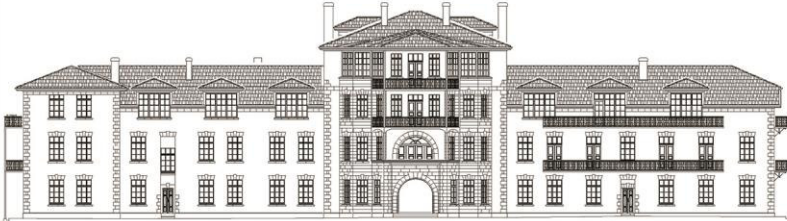
Yapı işlevi bakımından Anadolu'daki önemli binalardan birisi olmasının yanı sıra mimari özellikleri bakımından da önemli bir yere sahiptir. Döneminin özgün mimari unsurlarını bünyesinde bulundurmaktadır. Yapı Anadolu'nun İshak Paşa Sarayından sonra ikinci kaloriferli binasıdır ve Merzifon bölgesindeki ilk kaloriferli binadır.

Bina, hastanenin ana binası, dispanser, mutfak ve çamaşırhane bölümlerinden oluşmaktadır. Günün her saatinde gün ışığından en güzel şekilde yararlanacak şekilde tasarlanmıştır. (Alan, 2002)

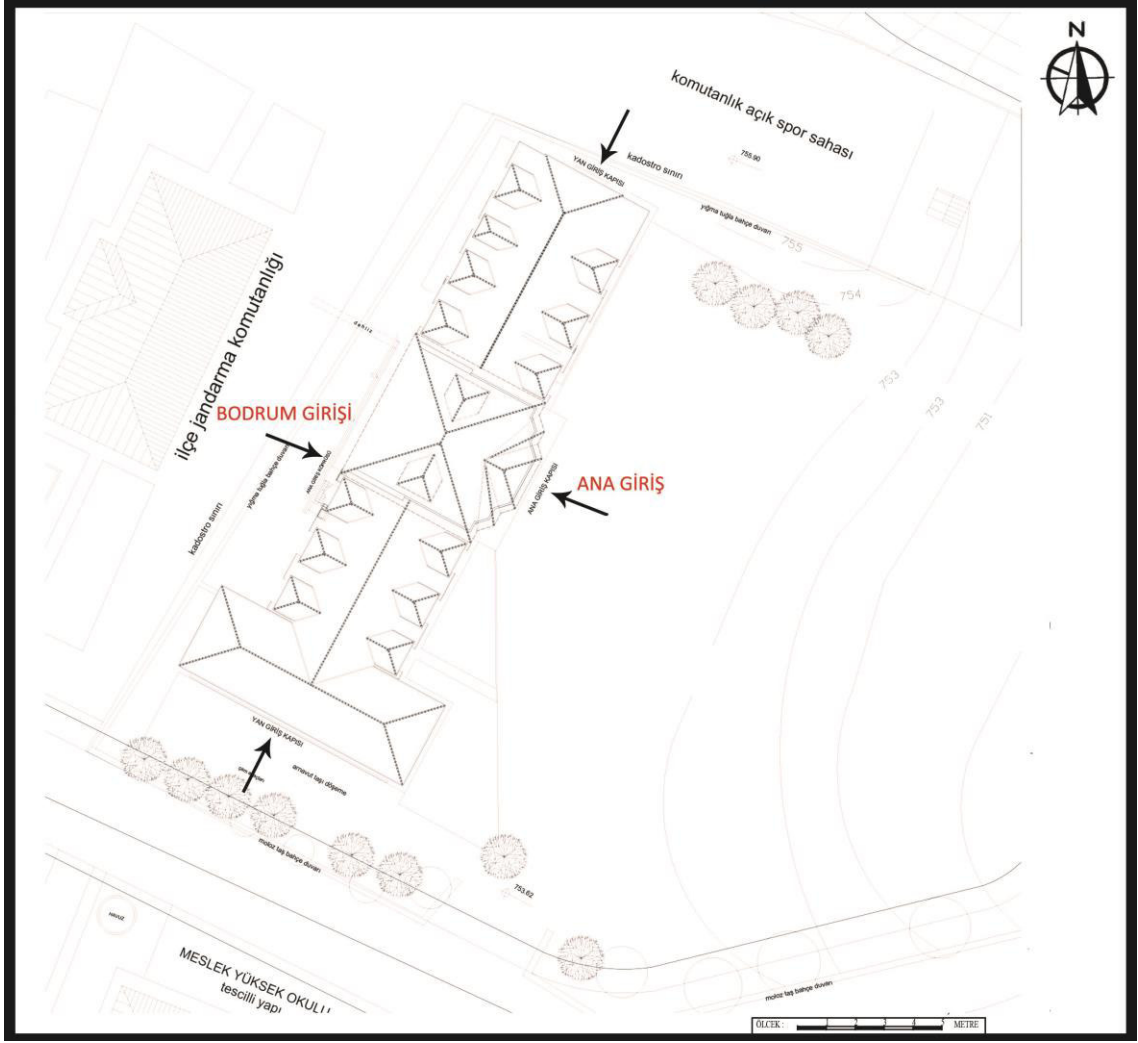
Yapı T plan şemasına sahiptir ve bodrum kat, 3 normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Çatı katı da kullanılmaktadır. Yapı toplamda 1067 m²lik bir alana sahiptir. Yapının ana girişinin sağlandığı orta bölümü 4 katlıdır, simetrik olarak bu yüksek bölümün iki yanında uzanan kütleler, 3 katlıdır. Ayrıca, yapı bodrum kata sahiptir. Yapının zemin, 1 ve 2. katında; ameliyat odaları, yatakhane ve tuvalet gibi birimler yer almaktadır. 3. katta yatakhanelere ek olarak hamam ve salon yer almaktadır. 3. kat, çocuk hastalara özel yapılmıştır. 4. kat ise personel için hazırlanmıştır (Alan, 2002) (EK-9). Bu hasta odalarına restorasyonla beraber farklı fonksiyonlar yüklenmiştir. Bodrum katta da yapıya ait olan kalorifer tesisatına ayrılmış bir bölüm bulunmaktadır. (Alan, 2002).

Ayrıca yapıya ilk girişte kapının karşısında bir merdiven, bu merdivenin ortasında hastaları kolayca taşıyabilmek için asansör yer almaktadır. (Şekil 6.56.). Ana merdiven haricinde yapıda iki adet merdiven daha mevcuttur. Bu merdivenler ise giriş cephesindedir ve ana giriş kapısının iki yanında simetrik şekildedir. (Şekil 6.65.)

Yapı volta döşemelidir. Kuzeydoğu-güneybatı istikametinde konumlanmıştır. Yapının arkasında jandarma komutanlığı yer almaktadır. Yapıda muhdes ek yoktur. Yapının üst örtüsü ise kırma çatıdır. Çatı arasında kullanılan bölümlerde ise bu kırma çatıya saplamalar vardır. (Şekil 6.57.)

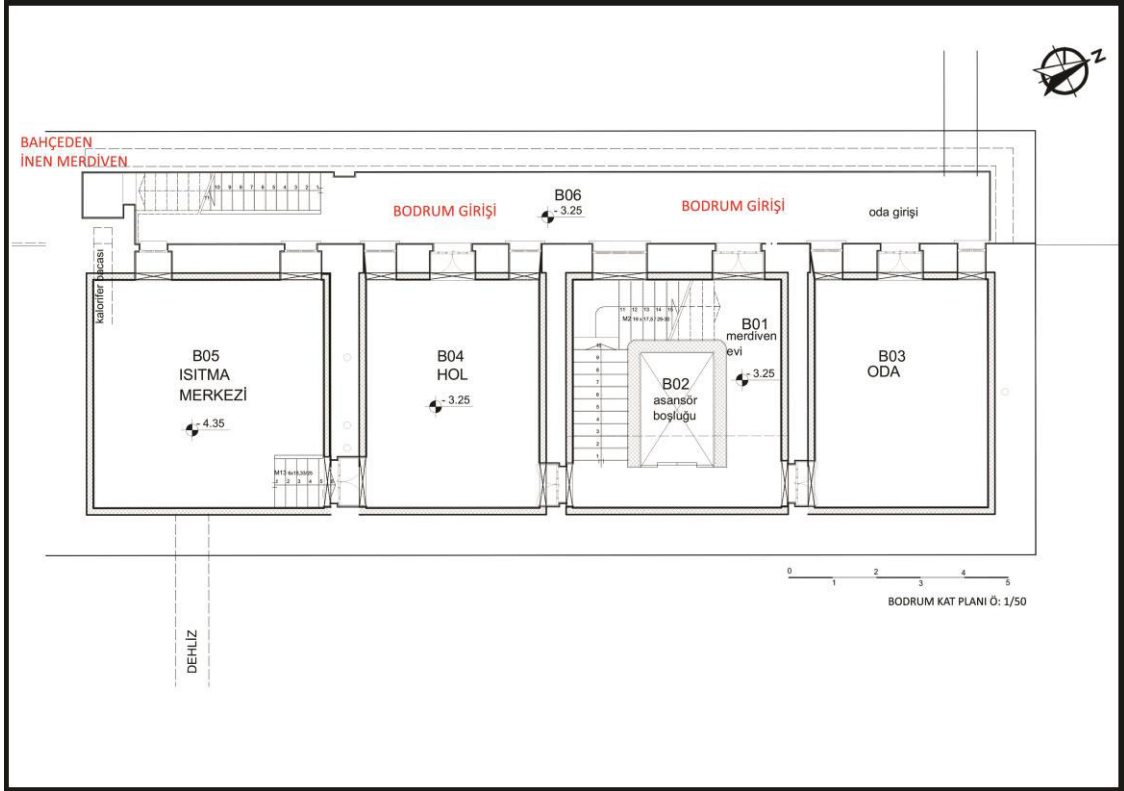
BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ HASTANESİ
PLAN ŞEMASI	
FOTOGRAFLAR	
YAPININ DÖNEMLERİ	 YAPININ FARKLI DÖNEMLERİ YOKTUR İLK YAPILDIĞI GİBİ KULLANILMAYA DEVAM ETMİŞTİR.
KORUMA DURUMU VE TESCİL FİŞİ	VAR
KAT SAYISI	5 (BODRUM VE ÇATI ARASI DAHİL)
GİRİŞ SAYISI	10
YAPILDIĞI DÖNEM İŞLEVİ	HASTANE BİNASI
GÜNÜMÜZ İŞLEVİ	MERZİFON FEN LİSESİ

Şekil 6.56. Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi genel bilgileri

Şekil 6.57. Vaziyet planı (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Bodrum kat, yapının ısıtma biriminin bulunduğu bölüm olarak kullanılmıştır. Buraya ulaşım, ana kütledeki ana merdiven evinden sağlandığı gibi yapının kuzeybatıdaki arka bahçesinden konsol taş basamaklı merdivenlerle inilerek de sağlanmaktadır. Merdiven ve asansör bodrum kata inmektedir. Merdivenin açıldığı bu hol bölümü, karşılıklı iki odaya açılmaktadır. Güneybatı tarafta bulunan oda, başka bir mekâna açılmaktadır ayrıca bu mekân, ısıtma birimi olarak kullanılmıştır. Isıtma birimine holden 6 basamaklı bir merdivenle inilmektedir. (Şekil 6.58.)

Şekil 6.58. Bodrum kat planı (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Isıtma biriminin olduğu mekânda 2 adet özgün kalorifer kazanı parçaları mevcuttur. Bu mekândan Amerikan Kolejinin diğer ünitelerine ısı ileten kanalların taşındığı tuğla tonoz üst örtülü dehliz vardır. (Şekil 6.59. ve 6.60.)

Şekil 6.59. Bodrum kattaki kalorifer sistem kalıntıları

Şekil 6.60. Isı ileten kanallar

Bodrum katta ve bodrum kattan bahçeye ulaşılan bölümde bazı tüneller mevcuttur. Bu tüneller günümüzde kapanmış durumdadır fakat bazı rivayetler bu tünellerin diğer binalara kadar uzandığını söylemektedir. (Şekil 6.61.)

Şekil 6.61. Kapanmış tüneller

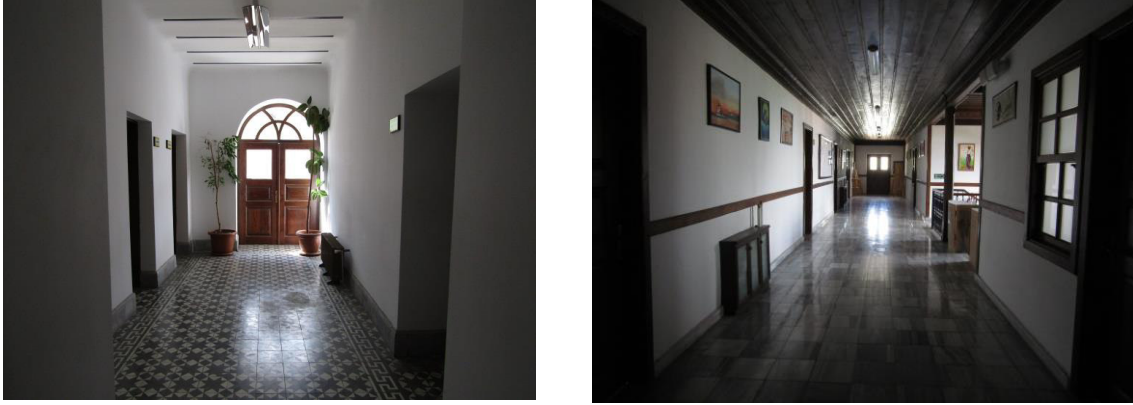
Zemin kat ana girişi, ana kütlede dir (Şekil 6.62.). Bu giriş dâhil, zemin kata bahçeden 8 farklı giriş bulunmaktadır. Bu girişler simetrik olarak T planlı kütle nin koridor sonlarında yer alan girişler; bunlar yan girişlerdir (Şekil 6.64.), doğu cephesinde ana girişin iki yanında bulunan girişler ve arka cephede yer alan giriştir. (Şekil 6.63.)

Şekil 6.62. Zemin kat ana giriş kapısı

Şekil 6.63. Zemin kat arka cepheden giriş kapısı

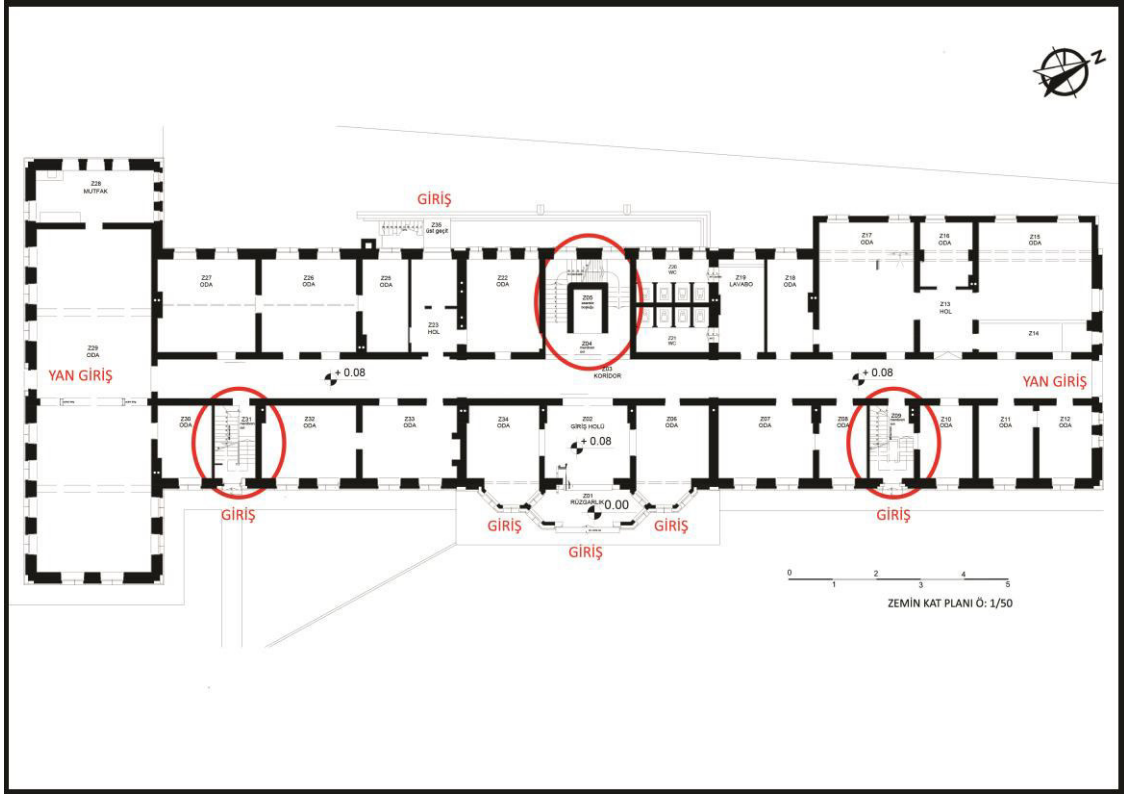
Şekil 6.64. Koridor sonlarında yer alan çıkış kapıları

Yapıya girildiğinde girişin karşısında merdiven evi ve asansör yer almaktadır. Bu asansör ile yapının tüm katlarına ulaşım sağlanabilmektedir. (Şekil 6.65.)

Yapının ortasında kuzeydoğudan güneybatıya uzanan bir koridor bulunmaktadır. Diğer kütlelerde de devam eden bu koridorun her iki yanında dışa cepheli odalar vardır (Şekil 6.65.). Geçmişte hasta odası olarak kullanılan bu odalar, günümüzde çeşitli fonksiyonlarla kullanılmaktadır. Genellikle matematik ve fen sınıfları olarak işlevlendirilmiştir. Buna ek olarak sanatsal faaliyetlerin yürütüldüğü resim, müzik sınıfları olarak kullanılmak üzere düzenlenen mekânlar da mevcuttur. (Şekil 6.66.) Her oda dışarıya bir pencere ile açılmaktadır. Daha büyük alana sahip odalarda ise bu pencere sayısı ikiye çıkmaktadır.

Koridorun güneybatı ucunda kendi içerisinde iki bölüme ayrılmış bir odaya girilmektedir ve bu odalar daha büyüktür. Bu büyük oda kuzeybatı ucundan bölücü bir duvarla ayrılmıştır ve günümüzde servis mekânı olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.65.)

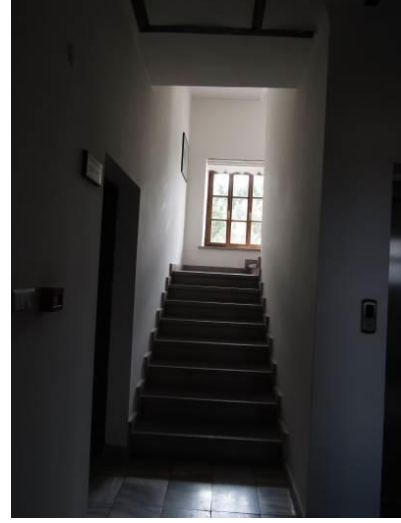
Ana giriş merdiveni 23 basamaktan oluşmaktadır. Girişin iki yanında simetrik olarak bulunan merdivenler de girişin karşısında yer alan merdivenle benzerlik göstermektedir. Ancak bu merdivenler 19 basamaktan oluşmaktadır ve ahşap korkulukları mevcuttur. Bu merdivenlerin altından zemin kat kotundan yapıya giriş sağlanmaktadır. (Şekil 6.67. ve 6.68.)

Şekil 6.65. Zemin kat rölöve planı (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Şekil 6.66. Restorasyondan sonra sınıf olarak kullanılan odaların genel durumu

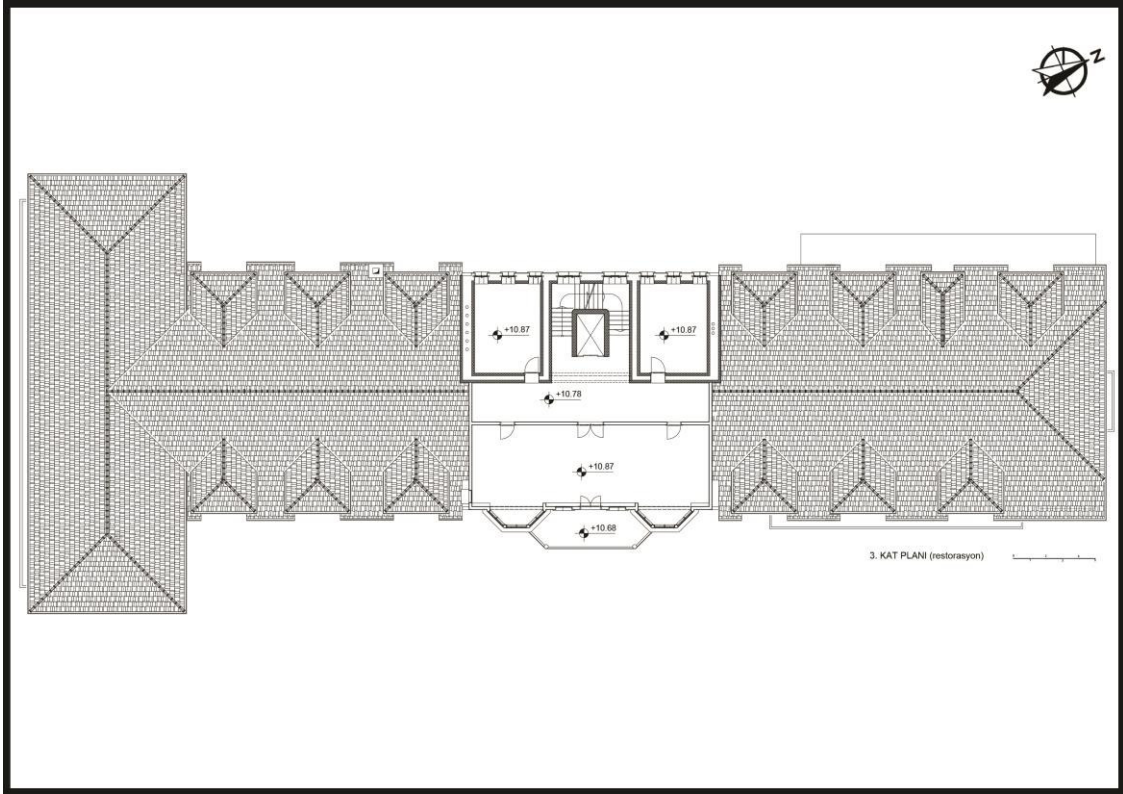

Şekil 6.67. Girişin yanında bulunan merdivenlerin 3.katta görünüşü Şekil 6.68. Ana merdiven

1 ve 2. kat, planları da zemin kat planıyla ayıdır. Uzun bir koridorun etrafında dış cepheyle ilişkili odalar sıralanmıştır. Tek fark ortada uzanan koridorun kuzey ucunda bulunan oda iç içe iki odaya değil 3 ayrı mekâna bölünmüştür. Bu odalar cepheyi tamamen kaplayan uzun ince bir balkona açılmaktadır.

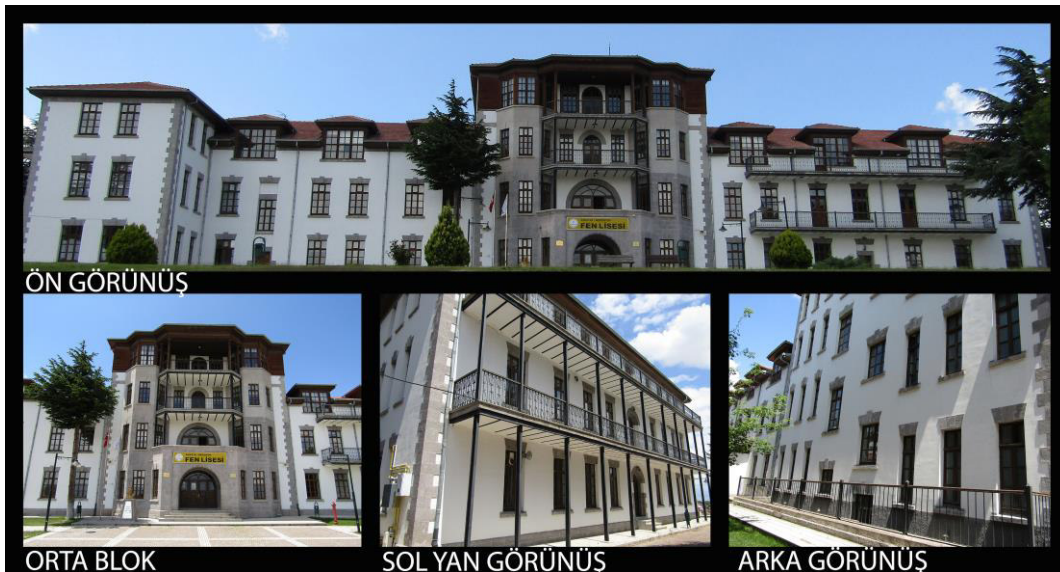
Ana girişin hemen üstünde yer alan odalarda ise ön cepheye açılan balkonlar mevcuttur.

3. kat, sadece orta blokta yükselmektedir. Bu kata girişin karşısında yer alan ana merdivenle ulaşılmaktadır. Ana merdivenin ulaştığı hol, 4 odaya açılmaktadır. Bu odalardan biri ön cepheye ikisi arka cepheye bakmaktadır. Arka cepheye bakan odalar dikdörtgen formdadır. Ön cepheye bakan oda ise ön cepheye bakan kısımda hareketlilik yapmış ve altıgen bir forma sahip olmuştur. Bu mekân ön cepheye bakan altıgen bir balkona açılmaktadır. Günümüzde bu oda Merzifon Fen lisesinin kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.69.)

Şekil 6.69. 3. kat restorasyon planı (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Cephe Özellikleri: Yapının cephesinde, diğer Amerikan koleji binalarında görüldüğü gibi simetrik bir düzen vardır ve bu simetriklik pencere kapı sistemleriyle sağlanmıştır. Cephede süsleme mevcut değildir. (Şekil 6.70.)

Şekil 6.70. Merzifon Amerikan koleji hastanesi cephe fotoğrafları

Genellikle kapılar basık kemerlidir. Yapının yan giriş kapıları ise dikdörtgen formdadır (Şekil 6.71.). Pencereleer de dikdörtgen formdadır. Yapının tüm cephelerinde denizlikler taştır. Pencereleerde gri kesme taştan yapılmış kilit taştıı vardır. (Şekil 6.72.)

Şekil 6.71. Yan giriş kapısı

Şekil 6.72. Yapının her cephesinde yer alan pencere

Yapının çatı pencereleri, diğer pencereleerden farklı olarak ahşap tek kanadı açılan dikdörtgen formlu pencereleerdir. Bu pencereleer de simetrik olarak binanın arka ve ön cephelerinde orta bloğun sağ ve sol yanındaki bloklarda üçer tane olmak üzere toplam 12 tanedir. (Şekil 6.73.)

Şekil 6.73. Çatı katı pencereleri

Yapıya güneydoğudaki orta bloktan girilir. Ana giriş kapısı kemerlidir ve balkon kapılarına göre daha geniştir. Giriş ana binadan dışarı taşırılarak belirlenmiştir. Bu bölüm rüzgârlık olarak kullanılmaktadır. Giriş kapısıyla aynı ölçülerde kemerli bir açıklıktan geçilerek altıgen olan bu rüzgârlık bölümüne girilmektedir (Şekil 6.74.). Ayrıca yapının giriş kapısının iki yanında bulunan dikdörtgen pencereler altıgen rüzgârlığa açılmaktadır. Aynı dikdörtgen pencerelerden giriş açıklığının iki yanında olmak üzere simetrik olarak altıgen rüzgârlıkta da yer almaktadır ve bunlar dışarıya açılmaktadır. (Şekil 6.75. ve 6.76.)

Şekil 6.74. Giriş kapısı

Şekil 6.75. Rüzgârlık bölümdeki pencereler

Şekil 6.76. Rüzgârlığa açılan pencereler

Yapının orta bloğu 4 katlıdır. Yapının gösterişli ve süslemeli kısmıdır. Buranın en üst katı ahşaptır. Zemin kat ve 1. Kat kesme taş ile süslenmiştir. 2. Kat ise beyaz sıva

ile boyalıdır. Orta bloğun köşelerinde gri kesme taştan köşe taşları mevcuttur ve bu taşlar ahşap olan 3.kata kadar devam etmektedir. (Şekil 6.77.)

Şekil 6.77. Orta blok görünümü ön görünüş

Şekil 6.78. Balkonların görünümleri

Şekil 6.79. Balkonların mevcut hali

Orta bloğun üç katında da balkonlar bulunmaktadır. Pencereleer bu balkonların her iki tarafında simetrik olarak sıralanmıştır. Birinci kat balkonuna çıkan kapı diğer balkon kapılarından daha geniş, ahşap kemerli bir kapıdır. Diğer balkonlarda ise balkon kapılarının iki yanında simetrik olarak dikdörtgen ahşap pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin üstlerinde ise kesme taştan kilit taşları bulunmaktadır. Bu taşlar,

günümüzde Yüksekokul olarak kullanılan eski Amerikan Koleji yapılarından biri olan binada ve Kızlar Mektebi binasında da mevcuttur. Bu pencere sistemi, yapının her tarafında simetrik olarak devam etmektedir. (Şekil 6.78. ve 6.79.)

En üst kat balkonunda ahşap sütunlar mevcuttur. Balkon tavanı ahşap kaplamadır ve aynı ahşap, orta blokta cephenin her tarafında devam etmektedir. Balkonlarda demir korkuluklar yer almaktadır. (Şekil 6.77. ve 6.78.)

Giriş kısmının her iki tarafı da kısmen simetrik kütle olup 3 katlıdır. Ana girişin sağ tarafında yer alan 3 katlı kütlede zemin katında ortada bir adet çift kanatlı dikdörtgen formda ahşap bir kapı yer almaktadır. Bu kapının çevresinde taş söve dolaşmaktadır. Kapının iki yanında simetrik olarak üçer adet dikdörtgen ahşap pencereler yer almaktadır. 1. katta ise dikdörtgen bir balkon bulunmaktadır. Bu balkona açılan çift kanatlı iki ahşap kapı vardır ve bu ahşap kapı zemin katta bulunan ahşap kapıyla benzerlik göstermektedir, tek farkı ise üst bölmelerinin cam olmasıdır. Bu iki kapının ortasında dikdörtgen bir ahşap pencere ve iki yanında ikişer adet ahşap pencere yer almaktadır. Bu pencereler de zemin kat pencerelerinin aynısıdır ve üstlerinde taş malzemeden yapılmış kilit taşı bulunmaktadır. Çatı katında ise 3 adet boyutları diğer pencerelerden daha büyük olan dikdörtgen ahşap pencereler yer almaktadır. (Şekil 6.80.)

Şekil 6.80. Girişin doğusundaki üç katlı blok

Şekil 6.81. Üç katlı blok, kuzeydoğu görünüşü

Bu kütlenin kuzeydoğusunda ise çift kanatlı, ahşap kemerli bir kapıyla yapıya giriş sağlanmaktadır. Bu kapının iki yanında ikişer tane olmak üzere, dikdörtgen ahşap pencere düzeni, simetrik olarak devam etmektedir. 1 ve 2. katta dikdörtgen balkonlar yer almaktadır. Balkon kapıları da giriş kapısı ile benzerlik göstermektedir. Bu bölüm bahçe duvarına oldukça yakındır. (Şekil 6.81.)

Orta bloğun güneybatı tarafında girişin solunda yer alan kütle ise T şeklinde yapıya saplanmaktadır. Bu blokta giriş cephesinde 1 adet ahşap kapı yer almaktadır. Simetrik dikdörtgen ahşap pencere düzeni ve şekli bu cephede de devam etmektedir. (Şekil 6.82.)

Şekil 6.82. Girişin batısında bulunan üç katlı blok

T kütleinin doğu cephesinde giriş kapısı yer almamaktadır, bu cephede; her katta iki tane olmak üzere 6 adet dikdörtgen ahşap pencere mevcuttur (Şekil 6.83.). T kütleinin güneybatı cephesinde, ortada kemerli bir ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil 6.85.). 1 ve 2. katlarda ise yine giriş kapısı üstünde aynı hizada balkon kapıları yer almaktadır. Kapıların iki yanında dörder tane simetrik ahşap pencere dizileri mevcuttur. Bunlar diğer cephelerde de devam eden ahşap pencerelerdir. Güneybatı cephesinin üst katlarında balkon tamamen uzanmakta ve cepheyi kaplamaktadır. Her balkonda 9 adet demirden yapılmış dikme mevcuttur. (Şekil 6.84.)

Şekil 6.83. Yapıya T olarak saptanan kütleinin görüntüsü

Şekil 6.84. Yapıya T olarak saptanan kütleinin güneybatı görüntüsü

Şekil 6.85. Yapıya T olarak saplanan bölümün güneybatısında bulunan giriş kapısı

Kütleye T şeklinde saplanan bölümün arka kısmında tek kanatlı dikdörtgen ahşap pencereler kullanılmıştır. (Şekil 6.86.)

Şekil 6.86. Yapıya T olarak saplanan bölümün arka cepheden görünüşü

Binanın arka cephesi de ön cephedeki simetrik düzeni korumaktadır. Aynı şekilde dikdörtgen ahşap pencereler arka cephede de kullanılmıştır. Dikdörtgen ahşap

çatı pencereleri bu cephede de devam etmektedir. Yapının köşelerinde kesme taştan gri köşe taşları vardır. (Şekil 6.87.)

Şekil 6.87. Giriş cephesi ve Arka cephe (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Orta bloğun iki yanında yer alan kütlelerde pencere boyutları ön cepheyle aynıdır. Yapının yüksek olan orta bloğunun arka cephesinde ise farklı pencere boyutlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu pencerelerde de taş denizlik ve gri taştan kilit taşı ön cephede olduğu gibi mevcuttur. (Şekil 6.88.)

Orta bloğun ortasında yer alan pencereler diğer pencerelere göre daha geniştir ve sekiz tanedir. Bu pencereler 3 kanatlıdır. Pencereler, merdivenin dışarıya açılmasını sağlamaktadır. (Şekil 6.87.)

Şekil 6.88. Orta blok arkadan görünüş

Orta bloğun ve yapıya T olarak saplanan kütlelerin köşelerinde gri kesme taşın köşe taşları yapının süslemelerini oluşturmaktadır. Cephe onun haricinde başka bir süslemeye sahip değildir ve beyaz sıva ile boyanmıştır. (Şekil 6.88.)

Arka cepheden yapıya bir giriş mevcuttur. Arka giriş kapısı, yapının ana giriş kapısına benzemektedir. Kemerli, ahşap, iki kanatlı bir kapıdır. Kapının üstünde basık kemer formunda gri taşlar mevcuttur. (Şekil 6.89.)

Şekil 6.89. Arka giriş kapısı

Arka bahçede, bodrumdan bahçeye çıkışın sağlandığı bir kısım mevcuttur. Buradan merdivenle bodrum girişinin olduğu kata inilmektedir (Şekil 6.90.). Bodruma inen merdivenin üzerini bir üst geçit örtmektedir, bu geçit arka cephede yer alan giriş kapısına bahçeden ulaşım sağlamaktadır (Şekil 6.91.). Üst geçitte ve bodruma inen boşlukta koruma amacıyla demir korkuluklar yer almaktadır. (Şekil 6.90.)

Şekil 6.90. Bodruma iniş merdiveni

Şekil 6.91. Arka giriş üstündeki geçiş

Yapının bahçesine, tenis ve basketbol sahası yapılmıştır (Şekil 6.92.). Yapının eski fotoğrafından da anlaşıldığı üzere bahçesinde bir tenis sahası bulunmaktadır. İlk proje hazırlandığında yapının bahçesine basketbol sahası yapılmış fakat yapılan araştırmalar neticesinde, okul müdürü Zeynel Sözen, bu sahanın tenis kortu olarak değiştirilmesi için yetkili kurumlarla irtibata geçtiğini ve tenis sahasının bahçeye eklendiğini dile getirmiştir. (Şekil 6.93.)

Şekil 6.92. Yapının bahçesinin mevcut durumu

Şekil 6.93. Yapının bahçesi 1911
(<http://ozhanozturk.com>)

Malzeme ve Strüktür Özellikleri: Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi yığma (kâgir) bir binadır. Yapı volta döşemelidir. Pencereerde tuğla kemer açıklıkları 50-60 cm'dir ve 5 tuğladır. (Yalçın Mimarlık-Amasya)

Binada ahşap ve taş birlikte kullanılmıştır. Üst katlarda ahşap yoğunluktadır. Cephede çatı katı ve orta blok 3.kat, ahşap kaplamadır. Ayrıca pencere ve kapılar da ahşaptır. Yapı içerisinde ise merdivenlerde, tavanlarda, kapılarda ve korkuluklarda da yer yer ahşap kullanıldığı görülmektedir. Koridorlarda bulunan büyük ahşap pencerelerin ahşap denizlikleri vardır. Merdiven üzerinde ise eğimli ahşaptan bir bölüm oluşturulmuştur. (Şekil 6.94.)

Şekil 6.94. Yapının içerisindeki ahşap malzeme kullanımına örnekler

Taş ise genel olarak pencere kapı çevrelerinde söve olarak, yapı köşelerinde kesme taş süsleme olarak kullanılmıştır. Taşlar gri renkli, kesme taştır. Duvarlar beyaz sıvalıdır. Kesme taştan söveler, beyaz sıvalı duvarın üzerinde süsleme oluşturmaktadırlar. Aynı renk kesme taş, pencere denizliklerinde kullanılmıştır.

Yapının içinde ve dışında kullanılan korkuluklarda ise metal malzemenin kullanıldığı da görülmektedir. Yapının içindeki merdiven korkuluklarında küpeşterler ise ahşaptır. (Şekil 6.94.)

Döşeme kaplaması olarak motifli 20x20 cm beton karo, 15x15 cm altıgen seramik karo ve 2. ve 3. katlarda ise tahta döşeme kullanılmıştır (Yalçın Mimarlık-Amasya). Bu döşemeler, orijinaline uygun şekilde korunmuştur. (Şekil 6.95.ve 6.96.)

Şekil 6.95. 1. veya 2. Kat zemin ve tavan döşemesi

Şekil 6.96. Zemin kat zemin ve tavan döşemesi

Şekil 6.97. Orijinal zemin karoları

Şekil 6.98. Orijinal zemin karoları

Yapıda Rum ve Ermenilerin yaptığı karolar kullanılmıştır. Orijinal karolara yapının bazı bölümlerinde rastlamak mümkündür. Ayrıca kullanılmayan orijinal karolar ise yapının çatı katında saklanmaktadır. (Şekil 6.97.ve 6.98.).

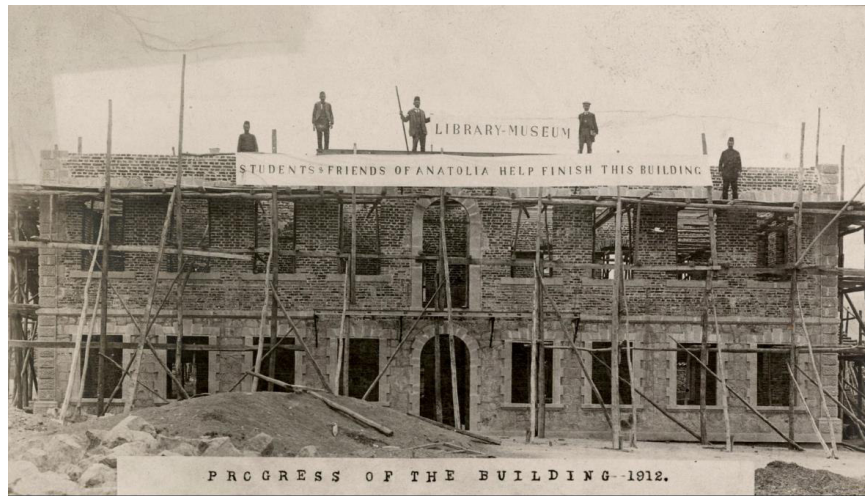
Yapının her katının zemin döşemesi farklıdır. Restorasyonla birlikte zemin döşemeleri düzeltilmiş ancak belli bölümlerde orijinal zemin kaplaması sağlam bir şekilde hâlâ bulunmaktadır. Tavan ise ahşaptır (Şekil 6.99.). İç mekân duvarlarından ahşap hatıllar duvarları boydan boya dolaşmaktadır. Duvarların geri kalan kısmı ise beyaz boya ile boyalıdır.

Şekil 6.99. Çatı katı zemin ve tavan kaplaması

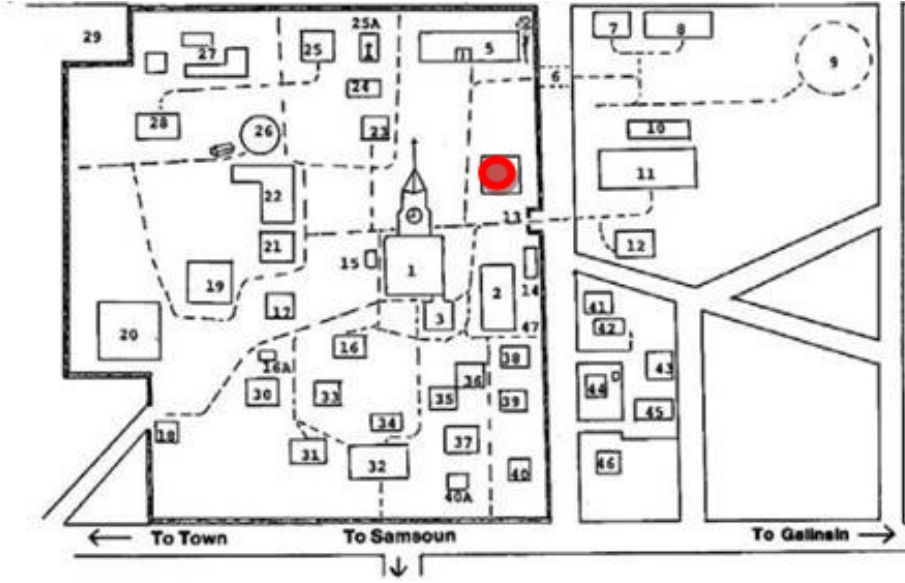
6.3.3. Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane Binası (1910-1914) (3 Numaralı Bina)

Tarihi: Okulun öğrenci ve mezunları tarafından yaptırılmaya başlanmıştır. Okulun yapımı, inşaat malzemesi ve inşaatı yapacak işçi bulma sorunlarından dolayı zamana yayılmıştır. Mezunlar Kütüphanesi 1910 yılında inşaatla başlamış 1914 yılında tamamlanmıştır (Alan, 2002). Yapı ilk yapılırken maddi sıkıntılar çekilmiştir. Bu sebeple yapımı 4 yıl sürmüştür. Ayrıca yapımında okulun öğrencileri çalışmıştır (Şekil 6.100.). Bina; kütüphane, ofis ve müze olarak kullanılmıştır. Kolej hastanesi için yararlı ve eğitimde kullanılacak kapsamlı bir kütüphaneye sahiptir. (Alan, 2002)

Şekil 6.100. Yapımın inşaat aşamaları 1912 (www flickrcom)

Yapının 1900'lü yıllarda kampüsteki konumu ve diğer yapılarla ilişkisi aşağıda gösterilmiştir. (Şekil 6.101.)

Şekil 6.101. Yapının 1900'lü yıllarda Amerikan Koleji külliyesindeki konumu (Compton, 2008)

1954 yılları arasında Topçu Alayı ve Astsubay Hazırlama Okulu, Piyade Taburu olarak kullanılmış daha sonra ise On Dokuz Mayıs Üniversitesi bünyesinde yüksekokul binası olarak kullanılmıştır. Bina hâlâ yüksekokul binası olarak kullanılmaktadır ancak Amasya Üniversitesi'ne bağlanmıştır (Bayram, 2012). Binanın kullanımı yüksekokula verildikten sonra kütüphane kitaplarının bir kısmı Merzifon Anadolu Lisesi kütüphanesine getirilmiş ve orada kullanılmıştır.

Mevcut Durumu ve Konumu: Amerikan Koleji'ne ait olan şu anda Yüksekokul binası olarak kullanılan bina ise Merzifon İlçesi, Sofular Mahallesi Kolordu Sokak, No: 25 te bulunmaktadır. (Şekil 6.102.) Yapı tescil edilmiştir. (EK-10)

Yapının hiç restorasyon geçirmediği bilinmektedir. Ancak, ilk yapıldığında bina 3 katlı iken daha sonra yangın geçirmiş olup şu anda yapı, iki katlı olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.103.)

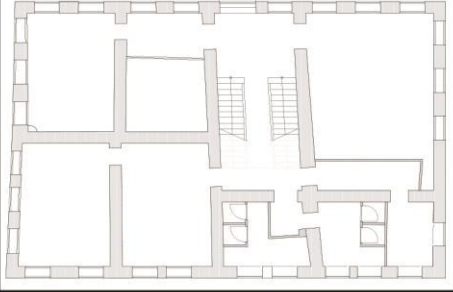

Şekil 6.102. Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binası uydu görüntüsü (Google Earth)

Şekil 6.103. Yapının mevcut durumu

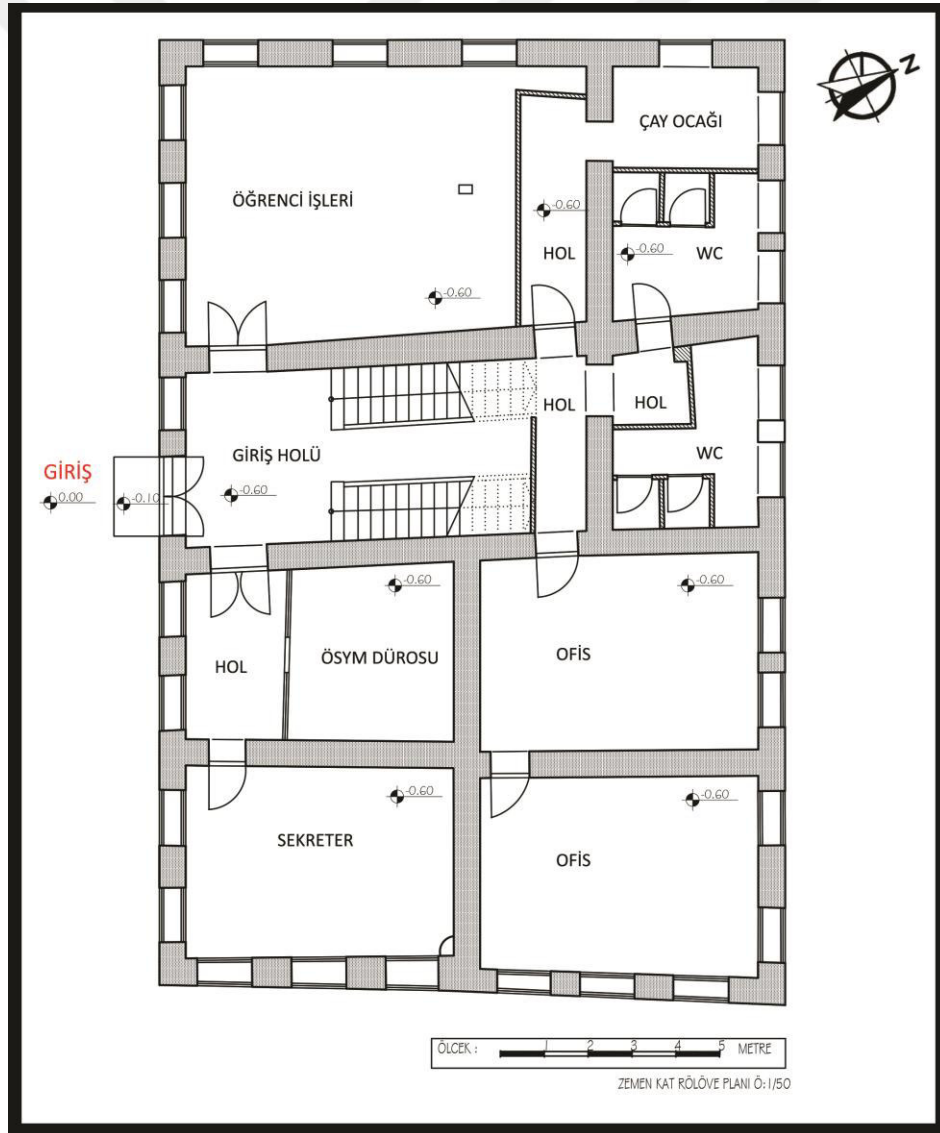
Mimari Özellikleri: İlk yapıldığında 3 katlı olan yapı, günümüzde 2 katlıdır. Zemin kat ve 1. kattan oluşmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Yapı toplamda 310 m²lik bir alana sahiptir. Yapının duvar kalınlığı ise 60 cm'dir. Yapının üst örtüsü kırma çatıdır. Bina, işlev olarak günümüzde Amasya Üniversitesi Meslek Yüksekokulunun idare bölümü olarak kullanılmaktadır. Kullanımdan dolayı plan şemasında farklılıklar oluşmuştur. Simetrik olan yapının zemin katındaki bazı odalar

bölünmüştür ve ihtiyaca göre düzenlenmiştir. Bu odalar hizmet birimleri olarak tuvalet ve çay ocağı gibi farklı fonksiyonlarda kullanılmaktadır. Aynı şekilde 1. katta da bazı odaların içerisine evrak odası gibi bölümler eklenmiştir. (Şekil 6.104.)

BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ OFİS VE KÜTÜPHANE BİNASI
PLAN ŞEMASI	
FOTOĞRAFI	
YANGIN ÖNCESİ DURUMU	
YANGIN SONRASI DURUMU	
KAT SAYISI	2
GİRİŞ SAYISI	1
YAPILDIĞI DÖNEM İŞLEVİ	HASTANE BİNASI OFİS VE KÜTÜPHANE
GÜNÜMÜZDE İŞLEVİ	MERZİFON MESLEK YÜKSEK OKULU İDARİ BİNA

Şekil 6.104. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi genel bilgileri

Zemin kata, basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Yapıya 3 basamak inilerek girilir. Yapının zemin katı, bu nedenle -0.60 kotundadır. Kapı ahşap iki kanatlı bir kapıdır. Üzeri boyalıdır (Şekil 6.106.). Girişin iki yanında, karşılıklı iki oda yer almaktadır. Bu odalardan girişin batısında bulunan oda, kendi içerisinde üçe ayrılmıştır. Sekreter ve ÖSYM bürosu olarak kullanılmaktadır. Öncelikle giriş holünden bir hola girilmektedir. Holden de sekreter odasına ve ÖSYM bürosuna geçilmektedir. Girişin karşısında çıkış merdiveni yer almakta olup bu merdivenin altından yapının arkasında bulunan mekânlara ulaşılmaktadır. Bu mekânlar hizmet birimi olarak kullanılmaktadır ve bu bölüm WC ve çay ocağı olarak düzenlenmiştir. Girişin doğusunda bulunan oda ise Öğrenci işleri olarak kullanılmaktadır. Bu katta bulunan tüm odalar dikdörtgen formdadır. Tüm odaların dışarıya açılan pencereleri mevcuttur. (Şekil 6.105.)

Şekil 6.105. Zemin kat rölöve planı (Neslihan Erdoğan, 2019)

Şekil 6.106. Giriş kapısı içten görünüşü

Girişin batısında bulunan 3 mekâna ayrılmış bölüm 54 m² dir. Sekreter bölümüne koridorun sonundan tek kanatlı ahşap dikdörtgen bir kapıyla ulaşılmaktadır (Şekil 6.107.). ÖSYM bürosu olarak ayrılan mekân ise PVC bir bölme ile holden ayrılmıştır. (Şekil 6.108.)

Şekil 6.107. Girişin batısın bulunan odanın holü

Şekil 6.108. PVC bölmeli oda (ÖSYM bürosu)

Girişin doğusundaki kurum tarafından öğrenci işleri ofis odası olarak kullanılan oda ise 55 m²dir. Bu odanın ortasında, demir bir sütun yer almaktadır (Şekil 6.109.).

Odanın içine doğru merdivenin altından ulaşılan hol bölümü taşma yapmaktadır ve bu durum mekânın net dikdörtgen formunu bozmaktadır. (Şekil 6.103.)

Şekil 6.109. Girişin solundaki büyük oda

Girişin iki yanında bulunan bu iki mekâna da dikdörtgen formda çift kanatlı kapılarla girilmektedir. Kapıları çevreleyen taş bir söve bulunmaktadır, kapının üzerinde ise taş söveden daha çıkıntılı kilit taşı yer almaktadır. (Şekil 6.110. ve 6.111.)

Şekil 6.110. Batıdaki oda kapısı

Şekil 6.111. Doğudaki oda kapısı

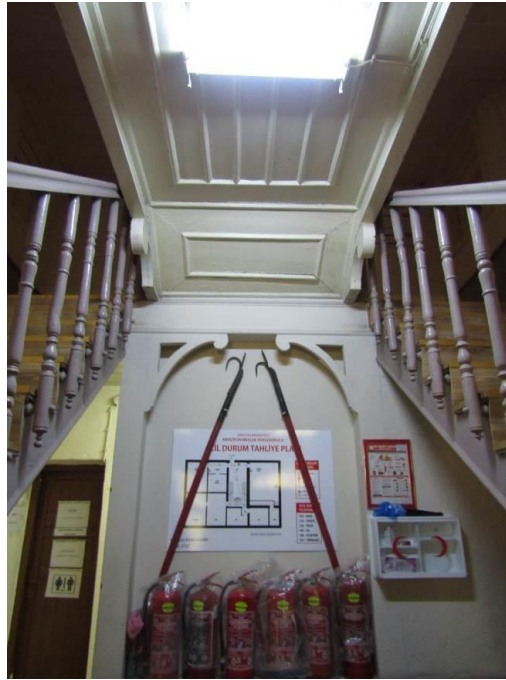
Girişin hemen karşısında üst katlara ulaşımı sağlayan merdivenin ortası boştur. Duvara yapışık iki kanattan 1.kata ulaşım sağlanmaktadır. Merdiven ahşaptır, merdiven korkulukları orijinal olarak günümüze ulaşmıştır. İlk basamak taştır. Taştan olan ilk basamak diğer basamaklara göre daha büyüktür ve taş basamaktan sonra ahşap basamaklar başlamaktadır. Ahşap korkuluklar ve merdiven boyunca devam eden ahşap limonluk, lila rengine boyanmıştır. (Şekil 6.112. ve 6.113.). Merdiven arası ve tavanda süsleme yer almaktadır. Tavan ahşaptır ancak bu ahşabın üzeri beyaza boyanmıştır. (Şekil 6.114.)

Şekil 6.112. Merdiven

Şekil 6.113. Orijinal merdiven korkulukları

Şekil 6.114. Tavan süslemesi

Merdivenin altından yapının arkasındaki odalara uzanan koridora tek kanatlı ahşap bir kapıyla geçilmektedir (Şekil 6.115. ve 6.116). Yapının arkasında, kadın tuvaleti, erkek tuvaleti, çay ocağı ve iki adet ofis yer almaktadır (Şekil 6.117. ve 6.118.). Arka odalara ulaşan koridorun tabanı ise fayans kaplıdır. (Şekil 6.114.)

Şekil 6.115. Arka odalara geçiş

Şekil 6.116. Arka odalara ulaşan koridor

Şekil 6.117. Tuvalet

Şekil 6.118. Çay ocağı

Yapıda yer alan pencereler basık kemerlidir. Ahşap üç bölmeli olan pencerelerin iki kanadı da açılmaktadır. Pencerelerin ahşap kasa ve kanatları, beyaz sıva ile

boyanmıştır. İç ve dışta olmak üzere çift pencere yer almaktadır. Bu çift pencerelerin arasında taş bir denizlik bulunmaktadır. (Şekil 6.119. ve 6.120.)

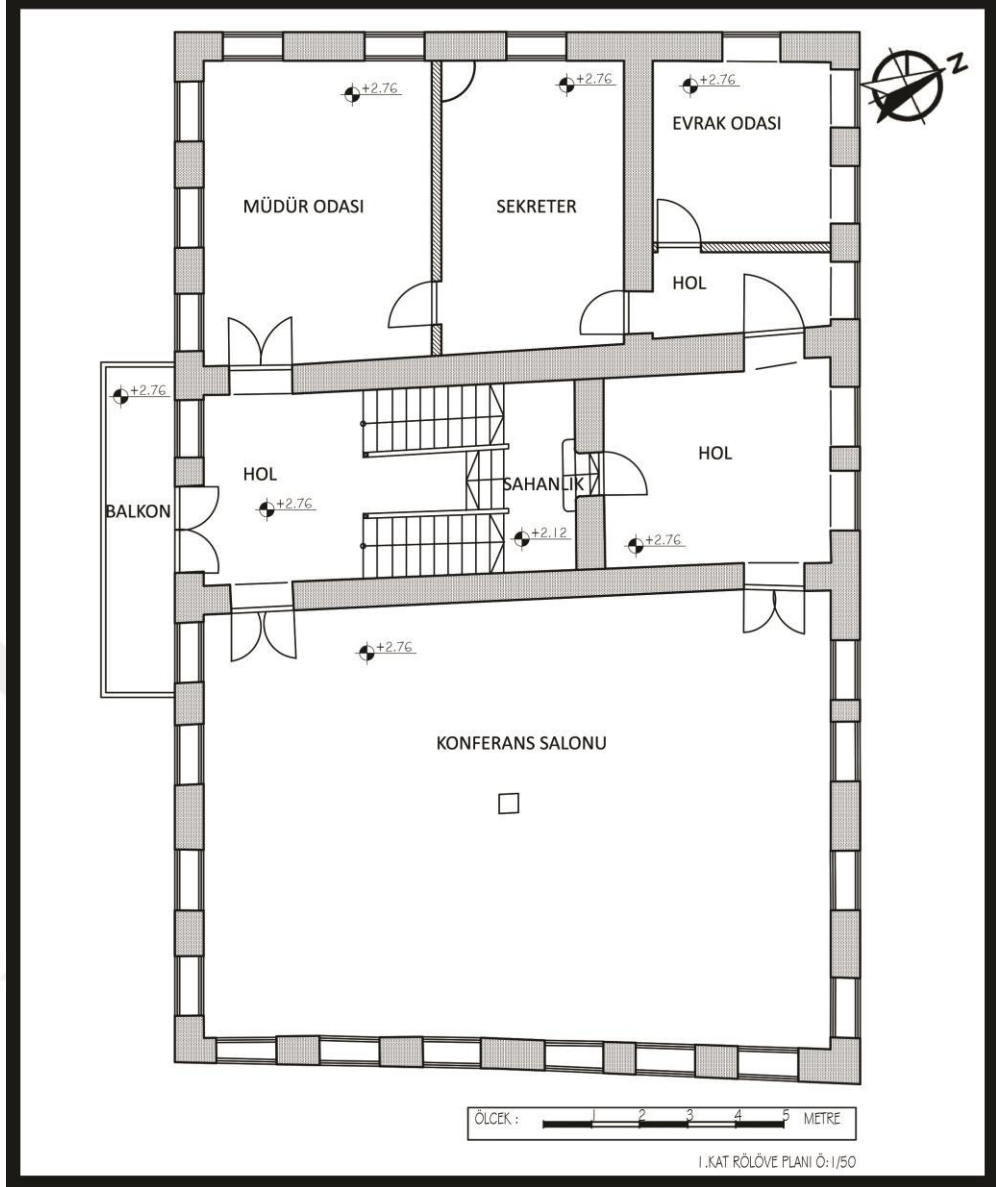

Şekil 6.119. Zemin kat pencere

Şekil 6.120. Zemin kat pencere (iç ve dış pencereler)

1. kata, 16 basamaklı ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır. +2.76 kotundadır. Bu katta beş oda bulunmaktadır. Bu odalar yapıyı kullanan kurumun amaçları doğrultusunda işlevlendirilmiştir. Odalar zemin katta olduğu gibi dikdörtgen formdadır ve her odanın dışarıya açılan pencereleri bulunmaktadır (Şekil 6.121.). Kata ulaşan merdivenin sahanlığından 2 basamakla bir hole geçilmektedir (Şekil 6.122. ve 6.123.). Sahanlığın diğer tarafından, bu odanın karşısından çatı katına devam eden merdiven arasından, 2 basamakla büyük bir hole geçilmekte olup bu holden de -zemin katta olduğu gibi- karşılıklı iki odaya geçiş sağlanmaktadır.

Şekil 6.121. 1. kat rölöve planı (Neslihan Erdoğan, 2019)

Şekil 6.122. Sahanlıktan ulaşılan oda

Şekil 6.123. Sahanlıktaki odanın basamakları

Bu holde, karşılıklı iki oda bulunmaktadır. Bu mekânlardan girişin solundaki, sahanlığın karşısında da yer alan, büyük holden geçilen konferans salonudur. Konferans salonu 44 m² dir. Bu konferans salonunun iki girişi bulunmaktadır. Konferans salonunun tam ortasında bir kolon yer almakta olup bu kolonun üzeri ahşap kontrplakla kaplanmıştır. Konferans salonunun karşısında bulunan mekân, müdür odasıdır. (Şekil 6.124.)

Şekil 6.124. Konferans salonu

Girişin sağında bulunan mekân ise iç içe 2 odadan oluşmaktadır. Girişin karşısındaki oda, evrak odası; solundaki oda ise sekreter odasıdır. Sekreter odasından müdür odasına geçilmektedir. Müdür odasının, konferans salonunda olduğu gibi iki ayrı girişi vardır; diğer giriş sahanlığın karşısından ulaşılan büyük holden, çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. (Şekil 6.125. ve 6.126.)

Şekil 6.125. Evrak odası

Şekil 6.126. Müdür odası

Sahanlıktan 2 basamakla ulaşılan büyük holde, mekânın sonunda kemerli bir kapıyla balkona çıkılmaktadır. Bu kapının yanında bir pencere yer almakta ve mekânın aydınlatılmasını sağlamaktadır. 1.kat pencereleri de zemin kat pencereleri gibi iç ve dış olmak üzere iki pencereden oluşmaktadır. Bu pencereler zemin katta olduğu gibi basık kemerli dikdörtgen formlu pencerelerdir. Zemin katta olduğu gibi bu alanın sağında ve solunda odalar yer almaktadır. (Şekil 6.127.)

Şekil 6.127. 1.kat genel görünümü

Bina eskiden 3 katlı olduğu için merdivenler yukarıya devam etmektedir. Ancak günümüzde 3.kat mevcut olmadığı için merdivenler çatı arasına ulaşmaktadır. Yukarıya devam eden 1.katın büyük holünden ulaşılan bu merdivenler de zemin katta olduğu gibi ahşap merdivenlerdir (Şekil 6.128.). Merdivenlerin lila rengine boyanmış ahşap korkulukları mevcuttur. Çatıya ulaşıldığında ise ahşap tek kanatlı bir kapı çatıya çıkmaktadır. (Şekil 6.129)

Şekil 6.128. Büyük holden çatıya çıkan merdivenlere ve ara sahanlıktan ulaşılan mekâna bakış

Şekil 6.129. Merdivenlerden çatı katına ulaşım

Cephe Özellikleri: Yapı diğer Amerikan koleji binalarında olduğu gibi simetrik bir cephe düzenine sahiptir ve cephelerde süslemeler mevcut değildir. Yapının net dikdörtgen formunu bozan tek çıkma hareketi girişte yapılmıştır. Bu hareket balkonla sağlanmıştır. Yapının cephelerinde diğer kolej binalarında olduğu gibi kesme taşın köşe taşları bulunmaktadır. (Şekil 6.130.)

Yapının cephelerindeki taşlar bazı bölümlerde sıvanmıştır ancak günümüzde bu sıvalar yer yer dökülmektedir. Taş malzemedен farklı olarak kat silmelerinde cepheleri boydan boya dolaşan hatıllar bulunmaktadır. (Şekil 6.130.)

Şekil 6.130. Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphanesi cephe fotoğrafları

Yapının tek girişi vardır, bu giriş ön cephede bulunmaktadır. Giriş kapısı üzeri kemerli çift kanatlı bir kapıdır. Kapının çevresinde diğer Amerikan Koleji yapılarında bulunan taş söveler, bu yapıda da görülmekte ve kapıyı çevrelemektedir. Dış cephede kapının kemerini oluşturan kesme taşlar ve kapıyı çevreleyen taş söve gri renklidir (Şekil 6.131.). Girişin hemen üzerinde giriş kapısına benzer ahşap, kemerli beyaz boyalı bir kapıyla ulaşılan balkon yer almaktadır. Bu balkon aynı zamanda yapının giriş saçağını oluşturmaktadır. Balkonda demir korkuluklar mevcuttur. Yapının çatı penceresi ise Merzifon Amerikan Koleji hastane binasında olduğu gibi dikdörtgen formdadır. Bu pencere 4 kanatlıdır ve iki kanadı açılmaktadır. Ayrıca çatıda bir balkonda mevcuttur. Bu balkon ilk yapıldığında üç katlı olan yapının 2. katının balkonudur ve günümüzde kullanılmamaktadır. (Şekil 6.132.)

Şekil 6.131. Giriş kapısı

Şekil 6.132. Yapının girişi ve 1.kat balkonu

Yapının güney cephesinde 1. katta ve zemin katta sekizer tane olmak üzere 16 pencere mevcuttur. Bu pencereler kapıların iki tarafında sıralanmıştır. Üst pencerelerin genişlikleri daha küçüktür. 1. kat pencereleri Merzifon Amerikan Koleji hastane binasındaki pencerelere benzemektedir. 1.kat pencerelerinin üstünde gri kesme taşan kilit taşı yer almaktadır. Zemin kat pencerelerinde ise gri kesme taş, pencerenin çevresini tamamen dolaşmaktadır. Zemin kat pencerelerinde demir korkuluklar mevcuttur. Pencereler 3 kanatlı olup pencerelerin iki kanadı da açılmaktadır. Zemin ve 1.kat pencerelerinde, taş denizlikler yer almaktadır. (Şekil 6.133.)

Şekil 6.133. Zemin kat ve 1.kat pencereleri

Yapının kuzey cephesinde de güney cephesindeki aynı pencere düzeni devam etmektedir. Bu cephede her katta dokuzar olmak üzere toplam 18 pencere bulunmaktadır. (Şekil 6.134.)

Şekil 6.134. Kuzey cephe

Yapının doğu ve batı cepheleri de simetrik düzeni devam ettirmektedir. Yapının doğu cephesinde, her katta dörder tane olmak üzere 8 pencere; batı cephesinde, her katta altışar olmak üzere 12 pencere bulunmaktadır. (Şekil 6.135.)

Şekil 6.135. Doğu cephesi

Malzeme ve Strüktür Özellikleri: Merzifon Amerikan Koleji ana ofis ve kütüphane binası taş yığma (kâgir) bir binadır. Adi volta döşemelidir. Kapı ve pencerelerde ahşap kullanılmıştır. Cepheler taştır ve pencere çevreleriyle yapının köşelerinde bulunan kesme taşlar hariç, süsleme yer almamaktadır. Pencere ve kapılar ahşaptır ancak bu ahşapların üzeri beyaz ve gri renkli boyalara boyanmıştır. Yapıda zemin kat pencerelerinde ise demir korkuluklar mevcuttur. Yapıdaki bazı kapılarda beton eşikler mevcuttur. Yapıyı boydan boya saran hatıllar metaldir.

Yapıda genel olarak taş malzeme ve ahşap malzeme yoğunluktadır. Ahşap malzemeler çoğunlukla doğramalarda tercih edilmiştir. Yapının çatısı ise alaturka kiremittir.

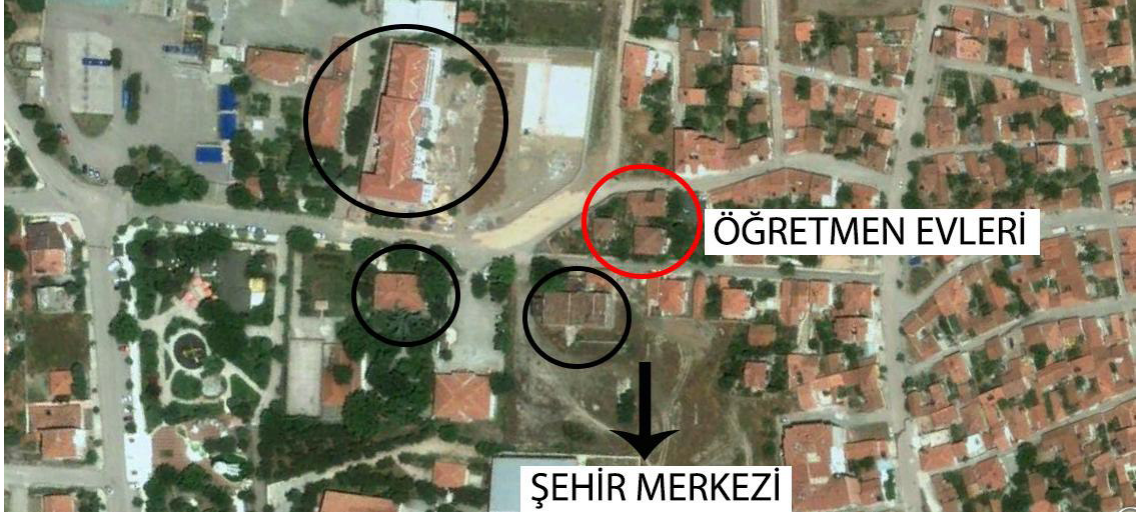
6.3.4. Merzifon Amerikan Koleji Prof. V. H. Hegopian'ın Evi ve Dr. Tracy'nin İnşa Ettiği Marinos Khubesian'ın Kulübesi (Öğretmenlere Ait Lojmanlar) (4 Numaralı Bina)

Tarihi: Amerikan Koleji'ne ait olan Kızlar Mektebi binasının yanında, 1900 yıllarında okulda çalışan bazı görevlilere ait evler bulunmaktadır. Bu evlerde Kolejde çalışan öğretmen ve diğer görevlilerin aileleriyle birlikte yaşadığı bilinmektedir. (EK-11)

Adından da anlaşılacağı gibi bu yapı, Merzifon Amerikan Kolejinin eğitim faaliyetlerinin sürdüğü dönemlerde okulda eğitim veren öğretmenlerin aileleri ile birlikte kaldığı yapılardandır.

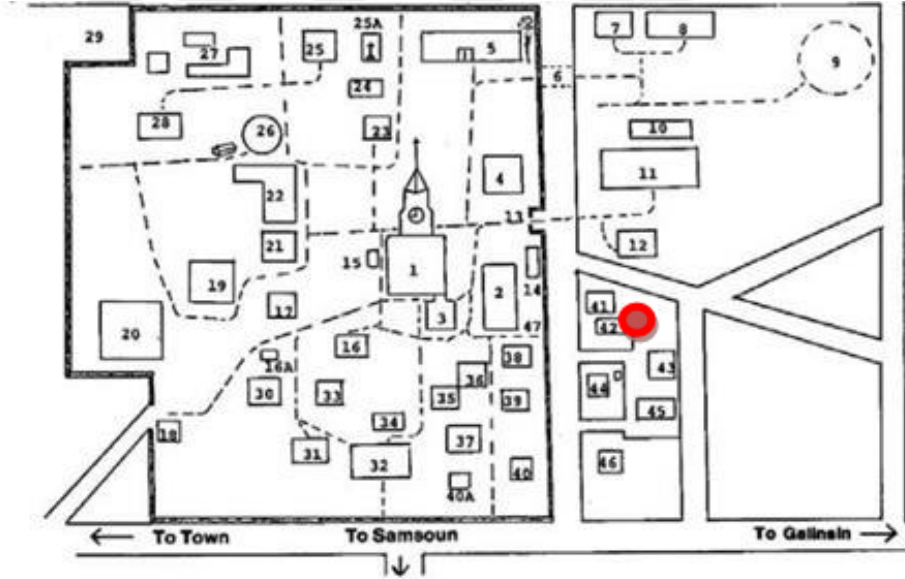
Mevcut Durumu ve Konumu: Günümüzde öğretmenlere ait olan bu evlerin büyük bir çoğunluğu yok olmuştur. Şu anda mevcut olan yapıların hepsi, Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi binasının karşısında bulunan parselde yer almaktadır.

Bu evler Merzifon Amerikan Koleji hastane binasının karşısında Merzifon Amerikan Koleji kütüphane binasının kuzeyinde yer almaktadır. (Şekil 6.136.)

Şekil 6.136. Merzifon Amerikan Prof. V. H. Hegopian'ın evi ve Marinos Khubesian'ın kulübesi konumu (Google Earth)

Yapının 1900'lü yıllardaki külliye'deki konumu aşağıda gösterilmiştir. (Şekil 6.135.)

Şekil 6.137. Yapının 1900'lü yıllarda Amerikan Koleji Külliyesindeki konumu (Compton, 2008)

Mimari Özellikleri: Yapılar, farklı kat yüksekliklerine sahip bitişik binalardır ve bir bahçe içerisinde yer almaktadır. (Şekil 6.137.) Bahçeye iki farklı girişle ulaşılabilir. Yapılar restorasyon geçirmişlerdir ancak günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu nedenle yapıların içerisine girilememiştir. Yapılarda, beşik çatı mevcuttur. İki katlı binada ise klasik kırma çatı mevcuttur. (Şekil 6.138.)

Şekil 6.138. Merzifon Amerikan Prof. V. H. Hegopian'ın evi ve Dr. Tracy'nin inşaa ettiği Marinos Khubesian'ın kulübesinin mevcut durumu

Cephe özellikleri diğer kolej binaları ile benzerlik göstermektedir. Duvarlar beyaz sıvalıdır. Kat silmelerinde, ahşap hatıllar mevcuttur. Ahşap, dikdörtgen pencere sistemi bu yapılarda da görülmektedir. Alt kattaki pencerelerde, demir ferforjeler bulunmaktadır. (Şekil 6.139.)

Evlere ahşap tek kanatlı kapı ile girilmektedir. Cephelerde yer yer simetrik düzenin bozulduğu görülmektedir. Yapıların köşeleri dikmelerle sağlamlaştırılmıştır. Yapıların zemin ile birleştiği kısımda ise kesme taş kullanılmıştır. Genel olarak cepheler sade ve süslemesizdir. (Şekil 6.139.)

Şekil 6.139. Yapıların genel cephe düzeni ve doğrama özellikleri

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

7.1. Değerlendirme

Eğitim, tüm insanların hayatının bir parçasıdır. Bu nedenle geçmişi çok eskilere dayanmaktadır ve günümüzün vazgeçilmez unsurlarından birisidir. Özellikle Türkler, tarih boyunca eğitimin önemli bir parçası olmuşlardır. Kurdukları devletler ve bu devletlerin eğitime verdiği önemle birlikte, çeşitli alanlarda bilime katkıları olan insanlar yetiştirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu da eğitimin merkezi olmuş Türk devletlerinden birisidir. Hatta en önemlisidir diyebiliriz.

Osmanlı İmparatorluğu, uzun yıllar hüküm sürmüş ve üç kıtaya da hâkim bir devlettir. Bu kadar geniş bir alanda hâkimiyet kurmak, devleti etnik ve dinî olarak farklı halklara ev sahipliği yapar duruma getirmiştir. Bu kültürel çeşitlilik ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yürüttüğü bazı siyasi politikalar doğrultusunda, devletin içerisinde yaşayan farklı uluslar kendi kültürlerini yaşatacak imkânlar bulmuşlardır. Bu doğrultuda, başta II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) ve II. Mahmud olmak üzere tüm padişahlar devletin uzun ömürlü olması ve halkın birlikte huzurla yaşaması için hoşgörü politikaları (istimalet) uygulamışlar; azınlık halka bazı ayrıcalıklar vermişlerdir. Bu haklar, azınlık halkın kendi eğitim kurumlarını açmalarına olanak sağlamıştır. İlk başlarda dinî eğitim-öğretim verilen kurumların çevresinde gelişen bu okullar, daha sonra gelişerek çoğalmıştır.

Azınlık nüfusun yanı sıra Islahat Fermanı'yla birlikte, yabancı ülkeler de Osmanlı toprakları içerisinde mal mülk edinme, okul açma gibi ayrıcalıklara sahip olmuşlardır. Bu doğrultuda başta Fransa olmak üzere İngiltere, İran ve ABD gibi birçok devlet, Osmanlı topraklarında okul açmıştır. Devletin son dönemlerinde, özellikle Fransız İhtilali'yle beraber gelişen milliyetçilik duygusuyla birlikte, Osmanlı içerisinde yaşayan azınlık halk, bu okullara çok fazla rağbet etmiştir.

Osmanlı'nın bozulan eğitim, idari, askeri ve siyasi yapısı nedeniyle yabancıların açtığı bu okullar; Osmanlı'nın artık yavaş yavaş etkinliğini yitiren medrese, darülfünun, sultani, rüştiye ve iptidai gibi okullarından daha farklı bir eğitim anlayışına sahip olmuştur. Bozulan yapıdan dolayı, pozitif bilimlerin öğretiminde aksamalar görülürken yabancı devletlerin açtığı okullarda daha modern bir eğitim anlayışı hâkim olmuştur. Yabancı okullarda matematik, sağlık, fizik, coğrafya, müzik ve resim gibi birçok alanda eğitim verilmiştir. Bu durum yabancı okulları, devrin popüler eğitim kurumları hâline

getirmiştir. Başlarda, sadece azınlık nüfusun eğitim gördüğü ve çalıştığı okullarda; zaman geçtikçe Türk öğrenciler de eğitim görmüş ve Türk öğretmenler de ders vermeye başlamıştır. Zamanla, yabancı okullardaki öğrenci sayısı da artmıştır. (EK-12)

Okullar sadece eğitim kurumları olmamışlardır. Okul çevresinde dinî eğitimler verilmiş ve öğrencilerin dinleri doğrultusunda ibadetlerini yerine getirebilecekleri dinî mekânlar da oluşturulmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu içindeki yabancı okulların sayısı değişen nitelikte beraber hızla çoğalmıştır. Yabancı okullar gün geçtikçe daha çok gelişmişler ve o dönemde Osmanlı içerisinde bulunmayan külliye niteliğine sahip okullara dönüşmüşlerdir. Coğrafi olarak kritik noktalarda bulunan okullarda ise bu külliye gün geçtikçe daha çok gelişmiştir. Külliyenin içerisinde kız ve erkek öğrenciler ve farklı yaşlardaki öğrenciler için eğitim kurumları oluşturulmuş; öğrencilerin kalması için yatakhaneler yapılmıştır. Yabancı okullarda yetim çocukların eğitimleriyle de ilgilenilmiş, bu doğrultuda da yetimhaneler yapılmıştır. Farklı eğitimlerin bir arada yürütüldüğü bu kurumlarda, aynı zamanda sağlık alanında çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda hastaneler, dispanser bölümleri, hemşirelik okulları ve kütüphaneler açılmıştır. Okullar, aynı zamanda sosyal açıdan çok aktif olmuşlardır. Spor ve sanat çalışmaları da dikkat çekmektedir. Okullarda basketbol ve tenis takımları oluşturulmuş, turnuvalar yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrenci kulüpleri açılmıştır.

Farklı etnik kökene sahip birçok öğrenci bu kurumlarda eğitim görmüştür. Öğretmenler ise yabancı devletlerin özel olarak gönderildiği din adamlarından oluşmuştur. Buradan mezun öğrenciler, Osmanlı'da önemli mevkilere gelerek birçok alanda görev almışlardır.

Kültürel ve bilimsel olarak aslında açıldıkları şehirler ve çevre şehirlere çok faydalar sağlayan bu okullar, zaman geçtikçe amacından sapmış ve ayrıştırıcı düşünceler doğrultusunda hareket eden kurumlar hâline gelmiştir. Bu amacından sapan yabancı okullardan en önemlisi Amerikan kolejleridir. Bu eğitim kurumlarının sayıları hem hızla çoğalmış hem de özellikle misyonerlik faaliyetleri hız kazanmıştır. Amerikan okullarının sayısı 400'e yaklaşmıştır. Yürütülen misyonerlik faaliyetleri için Osmanlı coğrafyasını, özellikle Anadolu'yu üslere, ayırmışlardır. Bu üslerdeki önemli kentleri, üstün merkezi olarak kullanmışlardır.

Bu üslerde yer alan bazı önemli Amerikan okulları: Üsküdar Amerikan Kız Lisesi, Talas Amerikan Koleji, Tarsus Amerikan Koleji, Robert Koleji, İzmir Amerikan Koleji, Merzifon Amerikan Koleji.

Bu önemli kolejlerden birisi olan Merzifon Amerikan Koleji, yabancı okulların ideolojisini en iyi yansıtan eğitim kurumlardan biridir. Kolej bu kapsamda ele alınarak kolejin eğitim çalışmaları, yürüttüğü eğitim dışı faaliyetler, yerinin seçiliş amacı, mimari özellikleri ve koruma için yapılan çalışmalar çalışılmış ve değerlendirilmiştir.

Merzifon Amerikan Koleji tarihi değerlendirilmesi: Osmanlı İmparatorluğu'nda yer alan diğer yabancı okullar gibi Amerikan okullarının çalışmaları da devletin zayıflama döneminden faydalanmıştır. Bu zayıflamayla birlikte öğretmenlerin evlerinde başlayan, kilise çevresinde dini eğitim olarak devam eden eğitim çalışmalarının farklı amaçlar için kullanılmaya başlandığı açıkça görülmektedir. Farklı amaçlar içerisinde olan eğitim kurumları, misyonerlik faaliyetlerinin merkezi olmuşlardır. Bu doğrultuda yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin odak noktalarından birisi haline gelen Merzifon Amerikan koleji çalışmalarına 1800'lü yıllarda başlamıştır.

Kolej zaman içinde büyük bir eğitim merkezi halini almıştır. Hem mimari olarak hem de kültürel olarak çevresini önemli derecede etkileyen eğitim kurumlarından birisidir. Kolej çalışmalarına hızla devam etmiş ve bünyesine eğitim çalışmaları haricinde sağlık, spor ve sosyal çalışmaları da eklemiştir. Kolejine Milli Mücadele dönemlerine kadar eğitim faaliyetini yürüttüğü bilinmektedir. Bu şekilde bünyesine hastane, kütüphane, yatakhane, kilise, spor alanları, yetimhane bölümlerini de ekleyerek hızla gelişmiştir. 1900'lü yıllarda çevrede rastlanmayan bir külliye dönüşüğü açıkça görülmektedir. Milli Mücadele dönemlerinde kolejine yürüttüğü ayrıştırıcı faaliyetler nedeniyle kolejine eğitimi durdurulmuştur. Koleje ait yapıların bazıları günümüzde mevcut olmakla birlikte kolej eğitim faaliyetlerini bitirmemiş Selanik'e taşınmıştır. Günümüzde orada hala eğitim çalışmaları ve misyonerlik faaliyetleri yürütmektedir.

Kızlar Mektebi günümüzde henüz kullanıma açılmamıştır. Amerikan Koleji bünyesinde 1865-1938 yılları arasında faaliyet göstermiştir. Hastane binası 1912 yılında faaliyete başlamış ve Kurtuluş Savaşı bitene kadar faaliyetine devam etmiştir. Ancak savaş sırasında askeri amaçlı olarak kullanılmıştır. Ana Ofis ve Kütüphane binası ise 1914 yılında faaliyete geçmiştir. Günümüze kadar farklı fonksiyonlar yüklenerek kullanımına devam edilmiştir. (Çizelge 7.1)

Çizelge 7.1. Yapıların kullanım dönemleri

Binanın Adı	Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi	Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi	Merzifon Amerikan Koleji Ofis ve Kütüphanesi
Faaliyet Dönemi	1865-1938.Yapı Günümüzde henüz aktif olarak kullanılmamaktadır.	1889 yılında sağlık çalışmaları başlamış 1912 yılında hastane yapılmıştır. Kurtuluş Savaşı dönemine sonuna kadar faaliyet göstermiştir. Günümüzde kullanılmaktadır.	1910 yılında yapımına başlanmış 1914 yılında bina faaliyete geçmiştir. Yapı ara ara savaş dönemlerinde kullanılsa da Amerikan Koleji çalışmalarından sonrada ilk önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi bünyesinde daha sonra da Amasya Üniversitesi bünyesinde kullanılmaya devam etmiştir.

Merzifon Amerikan Koleji konumunun değerlendirmesi: Osmanlı'yı etkisi altına alan Amerikan okullarından birisi olan Merzifon Amerikan Koleji, Anadolu'daki konumu nedeniyle büyük öneme sahiptir. Kolej konum itibariyle hem Karadeniz bölgesine hem İç Anadolu bölgesinde hem de Marmara bölgesine bağlantı sağlayan Merzifon şehrinde dir. (Şekil 7.1.)

Şekil 7.1. Merzifon Amerikan Koleji konumu (Google Görşeller)

Arıca Merzifon Amerikan Koleji Merkezi Türkiye Misyonun bir parçasıdır. Bu misyon Anadolu coğrafyasının İç Anadolu, Karadeniz, Akdeniz, Marmara bölgelerini kapsamaktadır.

Merzifon Amerikan Koleji kültürel değerlendirmesi: Okul hem bilimsel çalışmaların hem de sosyal çalışmaların birlikte uyum içinde yürütüldüğü bir eğitim kurumudur. Külliye özelliği gösteren bu kurumda spor, sağlık ve eğitim çalışmaları yürütülmüştür. Spor kulüpleri kurulmuştur. Spor çalışmalarından tenis sporuna ayrıca önem verilmiş ve bahçede bir tenis kortu yapılmıştır.

Kolej bünyesindeki hastanenin dönemin sağlık alanına olan katkıları çok büyüktür. Çevre il ve ilçelerden hastaneye gelen hastalar tedavi edilmiştir. Bu sağlık çalışmalarına ek olarak okul bünyesinde sağlık personeli yetiştirmek için hemşirelik okulu kurulmuştur. Aynı zamanda kolejin eğitim çalışmalarını destekleyebilmek için büyük bir kütüphane oluşturulmuştur. Geniş ve kaliteli eğitim çalışmaları, Müslüman halkın da dikkatini çekmiş ve ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Merzifon Amerikan Koleji'nde yürütülen misyonerlik çalışmaları savaş dönemlerde çevrede yaşayan halkı olumsuz etkilemiştir. Kurtuluş savaşı yıllarında çıkan Ermeni ayaklanmaları okula, okulda eğitim gören öğrenci ve öğretmenlere zarar vermiştir. Bu ayaklanmalar sonucunda okulda çalışan bir Türk öğretmen, Ermeniler tarafından öldürülmüştür. Aynı zamanda Milli Mücadele'ye karşı çıkan bir grup okulda kurumsallaşmış ve burada Pontus Rum Cemiyeti'ni kurmuştur. Bu tür çalışmalar uzun yıllar bir arada hoşgörü içerisinde yaşayan halka büyük zararlar vermiştir.

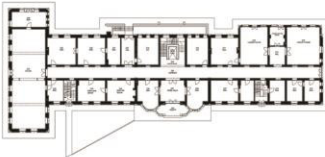

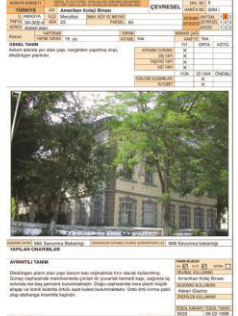
Kolej, eğitim çalışmaları bittikten sonra uzun bir süre askeri kurumlar tarafından kullanılmıştır. Askeri olarak kullanımı sonlandıktan sonra koleje ait yapılar terk edilmiştir. Atıl durumda kalan yapılar, kolejin tarihini ve işlevini bilmeyenler tarafından günümüzde çan kulesinin varlığından dolayı sadece kilise olarak anılmaktadır.

Günümüzde bazı çalışmaların yapılması ile birlikte yapılar farklı kurumlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda koleje ait bazı yapıların dini faaliyetlerden dolayı kilise olarak bilinmesi yanılığısı yok olmuştur.

Tarihimizde bu kadar etkili tarihe sahip olan Merzifon Amerikan Kolejinin çalışmalarının, amaçlarının bilinmesi gerekmektedir. Mimarinin koruma yaklaşımı bu soruna az da olsa çözüm getirebilmiştir.

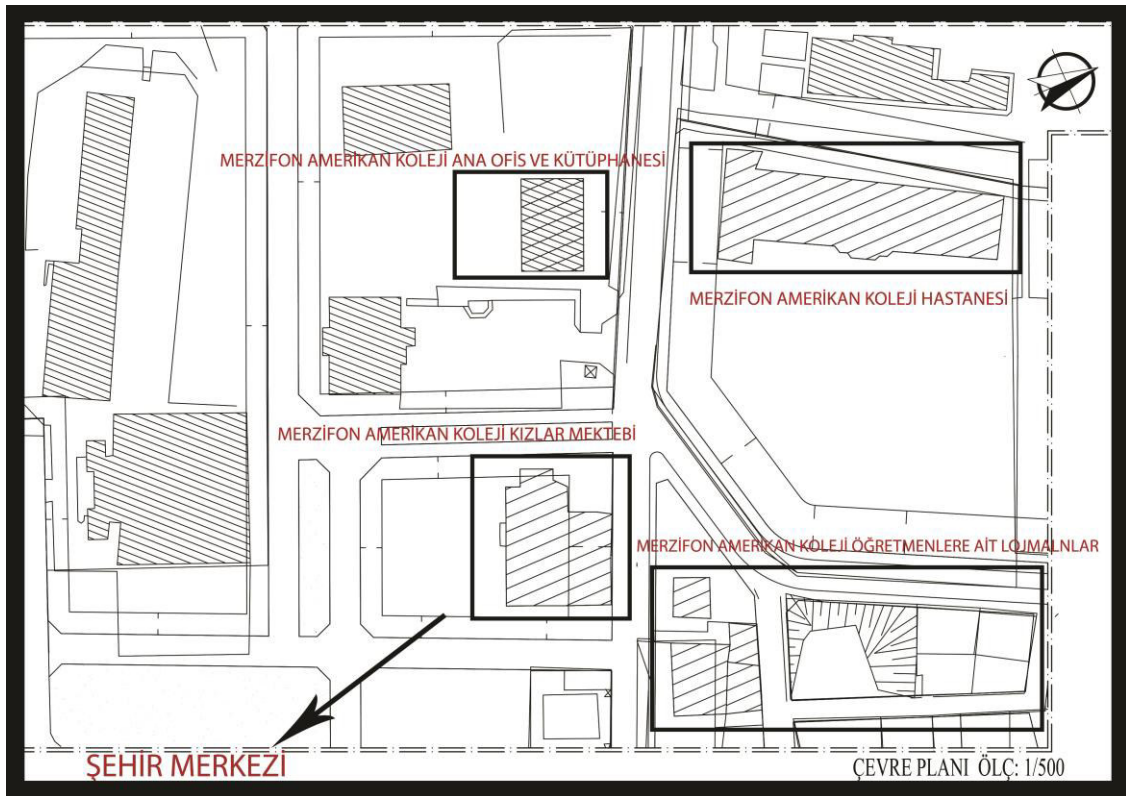
Merzifon Amerikan Koleji mimari değerlendirmesi: Günümüzde koleje ait 3 yapı; Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi, Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi, Merzifon Amerikan Koleji Ofis ve Kütüphanesi ve öğretmenlere ait lojmanlardan

bazıları ayakta. Bu yapıların hepsi koruma altındadır ve bu yapılardan üçü farklı kurum tarafından farklı fonksiyonlar verilerek kullanılmaya devam etmektedir. Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi'ne; kütüphane ve kafe, Merzifon Amerikan Koleji Hastanesine; Merzifon Fen Lisesi, Merzifon Amerikan Koleji Ofis ve Kütüphanesine; Amasya Üniversitesi Merzifon Meslek Yüksekokulu idari binası fonksiyonu verilmiştir. Yapılar günümüzde farklı fonksiyonlar yüklenerek kullanılmaya devam edilse de mimari açıdan önemli benzerliklere sahiptirler. Plan şemaları, çatılar, cepheler strüktürler, kullanılan malzemeler ve süslemeler benzerdir. Kullanım amacına göre farklı sayıda girişlere sahiptirler. (Şekil 7.2.)

BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ KIZLAR MEKTEBİ	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ HASTANESİ	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ OFİS VE KÜTÜPHANE BİNASI
PLAN ŞEMASI			MEVCUT DEĞİL
FOTOĞRAFI			
KORUMA DURUMU (TESCİL FİŞİ)			
KAT SAYISI	4 (BODRUM DAHİL)	6 (BODRUM VE ÇATI ARASI DAHİL)	2
GİRİŞ SAYISI	7	10	1
YAPILDIĞI DÖNEM İŞLEVİ	KIZLAR OKULU	HASTANE	OFİS VE KÜTÜPHANE
GÜNÜMÜZDE İŞLEVİ	KÜTÜPHANE- KAFE OLARAK KULLANILMASI AMAÇLANMAKTADIR	MERZİFON FEN LİSESİ	MERZİFON MESLEK YÜKSEK OKULU İDARİ BİNA

Şekil 7.2. Merzifon Amerikan Koleji yapıları genel bilgilendirme tablosu

Yapılar şehrin kuzeyinde yer almaktadır ve şehir merkezine yakındır. Şehrin önemli bir yerinde kurulması misyonerlik çalışmalarını da kolaylaştırmıştır. Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi, kolej yapılarının en kuzeyindedir ve Ana Ofis ve Kütüphane binasının hemen arkasında yer almaktadır. Ana Ofis ve Kütüphane binasının batısında Kızlar Mektebi bulunmaktadır. Kızlar Mektebi'nin kuzeyinde ise öğretmenlere ait yapılar yer almaktadır (Şekil 7.3.). Yapılar konum olarak birbirlerine çok yakınlardır ve yürüme mesafesindedirler. Bu da yapılar arasındaki ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Günümüzde yapıları birbirinden ayıran bahçe duvarları mevcuttur.

Şekil 7.3. Merzifon Amerikan Koleji yapıları birbiriyle göre konumları

Sade ve dikdörtgen plan şeması dikkat çekmektedir. Günümüzde kullanım amacıyla yapılar bazılarında eklemeler yapılmıştır. Kızlar mektebi binasında muhdes fırın bölümü mevcuttur. Ana ofis ve kütüphane binası ve hastane binasında ayrı bir muhdes yapı yoktur ancak plan şemalarında kullanım amacı doğrultusunda eklemeler yapılmıştır. Bu şekilde WC, hizmet bölümleri oluşturulmuş ve bazı odalar bölücü duvarlarla daha küçük mekânlara bölünmüştür. Yapılar bütün olarak ortak noktalara sahip olsalar da kullanım amacı doğrultusunda bazı farklı plan özelliklerine sahiptirler.

Öğretmenlere ait lojmanların plan şemaları mevcut değildir. Ancak o yapılarda da aynı şekilde dikdörtgen form devam etmektedir. (Çizelge 7.2. ve Şekil 7.4.)

Kolej yapılarından en fazla kata sahip olan hastane binasıdır ve yapı 5 katlıdır. Koleje ait tüm yapılarda odalar dikdörtgen formdadır. Genellikle dışa tüm yapılarda bulunan benzer pencere sistemleriyle açılmaktadırlar. Kızlar mektebi binasında ise bazı odalarda sağır duvarlar mevcuttur. Kızlar mektebi binasında ayrı bir koridor bulunmamaktadır. Odalar arasında geçişler mevcuttur. Hastane binasında ise odalar kuzeydoğu güneybatı aksında uzanan uzun dikdörtgen bir koridora açılmaktadır. Ana Ofis ve kütüphane binası ise tüm yapılardan farklı olarak her katta büyük geniş bir hole açılmaktadır ve bu holden odalara geçilmektedir. (Çizelge 7.2. Şekil 7.4.)

Binaların tümü yığma taş binadır. Hastane binasının 5.katında ise bağdadi sistem kullanılmıştır. Günümüzde Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi'ne ait bahçe kullanılmaktadır. Yapıya, Fen Lisesi fonksiyonu verildiği için bahçesi öğrenciler tarafından tenis sahası olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binasının bahçesi de bir düzenleme bulunmasa da oturmak amacıyla yapıyı kullanan öğretim üyeleri tarafından kullanılmaktadır. Kızlar Mektebi ve Ana Ofis ve Kütüphane binasının bahçesinde eğitim mevcuttur. Hastane binası ise düz bir araziye oturmaktadır. (Çizelge 7.2.)

Genel olarak taşıyıcı malzeme taştır. Yapıların kapı, pencere ve merdivenlerinde ahşap kullanılmıştır. Ayrıca hastane ve ofis binasında yer yer köşelerde kesme taştan köşe taşları mevcuttur. (Çizelge 7.2.)

Kolej yapılarından Kızlar Mektebi'nde diğer yapılardan farklı olarak saat kulesi mevcuttur. Bu bölüm daha sonradan 1900'lü yıllarda yapıya eklenmiştir. Hastane binasında ise diğer yapılardan farklı olarak kalorifer sistemi ve asansör bulunmaktadır. Merzifon Amerikan Koleji hastane ve Ana Ofis ve kütüphane binası, Kızlar Mektebi'nden farklı olarak balkonlara sahiplerdir. Balkon Ana ofis ve Kütüphane binasında giriş bölümünde yer almaktadır. Hastane binasında ise giriş cephesinde orta bloğun sağındaki blokta bu bloğun batısında ve kuzeyinde, yapının güney cephesinde yer almak üzer 3 tanedir. Her iki binada da balkonlar dikdörtgen formdadır. (Şekil 7.4. ve 7.5.)

Hastane binası restorasyon geçirmiş ve günümüzde kullanılmaktadır. Fen Lisesi fonksiyonu yüklenmiştir. Kızlar Mektebi binasına yapılan restorasyon çalışmaları ise maddi zorluklar nedeniyle yarım kalmıştır. Ana Ofis ve kütüphane binası ise hiç

restorasyon çalışması geçirmemiştir. Ama yapıldığı günden bu yana sürekli kullanımı devam etmiştir. (Çizelge 7.2.)

Çizelge 7.2. Yapıların Mimari özellikleri

Binanın Adı	Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi	Merzifon Amerikan Koleji Hastanesi	Merzifon Amerikan Koleji Ofis ve Kütüphanesi
Plan Şeması	Dikdörtgen Plan Şeması	T Plan Şeması	Dikdörtgen Plan Şeması
İç Mekân Özellikleri	4 katlıdır. Katlarda yer alan mekânlar dikdörtgen forma sahiptir. Mekânların bazılarının duvarları sağırdır ve dışarıyla bağlantıları yoktur. Yapıya giriş zemin katta sağlanmaktadır. Genellikle bir hol bulunmamaktadır. Odalar arasında geçişler mevcuttur. Ayrıca yapıya bodrum kattan ana ve muhdes binaya girilebilmektedir.	5 katlıdır. Yapıda dikdörtgen formlu mekânlar mevcuttur. Diğer katlara ulaşım sağlayan 3 çekirdeği mevcuttur. Odalara geçiş her katta kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanan uzun dikdörtgen formda bir holle sağlanmaktadır. Odaların hepsinde dışarıya açılan pencereler mevcuttur.	2 katlıdır. Yapıda bulunan mekânlar diğer yapılarda olduğu gibi dikdörtgen formdadır. Mekânların hepsinde dışarıyla bağlantı sağlayan pencereler mevcuttur. Odalara geçiş sağlayan merdivenlerin ulaştığı kat holleri mevcuttur.
Yapım sistemi	Yığma taş bina	Yığma taş bina	Yığma taş bina
Bahçe özellikleri	Yapının batı cephesi 2m daha alt kottadır. Bu fark bodrum katının batı cephesinde pencerelerle dışarıya açılmasını sağlamıştır.	Bahçesinde ilk yapıldığı dönemde tenis sahası olduğu bilinmektedir ve bu nedenle yenileme çalışmalarından sonra bu şekilde düzenlenmiştir.	Bahçede yapının batı cephesine doğru bir eğim mevcuttur.
Malzeme özellikleri	Taşıyıcı malzeme taştır. Doğramalarda ahşap malzeme kullanılmıştır. Yapının iç duvarları beyaz boya ile sıvalıdır.	Taşıyıcı malzeme taştır. Doğramalarda ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere ve kapıların kemerlerinde, kilit taşlarında, sövelerinde ve yapının köşelerinde gri kesme taş kullanılmıştır. Yapının orta bloğunun 3. katında ahşap malzeme kullanılmıştır.	Taşıyıcı malzeme taştır. Doğramalarda ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere ve kapıların kemerlerinde, kilit taşlarında, sövelerinde ve yapının köşelerinde gri kesme taş kullanılmıştır.
Restorasyon durumu	Yapının restorasyon çalışmaları devam etmektedir.	Yapının restorasyon çalışmaları bitmiştir ve yapı günümüzde fen lisesi olarak kullanılmaktadır.	Yapı hiç restorasyon görmemiştir.

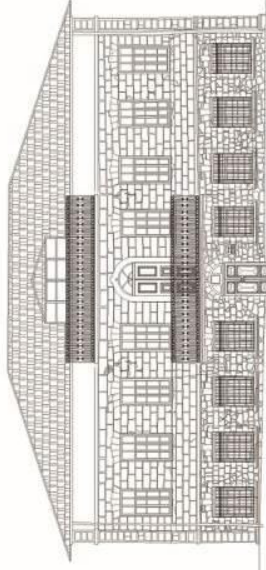
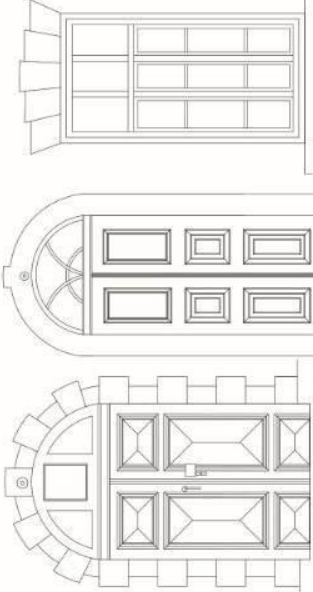
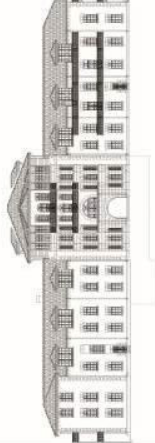
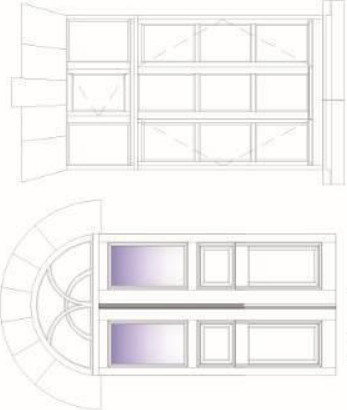
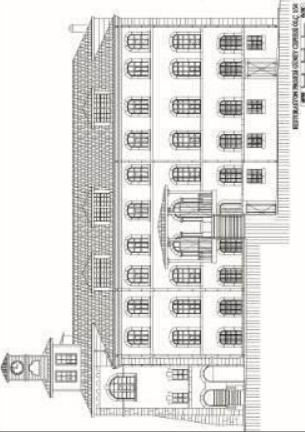
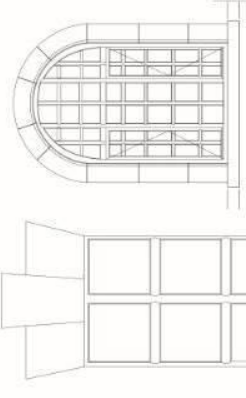
Binaların tümünde fonksiyon ön plandadır ve bu nedene süsleme yok denecek kadar azdır. Cephe düzenlerine baktığımızda ise simetrik özellik göstermektedir. Tüm yapılarda tekrar eden dikdörtgen pencereler mevcuttur. Bu pencerelerin bazılarında yer yer demir korkuluklar, bazılarında gri kesme taştan söveler mevcuttur. (Şekil 7.5.)

Kızlar mektebi binasında bodrum kat hariç üst katlardaki pencerelerde düz atkı kemer görülmektedir. Bu kemerli pencerelere hastane binasında orta blokta rastlanmaktadır. Ayrıca Kızlar Mektebi'nin saat kulesi bölümü de cephede farklılık oluşturmaktadır. Bu bölümde kesme taştan payandalar mevcuttur. (Şekil 7.5.)

Merzifon Amerikan Koleji Hastane binasında, diğer yapılardan farklı olarak orta blok daha yüksektir, 4 katlıdır. Kolej yapıları arasında en yüksek bina bu binadır. Diğer yapılarda olan basık kemerli kapı ve pencereler, kesme taştan kilit taşı bulunan ahşap dikdörtgen pencereler bu binanın cephelerinde de simetrik olarak kullanılmıştır. (Şekil 7.5.)

Kütüphane binası ise taş malzemenin yoğun olarak kullanıldığı bir yapıdır ve bu taş malzeme; pencere ve kapı çevrelerinde kesme taş olarak, yapının köşelerinde ise köşe taşları olarak kullanılmıştır. Günümüzde yapılar arasında en az kata sahip yapı bu yapıdır. (Şekil 7.5.)

Yapılarda iki çeşit pencere göze çarpmaktadır. Bu pencerelerden ilki dikdörtgen ahşap pencerelerdir. Bunların üzerinde kesme taştan kilit taşı yer almaktadır. Bu pencereler boyutlarına göre iki veya üç kanatlı olarak kullanılmışlardır. Diğer pencere ise basık kemerli ahşap pencerelerdir. Bu pencerelerin çevrelerinde ise gri kesme taştan söveler mevcuttur. Hastane binası ve Ana Ofis binasındaki balkon kapıları da benzerlik göstermektedir. Ancak hastane binası balkon kapısında camlar mevcuttur. Bu kapılar basık kemerli çift kanatlı ahşap kapılardır. Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binası ana giriş kapısı da balkon kapılarıyla benzer özellikler taşımaktadır ancak bu kapının çevresinde gri kesme taştan söve yer almaktadır. (Şekil 7.5.)

KOLEJ YAPILARI CEPHE ÖZELLİKLERİ			
BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ OFİS VE KÜTÜPHANE BİNASI		 Giriş Kapısı Balkon kapısı Pencere
BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ HASTANESİ		 Balkon kapısı Pencere
BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ KIZLAR MEKTEBİ		 Pencere Pencere
ÖN GÖRÜNÜŞ			
MİMARİ ELEMANLAR			

Şekil 7.5. Cephe özellikleri karşılaştırma tablosu

Yapılar yapıldığı dönemden günümüze gelene kadar farklı değişimler geçirmişlerdir. Bu değişimler genel olarak olumludur. Yapılara yeni fonksiyonlar yükleyerek korumasını devam ettirmek mimari açıdan önemli bir sonuçtur. Ancak yapılan değişimler ve müdahaleler yapıları Merzifon Amerikan koleji kampüsü olmaktan çıkarmıştır ve yapılar kurumlar tarafından tek tek ele alınmıştır. (Şekil 7.6.)

Merzifon Amerikan Kolejine ait Ofis ve Kütüphane binası ise hiç restorasyon çalışması geçirmemiştir. Bu durumda yapıda mevcut olan bozulmalara hiç müdahale edilmemiştir. Öyle ki yapı bir dönem yangın geçirerek 2. katını kaybetmesine rağmen çatı örtüsü 1.katın üstüne indirilmiş ve yapının 2.katı yeniden inşa edilmemiştir. Günümüzde de bu şekilde kullanılmaya devam edilmektedir. (Şekil 7.6.)

Kızlar mektebi binasına mimari olarak dönem dönem bazı eklemeler yapılmıştır. Bu ekler; saat kulesi ve giriş saçağıdır. Bu durum yapının farklı dönemlerinin olduğunu bize göstermektedir. Ayrıca Kızlar Mektebi'nin restorasyon yapılmadan önce bazı bölümleri tamamen yıkılmıştır. Yapıya kültür merkezi fonksiyonu verilmesi düşünülmektedir. (Şekil 7.6.)

Hastane binası da restorasyondan önce çatı bölümünü ve üst katlarını kaybetmiştir. Yapının sadece 2 katı ayakta kalabilmiştir. Restorasyonla beraber günümüzdeki haline kavuşmuştur. (Şekil 7.6.)

KOLEJ YAPILARI				
BİNANIN ADI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ KOLEJİ KIZLAR MEKTEBİ	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ HASTANESİ	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ OFİS VE KÜTÜPHANE BİNASI	MERZİFON AMERİKAN KOLEJİ PROF. V. H. HEGOPİAN'IN EVİ VE DR. TRACY'NİN İNŞAA ETTİĞİ MARİNOS KHUBESERJAN KULUBESİ
YAPININ DURUMU HAKKINDA KISA BİLGİ	Yapı yapıldığı dönemde kızlar mektebi binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde restorasyon geçirmiştir. Ancak henüz restorasyon işlemleri tamamlanmamıştır. Yapıya sosyal tesis fonksiyonu verilmesi düşünülmektedir.	Yapı yapıldığı dönemde hastane binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde restorasyon geçirmiştir ve MEB'e bağlı Merzifon Fen Lisesi olarak kullanılmaktadır.	Yapı yapıldığı dönemde kütüphane ve ofis binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde yapıya hiç müdahale edilmemiştir. Ancak yapı Amasya Üniversitesi tarafından idari bina olarak kullanılmaktadır.	Yapılar bir bahçe içerisinde ve kolejde eğitim veren misyonerlere aittir. Günümüzde restorasyon geçirmiştir ve kültür evi olarak kullanılmaktadır.
PLAN	Plan şeması olarak dikdörtgen bir formdadır. Müdahaleden önce yapının bazı bölümleri yıkılmıştı ancak bu bölümler tamamlanmıştır ve günümüzdeki görüntüsüne kavuşturulmuştur.	Dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Yapı restorasyondan önce kızlar mektebi gibi çok hasar almıştır. Yapının üst katları ve çatısı yıkılmıştır. Restorasyonla beraber günümüzdeki haline kavuşmuştur.	Net bir dikdörtgen forma sahiptir. Yapı hiç restorasyon geçirmemiştir. Ancak yapının ilk yapıldığında 3 katlı olduğu bilinmektedir. Günümüzde ise 2 katlıdır. Geçirilen bir yangından sonra 3 kat yok olmuştur.	MEVCUT DEĞİL
RESTORASYONDAN ÖNCEKİ DURUMU				
GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU				

Şekil 7.6. Yapıların restorasyon öncesi ve günümüz durumları tablosu

Günümüzde tüm yapıları ayakta kalmasa da Merzifon Amerikan Koleji yaklaşık 40 yapının bulunduğu bir külliye şeklini almıştır. Bu külliye içinde hastane, eğitim binaları, öğretmen lojmanları, yetimhaneler, dini yapılar ve kütüphane yer almıştır. Ayakta kalan yapıların korunup hayata döndürülmesi mimari açıdan ve tarihi açıdan kültürümüze önemli değerler katmaktadır.

Tarihi durumlar göz önüne alındığında yapıların mimarilerinin yürütülen faaliyetlerden etkilendiği açık bir şekilde görülmektedir. Kolej'de yürütülen misyoner çalışmaları ve gizli faaliyetler yapılar arası tünellerin yapılmasını gerektirmiştir.

Amerikan kolejlerinin genel bir özelliği, yürüttükleri faaliyetlerin etkisini arttırabilmek için küçük yaştaki çocukların eğitimini üstlenmek olmuştur. Böylelikle ideolojilerini daha kalıcı şekilde topluma yerleştirebilmişlerdir. Bu doğrultuda birçok Amerikan okulunda olduğu gibi Merzifon Amerikan Koleji'nde de küçük çocukların yatılı eğitimine önem verilmiştir. Bunun mimariye yansımaları da yatakhane binaları veya bölümleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı amaçla yetim çocukların eğitimi de kolejlerde titizle yürütülmüş ve bu da yetimhane yapılarının, Amerikan kolejleri bünyesine dâhil olmasına neden olmuştur.

Ayrıca yapılarda bulunan o dönem Osmanlı'nın birçok binasında yer almayan kalorifer sistemi ve asansör düzeninin de yine Osmanlı mimarisinde batı etkisine dair önemli kanıtlar sunmaktadır.

7.2. Sonuç ve Öneriler

Sonuç: Amerikan eğitim kurumları Osmanlı içinde sayı ve nitelik olarak diğer yabancı okullarından ayrılmaktadır. Bu kurumlar, eğitim faaliyetlerinin yanında aynı zamanda yürüttükleri misyonerlik çalışmalarıyla da önemli bir yere sahiptir. Bu misyonerlik çalışmalarının etkisi hem sosyal yapı da hem de mimaride açıkça görülmektedir.

Eğitim ve sağlık alanında olan olumlu katkılarının yanında misyonerlik çalışmalarının olumsuz yönleri de halkı büyük ölçüde etkilemiştir. Burada eğitim alan kişiler Amerikan sempatzanı entelektüel kesimi oluşturmuştur. Osmanlı'nın çöküşe geçtiği dönemlerde daha da hız kazanan bu misyonerlik faaliyetleri sonucunda bu okullarda ayrıştırıcı politikalar daha da artmıştır.

Yaptığımız bu çalışma; yabancı okulların amaçlarının sadece eğitim olmadığını, yürütülen faaliyetlerin çevrede yaşayan halkı ne şekilde etkilediğini, misyonerlik

faaliyetlerinin Osmanlı İmparatorluğu'na verdiği zararı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu faaliyetlerin en yıkıcı etkiye sahip olanı, hala günümüzde var olan ve açılmaya devam eden Amerikan okullarıdır.

Merzifon Amerikan Koleji, misyonerlik faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütüldüğü kurumlardan birisi olmuştur. Merzifon Amerikan Koleji; bilimsel çalışmaları ve mimarisinin yanında, aynı zamanda Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra sorun hâline gelen Ermeni ayaklanmalarına destek verilen, yıkıcı çalışmalarının yapıldığı, halka ve devlete zarar veren bir kurum hâline dönüşmüştür. Kurtuluş savaşı yıllarında Ermeni isyanlarının yaşandığı ve zararlı cemiyet faaliyetlerinin yürütüldüğü bir kurum haline gelmiştir. Zararlı cemiyetlerden olan azınlıkların kurduğu Pontus Rum cemiyeti, Merzifon Amerikan kolejinde teşkilatlanmıştır.

Çalışma doğrultusunda ele alınan Merzifon Amerikan Koleji'nin misyonerlik faaliyetlerinin merkezinde gösterdiği gelişmenin mimariye etkisi büyük olmuştur. Bu etki sonucunda yapıda binalar arası gizli geçişler sağlayan tüneller kullanılmıştır. Bu geçmişin izlerini açık bir şekilde ortaya koyan tüneller, Merzifon Amerikan Koleji Hastane binası olan günümüzde Fen lisesi olarak kullanılan yapıda mevcuttur ve açıkta bırakılarak koruma altına alınmıştır.

Dönemin tarihî olaylarını anlamak için büyük bir somut kaynak olan bu yapıları yaşatmak son derece önemlidir. Aynı zamanda dönemin kültürel, siyasal ve sosyal olaylarının mimariye yansımalarını görmek ve incelemek; mimarinin, yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğunun da büyük bir kanıtıdır.

Yapılan faaliyetlerin ve bu faaliyetlerin sosyal kültürel etkisi, mimari etkisi incelenmiştir. Öncelikle kültürel ve bilimsel olarak bakıldığında okul bünyesinde açılan sağlık kuruluşları, kütüphane ve spor alanları Osmanlı'nın gerilemeye başladığı dönemlerde eğitime katkı sağlamıştır. Ancak yapılan misyonerlik faaliyetleri halkın ayrışmasına ve çeteleşme faaliyetleri göstermesine neden olmuştur.

Merzifon Amerikan Koleji döneminde bulunan okul yapılardan daha gelişmiş bir külliyyeye sahip olması açısından da önemli bir mimari kimliğe sahiptir. Bünyesinde barındırdığı Hastane binasında yer alan kalorifer sistemi ve asansör sistemi Osmanlı İmparatorluğu'nun birçok binasında bulunmayan bir özelliktir. Bu doğrultuda Merzifon Amerikan Koleji hastanesi, Doğubayazıt'ta yer alan İshak Paşa Sarayı'ndan sonra Anadolu'nun ikinci kalorifer sistemli binası olma özelliği taşımaktadır.

Önemli mimari özelliklerin ve koleje ait yapıların korunması ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Merzifon Amerikan Koleji Mektebi'ne ait bina koruma çalışmaları yapılmaya başlansa da maddi durumlardan dolayı yıllardır bitirilememektedir. Genel olarak büyük ilerleme kaydeden restorasyon çalışmaları günümüzde durmuştur. Ayrıca çalışmalar çerçevesinde yapı, bahçe duvarlarıyla çevrilmiş durumdadır ve bu da yapıyı, diğer kolej binalarından soyutlamakta ve tek yapı olarak algılanmasını sağlamaktadır. Yapının koruma yaklaşımında, ise belli dönemleri aydınlatan giriş saçağı ve saat kulesinin korunuyor olması olumlu bir durumdur.

Merzifon Amerikan Koleji Hastane binası da Kızlar Mektebi binasında olduğu gibi bir bahçe duvarıyla çevrelenmiştir. Binanın diğer kolej yapılarından ayrı algılanması durumu burada da mevcuttur. Yapının günümüzde kullanılıyor olması ise koruma çalışmaları açısından olumlu bir sonuçtur. Yapıya okul fonksiyonun yüklenmesi sürekli kullanım sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle yapının korunması kolaylaşmıştır.

Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binası; yapıldığı dönemden günümüze, ara ara kullanımına ara verilse de, kullanılmıştır. Bu sürekli kullanım yapı açısından olumlu bir sonuç doğurmuştur. Diğer yapıların restorasyondan önceki yıkılmış durumları, hiçbir zaman bu yapıda mevcut olmamıştır. Ancak sürekli kullanılsa da yapının geçirdiği yangından sonra 2. katının yok olmasına hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Yine farklı bir kurum tarafından kullanılması yapıyı diğer kolej binalarından ayırmıştır.

Tüm yapıların tek tek ele alınıp farklı kurumlar tarafından kullanılması ve koruma çalışmalarında yürütülen eksiklikler, yapıların ideolojinin anlaşılması açısından sorun oluşturmaktadır. Hatta çevrede yaşayan halktan bazı bireyler tarafından Amerikan Koleji olduğu dahi bilinmemektedir. Bu durum günümüzde de varlığını devam ettiren, hatta yeni okullar açarak günümüz eğitim kurumları arasında giderek çoğalan, eğitim sistemimiz üzerinde önemli etkiler yaratabilecek bu kurumların; bilinmemesine tarihinin ve amaçlarının anlaşılmamasına yol açmaktadır. Bu durumun toplumuza sosyal, bilimsel ve mimari açıdan olumsuz sonuçlar olarak yansması kaçınılmaz olacaktır.

Öneriler: Kurumda yürütülen faaliyetleri daha iyi anlayabilmek için yapılan koruma çalışmalarının, bilinçli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Ayrı kurumların kullanımında olan Merzifon Amerikan koleji yapılarının; aslında tarihimizde tek çatı altında toplandığı bilinmektedir. Bunun daha iyi anlaşılması ve tarihimizin kanıtı olan bu yapıların insanları yanıltmadan, geçmişten gelen bilgilerin aktarılmasını daha iyi sağlayacak bütüncül bir mimari koruma çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

Ancak yapılacak bütüncül bir koruma yaklaşımıyla yapıların kolej kampüsünün bir parçası olduğu vurgulanmalıdır. Bu bütüncül yaklaşım; hem yapıların kullanımını kapsayacak şekilde hem de yapılarda yer alan tarihin izlerini taşıyan tünel gibi mimari elemanları, yürütülen spor faaliyetleri doğrultusunda yapılan tenis kortu gibi spor alanlarını ve dönemin mimari yapım özelliklerini de en iyi şekilde yansıtacak biçimde olmalıdır.

Koruma çalışmalarıyla yapılarda geçmişteki kullanım amaçları doğrultusunda bulunan mimari elemanların açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu mimari elemanlar: yapılar arası tüneller, Rumlar tarafından yapılan karolar, ortak olarak bulunan cephe özellikleri, kolejde yürütülen dini çalışmalar doğrultusunda yapılan mihrap gibi mimari elemanlar, Kızlar Mektebi'nde yer alan saat kulesi, yapıların kullanım amaçlarıyla zamanla değişen bölümleri, Kızlar Mektebi'ne sonradan eklenen saat kulesi giriş saçağı, Kızlar Mektebi'nde bulunan fırın bölümü, Hastane binasında bulunan tenis kortudur.

Ayrıca hiç koruma çalışması yapılmamış olan Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binasının koruma çalışmalarının yapılması ve geleceğe aktarılması için kullanımının devam ettirilmesi önerilmektedir. Günümüzde kullanılmaya devam edilse de yapının, rölöve çalışmaları yapılarak durumunun belgelenmesi gerekmektedir.

Böylece tarihimize ışık tutacak bu yapılar, hem korunmuş olacaklar hem de tarihi geleceğe doğru bir şekilde aktaracaklardır.

KAYNAKLAR

- Ağıldere, S., T., 2010, XVIII. Yüzyıl Avrupa'sında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Önemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul Fransız Dil Oğlanları Okulu (1669-1873). *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5 (3), 793
- Arıbaş, S., 2011, Türk eğitim tarihi, *Lisans Yayıncılık*, İstanbul, 5, 155-156
- Arığ, A., S., 2014, Atatürk Döneminde Yabancı Okulları (1923-1938), *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 80-83
- Alan, G., 2002, Merzifon Amerikan koleji ve Anadolu'daki etkileri ", Doktora tezi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kayseri, 15-311
- Armaoğlu, F., 1991, Belgelerle Türk Amerikan münasebetleri, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 17-16
- Armaoğlu, F., 2000, 20. Yüzyıl Türk siyasi tarihi, 1-2, *Alkım Yayınevi*, İstanbul, 965
- Anonim, Yolların ve Kültürlerin Kesiştiği Şehir Merzifon, Merzifon Belediyesi Kültür Hizmetleri Yayını, No:163/A, Merzifon, 9-67
- Baş, D., 2013, İstanbul'un 100 Okulu, *Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.*, İstanbul, 31
- Bayram, S., 2012, Tarihte Merzifon Amerikan Anatolian koleji ve belgeleriyle ermeni ayaklanmaları, *Önder Matbaacılık*, Ankara, 15-216
- Berker, A., 1945, Türkiye'de ilköğrenim I (1839-1908), *Milli Eğitim Basımevi*, Ankara
- Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Ofisi, Boğaziçi Bir Yaşam Boyu, 50 Yılın Hatırası, RC'67 Mezunları, 5-6
- Büyükkarcı, S., 2002, Türkiye'de Amerikan okulları, *Mikro Yayınları*, Konya, 5-419
- Campton, C., C., 2008, The Morning Cometh: 45 Years with Anatolia Collage, William R. Compton, Deborah Brown Kazazis ve Serge Hadji-Mihaloglou, *Lucy Braggiotti*, Athens, Greece, 160-164
- Çatal, A., C., 2009,. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya Şehri'nin Demografik Yapısı ve İskân Siyaseti, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Niğde, 66
- Çetin, A., 1983, Maârif Nâzırı Ahmed Zühtü PaÇa'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkında Raporu, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi (X-XI)*, 207-217

- Çolak, M., 2004, Milas Yahudileri ve eğitim: talmud tora'dan alliance israelite üniverselle'e (1851-1934), *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21/1, 231-247.
- Çolak, M., 1991, XVI. yy. da Merzifon Kazası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Samsun, 21
- Ergin, O., 1977, Türk maarif tarihi, 5. Cilt, *Eser Matbaası*, İstanbul, 725-766
- Ertuğrul, H., 2002, Kültürümüzü etkileyen okullar, *Nesil Yayınları*, İstanbul
- Eryılmaz, B., 1996, Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Tebaanın Yönetimi, İstanbul, 181
- Fersah Mimarlık-Amasya, Proje arşivi, Mimar Emre Boğa
- Greene, J., K., 1916, 20. Leavening the Levant, The Pligram Pres, Boston, New York, Chicago
- Güler, A., 2007, Osmanlı'dan Cumhuriyete Azınlıklar, *TÜRKAR Yayınları*, 2. Baskı Ankara, 8-9
- Güven, İ., 2014, Türk eğitim tarihi, Ayşegül Eroğlu, *Pegem Akademi Yayınları*, Ankara, 1-2
- Güngör, E., 2012, Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri, *Ötüken Yayınları*, 5. Baskı İstanbul, 62-63
- Halidi, M., Ferruh, Ö., İslam Ülkelerinde Misyonerlik ve Emperyalizm, *Çeviren: Osman Şekerci*, 3. Baskı, İstanbul, 142-143
- Hülagü, M., M., 2009, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e misyoner, ermeni, terör ve Amerika çerçevesinde Türkiye", Hoşgöründen yol ayrımına Ermeniler, 3. Cilt, Kayseri, 98
- İhsaiyat Mecmuası, 1928, Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti 1925-1926 Ders Senesi İhsaiyat Mecmuası, *Devlet Matbaası*, İstanbul, 213-235
- Karadeniz, C., B., 2017, Merzifon İlçesinin Nüfus Özellikleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (20), Burdur, 119-137
- Karataşer, B., 2017, Konya Hamidiye Sanayi Mektebi (1901-1906), *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6/1, Kırklareli, 121-138
- Karpat, K., 1985, Ottoman Population 1830-1914, Demographic and social Characteristics, Madison: The University of Wisconsin Press, 136
- Kocabaşoğlu, U., 2013, Bir Varmış Bir Yokmuş: Talas Amerikan Koleji, 106
- Kocabaşoğlu, U., 1991, Kendi belgeleriyle Anadolu'daki Amerika (19. yüzyılda Osmanlı imparatorluğundaki Amerikan misyoner okulları, *Arba Yayıncılık*, İstanbul, 14-171

- Koçak, C., 1985, Tanzimat'tan sonra özel ve yabancı okullar, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 485-494
- Kuzgun, Ş., 1983, Misyonerlik ve Hristiyan misyonerliğinin doğuşu, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, no:1, Kayseri, 59-60
- Mutlu, Ş., 2005, Osmanlı Devleti'nde Misyoner Okulları, *Gök kubbe Yayınları*, İstanbul, 59
- Ortaylı, İ., 1981, Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler, *TODAİE Amme İdaresi Dergisi*, 14 (3), 81-96
- Özkan, S., H., 2017, Türk eğitim tarihi, İstanbul, 5-41
- Özsoy, H., 1995, Kayseri'de Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji, Doktora tezi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kayseri, 69-108
- Paris Papageorgiou Fotoğraf Arşivi
- Polvan, N., 1952, Türkiye'de Yabancı Öğretim, *Milli Eğitim Basımevi*, Cilt: 1, İstanbul, 574
- Semiz, Y., Kuş, R., Osmanlı'da Mesleki Teknik Eğitim İstanbul Sanayi Mektebi, Konya, 277
- Sezer, A., 1999, Atatürk döneminde yabancı okullar, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 10-63
- Şeşen, R., 2002, Osmanlı İlimi, Osmanlıların İlimlere Yaklaşım, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, no:37, İstanbul, 331
- Şişman, A., 2006, XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri, *Atatürk Araştırma Merkezi*, Ankara, 330-352
- Uyanık, E., 2017, Yabancı okullarda eğitim gören Osmanlı'nın Müslüman çocukları (1865-1908), Yasin Doğan, *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilim Dergisi*, no:14, Denizli, 12
- Ünal, M., A., 1986, XVI. ve XVII. yy. da Karadeniz-Basra Körfezinde Ticaret, I. Tarih Boyunca Karadeniz Bildirileri, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, Samsun, 471-474
- Ünalın, S., Öztürk, H., 2008, İslamiyet'ten önce Türklerde eğitim ve öğretim, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, no: 13 (2), 90-107
- White, E., G., Bir Amerikan Misyonerinin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları..., 75
- Vahapoğlu, M.H., 2005, Osmanlıdan günümüze azınlık ve yabancı okulları, *MEB Yayınları*, İstanbul, 110-124

Yalçın Mimarlık-Amasya, Proje arşivi, Ali Kamil Yalçın

Yıldız, Ö., 2007, Amerikan Protestan Misyonerlerinin Türkiye'deki Faaliyetleri (1820-1938), *Arka Oda Yayınları*, İstanbul, 72-73

Yıldız, Ö., 2011, Anadolu'da Amerikan okulları, Fatma Gül Şahin, *IQ Kültür Sanat Yayıncılık*, İstanbul, 11-106

Yücel, M. S., 2016, Türkiye'de yabancı okullar ve azınlık okulları ", Doktora tezi, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bilecik, 5-321

WEB KAYNAKLARI

Aşık, D., Aşık, Ş., 2004-2017, Merzifon Anadolu Koleji
https://photos.google.com/share/AF1QipP_qm4rRFdMtoPsaalEc7IRj-J7BoDPzvVDK1FMlcfRPmNz9H6L2yLiVOA9vjsNaw?key=NEFvNkFWeHNzVTNMdFB3MU55M2lqZG5MdkFJUdR [22.11.2018]

Gün, Ö., 2018, Eğitim ve Öğretim Nedir Aralarındaki Farklar Nelerdir,
<https://www.bilgikilavuzu.com/egitim-ogretim-nedir-aralarindaki-farklar-nelerdir/>
[10.11.2018]

<https://anayasa.tbmm.gov.tr/1876.aspx> Kanun-1 Esasi ilk Metin (Türkçe) [06.04.2019]

https://archives.saltresearch.org/simplesearch?query=merzifon&sort_by=score&order=desc&rpp=10&etal=0&start=20 [12.10.2019]

<http://bgc.org.tr/ansiklopedi/rustiye-mektepleri.html> [13.05.2019]

<http://dlir.org/arit-american-board-archives-guide.html> 02.12.2018]

<https://earth.google.com/web/@40.87339557,35.45384197,744.60239473a,4514.57545008d,35y,0h,0t,0r> [12.04.2019]

<https://earth.google.com/web/@40.88148022,35.46224986,756.70592703a,671.85199302d,35y,-135.06655233h,44.99934132t,0r/data=CIUaUxJNCiQweDQwODcwMjI2MjAxYTnknjM6MHgyNmU0ZjE2YWFIN2I4ZjMZYkZtZwREAh96-sNCm7QUAqE01lcnpZm9uIEZlbiBMaXNlc2kYAiAB> [25.03.2020]

www.flickr.com [05.04.2019]

<http://hayatimeseleler.blogspot.com/2017/10/tarihin-arka-sokaklarnda-tarsus.html>
[18.09.2019]

<http://kultursayfasi.wixsite.com/osmanlilar/yabanci-okullar> [24.09.2018]

<https://m.bianet.org/bianet/siyaset/34192-turkiye-amerikan-iliskileri-kronolojisi>
[29.09.2019]

- <https://millicumhuriyet.com/2015/11/16/9322/> [22.05.2019]
- http://saltresearch.org/primo_library/libweb/action/search.do?vid=salt [14.10.2019]
- <https://sultanabdulaziz.com/abdulaziz-ve-eserleri/abdulaziz-ve-egitim/ilk-osmanli-universitesi-sultan-abdulaziz-donemi-darulfunun-i-osmani-istanbul-universitesi/> [13.05.2019]
- <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/amasya/merzifon-15863/> [17.07.2019]
- <https://tr.db-city.com/T%C3%BCrkiye--Amasya--Merzifon> [11.11.2018]
- <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/106-Osmanli-Egitim-Sisteminde-Enderun-Mektebi> [13.05.2019]
- <http://www.amasyakulturturizm.gov.tr/TR-59460/iklim.html> [07.11.2018]
- <http://www.amasyakulturturizm.gov.tr/TR-59480/merzifon.html> [13.09.2018]
- <http://www.anayasa.gen.tr/1876ke.htm> [06.04.2019]
- <http://www.dlir.org/images/stories/dlir/arit/map1.jpg> [02.12.2018]
- https://www.google.com.tr/search?q=Kumkap%C4%B1+bezciyan+ermeni+ilkokulu&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjBjIed88veAhWKkSwKHXPfBRkQ_AUIDygC&biw=958&bih=879 [11.11.2018]
- <https://www.google.com.tr/maps/place/Merzifon,+05300+Merzifon%2F+Amasya/@39.8060418,33.1643721,7z/data=!4m5!3m4!1s0x40870234888eefc1:0x2032eb986c3ae661!8m2!3d40.87477!4d35.461753?hl=tr> [19.10.2018]
- https://www.google.com/search?q=sahakyan+nunyan+ermeni+ortaokulu&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi1-ubXgqriAhU9QxUIHYu7CMEQ_AUIDigB&biw=958&bih=878#imgdii=I0vH5Xap_55smM:&imgcr=8xeSueneV23eHM: [20.05.2019]
- https://www.google.com/search?q=t%C3%BCrkiye+b%C3%B6lgeler&tbn=isch&ved=2ahUKEwigseih-bvpAhUCNxoKHcAcDPoQ2-cCegQIABAA&oq=t%C3%BCrkiye+b%C3%B6lgeler&gs_lcp=CgNpbWcQAzI CCAAyAggAMgIIADICCAAyAggAMgIIADICCAAyAggAMgIIADICCAA6B AgjECc6BAgAEENQ5O4BWIOKAmCfjQJoAHAAeACAAdgCiAHeH5IBBjlt MTQuMpgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1n&scient=img&ei=xrrBXqC2KYL uaMC5sNAP&bih=937&biw=1920#imgcr=TDqrojCL6iA8MM [18.05.2020]
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/darulfunun-nedir-darulfunun-ne-zaman-acildi-41077192> [13.05.2019]
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/amerikan-koleji-binasi> [21.03.2020]

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/amerikan-koleji-binasi-komutanlik>
[21.03.2020]

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/amerikan-koleji-binasi-erat-yatakhane> [21.03.2020]

<https://www.merzifontv.net/merzifonun-cografi-konumu/>[17.06.2019]

<https://www.nufusu.com/ilce/merzifon-amasya-nufusu> [15.09.2018]

<https://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/ozel-okullarin-ucretleri-el-yakiyor-1896050/>
[11.11.2018]

http://osmansezgin.com/assets/tet46_222-osmansezgincom.pdf [29.04.2020]

Karaca, R., 2014, Anadolu'da Amerikan Misyoner Okulları, <http://informadik.blogspot.com/2014/06/19-yuzyl-osmanli-imparatorlugunda.html>
[5.03.2019]

Önsöz, Z., Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlık ve Yabancı Okulları <http://www.zekionsoz.com/?p=2832> [20.05.2019]

Öztürk, Ö., 2018, Merzifon adının anlamı, <http://ozhanozturk.com/2018/01/08/marsivan-merzifon/> [13.09.2018]

Öztürk, Ö., 2018, Merzifon Amerikan koleji ve Pontusçuluk, <http://ozhanozturk.com/2018/01/07/merzifon-amerikan-koleji-pontusculuk/>
[13.09.2018]

<https://www.tac.k12.tr/>

Reyhan, 2014, 19. Yüzyılda Azınlık ve Yabancı Okulları, <http://tarih.tumders.com/19-yuzyilda-azinlik-ve-yabanci-okullari.html> [24.09.2018]

Sezer, A., Osmanlı Döneminde Misyonerlik Faaliyetleri , <http://www.ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arsiv/misy.htm> [29.09.2019]

Uludağ, E., 2014, İstanbul'daki Rum Okulları <http://www.erhanuludag.com/tr/istanbuldaki-rum-okullari/> [2.05.2019]

Yapıcı, Ş., Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=AXC-Kd0TyZgeuufWCuk> [17.05.2020]

Yücel, M., S., 2016, Osmanlı Devleti'nde Gayri Müslüm Okulları, <http://www.fikircoğrafyasi.com/makale/osmanli-devletinde-gayrimuslim-okullari>
[10.04.2019]

EKLER

EK-1 Kanun-ı Esasi Türkçe metni 15. ve 16 maddeler (<https://anayasa.tbmm.gov.tr>)

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLİMLER FAKÜLTESİ YAYINLARI NO : 496

T Ü R K
ANAYASA METİNLERİ
1839 — 1980

Prof. Dr. A. Şeref GÖZÜBÜYÜK

Prof. Dr. Suna KILI

2. B A S I

Ankara - 1982

TBMM KUTUPHANESİ

kuvvei berriye ve bahriyenin kumandası ve hareketi askeriye ve ahkâmı şeriye ve kanuniyenin icrası ve devairi idarenin muamela-
tına müteallik nizamnamelerin tanzimi ve mücazaatı kanuniyenin
tahfili veya affı ve meclisi umuminin akt ve tatili ve ledel iktiza
heyeti mebusanın azası yeniden intihap olunmak şartile feshi hu-
kuku mukaddesei Padişahi cümlesindedir.

Tebaai Devleti Osmaniyenin hukuku umumiyesi

Madde 8 — Devleti Osmaniye tabiyetinde bulunan efradın
cümlesine herkangi din ve meshepten olur ise olsun bila istisna
Osmanlı tabir olunur ve osmanlı sıfatı kanunen muayyen olan
ahvale göre istihsal ve izae edilir.

Madde 9 — Osmanluların kâffesi hürriyeti şahsiyelerine ma-
lik ve aherin hukuku hürriyetine tecavüz etmemekle mükelleftir.

Madde 10 — Hürriyeti şahsiye her türlü taarruzdan masundur.
Hiç kimse kanunun tâyin ettiği sebep ve suretten maada bir ba-
hane ile mücazat olunamaz.

Madde 11 — Devleti Osmaniyenin dini dini islâmdır. Bu esası
vikaye ile beraber asayışı halkı ve adabı umumiyei ihlâl etme-
mek şartile memaliki osmaniyede maruf olan bilcümle edyanın
serbestii icrası ve cemaatı muhtelifeye verilmiş olan imtiyazatı
mezhebiyenin kemakân cereyanı Devletin tahdi himayetindedir.

Madde 12 — Matbuat kanun dairesinde serbesttir.

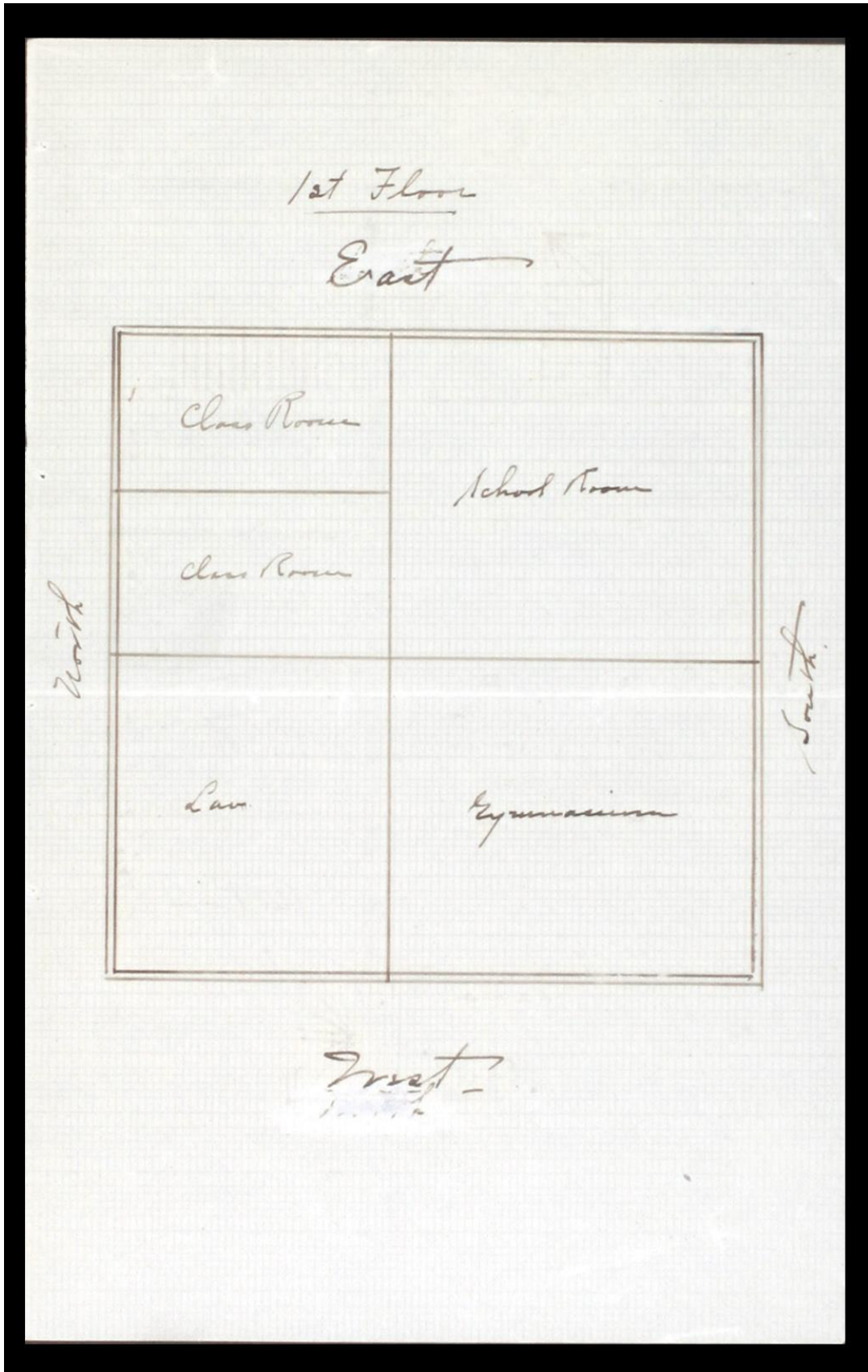
Madde 13 — Tebaai osmaniye nizam ve kanun dairesinde ti-
caret ve sanat ve felahet için her nevi şirketler teşkiline mezun-
dur.

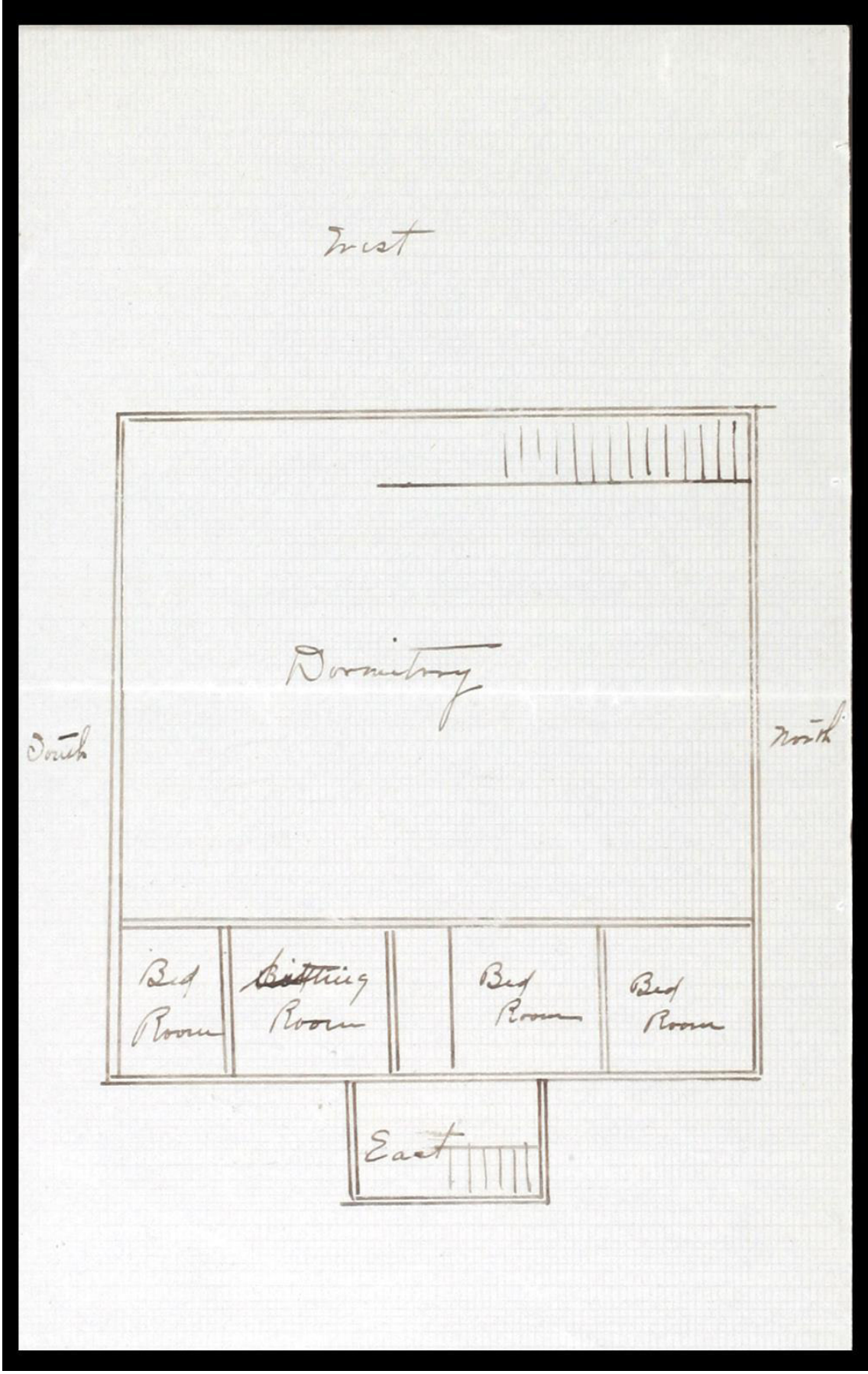
Madde 14 — Tebaai osmaniyeden bir veya bir kaç kişinin ge-
rek şahıslarına ve gerek umuma müteallik olan kavanin ve niza-
mata muhalif gördükleri bir maddeden dolayı işin merciine arzu-
hal verdikleri gibi meclisi umumiye dahi müddei sıfatile imzalı ar-
zuhâl vermeğe ve memurinin ef'alinden iştikâye selahiyetleri var-
dır.

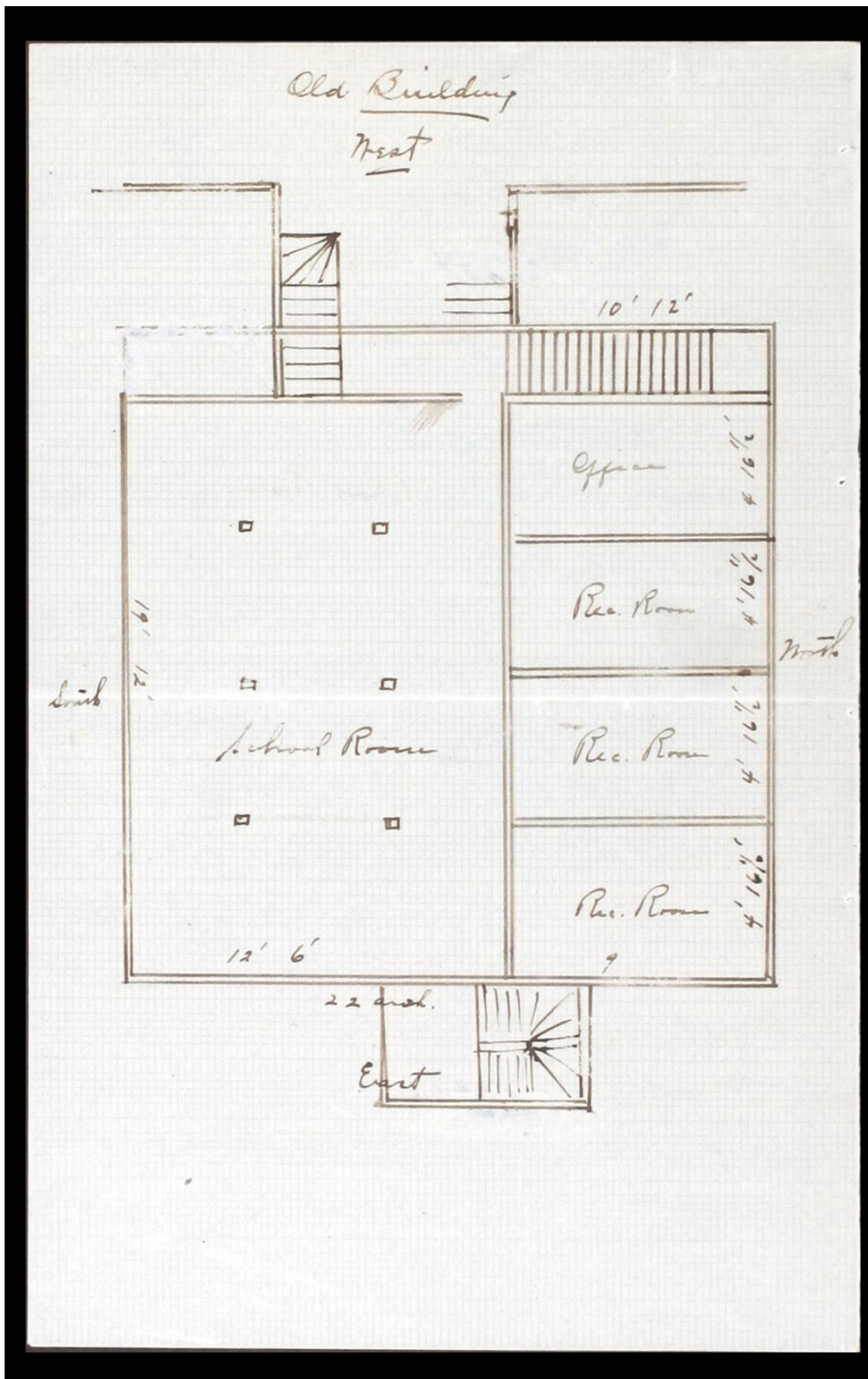
Madde 15 — Emri tedris serbestir. Muayyen olan kanuna te-
baiyet şartile her osmanlı umumi ve hususi tedrise mezundur.

Madde 16 — Bilcümle mektepler Devletin tahtı nezaretindedir.

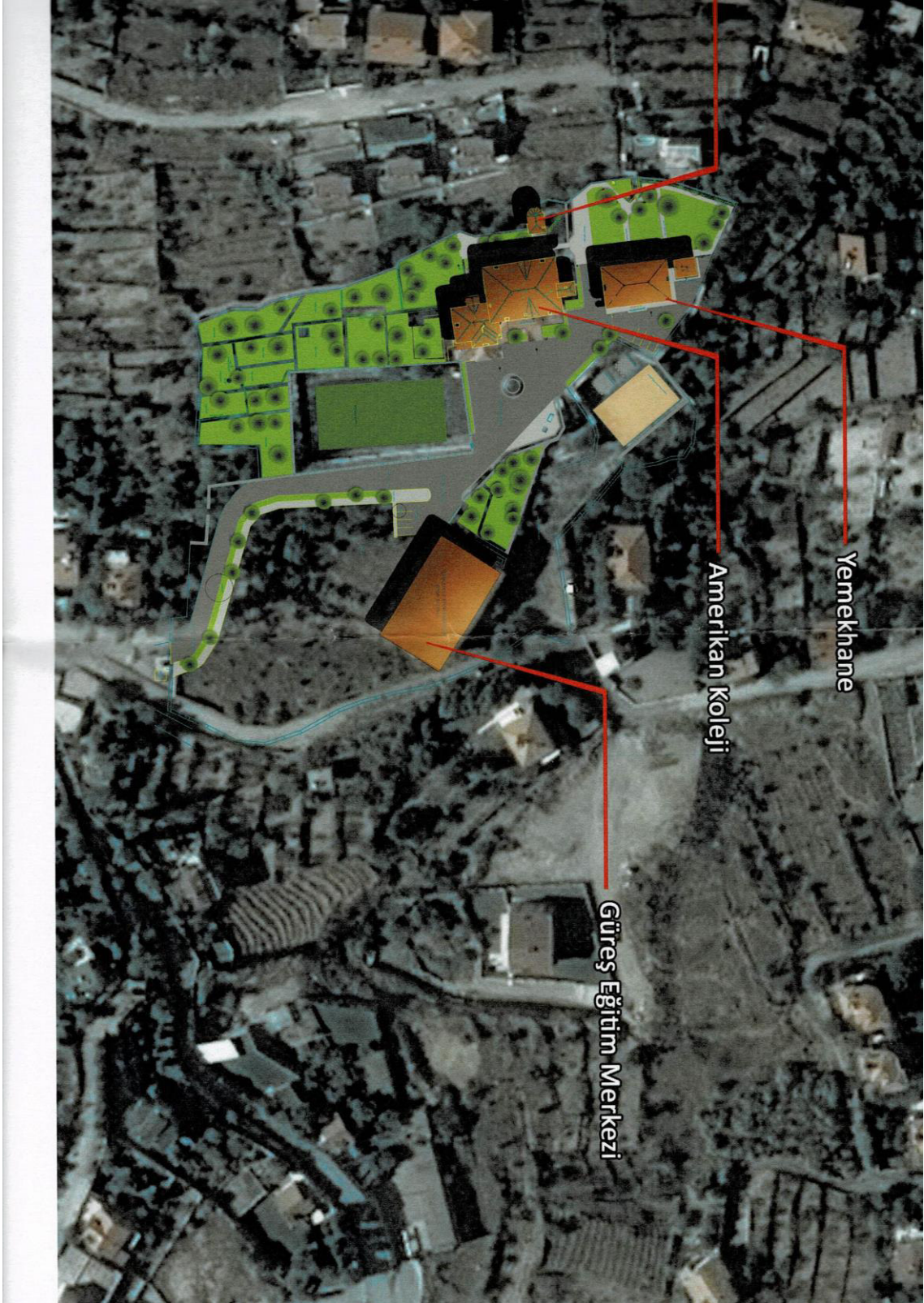
EK-2 Letter, to Joseph K. Greene mektuplarından Talas Amerikan Kız okulu planları
(Salt Araştırma)

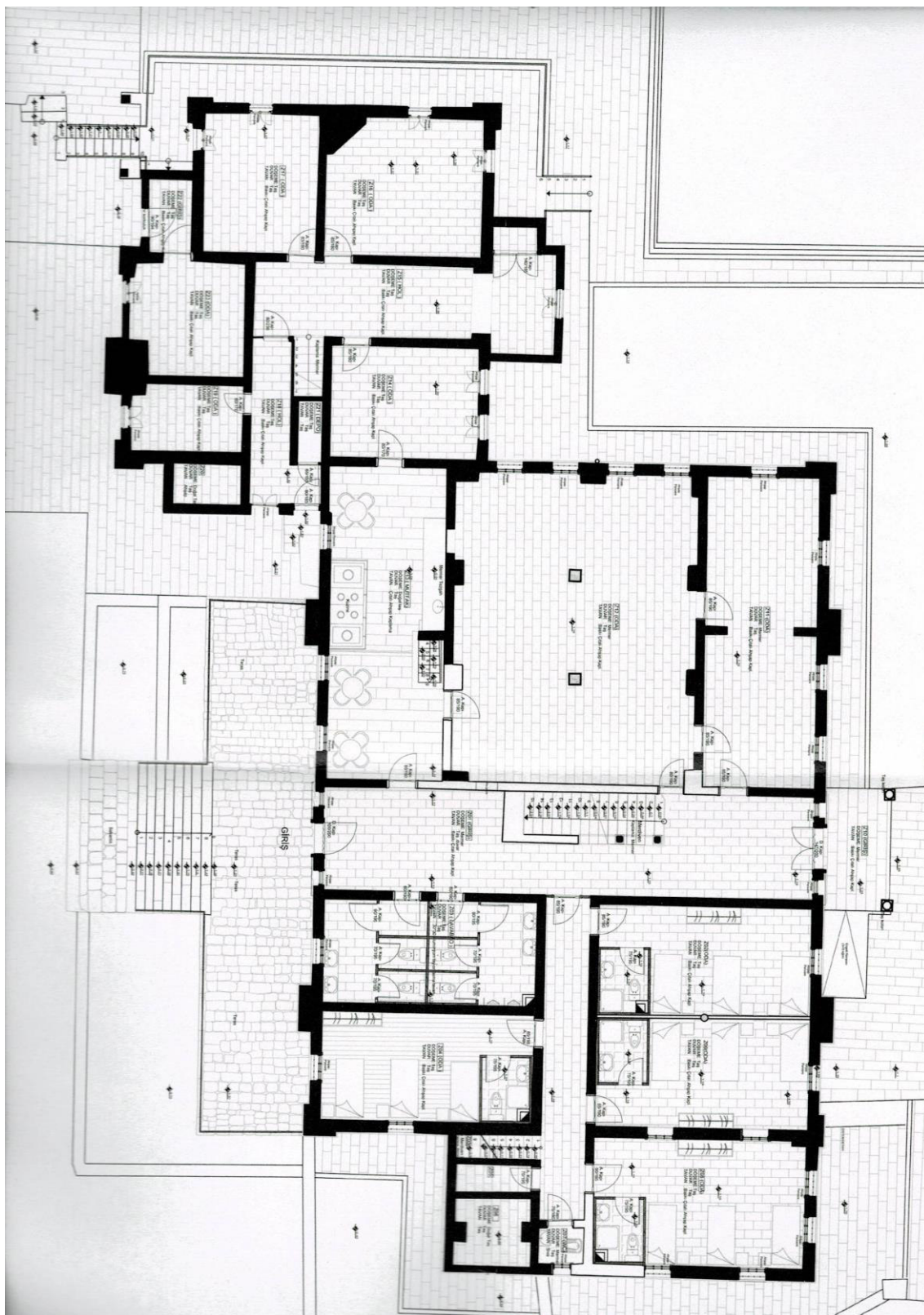

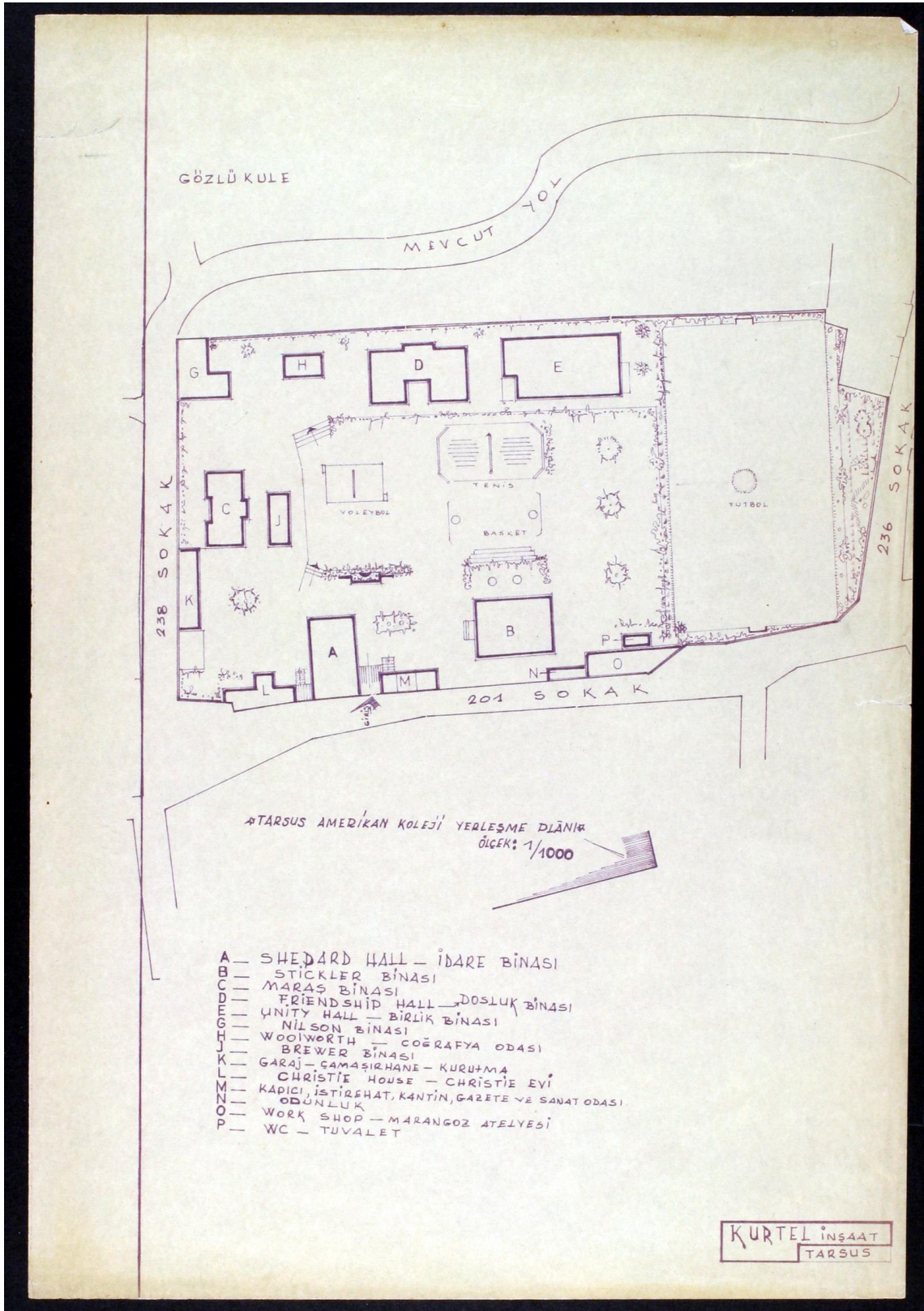

EK-3 Kayseri Büyükşehir Belediyesi Talas Amerikan Koleji restorasyon projesi için yapılan proje çalışmaları; vaziyet planı ve zemin kat planı (Kayseri Büyükşehir Belediyesi)

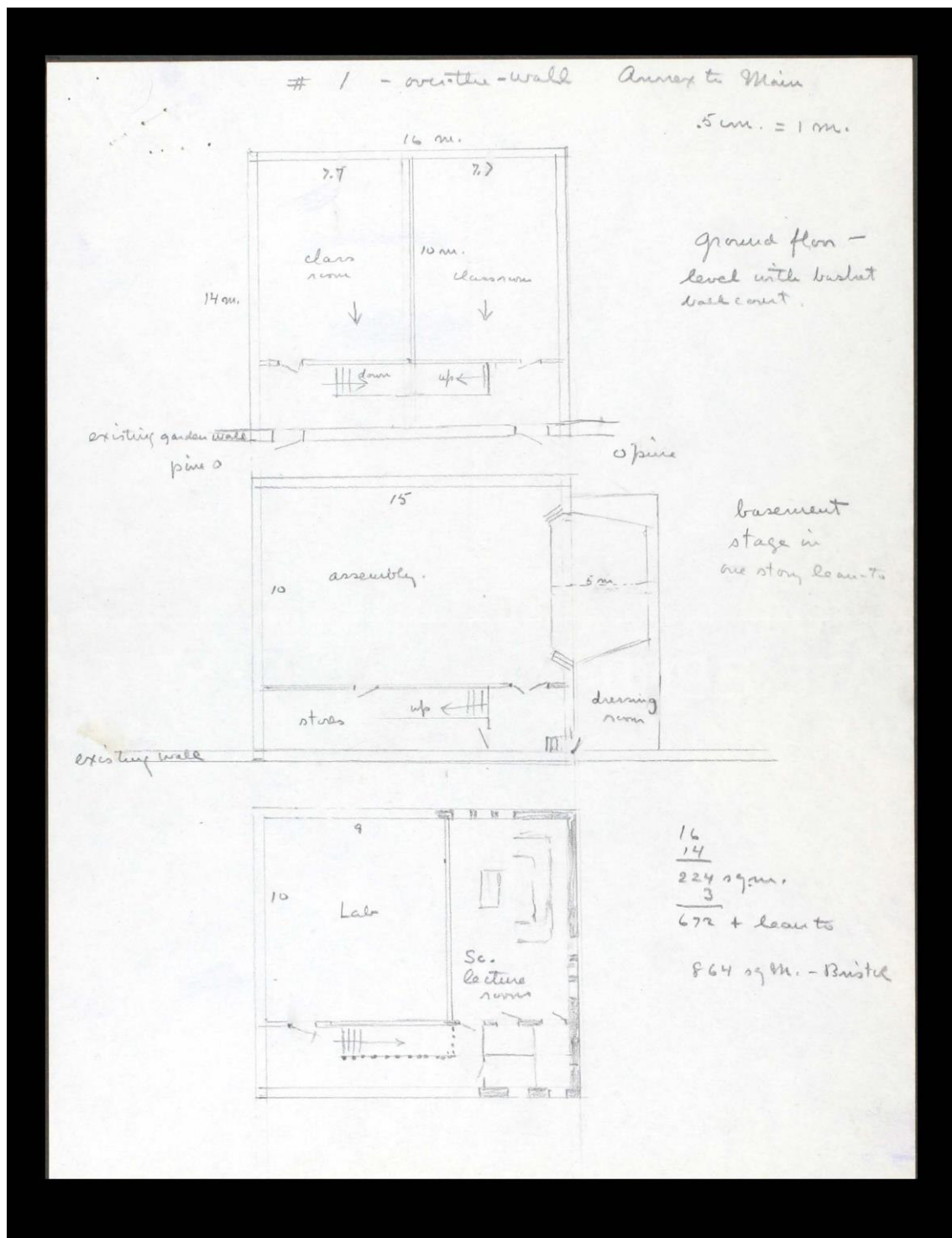

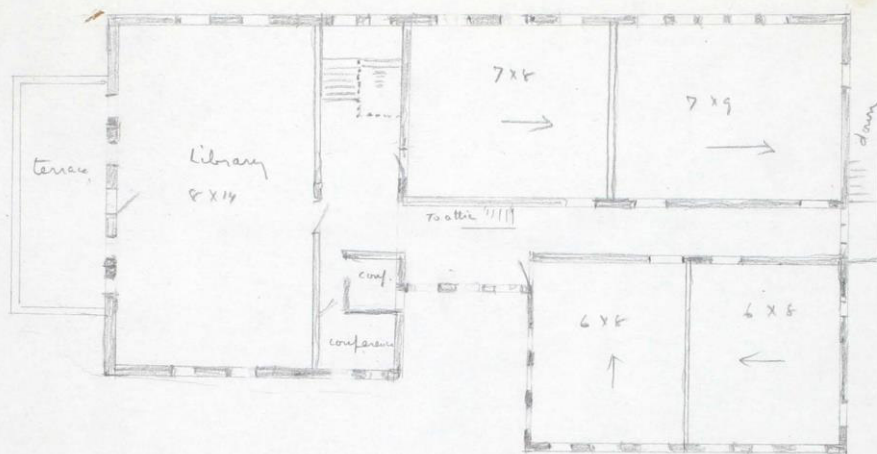

EK-4 Tarsus Amerikan Koleji yerleşim planı (Salt Galata)

EK-5 İzmir Amerikan Koleji binalarına ait planlar çizimleri (Salt Galata)

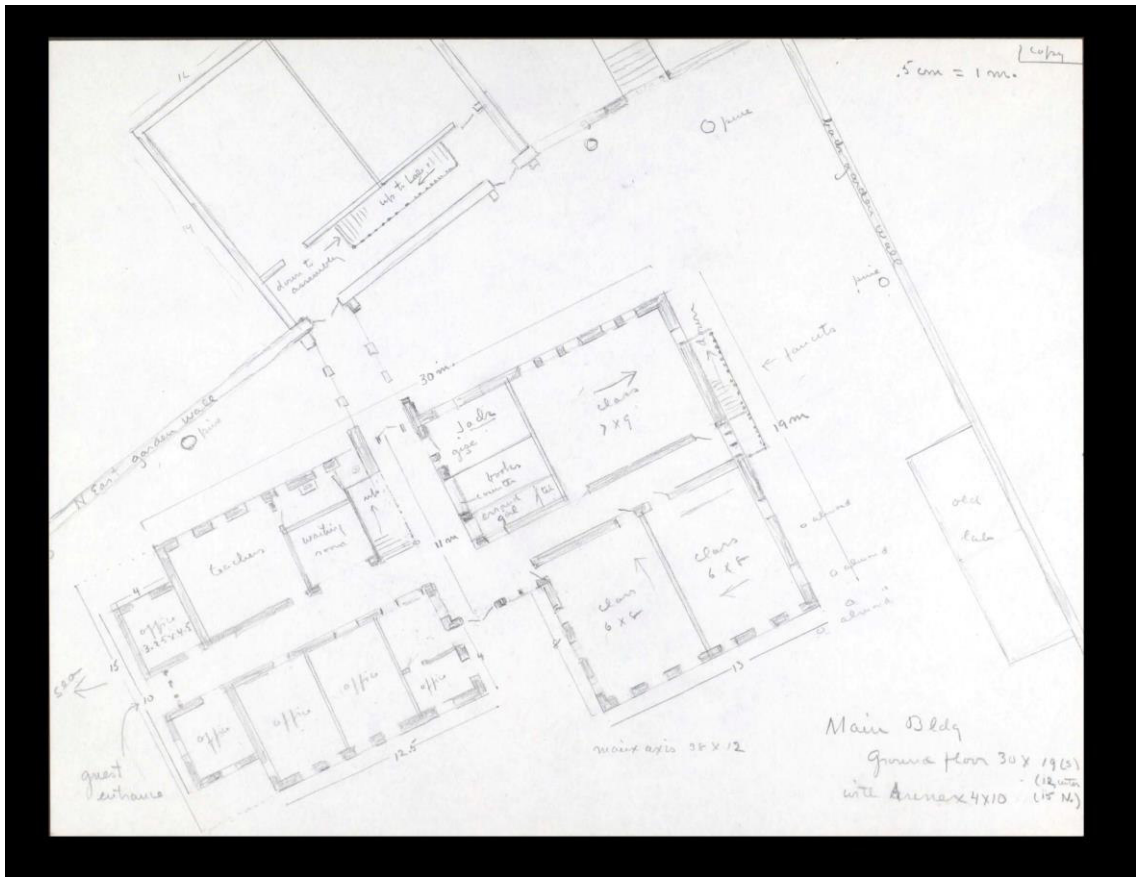
445 II floor
 485 I floor without N wing.
 40 N. wing.
 1010

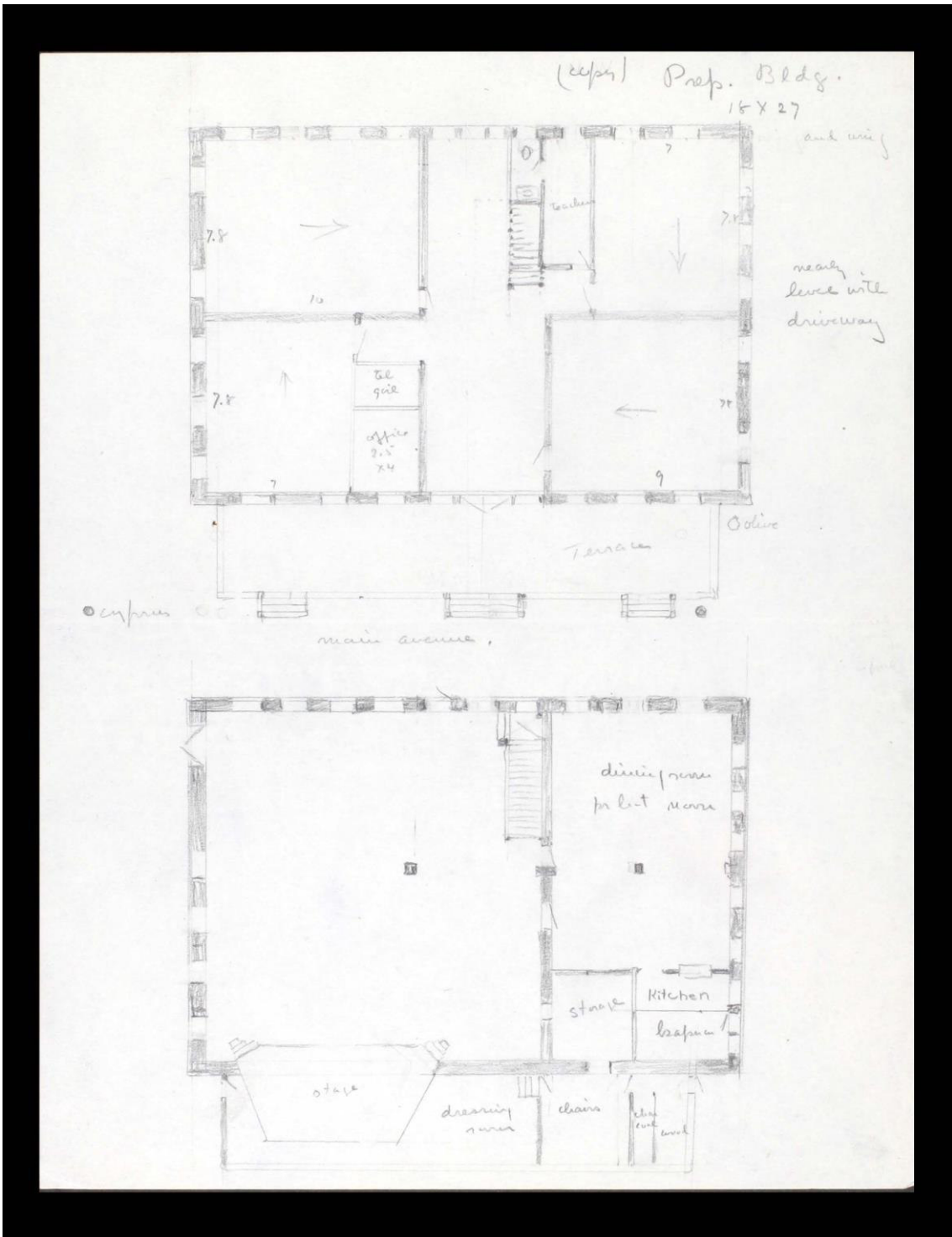
Bristol is $\frac{285}{3}$
 864

720 Annex
 975 Plaza
 1005 Main
 1575 Dormitory for 40 cubs, services & storage
 4251 apartment for family
 3456 (4x Bristol) } " " " " " " " " " " " "
 825 To much.

Could we use in the Salvation house?

Library windows not yet decided on.

EK-7 Merzifon Amerikan Koleji Kızlar Mektebi Envanter Fişi
(www.kulturportali.gov.tr)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				ÇEVRESEL	ENV. NO	10			
TÜRKİYE	ADI	Amerikan Koleji Binası (Komutanlık)			HARITA NO	20 M I				
İL	AMASYA	İLÇE	Merzifon	MAH. KÖY VE MEVKİİ	KORUMA DERECE	ANITSAL	1	2	3	
PAFTA	30-30Ş-d	ADA	23	PARSEL	95	ÇEVRESEL	1	2	3	
ADRES	Askeri alan				AYKIRI	1	2	3		
Konut	YAPTIRAN	YAPAN		MİMARİ ÇAĞI	Geç Osmanlı					
	YAPIM TARİHİ	KITABE		VAKFIYE	Yok					
GENEL TANIM					İYİ	ORTA	KÖTÜ			
Askeri alanda bulunan yapı dikdörtgen planlı kaideli bir yapıdır.					KORUMA DURUMU	X				
					DIŞ YAPI	X				
					TAŞIYICI YAPI	X				
					ÜST YAPI	X				
					YOK	İZİ VAR	ÖNEMLİ			
					SÜSLEME ELEMANLARI		X			
					RUTUBET		X			

BUGÜNKÜ SAHİBİ Millî Savunma Bakanlığı BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ Millî Savunma Bakanlığı

YAPILAN ONARIMLAR

AYRINTILI TANIM

Doğu batı yönünde gelişen dikdörtgen planlı kargir bir yapıdır. İki katlı olarak inşa edilen yapının girişi güney cephede olup, simetrik cephenin ortasında yer almaktadır. Ortada yuvarlak kemerli kapı nişi ve kapının iki yanında taş çerçevesi dörder pencere bulunmaktadır. Girişte solda bir oda sağda ise iki oda vardır. Üstü kırma çatılı olup alafrağa kiremitle kaplıdır.

TEKNİK BİLGİLER

SU ELKT. ISITMA

ORJİNAL KULLANIMI

Amerikan Koleji binası

BUGÜNKÜ KULLANIMI

Komutanlık

ÖNERİLEN KULLANIMI

TESCİL KARARI **TESCİL TARİHİ**

5635 06.02.1998

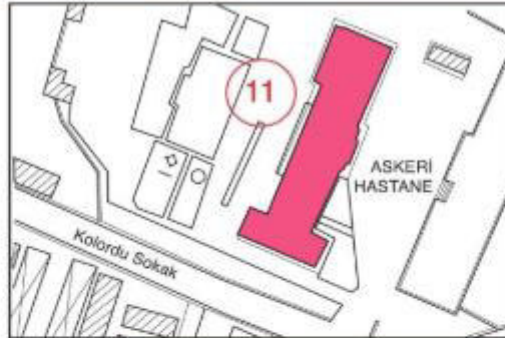
REVİZYON

YAYIN DİZİNİ:

EKLER

EK-8 Merzifon Amerikan Koleji Hastane binası Envanter Fişi
(www.kulturportali.gov.tr)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				ÇEVRESEL	ENV. NO	11			
TÜRKİYE	ADI	Amerikan Koleji Binası (Erat Yatakhanesi)				HARİTA NO	20 M I			
İL	AMASYA	İLÇE	Merzifon	MAH. KÖY VE MEVKİİ		KORUMA DERECESESİ	ANITSAL	1	2	3
PAFTA	30-30Ş-d	ADA	61	PARSEL	32		ÇEVRESEL	1	2	3
ADRES	Askeri Alan						AYKIRI	1	2	3
Konut	YAPTIRAN	YAPAN			MİMARİ ÇAĞI					
	YAPIM TARİHİ	KITABE			VAKFIYE	Yok				
GENEL TANIM						İYİ	ORTA	KÖTÜ		
Askeri alan içerisinde yer alan ve askeri yapı olarak kullanılan bina kuzey güney yönünde gelişen dikdörtgen bir plana sahiptir.						KORUMA DURUMU	X			
						DIŞ YAPI	X			
						TAŞIYICI YAPI	X			
						ÜST YAPI	X			
						YOK	İZİ VAR	ÖNEMLİ		
						SÜSLEME ELEMANLARI	X			
						RUTUBET	X			

BUGÜNKÜ SAHİBİ	Milli Savunma Bakanlığı	BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ	Milli Savunma Bakanlığı
----------------	-------------------------	---	-------------------------

YAPILAN ONARIMLAR

AYRINTILI TANIM

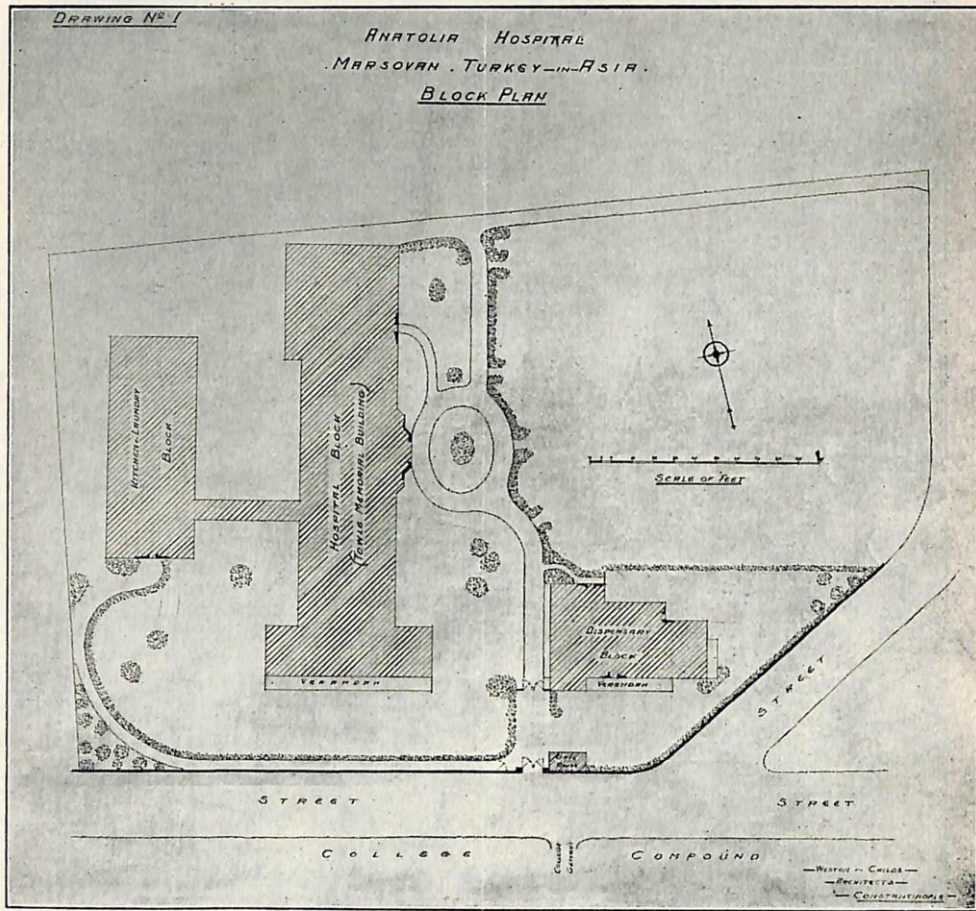
Dikdörtgen plana sahip olan yapının, kuzey ve güneyindeki bölümler yapıdan çıkıntılı olarak yapılmış, kuzeydeki bölüm daha sonra yıkılmıştır. Giriş cephesi simetrik bir düzenleme göstermekte olup, ana kapı beden duvarından çıkıntılı olarak yapılmıştır. Üç kenarlı bir düzenleme, orta bölümde yuvarlak kemerli bir giriş kısmı daha sonra ahşap kapıyla bir giriş sağlanır. Çatı alaturka kiremitle örtülmüştür.

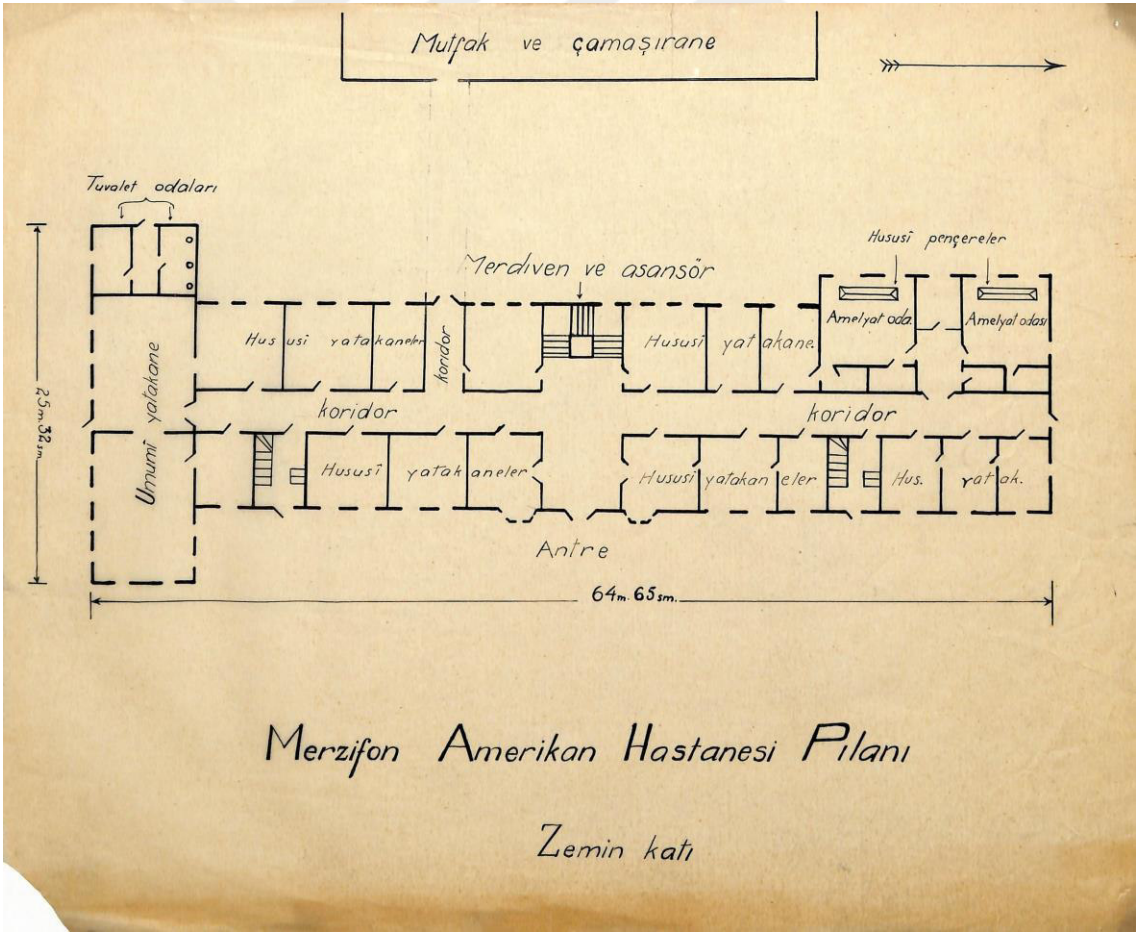
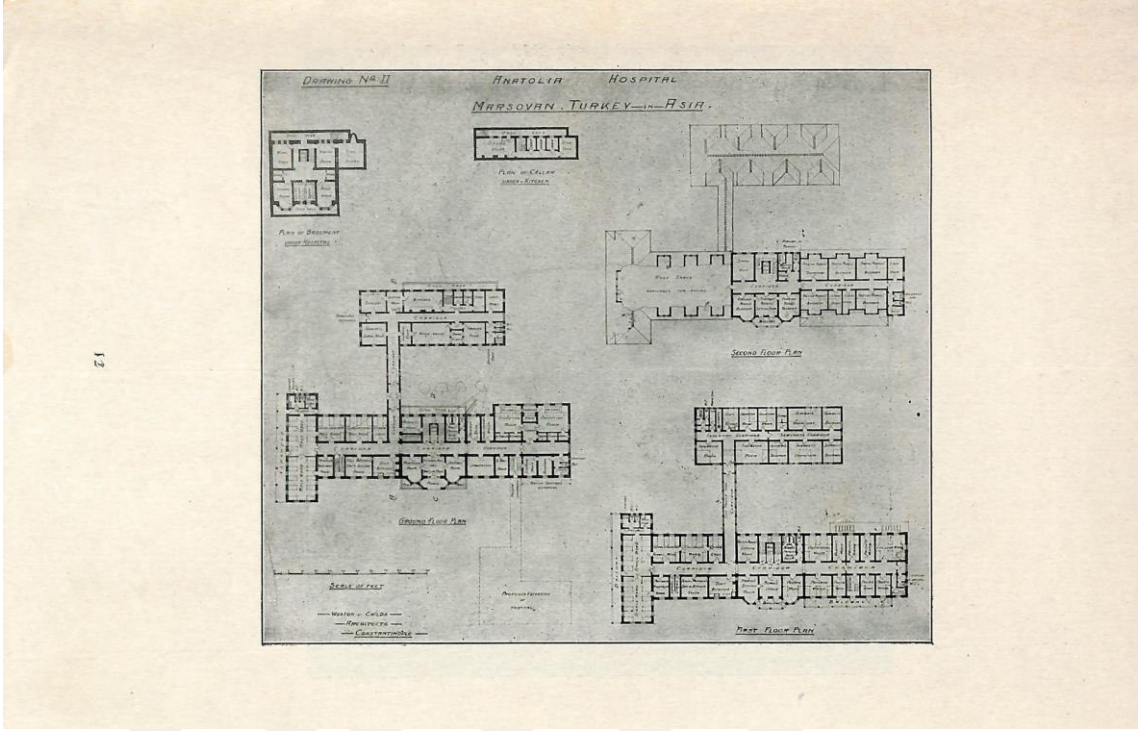
TEKNİK BİLGİLER					
SU	☒	ELKT.	☒	ISITMA	☐
ORJİNAL KULLANIMI					
Amerikan Koleji Binası					
BUGÜNKÜ KULLANIMI					
Erat Yatakhanesi					
ÖNERİLEN KULLANIMI					
TESCİL KARARI					
5635			TESCİL TARİHİ		
REVİZYON			06.02.1998		

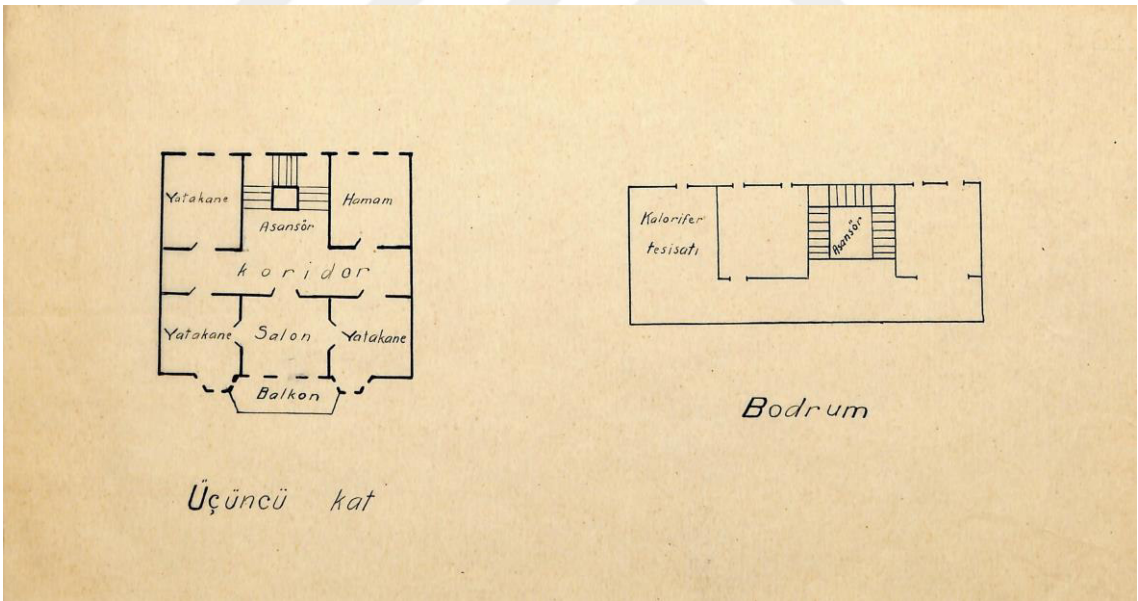
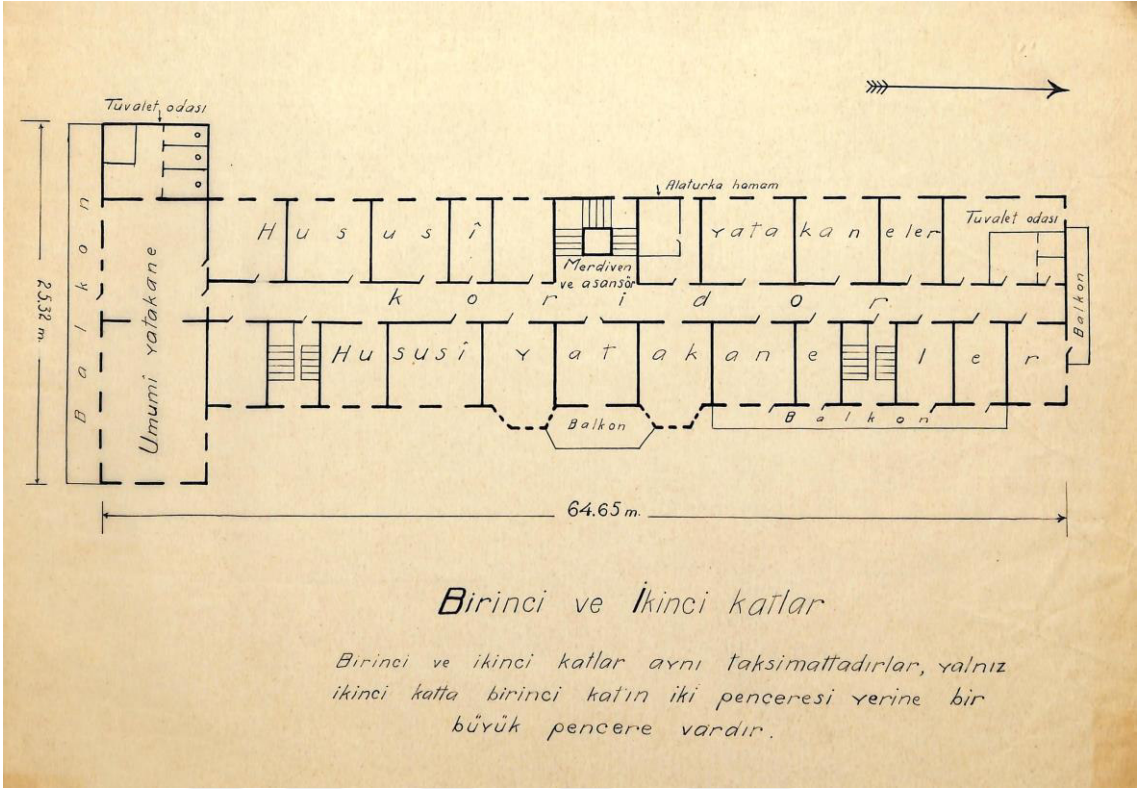
YAYIN DİZİNİ:

EKLER

EK-9 Merzifon Amerikan Koleji Hastane Binası vaziyet planı ve kat planları (SALT Araştırma)

EK-10 Merzifon Amerikan Koleji Ana Ofis ve Kütüphane binası Envanter Fişi
(www.kulturportali.gov.tr)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				ÇEVRESEL	ENV. NO	9		
TÜRKİYE	ADI	Amerikan Koleji Binası			HARITA NO	20M I			
İL	AMASYA	İLÇE	Merzifon	MAH. KÖY VE MEVKİİ		KORUMA ANITSAL	1	2	3
PAFTA	30-30Ş-d	ADA	23	PARSEL	95	ÇEVRESEL	1	2	3
ADRES	Askeri alan					AYKIRI	1	2	3
Konut	YAPTIRAN			YAPAN			MİMARİ ÇAĞI		
	YAPIM TARİHİ	19. yy.		KITABE	Yok		VAKFIYE Yok		
GENEL TANIM Askeri alanda yer alan yapı, kargirden yapılmış olup, dikdörtgen planlıdır.						İYİ	ORTA	KÖTÜ	
KORUMA DURUMU						X			
DIŞ YAPI						X			
TAŞIYICI YAPI						X			
ÜST YAPI						X			
						YOK	İZİ VAR	ÖNEMLİ	
SÜSLEME ELEMANLARI							X		
RUTUBET							X		

BUGÜNKÜ SAHİBİ Millî Savunma Bakanlığı BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ Millî Savunma Bakanlığı

YAPILAN ONARIMLAR

AYRINTILI TANIM

Dikdörtgen planlı olan yapı borum katı orijinalinde fırın olarak kullanılmış. Güney cephesinde merdivenlerle çıkılan iki yuvarlak kemerli kapı, sağında üç solunda ise beş pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde kare planlı küçük ahşap ve konik külahla örtülü saat kulesi bulunmaktadır. Üstü örtü kırma çatılı olup alafanga kiremitle kaplıdır.

TEKNİK BİLGİLER

SU ELKT. ISITMA

ORJİNAL KULLANIMI

Amerikan Koleji Binası

BUGÜNKÜ KULLANIMI

Askeri Gazino

ÖNERİLEN KULLANIMI

TESCİL KARARI **TESCİL TARİHİ**

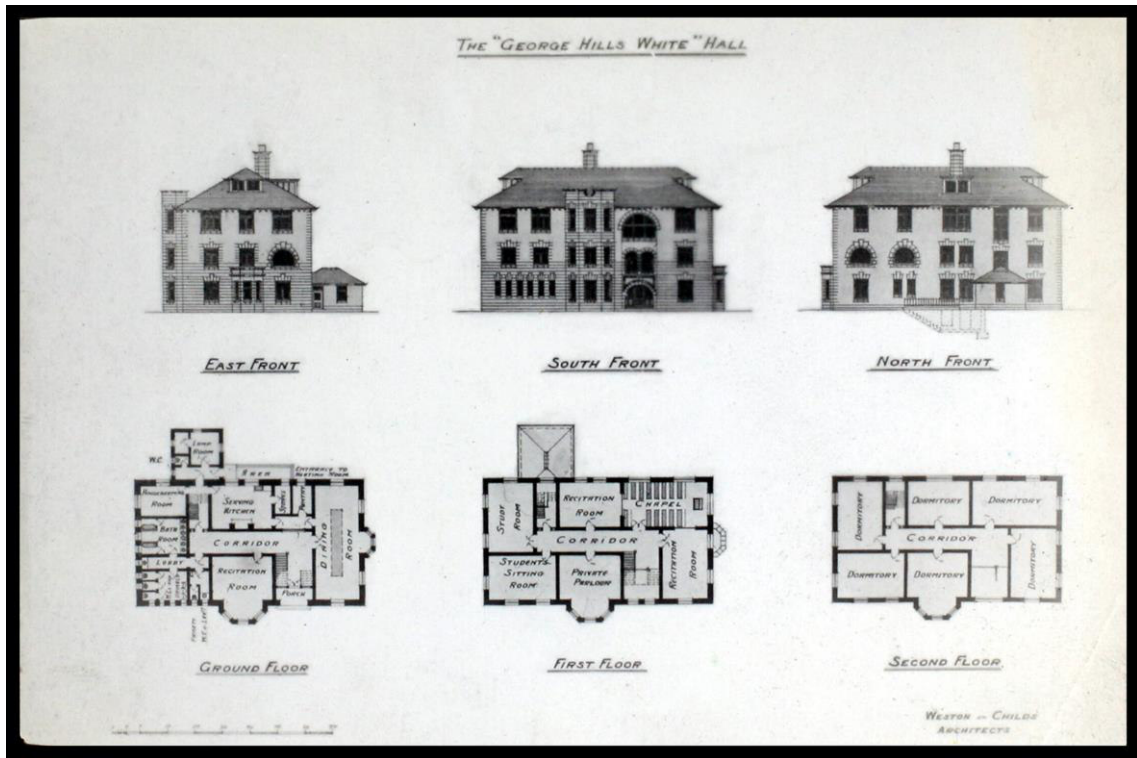
5635 06.02.1998

REVİZYON

YAYIN DİZİNİ:

EKLER

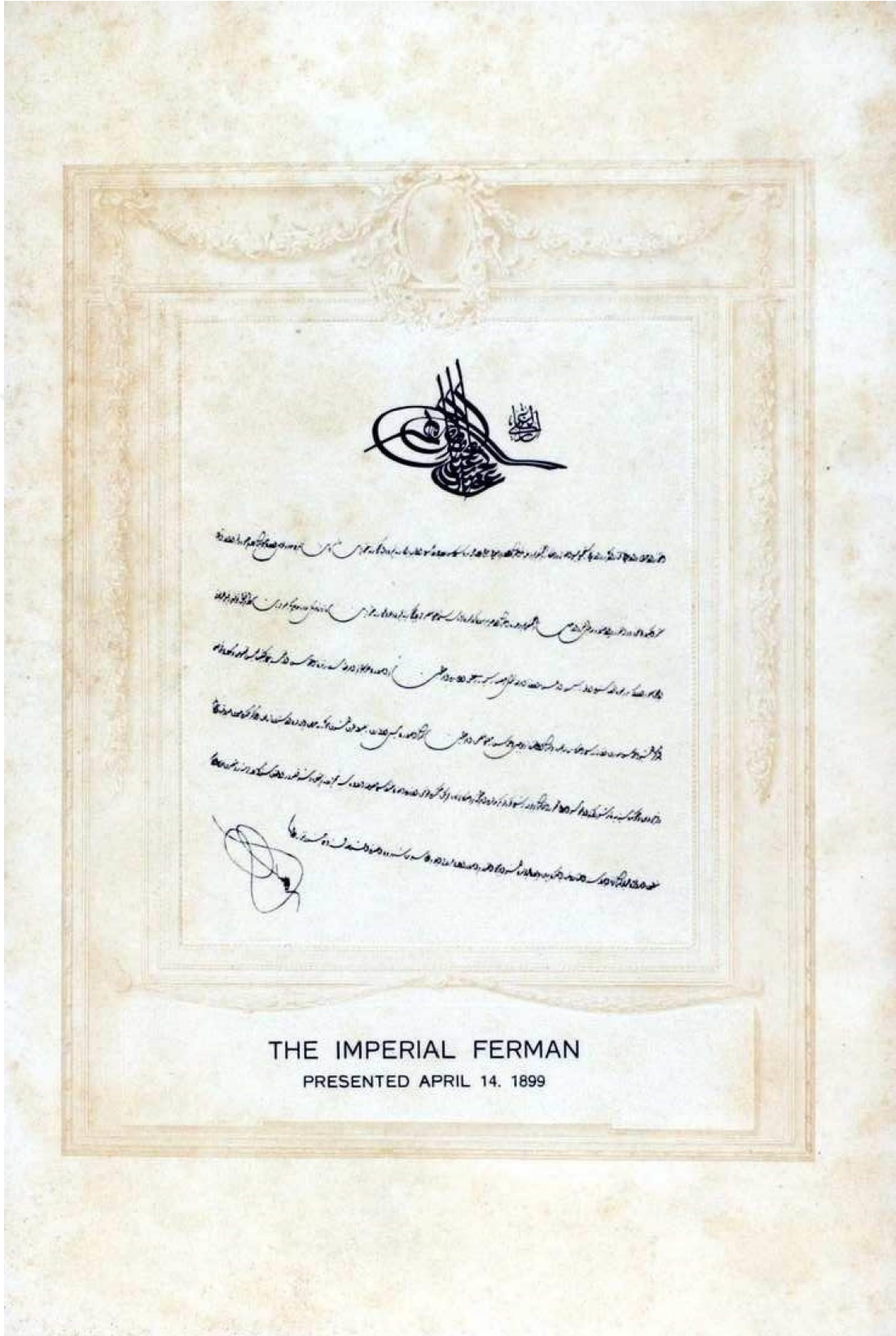
EK-11 Merzifon Amerikan Koleji diğer yapılar (SALT Araştırma)

EK-12 Merzifon Amerikan Koleji öğrenci çizelgesi (Report, Development of Anatolia College - Growth in Twenty Years - The Widening River Amerikan Bord Heyeti (American Board) 2018-09-11 (SALT Araştırma))

DEVELOPMENT OF ANATOLIA COLLEGE-- GROWTH IN TWENTY YEARS--THE WIDENING RIVER.					
Students in Coll. classes	Graduates		Prepara- tory.	Total stud'ts.	Paid in by studs
		1888			
34	5	1887	68	118	33,786
71	10	1888	59	130	3,676
64	4	1889	59	117	3,410
57	7	1890	68	116	3,680
46	13	1891	67	112	3,620
47	7	1892	72	120	3,641
40	7	1893	65	105	2,719
34	6	1894	54	88	3,021
40	0	1895	66	96	3,476
56	0	1896	131	137	5,677
32	4	1897	117	149	4,706
44	5	1898	166	212	8,013
46	6	1899	200	246	9,519
71	7	1900	187	238	8,520
88	15	1901	164	252	8,727
114	5	1902	143	257	9,999
103	23	1903	115	218	8,134
98	18	1904	119	215	10,806
103	23	1905	112	225	10,500
103	11	1906	145	246	11,067
127	19 Seniors	1906-7 at opening.	183	310	13,200

EK- 13 Merzifon Amerikan Koleji ve bağı kurumlarının resmi albümünden sayfalar (19/20. Yy) (Amerikan Board Kurulu Arşivi)

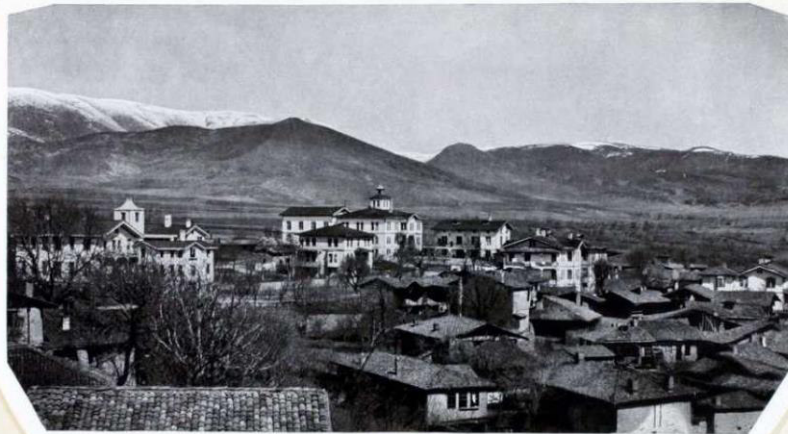

Panorama of Merzifoun

INSTITUTIONS
AT MERZIFOUN (MARSOVAN)

TURKEY IN ASIA

Anatolia College:
General view from the South - 1900 -

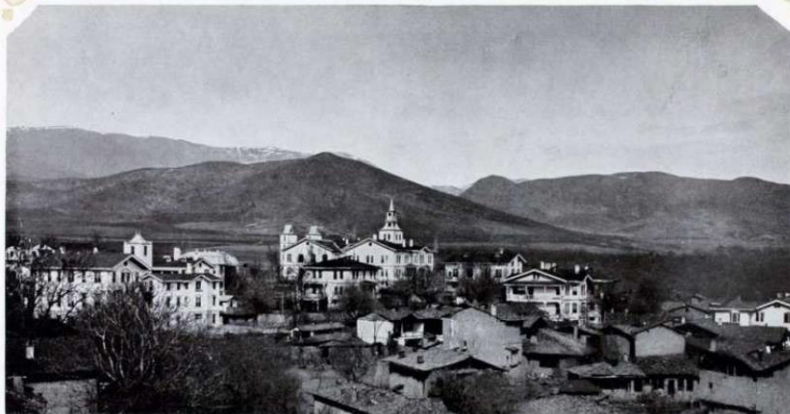
ANATOLIA COLLEGE

This institution received definite organization as a College, Sept. 8th, 1886. It was a very humble beginning, the whole number of pupils, collegiate and preparatory, being about one hundred.

During the twenty years of its existence, its growth in numbers and influence has been remarkable. There are now three hundred students, and many are rejected for want of accommodations. The number of professors and instructors is twenty four. Six heads of departments,

Dawn on Akdagh (White mountain)

Anatolia College:
General view from the South - 1901 -

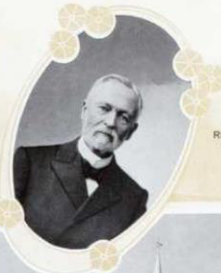
specially trained and capable men, are natives of the country in which they are doing so important a work. English is the leading language in the College, but four other languages are taught, and in daily use. While the College is distinctly Christian

A Geological Excursion on the top of the Akdagh.

in character, there are no religious tests whatever. The moral standard is high—even severe—no form of vice is tolerated. Payments by students meet two thirds of the yearly expenses. The influence of this College is perceptible in a region comprising a hundred thousand square miles.

Anatolia College, from the South. (Oldest Picture).

Rev. Geo. F. Herrick, D. D.
President 1891 to 1893

Anatolia College from the South, with Students and Soldiers in front of it, - 1897 -

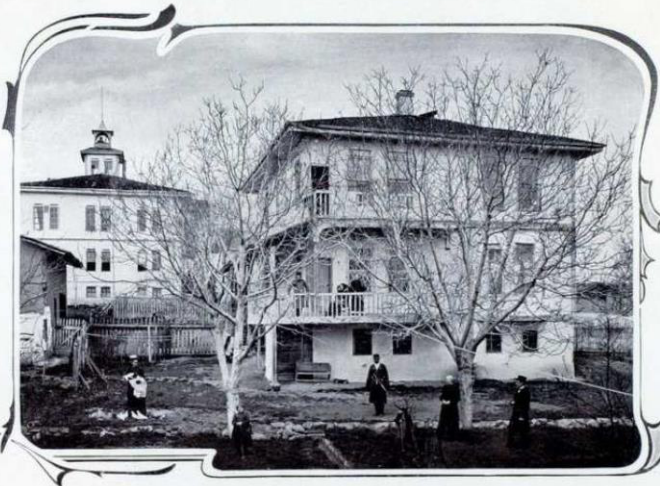
Dr. D. K. Pearsons of Chicago
Donor of a very liberal gift to the College.

Anatolia College from the South, with the New Clock Tower (1901).

THEOLOGICAL SEMINARY

This was the earliest form of school for young men, and had been in existence here during two score years, exerting a great influence, notwithstanding very great difficulties. As the eternal verities of

The Dean's Home.

Anatolia College Study Hall.
"Hannah Pearson Memorial."

Rev. J. F. Smith
(deceased)
head of the
Theological Seminary
Thirty-three years

Mrs. S. S. Smith
Head of Boarding Department
of the College

Anatolia College: Part of the Dining room

faith are the foundation and hope of betterment in human society, the ministers of faith have done here, as elsewhere, fundamental work in promoting progress in all branches.

Arrival of a Patient at the Hospital.

J. K. Marden, M. D.
Present Head of Hospital

Anatolia College Hospital,
- Oldest Picture -

A. R. Hoover M. D.
Missionary
Physician.

T. S. Carrington M. D.
Head of Hospital, 1897-1905.

Anatolia College Hospital: Men's Ward

Anatolia College Hospital - 1906 -

THE HOSPITAL

The Hospital grew from a germ in the College with which it is in connexion. It has developed great efficiency,

Street Scene in Merzifoun.

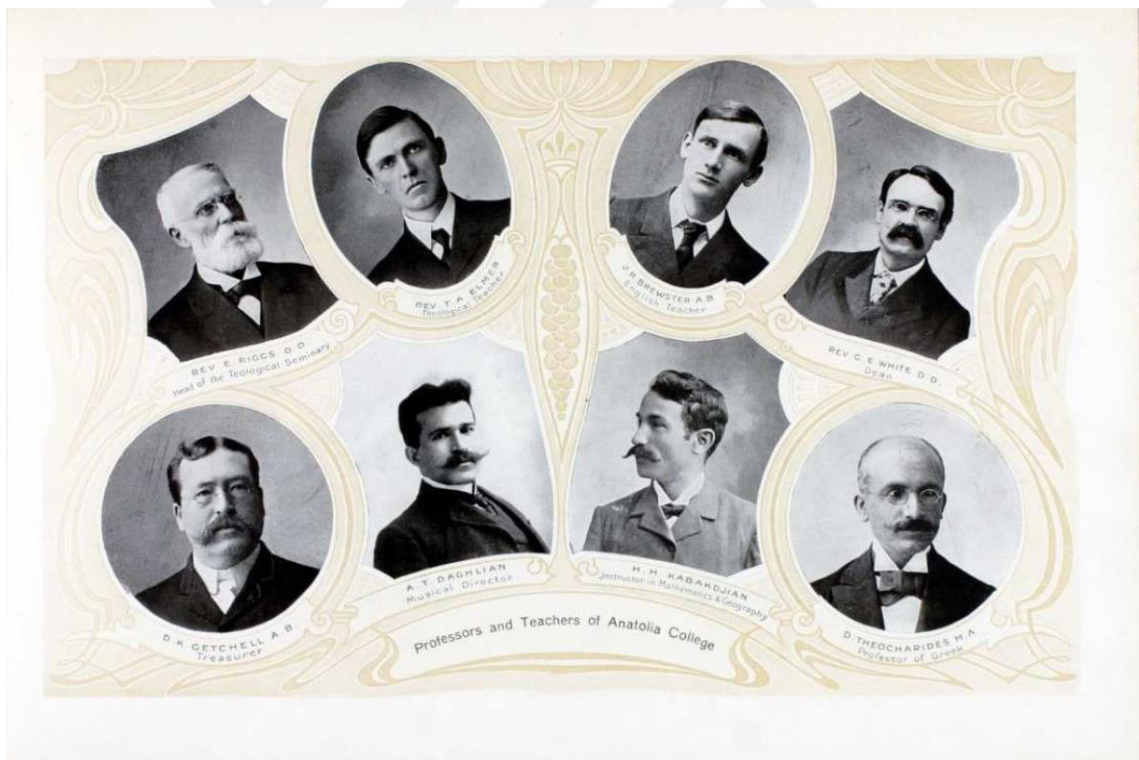

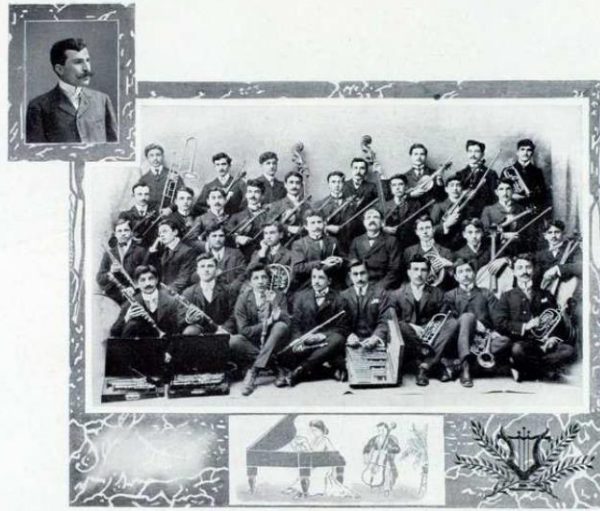
The Governor's Visit — May 1904 —

has a wide influence, and seems destined to a still wider development. The services of two and even three first-class physicians and surgeons are now

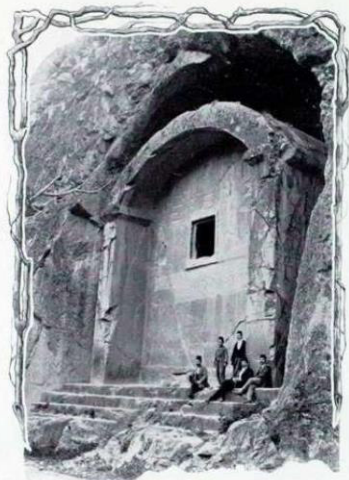
Missionary Group in Front of Mr. Getchell's House.

Anatolia Orchestra.

The Aineli Maghara (Mirror tomb) near Amassia.

requisite. There is no similar surgical centre within a radius of about two hundred miles—hence, the great importance of this branch of work.

Anatolia College Workshop
"Wickes' Industrial Self-Help" - 1905 -

SELF HELP

In connexion with the above institution, under the College management, an important industrial establishment called "The Self Help" is carried on. Students

River Scenery in Amassia.

work in the shops from one to three hours a day and those who have difficulty in meeting their school expenses pay a part in this way. At the same time, they are able to gain knowledge of useful trades, and are benefitted in health and in practical character, by the exercise and practice they get in this work.

Group of G. B. S. Teachers, - 1905 -

Girls' Boarding School
from the South East

Miss C. Platt

Miss M. I. Ward

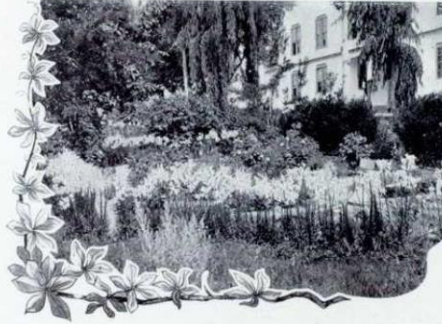
Miss P. Gureghian

Miss M. Barnes

Miss A. Filizian

THE BOARDING SCHOOL FOR GIRLS

Nothing is more surprising and replete with promise, than the advancement made in the education of women in this country. This Boarding School at

College Flower Garden.

Girls' Boarding School from the North East.

Girls' Boarding School, Study Hall.

Interior of the Gregorian Church, Merzifoun.

Anzolia College: General view from the West, with the Akdagh ("White Mountain") in the back ground. - 1905 -

Anzolia College Circle and Professors' Cottages from the East - 1906 -

River Scenery on the Yeshil Irmak (Iris), Amassia.

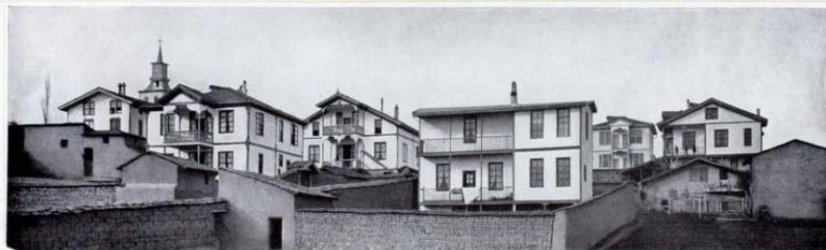
Merzifoun was one of the very earliest established, with scarcely twenty pupils at first, that

number even, gathered with great difficulty. It now has more than two hundred in attendance, and needs room for more,

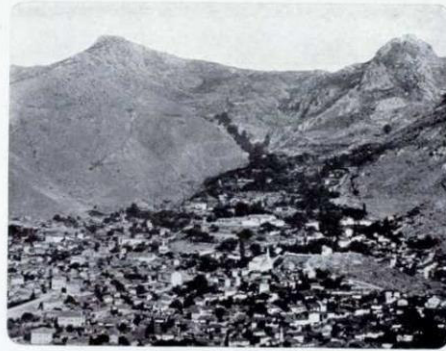
Road to the Monastery, near Merzifoun.

Anatolia College and Play grounds, from the North - 1906 -

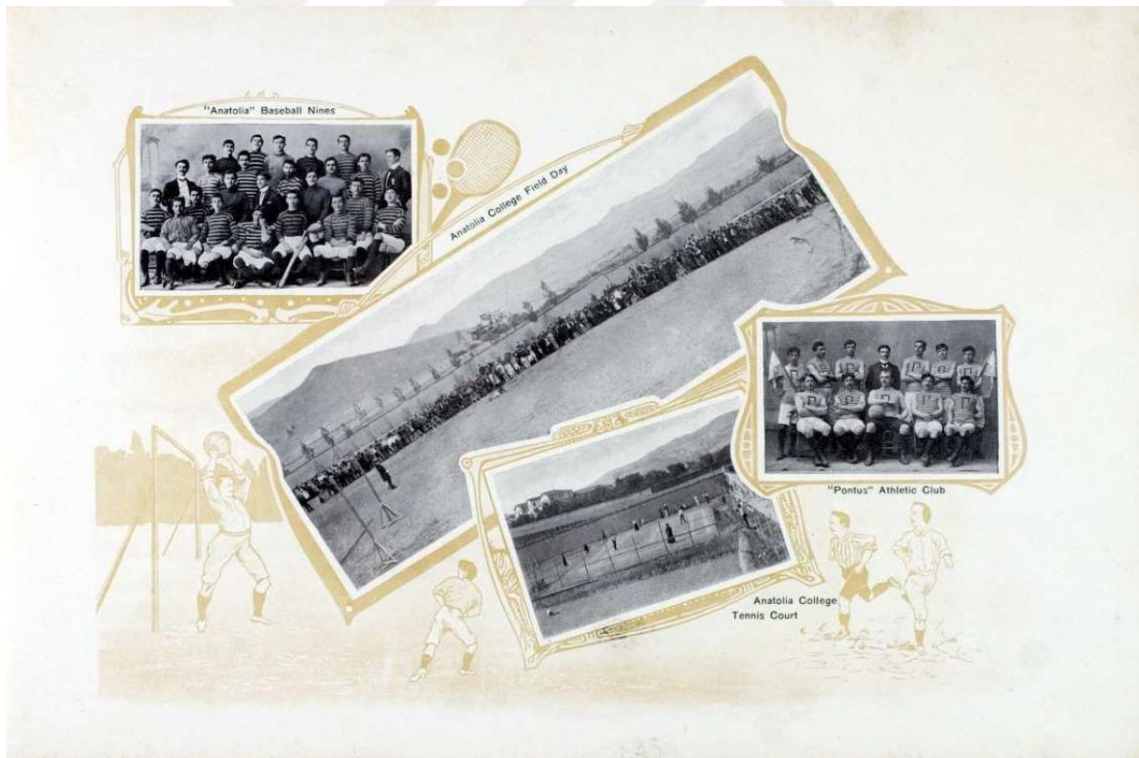

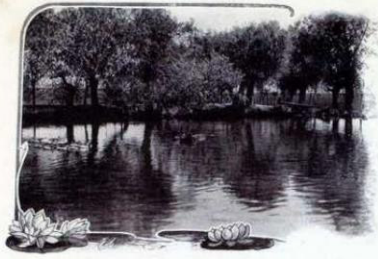
Professors' Cottages - 1906 -

while many similar schools have come into being in other places. In this school also, a large share of the expense is met by the pupils themselves, as parents are

Amassia - Central Part -
Birth place of Strabo. Favorite resort during vacations.

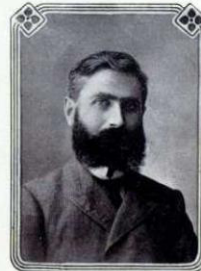

Pond, with Buffaloes, near the Monastery.

The above institutions, or branches of work, all carried on within the walls of the same premises at Merzifoun, seem destined to still greater development and influence.

now much alive to the importance of education for their daughters. This Institution too, has a wide arena open before it.

Ts. Diidlian, College Photographer.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Neslihan ERDOĞAN
Uyruğu :
Doğum Yeri ve Tarihi : Merzifon 20.01.1993
Telefon : 0534 595 26 48
Faks :
e-mail : nesli9371@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Merzifon Anadolu Lisesi	2011
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi	2017
Yüksek Lisans	: Konya Teknik Üniversitesi	-
Doktora	:	-

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
-	-	-

YABANCI DİLLER: İngilizce

YAYINLAR

Erdoğan, N., Oktaç Beycan, A.D., Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Okulları, 4th *International Congress on Social and Education Sciences (INCSES-2020)*, Konya, 978-625-7912-65, March 2020, 290-292 (Yüksek Lisans tezinden yapılmıştır.)